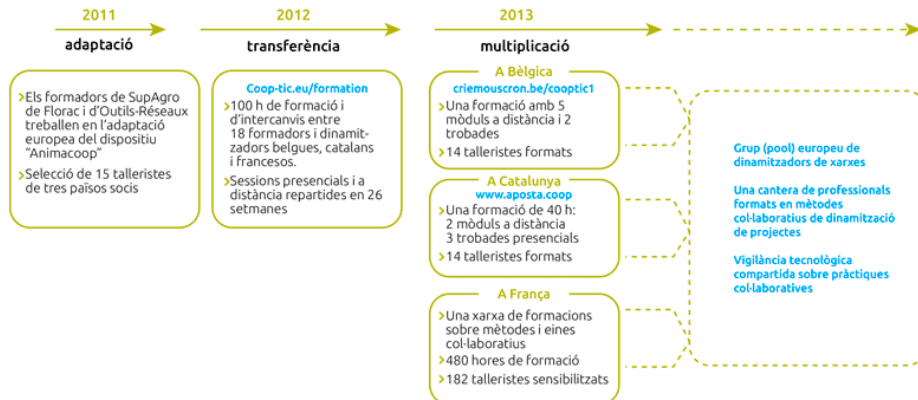

Presentació del projecte Coop-Tic

Coop-Tic és una iniciativa de transferència d'innovació, finançada per la Comissió europea en el marc del projecte Leonardo da Vinci. Quatre partners especialitzats en pedagogies innovadores - SupAgro Florac i Outils-Réseaux (Montpeller), Aposta (l'escola empresarial cooperativa) de Catalunya i el Centre régional d'iniciatives à l'environnement (CRIE Mouscron) de Valònia – es van associar per treballar sobre l'adaptació d'un dispositiu de formació destinat als animadors de projectes col·laboratius.

Amb Coop-Tic, s'han format quinze persones en tres països: Bèlgica, Espanya i França, amb l'objectiu que, per la seva banda i en els seus respectius cercles, esdevinguin formadors d'animadors de projectes i de xarxes de cooperació.

Presentació de l'equip de socis

El programa de **Coop-Tic** ha posat en connexió quatre estructures:

SupAgro Florac: Institució educativa en l'àmbit agro-ambiental, s'ocupa des de fa anys de la formació d'animadors d'innombrables xarxes temàtiques i geogràfiques públiques d'ensenyaments agraris i els garanteix suport tècnic. Reconeguda a nivell nacional per la seva experiència en el camp de les ciències de l'educació i per les seves activitats d'experimentació pedagògica i de promoció de dispositius de formació innovadors, Supagro Florac posa el seu saber fer a disposició dels seus partners en el projecte. Al mateix temps, és la responsable del muntatge i la coordinació de conjunt del projecte.

Associació Outils-Réseaux. Associació de "referència" a França pel que fa al treball en xarxa. La seva missió principal és la d'iniciar i d'acompanyar les xarxes i les pràctiques cooperatives amb el suport d'eines metodològiques i d'Internet. L'any 2010, Outils-Réseaux va muntar el dispositiu de formació Animacoop dirigit als animadors i professionals que operen en el camp de la cooperació i l'animació de xarxes. Aquest dispositiu Animacoop ha estat adaptat i ha donat peu al projecte europeu Coop-Tic.

Associació Aposta : Escola de cooperació responsable de la transferència en territori català.

Associació CRIE de Mouscron. Associació valona d'educació ambiental responsable de la transferència en territori de Valònia.

Aquests socis s'han encarregat d'integrar les competències de múltiples institucions, universitats, investigadors, participants i col·lectius locals implicats en l'àmbit del desenvolupament participatiu, que contribueixen activament a la redacció de la publicació de l'e-book que esteu a punt de descobrir en aquest moment.

Presentació del dispositiu d'aprenentatge

El dispositiu de formació Coop-Tic es basa en principis educatius que tenen per objectiu acompanyar l'aprenent cap a l'autonomia i reforçar la seva capacitat d'actuar amb coneixement de causa. L'aprenent és situat al centre de l'atenció pedagògica. D'aquests principis se'n desprèn la tria dels mètodes i recursos pedagògics que s'articulen al voltant de tres idees: el caràcter transversal dels sabers i competències col·laboratius a adquirir, un vincle amb el projecte professional dels aprenents i la utilització de les potencialitats de les eines digitals en la innovació a nivell pedagògic.

Què s'aprèn en la formació Coop-Tic ?

Els continguts de formació privilegien el desenvolupament de les competències operatives relacionades amb l'animació del projecte col·laboratiu: gestió de la informació, co-producció dels recursos, posada en marxa de dinàmiques de xarxa, animació de col·lectius...

Aquests continguts s'estructuren al voltant de 12 conceptes clau i de 12 competències col·laboratives transversals:

	Conceptes clau				Saber actuar			
entorn	Abundància	Vincles	Legitimitats	Intercanvis	Documentar	Produir	Organitzar un esdeveniment	"Passar a l'escala"
grup	Talla	Vocació	Maduresa	Cultura	Activar la xarxa	Fer viure el grup	Gestionar els conflictes	Autoavaluar
persona	Convergència	Implicació	Presa de consciència	Coordinació	Integrar el grup	Comportar-se	Gestionar la informació	Posicionar-se

Aquestes competències col·laboratives es tracten paral·lelament a tres nivells:

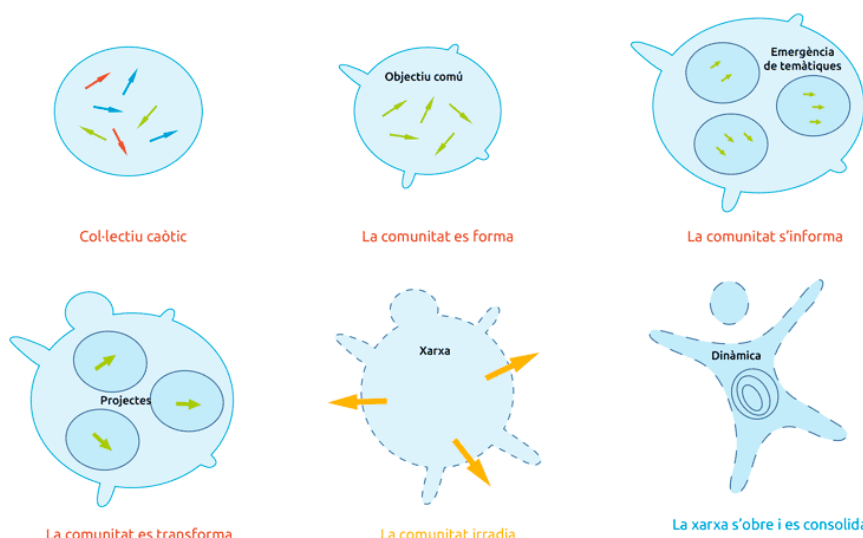
- a nivell individual, la formació desenvolupa la implicació de la persona en un projecte col·lectiu,
- a nivell de grup, es tracten la comprensió de les dinàmiques de grup, de xarxes, de comunitats i les competències de gestió d'un col·lectiu,
- un tercer nivell més de context té a veure amb els factors d'obertura i de comunicació "fora" de la pròpia xarxa.

Com s'aprèn?

Durant 14 setmanes de formació els aprenents treballen a distància i de forma presencial seguint una progressió en tres itineraris paral·lels:

• Itinerari individual:

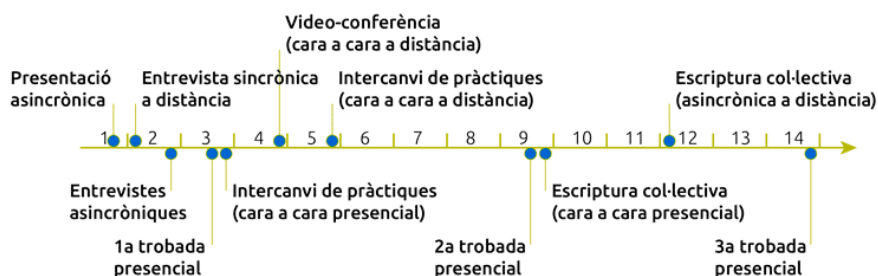
Els continguts en línia segueixen etapes de la vida d'una xarxa.

- Formació de la xarxa: el grup es forma, un "col·lectiu d'individus" pren consciència d'ésser un grup d'aprenentatge.
- La xarxa s'informa: els intercanvis al voltant dels projectes fan emergir experiències i problemes comuns.
- Transformació de la xarxa: els fenòmens individuals i col·lectius s'apliquen durant el treball col·laboratiu en petits grups.
- Irradiació de la xarxa: la difusió dels resultats dels treballs de cooperació fora de la comunitat valoritza el grup.
- Consolidació de la xarxa: permet una avaluació i una reflexió sobre la manera de fer viure la dinàmica i d'obrir-la als altres.

• Itinerari "col·lectiu d'aprenents":

Els participants produeixen col·lectivament nous continguts

• Itinerari projecte:

L'establiment d'un projecte col·laboratiu per part de l'aprenent és un requisit previ, i les activitats proposades es refereixen a aquest projecte al llarg de tota la formació. La primera setmana els participants presenten el context i el tema del seu projecte, després proven els mètodes i eines proposats en el seu propi projecte i ho exposen en un espai personal d'aprenentatge. En cadascuna de les tres fases, un moment de reflexió permet fer balanç de les aportacions de la formació al progrés del projecte. La formació-acció accelera el projecte dins el seu context professional i al revés, les adquisicions de la formació són més "tangibles" perquè estan implicades en l'acció

Pedagogia impactada per les noves tecnologies

Un eco-sistema de formació:

Una metodologia per passar de la posició d'"animador de xarxes" a "formador d'animadors de xarxes"

Una alternança de moments d'intercanvi en presència i a distància, mitjançant les eines d'internet

Una utilització de les eines i mètodes col·laboratius durant la formació

Uns moments d'intercanvi de pràctiques

Un treball individual sobre els projectes col·laboratius dels participants
Co-producció dels coneixements: programacions pedagògiques de formació

L'ebook de Cooptic

L'ebook que vous avez entre les mains regroupe les ressources utilisées lors de la formation Cooptic. Certaines ont été rédigées spécialement pour l'ebook car les contenus avaient été présentés oralement lors de la formation. Cet ouvrage est un état nos connaissances dans le domaine de coopération et de la collaboration au moment de sa rédaction, fin 2013. Mais c'est un domaine qui commence juste à être étudié et nous continuons à expérimenter, à imaginer, à essayer, à rêver... Bref, même si la publication de cet ebook est l'aboutissement du projet européen Leonardo Cooptic, ce n'est pas une fin mais juste les premières pierres de nos futurs projets : une centre de ressources sur la collaboration ? Un MOOC ? Ou sans doute quelque chose qui n'existe pas encore !
Bonne lecture et bonnes futures petites expériences irréversible de coopération !

Ils ont participé à l'aventure !

Coordination :

Hélène Laxenaire

Auteurs :

Gatien Bataille
Jean-Michel Cornu
Antoine Delarue
FNAMI LR
Mathilde Guiné
Claire Herrgott
Emilie Hullo
Corinne Lamarche
Hélène Laxenaire
Heather Marsh
Laurent Marseault
Daniel Mathieu
Outils-réseaux
Jordi Picart i Barrot
Manon Pierrel
Frédéric Renier

Violette Roche
Elzbieta Sanojca
SupAgro Florac
Vincent Tardieu
Laurent Tézenas
Françoise Viala
et les stagiaires Animacoop

Dessins :

Eric Grelet

Conception des parcours

Claire d'Hauteville
Hélène Laxenaire
Elzbieta Sanojca

Traduction en français :

Traduction collaborative par des membres du groupe AnimFr (de l'article sur la [stimergie](#))

Traduction en anglais :

Koinos
Suzy Lewis-Vialar
Abdel Guerdane

Traduction en catalan :

Koinos
Jordi Picart i Barrot

Relecture (de la partie française) :

Caroline Seguin

Normalisation des fiches :

Cathy Azema
Gatien Bataille
David Delon
Corinne Lamarche
Hélène Laxenaire
Christian Resche
Cécile Trédaniel

Développement :

Florian Schmitt

Charte graphique :
Imago design

Montage et suivi du projet Leonardo :
Guy Levêque
Cathy Azema
Martine Pedulla
Stéphanie Guinard

Cet ouvrage a été réalisé dans le cadre d'un projet de transfert d'innovation (TOI) financé par l'union européenne au travers du programme Léonardo Da Vinci.

Tous les contenus (textes, images, video) sont sous licence [Creative Commons BY-SA 3.0 FR](#). Cela signifie que vous pouvez librement les diffuser, les modifier et les utiliser dans un contexte commercial. Vous avez deux obligations : citer les auteurs originaux et les contenus que vous créez à partir des nôtres devront être partagés dans les mêmes conditions, sous licence CC-BY-SA.

Canvi de posició per a les associacions: opteu per la cooperació

Autor de la fitxa : Corinne Lamarche, Claire Herrgott - SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : Organització d'una jornada de formació sobre la dinamització de xarxes dirigida a les associacions locals.

Per què CoopLoc?

Després de la formació [Coop-Tic](#), havíem de transmetre allò que havíem après a una quinzena d'animadors, és el que s'anomena "fase de multiplicació". Com a dones de Losera, una regió de França amb un teixit associatiu dens, volíem compartir la nostra experiència amb les associacions locals. Sovint sentíem: *sempre hi ha les mateixes persones en les diferents associacions, la gent no participa*,...què podíem fer per afavorir la participació? Com "dotar d'eines" els treballadors o voluntaris per tal d'optimitzar la manera en què animem aquestes xarxes associatives?

Formalitzar el projecte

Al principi, ens preguntàvem quant havia de durar la formació, quants participants havia de tenir, quins continguts calia proposar; volíem abordar tot el que havíem sentit i viscut a [Coop-Tic](#).

Durant les Trobades [Moustic](#), ens vam inscriure al taller sobre el mètode [Accelerador de projectes](#). En quaranta cinc minuts, ja vam tenir la trama i algunes respostes a la nostra pregunta "Dissenyar un dispositiu de formació en 6 hores per a 15 persones amb 3 objectius: viure una experiència irreversible de cooperació, descobrir eines col·laboratives i aprehendre un canvi de posició per facilitar la participació dels membres en una xarxa o una associació".

Gràcies a aquest mètode, una desena de persones va preparar el terreny i ens va donar unes [pistes per a actuar](#).

Quines eines per a l'organització?

En funció de les tasques a realitzar, vam emprar unes eines diferents:

- un wiki: en el qual vam crear una rúbrica Organització (programació pedagògica, qüestionari), una rúbrica Formació (una pàgina **participants** on cadascú es podia presentar, una pàgina **desenvolupament de la jornada**, una pàgina **picnic** per a l'organització d'un picnic col·laboratiu), una rúbrica Recursos (enllaços sobre xarxes i formacions de dinamitzadors. Llocs web, articles, eines, bibliografia)
- un arxiu compartit a Google drive: un formulari per a la inscripció dels participants, un per al balanç de la jornada enviat al cap d'una setmana; un arxiu de text per escriure entre dues persones el correu que calia enviar als participants; un arxiu de text per redactar, un cop acabada la formació, l'article de premsa en el qual els participants podien contribuir;
- un Pad: per a l'escriptura col·laborativa durant la jornada;
- un freeplane: un per a la presentació sintètica del programa de la jornada amb enllaços web; i un altre omplert en directe al final de la jornada per anotar-hi les observacions dels participants a la formació;
- un doodle: per a l'organització del picnic, enviat a cada participant per fomentar una mica la compartició
- un dropbox: per emmagatzemar documents acabats (la versió final del correu en PDF, el freeplane, el model del full d'anotacions, la taula per al desenvolupament dels Barcamps).

El fet d'haver mutualitzat els recursos a la plataforma [Coop-Tic](#) durant la nostra pròpia formació ens va permetre recuperar algunes parts dels cursos, (especialment el curs de Jean-Michel Cornu sobre La cooperació en 28 paraules clau)

Durant l'organització, vam demanar a cadascú que omplís una taula en línia on figuressin les diferents associacions que coneixia, amb el mail i l'adreça, per tal d'ampliar la nostra oferta.

La utilització d'aquestes eines permet reduir el nombre de reunions, poder treballar en documents en línia, fins i tot a distància, entre molts (per millorar-ne el contingut), així com implicar els participants tant abans de la formació com posteriorment.

Enllaç d'Internet : <http://wikis.cdrflorac.fr/w/CoopLoc/wakka.php?wiki=Accueil>

Com la videoconferència va salvar la meua xarxa

Autor de la fitxa : Gatien Bataille

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : Membre d'una xarxa d'estructures d'educació mediambiental, al llarg dels anys he vist com la freqüència i la participació a les nostres reunions anaven disminuint sense parar.

El que llustrava les nostres reunions era principalment el temps dels trajectes. La majoria de les vegades, el temps que passàvem a la carretera era més llarg que el que duraven les reunions...

Això va acabar per desencoratjar els més motivats de nosaltres...

Les reunions cada cop eren menys freqüentades. Les decisions que es prenen en sessió cada vegada eren menys representatives...

La freqüència de les reunions va anar disminuint quasi fins a l'extinció.

Vaig proposar als altres membres que tornéssim a reunir-nos però incloent dues reunions "virtuals" entre cada reunió "presencial" (trimestral). A aquest efecte vaig formar els meus col·legues o bé en directe o bé mitjançant un petit tutorial en vídeo en la utilització dels [hangouts de Google](#).

Fa més d'un any i mig que fem servir aquest mitjà de comunicació per a les nostres reunions. El resultat ha estat definitiu!

L'índex de participació ha tornar a ser gairebé del 100 % i la freqüència de les nostres reunions torna a ser mensual.

S'ha establert novament una dinàmica de xarxa.

Les reunions duren 2h i les dates es fixen de comú acord per tot l'any.

El canvi més important rau en la durada de la reunió mateixa. Quan abans, per aquesta mateixa reunió de 2h, cadascun de nosaltres havia de fer entre 3 i 4 hores de trajecte, ara la reunió té una durada exacta de 2h i cadascú pot reprendre les seves activitats al cap de 5 minuts.

Algunes observacions a partir d'aquest exemple:

- és important tranquil·litzar els participants explicant-los de manera presencial el funcionament de l'eina.
- els tutorials en vídeo constitueixen un suport important. El fet que els hagi realitzat jo mateix ajuda molt. De fet, contràriament als tutorials "oficials" que parteixen d'una situació "clàssica", els meus tutorials, comentats amb la meua veu mostren la situació concreta amb què es trobaran els participants. Indiquen realment els passos a seguir.
- és important no menystenir els petits problemes tècnics inicials. Vam haver de fer entre 4 i 5 reunions fins que tothom s'hi va trobar còmode. Al principi, vaig estar molt present i predisposat a ajudar en tot el que calgués.
- és important que l'animador domini bé l'eina per tal de resoldre tots els petits entrebancs que sorgeixen (la majoria de les vegades relacionats amb les diferents configuracions dels ordinadors dels participants)
- no és inútil preveure 15 minuts en començar el debat per ajustar correctament el so i la imatge de cadascú (amb 3 minuts sol haver-n'hi prou)
- pot passar que la connexió massa feble d'un participant creï uns sorolls estranys durant la reunió (una mena de soroll de cisterna que es buida).
- també ha passat alguna vegada que alguns "participants ocults" es colin a les nostres reunions. Tot i no ser "dramàtic" (ja que eren col·legues dels participants a la reunió), aquests convidats "no declarats" (que evitaven parlar o mostrar-se en el vídeo) van crear un cert "destorb" en el bon funcionament de la reunió. Vam demanar a aquests "invisibles" que es declarassin o abandonessin la reunió.
- el llenguatge no verbal no és fàcil de copsar en aquest tipus de reunions encara que la imatge de cada participant sigui visible. Això demana un augment de la vigilància per part de l'animador de la reunió. Per part meua, de seguida vaig instaurar l'ús del senyal de la mà per permetre que cada participant donés a conèixer el seu "humor" sobre el que s'estava dient. Aquests senyals també em permetien distribuir la paraula més fàcilment.
- el fet que la reunió es faci en línia no significa que no calgui un animador... potser fins i tot és més necessari que en una reunió clàssica!
- cal estar atents al to emprat en les reunions "virtuals". Hem constatat que de vegades la "distància" ens feia emprar un "to" de paraula que no ens haguéssim permès d'haver estat en presència els uns dels altres!
- en els hangouts de Google, és fàcil implementar un espai de co-escriptura (google docs). Això aporta un valor afegit a l'eina ja que a més de permetre reunions a distància, inicia els participants en la redacció col·lectiva de les actes!

Dos límits:

- l'eina presenta un límit que pot ser un inconvenient. A la reunió, com a mínim en vídeo, només hi poden prendre part 10 persones. És possible afegir-hi 5 persones més però només amb la veu.
- cal que els participants tinguin un compte Google (adreça Gmail)

De manera global, amb l'ús, tots els participants han trobat fantàstica aquesta eina i a mi ja ni em cal iniciar les reunions perquè tots els membres s'hi han posat!

Enllaç d'Internet : <http://www.crie.be>

Creació d'un llibre wiki per a estudiants d'art

Autor de la fitxa : Stephan Barron

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : *Stéphan Barron ha creat un espai col·lectiu per als seus estudiants d'art. L'espai en qüestió és un wiki. És professor i investigador a la universitat Paul Valéry, Montpellier III.*

Per fer què?

- És un lloc per dipositar-hi els treballs dirigits i els deures,
- És un lloc d'informació, de creació, de compartició de documents...
- Permet la creació col·lectiva de contingut per a tothom
- És un lloc d'informació sobre pedagogia, sortides pedagògiques, exposicions...

La manera de concebre les classes

És la continuació lògica de la meua pedagogia que des de sempre ha estat participativa i oberta. És una pedagogia que és a mig camí entre la dels estudis de Belles Arts i la de la universitat. Sens dubte similar a les pedagogies obertes (Fresney, Steiner, Montessori) però per a la universitat. Detesto la pedagogia tradicional de la universitat que trobo absurda i ubuesca: uns doctores que han fet una tesi sobre un tema ultra-especialitzat en perllongament d'uns estudis en la camarilla de tal professor o tal altre, imposen als estudiants que aprenguin la bona nova gravada en marbre i la repeteixin com si fossin micos savis. El que m'interessa és ensenyar a aprendre, ensenyar a estimar el coneixement i a utilitzar la motivació i la il·lusió d'aprendre, de conèixer, de descobrir, de meravellar-se... Per a mi aquest és el veritable sentit de la pedagogia. Hi ha un text sobre això en el wiki.

<http://www.artwiki.fr/wakka.php?wiki=EnseigneR>

<http://www.artwiki.fr/wakka.php?wiki=WikiePedagogie>

I la relació amb els estudiants?

És evident que això implica una altra relació, menys jeràrquica i frontal, més distribuïda. Fins i tot la sala on es fan les classes ha de ser diferent: en cercle i no pas en piràmide. Estic amb els estudiants i jo també sóc a classe per compartir i per aprendre. Jo no detinc la veritat: el saber es desplaça constantment i cadascú sap alguna cosa que pot aportar al grup i també a mi. I no és demagògia, és veritat. Cada generació d'estudiants sap coses noves (sobre tècniques o sobre les obres). Un exemple n'és el wiki dels treballs dirigits de vídeoart, en parlem junts i si un estudiant aporta novetats interessants les afegim al wiki...

Les dificultats i els esculls a evitar

Hi ha algunes dificultats tècniques. De vegades els estudiants esborren funcions clau com un estudiant que va posar el seu dossier a la pàgina de recerca i va bloquejar aquesta funció durant un any fins que vam entendre què era el que havia passat... Alguns estudiants tenen un bloqueig pel que fa a les eines informàtiques, però és un problema que va més enllà. D'altres no entenen per què fem tot això i els falta motivació: senzillament, els fa mandra. S'estimen més asseure's en un banc i escoltar la bona nova, per peresa.

Enllaç d'Internet : <http://www.artwiki.fr>

Historial de l'enfocament francòfon de la cooperació

Autor de la fitxa : Jean-Michel Cornu

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Fins el 1990, la immensa majoria de la gent pensava que era impossible treballar de manera eficaç en grups de més d'una dotzena de persones (a menys que s'estableixi una jerarquia per fer "grups de grups" o es faci un treball en cadena que només requereix una relació amb els que tenim davant i darrera nostre).

El 1991, Linus Torvalds, un estudiant finlandès, llença el desenvolupament del nucli del sistema operatiu Linux¹. A resultes d'un anunci publicat el 26 d'agost de 1991 al fòrum Usenet, centenars d'apassionats i d'empreses de tota mida s'uneixen al projecte i treballen plegats en el desenvolupament del sistema.

El 1997, Eric Raymond publica en línia la primera versió del seu text "La Cathédrale et le Bazar"², que dóna pistes per entendre com s'ha pogut produir el fenomen Linux en el món del programari lliure. Proposa 19 regles per desenvolupar programaris lliures de manera col·laborativa.

L'any 2000, Jean-Michel Cornu publica en línia la primera versió de "La coopération nouvelles approches"³, que proposa les nou lleis de la cooperació basant-se per una banda en La catedral i el basar, i per l'altra en les seves experiències personals fora del desenvolupament de programaris: l'associació Vidéon (televisió participativa i centre de recursos per les altres televisions participatives) i Internet Fiesta (festa mundial de la xarxa Internet que el 1999 i el 2000 es va basar en els principis del programari lliure aplicats a la realització d'esdeveniments).

Cap al 2001, neix un grup informal d'estructures mediambientals (Tela Botanica, Ecole et Nature, les écolos de l'Euzière). OCTR treballa en l'elaboració d'eines metodològiques i informàtiques per al treball en xarxa. El nom no perdura, però l'any 2003 aquest grup organitza una trobada entre xarxes "xarxes, mites i realitats" al sud de França.

El 2001 també es crea l'associació Créatif, xarxa d'actors de l'accés obert, que produirà de manera col·laborativa una sèrie de guies dirigides per Philippe Cazeneuve. Aquest mateix any es crea el col·lectiu I3C de l'Internet creatiu cooperatiu i ciutadà⁴, que organitza trobades a Le Haillan el novembre del 2001, i una trobada regional a la "Bretanya armoricana" el novembre del 2002 a Brest de la xarxa I4C en què s'afegeix la quarta C de convivial⁵.

El 2002, la xarxa Ecole et Nature, sota el lideratge de Marc Lemonnier publica la guia "Fonctionner en réseau"⁶, una síntesi d'anàlisis de pràctiques de les xarxes territorials per l'educació mediambiental: escriptura cooperativa el 1995 de la seva primera guia pràctica professional, experiència irreversible de cooperació, organització de trobades regionals i nacionals participatives.

La xarxa Tela-botanica dels botànics francòfons⁷, creada el 1999 per Daniel Mathieu, es basa en el llibre La coopération nouvelles approches i sobre les reflexions de la xarxa Ecole et Nature pel que fa al mode de participació dels seus membres. El 2013, la xarxa assolix 20 000 membres.

El 2004, la fundació Internet Nouvelle Génération munta un grup sobre la intel·ligència col·lectiva⁸, que reuneix 130 especialistes i usuaris francòfons a resultes d'una conferència de Pierre Levy. Durant 3 anys, mitjançant intercanvis en línia en una llista de discussió, els membres creuen els seus coneixements i arriben a una primera síntesi de la intel·ligència col·lectiva sota la forma de 12 facetes. Aquest treball permet realitzar un qüestionari el 2007: "comprendre per vosaltres mateixos el que passa en el vostre grup"⁹.

També el 2004, per iniciativa de Michel Briand, el fòrum dels usos cooperatius¹⁰ reuneix a Brest més de 250 actors implicats en els usos innovadors i l'apropiació social. Més endavant se celebrarà cada dos anys. A França, es creen altres trobades al voltant de la cooperació com els estius TIC¹¹ a Rennes a partir del 2009 que el 2013 es converteixen en "Tu imagines ? Construits !"¹² o bé les trobades Moustic¹³ a Montpeller a partir del 2005. Són una oportunitat per crear les experiències i per seguir desenvolupant la comprensió dels mecanismes de cooperació (grups molt grans, receptes lliures per reproduir els projectes cooperatius...). A la mateixa època, a les trobades dels actors de l'Internet francòfon, la manifestació més antiga d'Internet a França creada el 1997, es fa una sèrie de tallers on s'anitzen l'avenços en el marc de la cooperació. El creuament de les xarxes s'organitza al voltant del lloc Intercoop¹⁴.

El 2010, l'associació Outils Réseaux, llança la formació Animacoop¹⁵, "animer un projet collaboratif" basant-se en els resultats anteriors. Actualment, són més d'un centenar les persones formades en sessions a Montpellier, Brest i Caen.

El 2011 es crea Imagination for People, una plataforma internacional i una comunitat que té per objectiu trobar i recolzar els projectes socials creatius. Dins d'aquest marc, ajuda molts grups de 100 a 1000 persones a crear-se i desenvolupar-se. El 12 de maig d'aquest any, el grup Imagine produeix una versió més elaborada de la metodologia de producció col·lectiva, desenvolupada en un principi en el marc del grup d'intel·ligència col·lectiva.

També el 2011, el nou grup sobre la innovació monetària de la fundació Internet Nouvelle Génération aplica aquesta metodologia amb 160 participants arribant a unes pistes radicalment innovadores que es publiquen en forma de llibre l'any següent.

El grup d'animadors de grup, AnimFr, es crea el 2011 per iniciativa d'Outils Réseaux, Brest Métropole Océane i Imagination for People. Reuneix 250 persones entre les que han seguit la formació Animacoop de Outils Réseaux i les que dinamitzen grups dels quals Imagination for People n'és soci.

Entre el 2011 i el 2013, el projecte europeu Coop-Tic, pilotat per SupAgro Florac permet formar formadors de cooperació a Bèlgica, Catalunya i França. El resultat són unes primeres formacions en els diferents països i un llibre en línia que reuneix els coneixements actuals sobre el tema.

El 2012, el mètode de producció col·lectiva de documents en grups grans comença a ser aplicat per persones altres que els seus iniciadors. És el cas del grup Question Numérique de la fundació Internet Nouvelle Génération (treball coordinat per Amadou LO) i del document "La cooperació explicada al meu cunyat" produït pel grup AnimFr (treball coordinat per Gatién Bataille en el marc de la formació Coop-Tic).

També el 2012, les diferents facetes per entendre la cooperació, produïdes pel grup Intelligence Collective de la Fing i les competències desenvolupades en el marc de la formació Animacoop de Outils Réseaux són actualitzades i agrupades per a ser presentades conjuntament a "La coopération en 28 mots clés" en el marc d'Animacoop i del primer MOOC francòfon ITYP (Formació massivament en línia i oberta sobre el tema de les eines "Internet, tout y est pour Apprendre")

El 2013, el grup Adeo que agrupa 13 cadenes de bricolatge de tot el món, defineix la seva estratègia de productes, compres i supply chain per als propers deu anys, a partir de grups de treball, una trobada internacional, però també d'un treball en línia que reuneix 1500 persones en 7 llengües durant dos mesos.

El mateix any, un document de síntesi descriu en detall el mètode per produir documents entre varis centenars de persones per a ser utilitzats en diferents àmbits.

També el 2013 surt el programari en línia Assembl desenvolupat per Imagination for People en partenariat amb l'Institut du Nouveau Monde del Quebec per facilitar la realització de les cartografies textuais proposades pel mètode.

- 1 Linux. Wikipédia [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://fr.wikipedia.org/wiki/Linux>
- 2 RAYMOND, Eric S. and YOUNG, Robert Maxwell. The cathedral and the bazaar: musings on linux and open source by an accidental revolutionary [online]. Sebastopol, Calif., Etats-Unis : O'Reilly, 2001. ISBN 0-596-00131-2. Available from: <http://www.catb.org/~esr/writings/cathedral-bazaar/cathedral-bazaar/>
- 3 CORNU, Jean-Michel. La coopération, nouvelles approches. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://www.cornu.eu.org/texts/cooperation>. Current version published 2001/3/26
- 4 Vecam - Présentation d'IBC : un réseau ouvert. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://vecam.org/article8.html>
- 5 Organisation de la rencontre - @ Brest. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://a-brest.net/rubrique16.html>
- 6 Fonctionner en réseau | Réseau Ecole et Nature. Réseau école et nature [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://reseauecoleetnature.org/fiche-ressource/fonctionner-en-r-seau-23-09-2009.html>
- 7 Tela Botanica - Accueil. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://www.tela-botanica.org/site:accueil>
- 8 Intelligence Collective - Présentation du groupe Intelligence Collective de la Fing. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://ic.fing.org/texts/presentation>
- 9 Intelligence Collective - Comprendre par vous-même ce qui se passe dans un groupe. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://ic.fing.org/news/comprendre-par-vous-meme-ce-qui-se-passe-dans-un-groupe>
- 10 Forum des Usages Coopératifs. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://forum-usages-cooperatifs.net/index.php?title=Accueil>
- 11 Page Accueil - Les étés TIC de Bretagne. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://www.lesetestic.com/>
- 12 3 jours autour de la Fabrication Numérique. Tu Imagines ? Construis ! [online]. [Accessed 5 February 2014]. Available from: <http://imagineconstruis.wikidot.com/>
- 13 Rencontres MOUSTIC 2013 : PagePrincipale. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://moustic.info/2013/wakka.php?wiki=PagePrincipale>
- 14 Intercoop. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://www.intercoop.info/index.php/Accueil>
- 15 Animacoop : PagePrincipale. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://animacoop.net/wakka.php?wiki=PagePrincipale>

L'educació utilitza una llicència Creatives defectuosa, per Richard Stallman

Autor de la fitxa : Hélène Laxenaire - SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Idees desenvolupades per l'autor en el terreny de la col·laboració en aquest llibre, aquesta conferència : En aquest article Richard Stallman denuncia l'ús de les llicències CC-BY-NC i CC-BY-NC-SA per als documents pedagògics i les obres de referència i insta a fer servir preferentment les llicències CC-BY i CC-BY-SA

Unes llicències Creatives Commons lliures i unes altres no-lliures

Entre les llicències proposades per Creatives Commons, dues són veritablement lliures (vegeu [la définition de logiciel libre du projet GNU](#)) :

- la llicència CC-BY-SA que autoritza la difusió, la modificació, fins i tot dins d'un marc comercial però amb l'obligació que l'obra que se'n derivi estigui sota la mateixa llicència.
- la llicència CC-BY, idèntica a l'anterior, llevat que no hi ha obligació de llicència per les obres que se'n deriven.

Les altres llicències, que no permeten la modificació i/o utilització dins d'un marc comercial, de fet, no són lliures.

Les Obres sota llicències CC-BY-NC i CC-BY-NC-SA corren el risc de no poder ser mai difoses dins d'un marc comercial

Les llicències que permeten la modificació però que es no poden utilitzar en un marc comercial (CC-BY-NC i CC-BY-NC-SA) plantegen un problema que s'anirà accentuant amb el temps. De fet, la menció NC (no comercial) de la llicència Creatives Commons, no prohibeix estrictament la utilització comercial, només obliga a les persones que vulguin fer un ús comercial de l'obra a demanar-ne l'autorització a l'autor. Però el fet de permetre la modificació de l'obra multiplica el nombre d'autors, que al cap d'alguns anys poden ser molts i per tant impossibles de trobar per demanar-los la seva autorització. Richard Stallman proposa una modificació d'aquestes llicències per tal que permetin definir la persona a qui es pot demanar l'autorització.

Les obres que suposadament han de servir per a tasques pràctiques han d'estar sota llicència lliure

Per Stallman una obra que ha de tenir una utilització *pràctica* ha de ser lliure, cas dels programaris o de les classes. Perquè siguin lliures, els usuaris han de tenir el control absolut de l'obra que serveix per a efectuar la tasca.

Per tant, diferencia les obres que serveixen per a tasques pràctiques, entre les quals hi ha els documents pedagògics, de les obres artístiques, de divertiment o que reflecteixen un punt de vista. Aquestes estan legitimades pel fet d'estar protegides per una llicència Creative Commons no-lliure.

Nota de l'autor de la fitxa: l'article de Richard Stallman està protegit per una llicència no-lliure, fet coherent amb el seu discurs ja que es tracta d'un article que expressa una opinió.

Crédit photo : [Preliminares 2013](#) (CC BY-SA)

Presentació sintètica de l'autor de l'obra : Richard Stallman és un programador conegut i un militant del programari lliure. És un dels fundadors del projecte GNU i de la llicència pública general GNU que també es coneix per l'acrònim GPL. És un dels pares del programari lliure.

Cites : Quan una obra ha de servir per efectuar una tasca pràctica, els usuaris han de tenir el control d'aquesta tasca, per tant necessiten controlar l'obra ella mateixa. Això s'aplica tant a l'ensenyament com al programari. Richard Stallman

Referència bibliogràfica : L'éducation utilise une licence Creative Commons défectueuse, par R. Stallman. Framablog [online]. 31 January 2013. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://www.framablog.org/index.php/post/2013/01/31/stallman-creative-commons-non-commercial>

La propietat intel·lectual

Autor de la fitxa : Outils-Réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Atenció: aquest article tracta de la propietat intel·lectual en el dret francès. Encara que alguns aspectes es puguin transposar al dret d'altres països, només s'aplica en el marc legislatiu francès.

La propietat intel·lectual és el conjunt dels drets exclusius atorgats a les creacions intel·lectuals. Està compostat per dues branques:

- la **propietat industrial** que agrupa les creacions utilitàries (patents) i els signes distintius (marca comercial, denominació d'origen)
- la **propietat literària i artística** que s'aplica a les obres de la ment i abasta els drets d'autor (o *copyright* als Estats Units) i els drets veïns (drets dels intèrprets)

La propietat industrial

Tres tipus de protecció:

- patents
- marques
- dibuixos i models

Per estar protegits, les patents, les marques i els models han de reunir les condicions següents:

- no haver estat divulgats anteriorment
- haver estat presentats al registre de la propietat industrial (INPI)
- la protecció dura 20 ans, a reserva de pagar els drets de manteniment

Es poden utilitzar les tecnologies patentades o les marques protegides a reserva de pagar una llicència als drehavents

La propietat literària i artística

- **drets d'autor:** protecció de les obres de la ment de tot tipus (text, música, teatre, obra gràfica, plànol...). Els títols de les obres també estan protegits, a condició de que siguin originals
- **drets veïns:** relatius als intèrprets i productors (músic o cantant que interpreta una obra que no ha creat, productor de disc,...)
- **bases de dades:** llistes o col·leccions d'informacions organitzades. El que queda protegit és l'estructura de la base.

Dit d'una altra manera, a França (però també als Estats Units), una obra està protegida per la llei pel sol fet d'existir. Sense que l'autor hagi de fer cap tràmit, els drets d'autor s'apliquen a la seva obra.

La natura de l'obra

- *L'obra es considera creada, independentment de qualsevol divulgació pública, pel sol fet de la realització, fins i tot inacabada, de la concepció de l'autor.* (Extret del codi de la propietat intel·lectual francès)

Els límits:

- l'autor ha de poder demostrar l'**autenticitat de la seva creació** per assegurar-ne la protecció (# usurpació). Per això, registrar l'obra en una instància reconeguda (societat d'autors, etc...) permet reforçar la protecció de l'obra (més enllà de la protecció legal bàsica) perquè estableix l'autenticitat de la seva creació.
- una obra ha de dur l'**empremta de la personalitat de l'autor** que l'ha realitzada. Així doncs, els drets d'autor no s'apliquen a les llistes de dades objectives: descripcions naturalistes, dades, bibliografia,...
- una obra ha de **demostrar originalitat** (# plagiat)
- les idees, els principis, els conceptes, no estan protegits pels drets d'autor (per exemple $E=mc^2$)

Exemples: llibres, obres de teatre, conferències, composicions musicals, obres cinematogràfiques, pintures, dibuixos, fotografies, il·lustracions, mapes geogràfics, plànols, croquis, programes informàtics (amb algunes condicions), etc...

Els drets de l'autor

Els drets d'autor són el conjunt de les prerrogatives exclusives de les quals disposa un creador sobre la seva obra de la ment original.

Per aprofundir aquest tema, una presentació molt detallada descriu diferents facetes dels drets d'autor:

[Michèle Battisti : Droit d'auteur et enseignement supérieur](#)

Les obres col·lectives

L'article L 113.2 del codi francès de la propietat intel·lectual reconeix tres tipus d'obres col·lectives:

- S'anomena de **col·laboració** l'obra a la creació de la qual han concorregut diferents persones físiques cada contribució podent ser identificada. Exemple: obra de compilació
- S'anomena **composta** l'obra nova a la qual s'incorpora una obra preexistent sense la col·laboració de l'autor d'aquesta última. Exemple: traducció d'un llibre
- S'anomena **col·lectiva** l'obra creada per iniciativa d'una persona física o moral que l'edita, la publica i la divulga sota la seva direcció i el seu nom i en la qual la contribució personal dels diversos autors que han participat a la seva elaboració es fon en el conjunt en vista del qual l'obra ha estat concebuda, **sense que es pugui atribuir a cadascun d'ells uns drets diferents en el conjunt realitzat**. Exemple: llibre editat per una associació.

Titulars dels drets d'autor (Articles L 113.3, 4 i 5 del codi francès de la PI)

- L'obra de **col·laboració** és propietat comuna dels coautors
- L'obra **composta** és propietat de l'autor que l'ha realitzada, a reserva de pagar els drets d'autor de l'obra preexistent
- L'obra **col·lectiva**, excepte que hi hagi una prova en sentit contrari, és propietat de la persona física o moral sota el nom de la qual és divulgada

Recursos externs

- Guides. CNIL [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://www.cnil.fr/documentation/guides/>
- Le droit pour les professionnels de l'information. [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: http://www.netvibes.com/universdroitadbs#Droit_d%27auteur
- Propriété intellectuelle. Wikipédia [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: http://fr.wikipedia.org/wiki/Propri%C3%A9t%C3%A9_intellectuelle
- Carte heuristique : cartographie des différents droits de Propriété intellectuelle. toolinux [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://www.toolinux.com/lininfo/toolinux-information/communaute/article/carte-heuristique-cartographie-des>

Les TIC al servei dels projectes territorials

Autor de la fitxa : Outils-réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : La inscripció de les tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC) en cada territori planteja diversos interrogants, com han resumit alguns contribuïdors de l'obra *Des TIC et des territoires. Quelles conséquences des technologies de l'information et de la communications sur la vie urbaine, les territoires et la mobilité?* (Sobre les TIC i els territoris. Quines són les conseqüències de les tecnologies de la informació i de la comunicació en la vida urbana, els territoris i la mobilitat?) (2005):

- l'emergència del món virtual representa la fi de les distàncies i dels diferents territoris?
- en quina mesura les TIC poden contribuir al desenvolupament dels territoris i a una possible reducció de les desigualtats espacials?
- les noves eines poden acompanyar útilment els processos de concertació i de debat públic i la construcció d'una democràcia en xarxa?
- com es poden conciliar tres lògiques d'apropiació de les TIC: l'individual, la de reorganització de les formes de treball i una última – mig individual i mig pública – en la qual el repte rau en utilitzar el potencial de les TIC per l'assoliment de finalitats col·lectives?

Per resumir: frens i factors d'èxit

1. Els frens

- Els projectes territorials solen implicar una forta dimensió política, tant si els impulsa una col·lectivitat com si no: quan s'aborda la noció de "territori", la de "poder" mai no queda gaire lluny..., és una dimensió a tenir en compte.
- Vigileu amb les persones tòxiques: a nivell local, la posada en línia d'eines d'expressió pública pot esdevenir un recurs al servei de persones malintencionades, que no saben expressar les seves idees respectant les regles del debat democràtic.

2. Els factors d'èxit

Actors claus

- Els habitants del territori! Cal que esdevinguin protagonistes i això demana temps!
- Els decisors (i finançadors potencials de les accions): sense ells, sense el seu suport és difícil fer emergir projectes consolidats i que mobilitzin a gran escala.
- Uns facilitadors imprescindibles: els EPD (Espais Públics Digitals), per acompanyar el públic en les noves eines i usos.
- Un teixit associatiu dens i disposat a cooperar.

Un projecte en línia amb el territori

- Un diagnòstic del territori: les característiques (i problemàtiques) orientaran els projectes possibles i els seus objectius. Per exemple, els projectes seran diferents entre territoris: extensos / molt reduïts, rurals aïllats / urbans, amb població envellida / població mixta i desarrelada... Aneu amb compte amb els diagnòstics de territori realitzats per persones externes i sense consultar la població local. Cal prioritzar una anàlisi participativa (observatori permanent).
- No cal ser únicament virtual: el projecte ha d'ancorar-se en la realitat del territori: visibilitzar i interconnectar esdeveniments que es produeixen en el territori, iniciatives...

Respostes per al territori?: experiències concretes

Per fer-se una idea de les possibilitats, explorem algunes dimensions que ofereixen les TIC quan s'activen en projectes territorials per:

1. Crear lligams entre els habitants

En moltes altres tipologies de projectes, el reforç dels lligams entre els habitants d'un territori constitueix un objectiu transversal: entre generacions, medis socials, per lluitar contra l'aïllament, descompartimentar els actors i crear innovació....

Eines de suport per a la organització d'esdeveniments locals

- àpats de veïnatge
- dia del veïnat
- anuncis

Xarxes socials

- La Ruche (a Rennes i Brest): una xarxa social local
- Peuplade: la web que connecta els veïns

Xarxes temàtiques locals

- Directoris d'actors, de competències...
- En educació mediambiental: Coopere 34 (Hérault), APLRE

2. Inventariar els recursos i creació de bé comú

Inventaris participatius

- **Inventaris naturalistes:**
- L'ONEM: inventari d'espècies protegides de la regió mediterrània (<http://www.onem-france.org/saga/>)
- **Wiki territorials:** "Una wiki territorial és una wiki que allotja una base de coneixements relacionats amb un espai geogràfic: territori, municipi, regió. Creats de vegades per alguna administració local, altres per associacions o per voluntaris, tendeixen a desplegar una escriptura col·laborativa en un territori concret." (Viquipèdia)
- [Wiki-brest](#)
- [Wiki-manche](#)
- [Picardia](#)

- [Wiki-Toulouse](#)
- [WikiPompignan](#) (Llenguadoc- Rosselló)

- **Carto party**: realitzar col·lectivament un mapa del territori amb Openstreetmap (una aplicació que permet fer mapes de base lliures) i Chimere (per afegir una capa amb les dades específiques del territori: patrimoni, recursos, punts d'interès..., sense haver de sobrecarregar Openstreetmap):
- Carto party de Plouarzel: el primer municipi francès que ha estat cartografiat íntegrament amb Open Street Map. (http://wiki.openstreetmap.org/wiki/Plouarzel_prepa_mapping_party)

Alliberament de les dades públiques

Tothom hauria de poder reutilitzar les dades públiques finançades amb recursos públics. Ara bé, molt sovint estan protegides per copyright. Per tant, alliberar-les seria un potent motor d'innovació per crear nous serveis, nous valors. Camí que ja han emprès diversos territoris, encapçalats per Anglaterra o Estats Units:

- [Délibération à Brest pour une libération des données publiques géographiques](#)
- [Données des transports de la ville de Rennes](#)

3. Valoritzar el territori

Els seus recursos, el seu patrimoni, les seves activitats...

Portals territorials

Els primers tipus de dispositius desenvolupats.

- D'origen associatiu: Loupic, en el territori de Pic St Loup, al Nord de Montpellier (<http://www.loupic.com/>)
- O creats per administracions locals: web de la ciutat de Narbona (<http://www.mairie-narbonne.fr>)

Agregació de fluxos RSS

Els fluxos RSS permeten agrupar, "agregar" tota la informació i l'actualitat produïda i relacionada amb el territori. Permeten donar visibilitat al dinamisme del territori amb uns recursos mínims.

- Univers Netvibes de la ciutat de Romans-sur-Isère (creat per voluntaris): <http://www.netvibes.com/lesromanis#General>
- Univers Netvibes de la ciutat de Brest]] (creat per l'administració local): <http://www.netvibes.com/brest#Culture>

Calendaris territorials

Agrupar i difondre en diversos llocs web l'actualitat i els esdeveniments del territori gràcies als formats estàndards

Bases de dades dels recursos del territori

Passejades científiques (per Connaissances): inventari del patrimoni científic a la regió Llenguadoc-Rosselló: <http://baladescientifiques.fr/>

Realitat augmentada

Projectes emergents?

Territoris sonors: un lloc web dedicat a la valorització del territori del Cap de la Chèvre a través del mitjà sonor: <http://www.territoires-sonores.net>

4. Facilitar la participació, l'expressió ciutadana

Fòrums

Fòrums de ciutat, de barri, en els llocs institucionals o associatius: dispositius com aquests són nombrosos a Internet i formen part de les primeres eines que s'activen en el marc dels projectes territorials.

Blog de barri

- Bondyblog de la ciutat de Bondy, a la regió parisenca, un dels més coneguts, i els seus emuladors: a Lausana (<http://www.lausanbondyblog.ch>), a Dakar (<http://yahoo.dakar.bondyblog.fr/>)...

TV participativa

- Vidéon: associació de televisions participatives (<http://www.videontv.org/>)
- Plg TV:Pays (interwiki inconnu) des Landes de Gascogne (<http://www.pays-landesdegascogne.org/>)
- O2zone TV a Air Bel (Marsella) (<http://www.o2zone.tv>)

Debats participatius

- Dinamització del debat sobre el futur de les garrigues (Les Ecologistes de l'Euzière, Llenguadoc-Rosselló) amb Freemind
- Wiki creada per la ciutat de Clermont Ferrand per a una consulta a la població en matèria de planejament urbanístic (<http://www.clermont-ferrand.fr/mazet/index.php/Accueil>)

Creació multimèdia participativa

- Etoileur (per Kawenga a Montpellier): "e-toileur" és un projecte d'acompanyament que permet acollir en un Lloc d'Accés Multimèdia un artista /convidat i realitzar amb ell una acció cultural. (http://www.kawenga.org/centrededoc/html/e_toileur.pdf)
- L'Audiomaton és un dispositiu creat per l'artista Cécile Guigny, que consisteix en un vell fotomaton, transformat en un sistema simple de gravació sonora. En el marc d'un esdeveniment (Festa d'Internet...), els testimoniatges dels usuaris poden posar-se en línia i constituir una audioteca. (<http://lam34.org/wakka.php?wiki=AudioMaton>)

5. Fer més accessibles els serveis

e-administració

Impostos, Pol d'ocupació, tràmits administratius...: les administracions proposen (o imposen) cada cop més sovint els seus serveis en línia. A la base d'aquesta tendència hi ha la voluntat de fer més accessibles aquests serveis públics, fins i tot en els territoris més aïllats. Aquesta desmaterialització certament elimina les distàncies físiques, però no cal oblidar la fractura digital que encara deixa de banda nombrosos "exclosos digitals".

Teletreball

Deslocalitzar les activitats professionals i crear espais compartits de treball en zones menys centrals: [ZeVillage](#)

E-educació i FOAD

Els recursos pedagògics desmaterialitzats.

6. Al servei del desenvolupament sostenible dels territoris

És un dels reptes importants que actualment han d'afrontar els nostres territoris: com desenvolupar-se sense hipotecar un desenvolupament futur?

En aquesta òptica, es prioritza:

- la possibilitat de desmaterialitzar serveis i activitats com a factor de reducció del balanç de carboni
- la possibilitat de concertació, de participació de la població

7. Per interconnectar territoris (dimensió intercultural)

Les TIC i Internet eliminen en certa manera les distàncies, augmentant d'aquesta manera les possibilitats d'interconnexió entre territoris allunyats.

- Projecte "Intercultural" a Correspondant.org (xarxa de corresponents francòfons - FING): posada en comú i co-redacció de text sobre les cultures francòfones (<http://interculturel.correspondants.org/>)
- Fragments del món, projecte que connecta joves de diversos països del món (VECAM) (<http://fragmentsdumonde.org/>)

Les xarxes que duren tenen llicència CC BY SA

Autor de la fitxa : Gatien Bataille

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

Introducció: Un món a la deriva

Una mica de ficció per començar...

CONSIGNA: IMAGINEU-VOS EL MÓN ACTUAL PARTINT D'AQUESTES DADES

- Som al món fa uns quants mil·lennis; per fer servir la lletra "e" m'haureu de pagar drets d'autor... I ara proveu de fer el vostre primer discurs (prepareu la cartera!! Fa milers d'anys, l'home va superar un obstacle major: va inventar l'escriptura i els alfabetos. Una mica avançat al meu temps, de seguida entreveig l'interès que pot tenir protegir la lletra "e" amb una llicència restrictiva. A partir d'ara, cada cop que vulgueu fer servir aquesta lletra haureu de pagar o reduir les vostres ambicions)
- Som en un taller de Mesopotàmia, 3500 anys abans de Crist. Amb una intuïció genial (inspirada per la natura, però que no se sàpiga, acabo d'inventar la roda! Una mica avançat al meu temps, de seguida entreveig l'interès que pot tenir protegir aquest invent amb una llicència restrictiva. A partir d'ara, cada cop que vulgueu fer servir una roda m'haureu de pagar drets... Imagineu com seria la vostra vida actual!
- Fa 350000 anys, als voltants d'una cova, fa dies i dies que provo d'alimentar aquest foc que tant ens agrada i alimentem quan cau del cel. I heus aquí que finalment trobo el "mètode de reproductibilitat" per fer foc a voler. Una mica avançat al meu temps, de seguida entreveig l'interès que pot tenir protegir aquest invent amb una llicència restrictiva. A partir d'ara, cada cop que vulgueu fer foc m'haureu de pagar drets... Imagineu com seria la vostra vida actual!

I ARA PASSEM A LA REALITAT

- Una empresa australiana ha aconseguit col·locar una llicència en un gen humà vinculat a un tipus de càncer determinat. Resultat: per poder estudiar aquest gen per tal de trobar un medicament, s'ha de pagar...
- "A" és una empresa polonesa que ven llibres en línia. Apple l'ha portada davant els tribunals per l'ús abusiu de la seva "marca"... I és que el lloc web de l'empresa "A" era a.pl.
- Una mestra va crear un blog en el qual intercanviava exercicis de francès amb els seus alumnes. El diari "Le Figaro" la va acusar de violar els drets de la seva marca... I és que el blog de la professora s'anomenava "Le blog de madame Figaro" (que per cert era el nom real d'aquesta senyora).
- Monsanto intenta un cop més col·locar les seves llavors de soja sota el control d'una llicència, cosa que a llarg termini impediria a qualsevol persona que no hagués pagat els drets poder tornar a sembrar les llavors de soja produïdes al seu camp.
- Varies empreses de diaris (canadenques o alemanyes) han intentat fer aprovar o han fet aprovar lleis per tal de prohibir el dret de posar enllaços cap als seus continguts sense haver pagat uns drets prèviament.
- Una empresa irlandesa, per exemple, demana 200 euros per cada hipervincle que apunti cap al seu contingut.
- Una empresa canadenca demana 150 euros per utilitzar un simple extracte del seu contingut (el que ve a ser el mateix que fer desaparèixer un dret reconegut, el de la citació).
- Les sabates *i will* han registrat els termes "i will" com a marca. Sobre aquesta base legal ara es dedica a portar davant els tribunals qui els fan servir... I això que en anglès significa "jo vull"... De moment només ataca la competència directa (com Nike per exemple) però què passarà més endavant?
- El robot censor (content ID) que escaneja permanentment els vídeos penjats a Youtube ha fet retirar un munt de vídeos amb el pretext que violaven els drets de l'autor. Així, el vídeo d'un naturalista va ser censurat perquè els cants dels ocells que se sentien de fons (amb so enregistrat directament a la natura) van ser reconeguts pel robot com una violació dels drets d'autor (per error és clar).
  - es va considerar que el vídeo afeccionat del meteorit de Rússia violava els drets d'autor perquè a la ràdio del cotxe se sentia de fons una cançó...
  - molts autors alertats pel robot censor sobre les possibles violacions dels seus drets d'autor s'estimen més no intervenir per tal de compartir els ingressos publicitaris generats per Google.
- Actualment es parla de posar DRM en el llenguatge html5. Això impediria l'ús "gratuït" d'aquest llenguatge tot i ser universal i la base d'Internet.
- Audi ha registrat la lletra "Q" com a propietat intel·lectual (marca) per protegir el cotxe Audi Q... estem arribant a uns límits que ens hauríem de qüestionar... la protecció d'una simple lletra posa en perill el futur del nostre "dret" a l'escriptura!

Els DRM (digital rights management)

L'objectiu dels DRM és controlar l'ús que es fa de les obres digitals. Aquests dispositius es poden aplicar a tot tipus de suports digitals físics (discs, DVD, Blu-ray, programes informàtics, etc.) o de transmissió (teledifusió, serveis Internet, etc.) gràcies a un sistema d'accés condicional.

Limitar la còpia no és més que un motiu superficial per afegir DRM a una tecnologia. Els DRM fracassen completament quan es tracta d'impedir la còpia, però en canvi són molt eficaços per evitar qualsevol innovació. I és que els DRM estan coberts per lleis anti-elusió com ara la coneguda DMCA de 1998 (US Digital Millennium Copyright Act) i l'EUCD de 2002 (EU Copyright Directive); ambdues criminalitzen l'elusió dels DRM, fins i tot si no s'infringeix cap altra llei.

Per què hem arribat a aquest extrem?

L'arribada de les llicències obertes o que faciliten la difusió, la virtualització cada cop més fàcil i àmplia de les dades i coneixements i les impressores 3D que permeten realitzar-ho gairebé tot han endurit molt la posició dels governs (sota el lobbying de les empreses) pel que fa als drets d'autor i a la propietat intel·lectual.

S'ha posat en marxa un moviment de fons per restringir la llibertat...

- Les societats gestores de drets veient que aquests quedaven "coaccionats" per l'arribada de la web i de la digitalització exerceixen un lobbying important sobre els estats
- Quant als estats, són incapaços d'organitzar un debat públic real sobre la qüestió i es deixen influir pel lobbying

Finalment, la pressió exercida sobre els intermediaris tècnics (servidor web, plataforma de compartició...) els obliga a fer servir eines per protegir els drets d'autor de les obres que circulen pel seu servidor. I volent-se protegir, participen al enduriment generalitzat dels drets d'autor.

I així és com s'arriba a unes situacions inquietants de limitació dels drets que tindran conseqüències terribles a escala mundial!

La reacció s'organitza però cal recolzar-la perquè els oponents són ferotges i estan molt ben equipats.

Copyfraud

Viquipèdia: Revindicació de copyright fraudulenta, com per exemple pretendre tenir drets sobre les obres de domini públic.

Cada vegada és més freqüent que s'apliquin drets d'autor en obres o objectes on no s'haurien d'aplicar (per exemple el quadre de la Gioconda que no es pot fotografiar dins del museu). Aquest drets són il·legals però ningú no els impugna perquè actualment no hi ha ningú que defensi el domini públic (poc explicitat en el dret).

I en canvi

Un cas concret: Protegim Mickey Mouse

L'èxit de Walt Disney no es basa en gran mesura en el fet d'haver utilitzat lliurement el patrimoni dels contes i llegendes que amb el temps s'han convertit en models literaris del domini públic? Entre d'altres, Disney ha fet reviure personatges emblemàtics com Blancaneus, la Sirenetta o la Bella i la Bèstia. Els ha modificat, "remescat" i reencarnat. I el resultat li ha fet guanyar diners. Per tant, aquest èxit comercial també està basat en el recurs a un llegat cultural comú.

I en resulta un "deure de restitució" envers la col·lectivitat.

O s'han de poder reivindicar drets d'explotació exclusius durant 120 anys – és a dir molt més enllà de la mort del creador – sobre una cosa originada a partir de la nostra cultura comuna?

Disney hauria de deixar Mickey Mouse i l'ànec Donald a la lliure disposició del públic, la inversió ja ha estat recuperada prou vegades.

Una societat ha de poder comptar amb la seva capacitat creadora il·limitada per produir obres noves. Els creadors han de poder recórrer lliurement a les riqueses del patrimoni cultural. La nostra cultura és una reserva inesgotable d'històries, d'imatges, de músiques i de moltes més coses – sempre que no es limiti o redueixi l'accés a aquests béns. La cultura depèn del que cadascú torni al pot comú i no intenta treure profit injustament - "per l'eternitat menys un dia" – dels drets privats sobre els béns culturals.

Les llicències obertes: breu recordatori

Les llicències lliures no són altra cosa que eines construïdes per l'home per organitzar un marc de cooperació. Per això, tenen un impacte en les nostres pràctiques de la mateixa manera que nosaltres el tenim sobre elles i per tant, podrien impedir – o afavorir – l'aparició de nous usos.

Aquestes llicències lliures són la base del suport jurídic d'un moviment anomenat "cultura lliure".

Hi ha diferents tipus de llicències, unes més obertes que d'altres, algunes més específiques per a determinats tipus d'obres que d'altres...

N'hi ha prop d'un centenar! No obstant, organitzacions com ara la fundació Creative Commons o Open Source Initiative han aconseguit imposar determinades normes.

Dues llicències importants

La llicència GNU GPL (General Public Licence)

És la primera llicència lliure. Va aparèixer amb els primers programaris lliures per tal de facilitar l'accés als codis font. Reservada en un principi als programaris, cada cop està més documentada i el seu àmbit d'actuació es va ampliant!

Aquesta llicència atorga 5 llibertats:

- 1 : La llibertat de fer ús del programa amb qualsevol propòsit.
- 2 : La llibertat d'investigar com funciona el programa i d'adaptar-lo a les pròpies necessitats.
- 3 : La llibertat de transmetre el programa a d'altres i de fer-ne còpies per a d'altres.
- 4 : La llibertat de millorar el programa i de publicar-ne les millores en benefici de tots.

Les llibertats 2 i 4 impliquen poder accedir al codi font.

Això és d'una importància cabdal i en altres llicències no sempre s'"aplica" (com les llicències Creatives Commons per exemple – vegeu més avall -)

Així doncs, és obligatori proporcionar el "codi font" de l'obra en un format llegible per tots i sense condicionants. No és convenient compartir el "codi font" en format PDF perquè no es pot llegir ni copiar si no és amb un programa determinat (que no és lliure)

I les llibertats 3 i 4 ignoren els drets dels autors en la mesura en què no s'ha sol·licitat el consentiment explícit de l'autor del programa. Amb aquesta llicència no calia demanar l'autorització dels autors: ja està atorgada.

No obstant aquestes quatre llibertats no són suficients a partir del moment en què cada persona que modifica un programa o el desenvolupa n'esdevé immediatament coautor. De manera que els usuaris haurien de demanar el seu acord per tal de poder treballar sobre la versió millorada i transmetre-la a d'altres. En cas que el nou autor no donés la seva autorització, la llibertat dels usuaris es veuria agreujada un cop més.

5 : L'obligació del copyleft o l'obligació de compartir l'obra respectant les 5 llibertats que acabem d'evocar.

El copyleft inverteix la intenció original del copyright (és a dir dels drets d'autor). Mentre que normalment els drets d'autor no impliquen cap obligació per a l'autor i no permeten gairebé res a l'usuari, el copyleft procedeix a la inversa: permet moltes coses als usuaris, en el sentit que els garanteix les quatre llibertats, i obliga els futurs autors a acordar als usuaris de les seves pròpies versions millorades els mateixos drets dels quals ells mateixos s'han beneficiat.

D'aquesta manera, es garanteix el caràcter lliure de l'obra publicada sota GNU GPL per un temps indefinit i per a qualsevol nou desenvolupament.

Les llicències Creatives Commons

Allò que funciona per als programaris (a través de la llicència GNU GPL) també pot tenir sentit per a altres tipus d'obres, com els textos, les imatges o la música. Aquesta és la idea subjacent del Creative Commons Project (CC), que proposa per a aquestes obres tot un ventall de llicències entre les quals cada autor pot triar la més adient per a les seves necessitats.

Així, pot decidir si el principi del copyleft, anomenat aquí "Share Alike" (o "compartir per igual" en català), és important o no, i si vol permetre o prohibir-ne l'ús comercial.

També hi ha l'opció de prohibir totalment qualsevol transformació de l'obra. De manera que totes les llicències Creative Commons no atorguen necessàriament les cinc llibertats en la seva totalitat.

Si volem mantenir l'obertura real preconitzada per la llicència GNU GPL a través de les llicències Creatives Commons, caldrà tenir cura de:

- posar les obres sota CC BY SA
- mirar de fer-les accessibles i modificables mitjançant programes que també siguin "oberts" (format open office o altres)

Un exemple per il·lustrar

Sésamath la xarxa de l'ensenyament actual de les matemàtiques: <http://www.sesamath.net/>

Creada el 2001, Sésamath és una associació d'interès general i sense ànim de lucre.

El seu objectiu és afavorir:

- l'ús de la informàtica en l'ensenyament de les matemàtiques;
- el treball cooperatiu i la co-formació entre docents;
- l'acompanyament dels alumnes en els seus aprenentatges.

Amb la finalitat d'oferir un servei públic, Sésamath està vinculada als valors del programari lliure. El 2007, Sésamath va rebre el 3er premi UNESCO sobre l'ús de les TICE entre 68 projectes de 51 països.

Sésamath difon manuals escolars i llibres d'exercicis lliures i col·laboratius per tots els nivells de la ESO.

Des del lloc dedicat a aquestes publicacions, qualsevol persona se les pot descarregar gratuïtament i adaptar-les si ho desitja.

Des del principi, Sésamath va optar per les llicències

- GNU FdL (per permetre un accés real al "codi font" de les obres i per tant permetre'n l'adaptació/modificació)
- CC-BY-SA (per garantir la viralitat: mantenir les obres en el bé comú)

Optant voluntàriament per aquesta gran obertura, Sésamath ha pogut capitalitzar les aportacions individuals dels membres de la xarxa, produir continguts més elaborats (és a dir riquesa de nivell 2 vegeu més avall) que més endavant han pogut adquirir un valor financer. Aquesta valorització ha permès que l'associació pogués fer perenne la seva activitat sense perdre el sentit primer de la seva acció: proposar un espai de cooperació i de posada en comú de les competències entre professors de matemàtiques. En canvi, una xarxa de professors de francès va voler intentar l'experiència de Sésamath i no se'n va sortir perquè les llicències que va triar (o més aviat no va triar) en un principi no van permetre que els seus membres poguessin valoritzar les seves produccions col·lectives.

Per què les llicències no obertes impedeixen la valorització financera de les produccions de la xarxa?

Abans d'anar més lluny, convé explicitar la noció de nivells de riquesa en una xarxa. **Els nivells de riquesa en una xarxa.**

En la vida d'una xarxa, podem observar com van apareixent diferents nivells de riquesa:

- Les riqueses de nivell 1: estan constituïdes per la juxtaposició de les riqueses individuals aportades per cadascun dels membres
- Les riqueses de nivell 2: Són les produccions derivades i coproduïdes per la xarxa a partir de les riqueses individuals dels seus membres
- Les riqueses de nivell 3: Són les produccions derivades i coproduïdes per la xarxa i les xarxes amb les quals interactuen posant en comú les seves riqueses de nivell 2 respectives.

A partir del nivell 2, les riqueses produïdes solen tenir la qualitat suficient per considerar-ne una valoració financera.

Organigrama de la vida d'una xarxa

Riquesa de nivell 1: La xarxa s'organitza i aplega les aportacions individuals dels seus membres

Situació 1

O BÉ els membres discuteixen l'estatus de les aportacions de cadascú i opten conscientment per posar les seves aportacions sota llicència oberta (veritablement oberta és a dir sense restriccions d'ús comercial - el NC de les llicències Creatives Commons -) Se sobreentén que qui no està d'acord retira les seves aportacions

Situació 2

O BÉ aquest punt no es discuteix clarament i les aportacions individuals es posen sota llicència oberta però sense que els membres autors en siguin plenament conscients

Situació 3

O BÉ els membres s'estimen més protegir les seves aportacions amb una llicència menys oberta (del tipus llicència Creative commons BY SA NC) i per tant no hi ha ús comercial possible sense el consentiment de l'autor

Riquesa de nivell 2 : La xarxa creix i produeix obres col·lectives recolzant-se en les riqueses de nivell 1 (les aportacions personals dels membres). Aquestes produccions col·lectives són prou "riques" com per posar en marxa una valoració financera.

Situació 1

Gràcies a la llicència oberta, les produccions col·lectives són fàcilment valoritzables fins i tot quan alguns membres de la xarxa ja no en formen part! De fet, cadascú ha autoritzat prèviament la valorització de les seves aportacions mitjançant la menció del seu nom i el manteniment sota llicència oberta. Això també és vàlid en cas que un membre de la xarxa vulgui apoderar-se de les riqueses de nivell 2 i les vengui... També és cert que això crearà tensions dins la xarxa i que aquest membre s'arrisca a no ser-ho per molt de temps... ;-)

VIDA

Situació 2

Un membre (o alguns membres) s'apoderen de les produccions de nivell 2 i les venen.

Els membres-autors se senten traïts i intenten impedir-ne la venda... cosa que no és possible ja que les aportacions de nivell 1 han estat posades sota llicència oberta

La xarxa explota!

MORT

Situació 3

Com que la llicència no és del tot oberta, la xarxa ha de tornar a contactar amb cada membre (autor) per demanar-li el seu consentiment per a la utilització comercial de la seva producció.

La majoria de les vegades, aquesta etapa és tan complicada que la valorització se'n va en orris i la xarxa es "dissol" decebuda de no haver pogut entrar plenament en la fase interessant de la xarxa (és a dir la producció col·lectiva i la seva valoració cap a l'exterior)

PERILL.... MORT

La força de les llicències obertes Share Alike

Les xarxes que han optat per les llicències obertes (compartir per igual) tenen un efecte d'espiral important.

Com que solen tenir produccions importants i de qualitat (perquè assoleixen més fàcilment el nivell 2 de riquesa, vegeu Sésamath), se les sol·licita amb regularitat per intercanviar continguts amb altres xarxes properes o similars.

Si aquestes xarxes properes han optat per una llicència més tancada (No comercial per exemple) l'intercanvi és molt difícil perquè per ser utilitzades o adaptades per la xarxa "menys oberta" (xarxa 2) les produccions de la xarxa "oberta" (xarxa 1) han de ser compartides per igual... és a dir sota llicència oberta! Això obliga la xarxa "menys oberta" (2) a decidir entre les opcions següents :

- puc treure profit de les riqueses de la xarxa oberta (1) però he de deixar la meua llicència "menys oberta" per adoptar la llicència "més oberta" de la xarxa 1
- no vull deixar la meua llicència i miro amb enveja i desesperació totes les riqueses que hagués pogut compartir i les riqueses de nivell 3 (que poden arribar a tenir molt valor) que haguéssim pogut crear conjuntament;-)

Les preguntes més freqüents

M'ho prendran tot si no poso la clàusula No Comercial (NC)

No obstant sembla que la clàusula no comercial sigui poc precisa i difícil d'interpretar.

I per tant, cada litigi desemboca pràcticament en una solució particular.

A més, la majoria de les nostres xarxes no tenen els recursos per llançar-se a una guerra jurídica costosa...

Per no parlar de la qüestió del sentit de la seva acció... Si no vull que el meu treball es faci servir amb un ús comercial, potser seria millor optar clarament per no posar-lo sota una llicència del tipus Creative Commons...

Finalment, protegir el contingut de la pròpia xarxa i explotar-la comercialment pot resultar contraproductiu.

En efecte, demostrant al sector privat que les vostres produccions són rendibles, els esteu llançant una invitació indirecta. Com que les vostres produccions estan sota llicència Creative Commons, aquestes empreses poden reprendre i modificar les vostres produccions per adaptar-les (amb l'ajuda d'uns mitjans desorbitats que no teniu.. o fins i tot invertint a fons perdut durant alguns anys). Un cop modificades, aquestes produccions poden ser explotades per aquestes empreses amb l'ajuda dels seus juristes i comercials i absorbir tot el vostre mercat (i per tant deixar-vos sense un duro, cosa que és la inversa del vostre primer objectiu que era viure de la vostra producció;-) Així doncs, més val jugar en el terreny de les llicències obertes, terreny on les empreses no se senten còmodes i en el qual la vostra associació i la seva agilitat són més eficaces (per anar un pas per endavant).

D'altra banda, el vostre treball, lliurement accessible i adaptable, si és bo, interessarà persones que, contentes de poder-lo fer servir, en tindran cura i potser us podran ajudar en cas de necessitat per "tornar-vos el favor" (i això fins i tot alguns comercials que fan servir els vostres treballs i no desitgen la vostra mort)

Exemple : Outils réseaux

Les llicències obertes no convenen per a tot

I és ben cert!

Abans d'optar per tal o qual llicència, penseu clarament en els vostres objectius!

Si el que voleu és viure com més temps millor gràcies a una producció, les llicències obertes no són una bona elecció.

Si el que voleu no és l'obertura i la difusió de les vostres produccions, les llicències obertes no són una bona elecció.

Si el que voleu és participar en els avenços del món, en la difusió de les idees, del coneixement, en el desenvolupament de serveis al voltant dels coneixements... en aquest cas cal que exploreu les llicències obertes! (perquè seran una bona eina)

Aleshores per què cal remunerar el saber fer del lampista?

És veritat! Per què pagar el saber fer del lampista si el treu d'un saber ancestral?

En primer lloc, quan es paga el lampista, el que s'està pagant sobretot és temps!

Però és cert que també s'està pagant competència.

No obstant, el fet que el saber fer del lampista estigui disponible lliurement per a cadascú de nosaltres perquè es "treu" d'un saber ancestral no el fa "accessible".

- Imagineu-vos que el lampista us redacti una fitxa explicant com canviar el sífo que hi ha sota la pica... una fitxa molt ben redactada i molt completa.
- Imagineu-vos que us dóna aquesta fitxa gratuïtament (ja que prové d'un saber ancestral) i que només us factura el material.
- Ara us heu posat mans a l'obra, seguiu les indicacions de la fitxa al peu de la lletra però sorgeix un imprevist. L'aixeta s'ha fet malbé i hi ha amenaça d'inundació...

Imagineu-vos la quantitat que esteu disposats a pagar ara perquè el mateix lampista torni urgentment;-)

Aquí, del que estem parlant, és d'un nivell de competència que només té el lampista (en tot cas en l'àmbit de la seva feina)

Existeixen diferents nivells de competències

- nivell 1 : sé que existeix
- nivell 2 : jo també ho puc fer
- nivell 3 : també puc explicar el que faig
- nivell 4 : fins i tot sóc àgil en el que faig, m'adapto
- nivell 5 : sóc crític amb el que faig i invento a partir del que sé

La fitxa del lampista us du al nivell 2.

En canvi el lampista és al nivell 4 o 5.

Això li permet afrontar els imprevistos i aquest és el nivell de competència que es remunera, no el saber ancestral de nivell 1

Crèdits : Creatives Commons i David John Goodger - CC-BY-NC-SA

Made in Europe : CoopTic a Catalunya

Autor de la fitxa : Jordi Picart i Barrot - Aposta sccl

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge :

Heus ací que una vegada...

El projecte CoopTic va arribar a la nostra porta de manera poc formal, com sol passar amb aquest tipus d'idees, i com a premonició d'un enfoc que posa menys atenció en les estructures formals que en les xarxes de persones: algú que coneixia algú altre ens en va parlar i ens va proposar d'integrar-nos-hi. Era una oportunitat, ens van dir, per explorar noves vies de disseny de la formació i les seves eines.

La nostra escola s'ha caracteritzat sempre per la voluntat de fer encaixar tota formació en els principis del Moviment cooperatiu que defineix la nostra forma de ser, i això tradicionalment l'ha obligada a ser molt innovadora en el terreny de les metodologies. En conseqüència, qualsevol oportunitat d'incorporar noves perspectives és benvinguda i així, en aquell moment vam dubtar molt poc sobre la nostra participació en el projecte.

Les primeres reunions de treball, que van alternar conferències telefòniques a diverses bandes, videoconferències i una trobada presencial, ja ens van donar a entendre que estàvem davant d'una idea molt més ambiciosa que no pas senzillament un intercanvi metodològic; tot i així, aquest seguia seguint l'interès de la nostra entitat en el projecte.

La significació profunda del projecte

Sobre el camí que va recórrer el projecte un cop va engagar, poca cosa hem d'afegir a tota la informació que conté el llibre que teniu a les mans; un cop d'ull ràpid a l'índex, però, us pot ratificar en diversos conceptes d'importància:

Una proposta de recorregut maduratiu

El projecte reposa damunt d'una càrrega contundent de material intel·lectual. En proposar a unes persones d'adquirir un bitllet per CoopTic, estàvem proposant-los un viatge de maduració personal en la direcció dels conceptes relacionats amb el bé comú, amb la compartició, amb la producció col·lectiva.

I això depassa la simple estratègia d'explorar noves eines per la millora dels projectes en què cadascú treballa: consisteix a explorar noves actituds i estats d'ànim alternatius. En una línia no explicitada però indubtable de canvi epistemològic.

Un aprenentatge significatiu de debò

Les virtuts de l'aprenentatge significatiu no escapen a ningú: oferir al discent un entorn que li permeti experimentar l'objecte d'aprenentatge i tot seguit incorporar-lo a partir d'aquesta experiència. És habitual oferir propostes que simulen aquests entorns; CoopTic, però, no construeix simulacions sinó que omple de significat l'ús de les eines amb una finalitat real, la qual cosa reforça els conceptes adquirits i dota de major significació les metodologies, en una alimentació mútua veritablement impactant, eficaç.

Una xarxa que genera xarxa

Està expressat en els objectius del projecte, i per tant no és cap secret per a ningú: CoopTic persegueix la creació d'una xarxa europea de dinamitzadors de xarxes; un joc de nivells que conté en el seu interior un procés de transferència de coneixement amb l'aspiració d'actuar com a taca d'oli: de les entitats impulsores als socis, i d'aquests al seu públic objectiu... i d'aquí al seu entorn geogràfic en un sentit ampli.

I això, en una atmosfera de treball i de relació molt més pròxima al que correspondria a entitats no formals i associatives, més que no pas a un projecte milimètricament pautat com és un Leonardo da Vinci europeu. La xarxa CoopTic acaba generant complicitat, coparticipació, construcció col·lectiva, intercooperació...

El repte fonamental

Tot el procés de formació que va tenir lloc durant el 2012 es va realitzar en francès i, tot i que geogràficament repartit, amb la inspiració de les entitats impulsores. Traspassar elements tan complexos (per intangibles) a una realitat diferent, en una llengua diferent, esdevenia el repte amb majúscula.

No es tractava de traduir materials i continguts; d'altra banda, no es podia comptar amb l'expertesa directa dels principals inspiradors del curs. Hauria estat surrealista proveir una quantitat important d'hores de formació amb traducció simultània, i una simple conferència d'una hora o dues no justificava el trasllat dels experts des de la veïna França. Per altra banda, la nostra escola té un públic ben determinat, i calia un esforç d'adaptació que abarcava tot el conjunt: els objectius explícits i implícits, els continguts i la seva orientació, i les metodologies. Fins i tot l'esquema de calendari era inviable: si s'havien realitzat tres trobades de tres dies cadascuna en indrets aïllats per afavorir la creació i consolidació d'una realitat grupal forta, amb els possibles usuaris catalans resultava il·lusori replicar l'esquema.

Les opcions d'adaptació van significar:

Revisitar els continguts a la llum de l'economia social

Els participants catalans a la formació provenien d'entitats d'atenció a les persones, de cooperatives, de col·lectius cívics... Les seves necessitats s'emmarquen en una realitat sensiblement diferent de l'originària.

Aquest factor va ser el més senzill de resoldre, tot i que el més arduós: una anàlisi profunda dels continguts de la formació, un replanteig del pes que tots i cadascun jugaven en el conjunt del programa i la inclusió de mòduls específics per relacionar els continguts originals amb els que són propis de l'economia social.

Cercar a l'interior dels participants

La formulació del títol pot semblar pretensiosa, però el treball dels temes de fons, relacionats amb les actituds personals davant del treball col·laboratiu i el bé comú, era el principal damnificat pel fet que no era possible desplaçar les persones inspiradores del fons profund de la proposta formativa.

Es disposava dels seus textos, sí; i algun el vam traduir. Però l'eficàcia es va obtenir per la via de facilitar moltes oportunitats per a la reflexió i l'intercanvi grupal; dit d'altra forma, proposant als participants que, partint dels textos disponibles i seguint un esquema de treball pautat, produïssin de manera autònoma aquells coneixements.

Plantejar metodologies que reforcessin el grup i facilitessin la creació de xarxa

Calia compensar la pèrdua d'oportunitats de convivència (el curs a Catalunya va consistir en tres jornades separades un mes entre elles, amb mòduls a distància entremig) amb un reforç de les activitats d'interrelació, dels moments de relació informal, de descoberta de l'altre.

Que els treballs es realitzessin, sempre que fos possible, prenent com a element d'anàlisi les realitats i les problemàtiques d'origen de cadascun dels participants.

Que tothom intervingués quan d'oferir vies de solució imaginatives a la dificultat de l'altre.

Que tothom mostrés una actitud receptiva, d'escolta, a allò que l'altre li proposava sobre el seu problema.

Que els laços de familiaritat, en definitiva, s'estrenyessin a un ritme prou intens com perquè un cop s'acabés el curs pervisquessin les vies de relació.

Els participants valoren la formació

Un cop realitzat el curs, i en el moment que se'n planifica una segona edició, es realitzen diverses constatacions a la llum de les seves avaluacions personals:

- La majoria mencionen de manera explícita els elements d'adaptació que acabem de llistar; en conseqüència, aquests elements van ser presents i perceptibles en el curs. I, cal dir-ho, la valoració que en fan és també molt favorable.
- La participació en un curs d'aquestes característiques els va suposar un esforç de dedicació, però constaten de manera aclaparadora que desitjarien encara algunes sessions més, o com a mínim la realització d'algun monogràfic curt que complementés i ampliés conceptes.
- Les oportunitats de mantenir els laços de col·laboració entre els participants ja s'han produït, i així, el participant d'una entitat ha convidat el d'una altra perquè comparteixi una formació per a la seva gent.

Finalment, però també important, hi ha un benefici intangible que dona també les dimensions de l'impacte: Aposta està rebent peticions, aïllades però en nombre suficient, com per pensar que existeix interès a familiaritzar-se amb l'esquema formatiu proposat i a assajar-ne vies d'implementació a les cooperatives i entitats de l'economia social i del tercer sector catalanes.

I això no es pot considerar un èxit; és, tot senzillament, la prova més eloqüent que tenim entre mans una bona idea, estructurada de manera coherent i orientada a oferir camins nous i poc transitats a les organitzacions que, tenint voluntat de canvi social, necessiten paradigmes en consonància.

Multiplicació de Coop-Tic a Bèlgica

Autor de la fitxa : Gatien Bataille

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge :

Context

En el marc d'un projecte de "transferència de competències" Leonardo Da Vinci anomenat Coop-Tic (2011-1-FR1-LEO05-24397), el CRIE de Mouscron ha realitzat una formació de multiplicació en el seu territori (Valònia-Bèlgica) durant els mesos de febrer i març de 2013.

Aquesta formació constituïda per 5 mòduls a distància i 2 trobades conviviales ha estat seguida per 14 persones de l'àmbit de l'educació ambiental i de la gestió de la natura.

Podeu trobar els materials del curs al wiki: <http://criemouscron.be/cooptic1>

Metodologia de formació

Per a aquesta formació de multiplicació, vam optar per:

- la participació activa dels estudiants, tant presencialment com a distància,
- l'ús freqüent i diversificat d'eines tecnològiques,
- l'entrega de documents multimèdia i la incitació a produir-ne,
- la interacció entre iguals,
- l'obertura del dispositiu a recursos i actors externs.

Adaptació de la trama formativa inicial

En base a les vivències aportades per la formació inicial

Amb l'experiència de la formació inicial, ens va semblar interessant adaptar aquesta formació sobre les bases següents:

- No volíem organitzar la nostra formació al voltant de les etapes de vida d'una xarxa com es va fer a la formació inicial. La durada de la nostra formació no permetia reproduir seriosament (ni tan sols en versió "accelerada") les etapes de la vida d'una xarxa.
- Només vam proposar un mòdul a distància abans de la primera trobada per tal que la dinàmica de grup es creés el més de pressa possible (ja que aquesta no s'instaura realment si no és de manera presencial)
- No vam voler proposar "carnets d'itinerància" als nostres participants. El percentatge de persones que els van omplir en acabar la formació inicial va ser molt baix tot i ser un públic "web" amb tendència a escriure a internet.
- No vam voler treballar amb un wiki per a cada participant sinó amb un wiki comú per al grup en el qual es van compilar tots els recursos i totes les produccions.
- Durant la formació inicial, la distància entre els temps presencials va provocar força baixes en la participació. Hem prioritzat uns mòduls conviviales més concentrats en el temps per tal de limitar al màxim aquest efecte.
- Durant la formació inicial, vam tenir l'oportunitat de descobrir moltes eines TIC. El fet de descobrir-les sense disposar d'un temps presencial per apropiarse-les va causar molta frustració en els participants (incapacitat, manca de temps o de coneixements, haver de provar l'eina sols "a casa"). – per tant, vam optar per reduir el nombre d'eines TIC i donar més temps presencial als participants per tal que se les poguessin apropiar realment. El nostre objectiu consistia en fer-los totalment autònoms en l'ús d'algunes eines TIC que consideràvem essencials.
- Vam preveure un temps per reflexionar col·lectivament en les solucions que permetrien a cada participant parlar d'aquesta formació en termes simples dins del seu entorn i així afavorir la difusió dels coneixements adquirits.

Sobre la base del context "belga"

Perfil dels participants belgues

La nostra formació anava adreçada als **actors de l'àmbit de l'educació ambiental o de protecció de la natura**.

Es caracteritza pels trets següents:

- una forta implicació en les problemàtiques mediambientals
- una gran llibertat d'acció (sector no mercantil) o al contrari una feina en un entorn bastant limitat (empleat en una administració municipal o supramunicipal)
- certa reticència envers les eines TIC i el web
- un coneixement moderat de les eines TIC i del web
- la dinamització de xarxes de persones poc connectades al web.

Cartografia dels participants

El nostre grup estava constituït per:

- 2 persones que treballaven en un grup de gestió fluvial
- 4 persones que treballaven en el sector de l'educació ambiental
- 2 persones que treballaven en desenvolupament social comunitari (més concretament en temes d'alimentació biològica)
- 1 persona que treballava en desenvolupament sostenible
- 3 persones que treballaven per a un pla municipal de natura
- 1 persona que treballava en un grup d'acció local
- 1 persona que treballava en el sector de la criptozoologia

Adaptacions realitzades

- Com que tenim un públic habituat a treballar "sobre el terreny" que disposa de poc temps (o en tot cas poc disposat a priori a dedicar-ne molt a una formació sobre eines TIC), hem adaptat la nostra formació reduint-ne la durada. La formació es compon de 2 mòduls presencials al voltant dels quals s'organitzen 5 mòduls a distància.
- hem optat per un acompanyament intens pel que fa als mòduls a distància (recordatoris, permanència skype o telefònica, screencasts explicatius detallats) i això per compensar el perfil poc "web 2" dels nostres participants.
- Globalment, hem adaptat el contingut de les activitats amb temes relacionats amb la protecció de la natura o amb l'educació ambiental (debat en moviment, exercicis de dinamització de reunions participatives...).
- Com que els participants treballen en contextos poc "connectats", hem proposat unes eines de dinamització de xarxes "sense web". D'aquesta manera hem aconseguit

mantenir l'interès dels nostres participants no molt avesats a les eines TIC i respondre a les seves preocupacions de dinamització de xarxa "no connectada".

- De manera global hem dedicat més temps als "béns comuns" i a les llicències lliures. Ens ha semblat oportú desenvolupar aquest aspecte per les raons següents:
  - és el cor del projecte "polític" en què es basa aquesta formació
  - és un repte important amb una forta repercussió dins del context mediambiental
  - és important poder protegir les produccions pròpies com a béns comuns
- Toi i estar molt oberts a les oportunitats i a les propostes o demandes dels participants, hem "tanca" uns temps per a l'aprenentatge d'algunes eines que consideràvem imprescindibles i en les quals volíem que els nostres participants fossin autònoms en acabar la formació (co-escritura i audio-videoconferència).

Contingut de la formació "belga"

Abans de la formació / a distància entre el 8 i el 24 de febrer

- Mòdul: Conèixer-se

Durant la 1a trobada convivial de 3 dies del 27 de febrer a l'1 de març

Dia 1: Els reptes de la cooperació

- Mòdul: Les 12 facetes de la cooperació
- Mòdul: El poder de la cooperació
- Mòdul: L'abundància invisible

Dia 2: Trucs i ardits de dinamitzador de xarxa

- Mòdul: Els frens i els facilitadors per participar en una xarxa
- Mòdul: Suscitar la participació en presència i a distància
- Mòdul: Una xarxa, viu, creix i s'avalua

Dia 3: Algunes eines per començar

- Mòdul: Les eines no són neutres
- Mòdul: Quines eines per fer què?

A distància / setmana del 4 al 8 de març

- Mòdul: La vigilància tecnològica individual
- Mòdul: Accelerador de projectes

A distància / setmana de l'11 al 15 març

- Mòdul: La vigilància tecnològica individual (continuació)
- Mòdul: Accelerador de projectes (continuació)

Durant la darrera trobada d'un dia el 22 de març

- Mòdul: Un món sense béns comuns?
- Mòdul: Competència o cooperació: algunes pistes per actuar
- Mòdul: Les llicències lliures i la propietat intel·lectual

A distància / principis d'abril

- Moment d'avaluació col·lectiva a distància en sincronia
- Avaluació personal

A distància / principis de maig

- Intercanvi a distància amb els formadors / Què heu fet amb el que heu après?
- Retorns cap al grup de participants

Balanç de la formació

Per part dels participants

En acabar la formació vam realitzar una enquesta a la qual va respondre un 100% dels participants. Aquest n'és el balanç global.

En resum els participants formulen les satisfaccions següents:

que la formació estava ben dissenyada: equilibri entre aprenentatges teòrics i pràctics

que els formadors tenien molta disponibilitat i han creat una dinàmica d'aprenentatge molt valuosa

que la formació permet adquirir més confiança envers aquests mètodes i eines TIC de dinamització de xarxa i per tant permet endegar projectes concrets en acabar la formació ("una empenteta per als nostres projectes")

En resum els participants formulen les frustracions següents:

manca de temps per aprofundir la descoberta de les eines TIC, i practicar-ne l'ús!

manca de temps per aprofundir alguns aspectes més teòrics que requereixen un canvi de posició dràstic (no és tan senzill i per tant demana temps)

En resum els participants formulen les pistes de millora següents:

Preveure més temps per aprendre a fer servir les eines TIC proposades... anar més enllà del simple descobriment

Preveure més temps presencial (tot i que no sigui fàcil de fer quadrar les agendes)

En resum els participants formulen aquestes altres observacions:

Gràcies, súper bé!

Cal perennitzar-ho

Per part dels formadors

A nivell dels formadors, aquestes són les nostres principals avaluacions.

Tot i haver previst expressament més temps per a l'apropiació de les eines web presentades, sembla que aquest no hagi estat suficient.

Un enquadrament més ajustat durant els mòduls a distància sembla necessari per acompanyar veritablement els més "dubtosos".

Podria ser útil que un dels formadors pogués solucionar "a distància" els problemes de l'ordinador d'un participant en el cas d'un problema tècnic.

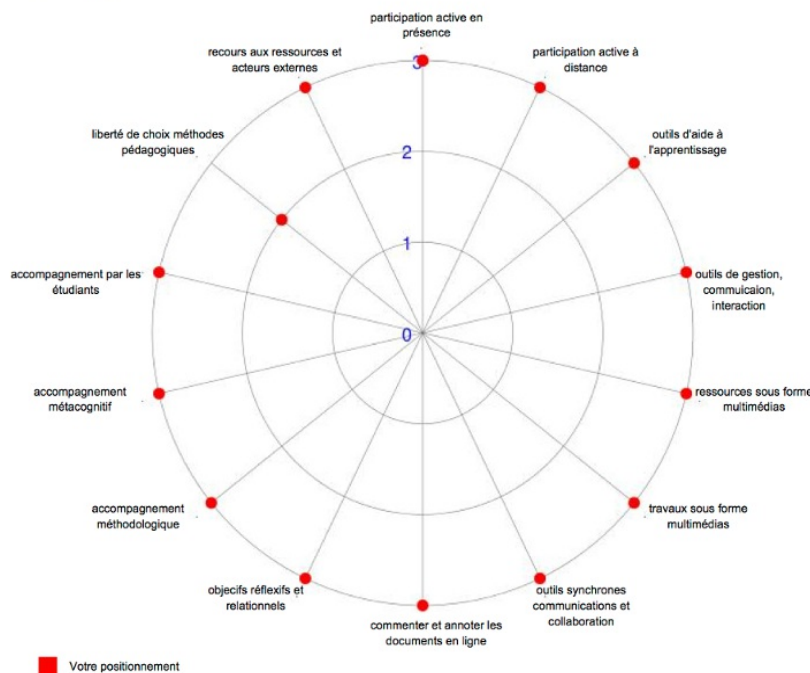
Tot i que haguem tingut molta cura en limitar els entrebancs tècnics, aquests no han deixat de sorgir!

Ens ho esperàvem però la intensitat ens ha sorprès: els aspectes polítics i filosòfics subjacents a aquesta formació han estat molt sol·licitats per part dels participants

A sota d'aquest paràgraf hi trobareu un gràfic d'avaluació de la nostra formació creat amb l'eina Hy-Sup (Hy-sup és un projecte de Recerca europeu sobre la caracterització dels Dispositius Híbrids en Ensenyament superior)

Gatien Bataille :: Le 01/07/2013
cooptic belge :: 2013

D'après vos réponses et en référence aux résultats de la recherche Hy-Sup, le dispositif que vous avez décrit est le plus proche de Nor déterminé. Vous pouvez voir votre positionnement dans le radar personnalisé ci-contre élaboré à partir de vos réponses. Ci-dessous, vous trouverez les pourcentages de similarité entre votre dispositif et les autres types que nous avons mis en évidence dans notre recherche. Cliquez sur ces dispositifs pour en découvrir les caractéristiques.

La scène	L'écran	Le cockpit	L'équipage	Le métro	L'écosystème	Non déterminé
0.0 %	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0.0 %	99.99 %	0.0 %

Factors d'èxit

Creiem que els factors següents han contribuït a l'èxit de la formació:

- Un equip de formadors amb molta disponibilitat
- Un formador principal clarament identificat i amb molta disponibilitat tant presencialment com a distància
- La sol·licitació permanent del grup per part dels membres de l'equip de formació via la llista de discussió
- Un gran domini tècnic de les eines proposades
- La creació de condicions favorables a la col·laboració durant les trobades residencials (durant les pauses, els àpats i les vetllades)
- L'organització de la formació de manera que permetés "prescindir" dels mòduls a distància (sovint el punt feble en termes de participació en aquest tipus de formació)
- Una barreja permanent entre treball tècnic i moment de reflexió filosòfica
- Una alternança entre moment "connectat" i moment "sense web"

Observacions de cara al futur

Tot i que aquest tema interressi molta gent, no és gens evident transformar aquest interès en un desig concret de participar en una formació.

Per què?

- perquè un tema tan ampli imposa una formació de diversos dies amb una trobada convivial... cosa que suposa un fre per a moltes persones ("3 dies de formació presencial! Impossibile d'encabir-ho a la meua agenda...")
- perquè el tema es presenta com a "conegut i més o menys dominat" per a moltes persones (per què invertir diners en una formació sobre aquest tema?)
- perquè el tema segueix sent considerat com una formació per als "geeks" ("la meua xarxa està poc connectada a internet... aquestes eines no em servirien gaire!")

Malgrat això, en acabar la formació, els participants

- lamenten que la formació no hagi estat més llarga...
- manifesten que la trobada convivial va ser molt útil, essencial per a la dinàmica de grup
- mencionen que han après i descobert moltes coses sobre la dinamització de xarxes (dinamitzar una xarxa no només consisteix en organitzar una reunió de tant en tant!)
- aprecien haver descobert la teoria que s'amaga darrera la dinamització de xarxes i els mètodes de dinamització "sense web"

Enllaç d'Internet : <https://docs.google.com/document/d/1xyS75R8K1dpX4I2hcfCQcCAVgCSWWSnqp8acVjWFW0Q/edit?usp=sharing>

No ho sabeu, però esteu ajudant a digitalitzar els llibres antics!

Autor de la fitxa : Hélène Laxenaire - SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : Gràcies a reCaptcha, un projecte creat per la universitat americana Carnegie-Mellon, cada cop que us torneu mig guenyos per descriure un d'aquells textos retorçats, per acceptar una inscripció o enviar un comentari, esteu participant a la millora d'un programa de digitalització de llibres antics.

Tornem a començar des del principi: què són els captchas?

Els captchas són aquestes paraules completament deformades que us demanen que copieu per tal d'acceptar una inscripció o una acció en un lloc internet. El principi del captcha consisteix en trobar una operació més fàcil d'efectuar per a un ésser humà que per a un robot, per tal d'evitar que l'acció que esteu fent pugui ser efectuada automàticament mitjançant programes-robots. Sobretot per evitar que es puguin crear automàticament milers de comptes de correu o de Facebook o inundar un blog amb comentaris per tal de vendre fals Viagra. Tornant a picar el text deformat, esteu demostrant que sou un ésser humà (només des d'un punt de vista biològic, eh?)

El problema de la digitalització dels llibres antics

Els llibres antics que ja han passat a ser de domini públic es podrien posar a l'abast de tothom per internet però per facilitar la recerca dins d'aquestes obres cal transformar la pàgina escanejada (que és una fotografia) en un text digitalitzat en el qual es pot fer una recerca. D'això se n'encarreguen els programaris de reconeixement òptic de caràcters (OCR), però amb aquestes obres es troben amb unes dificultats especials. De fet, estan impresos amb uns caràcters tipogràfics especials i sovint el temps n'ha fet malbé les pàgines. Per millorar l'índex de reconeixement, els programaris de reconeixement òptic de caràcters (OCR) necessiten "aprendre". És a dir que cal que els resultats que obtenen siguin confrontats amb els resultats obtinguts per humans per augmentar poc a poc el nombre de signes que poden reconèixer. Però per als humans, la feina de transcripció resulta llarga i feixuga.

I si féssim que les coses útils... encara ho fossin més?

Luis Van Ham és professor a la universitat Carnegie-Mellon a Pittsburgh i treballa en *human computation*, és a dir en programaris que fan intervenir el poder de raonament humà i la velocitat de càlcul dels ordinadors per a resoldre problemes que ni els humans ni les màquines podrien resoldre sols (el cas dels programaris OCR n'és un exemple típic). Ha desenvolupat el concepte de jocs amb objectius, en el quals els éssers humans efectuen operacions útils tot jugant. Encara que no es tracti d'un joc, el reCaptcha és basa en aquest principi. Cada vegada que descodifiqueu una paraula deformada, extreta de la digitalització de llibres antics per demostrar al lloc internet que sou un humà, esteu augmentant la base de dades utilitzada pels programaris de reconeixement òptic de caràcters i per tant la seva eficàcia per reconèixer els caràcters digitalitzats dels llibres antics.

Com funciona reCaptcha?

Les imatges escanejades dels llibres antics són llegides per dos programaris diferents de reconeixement de caràcters. Quan una paraula és llegida de manera diferent pels dos programaris, és considerada sospitosa i s'afegeix a la base de reCaptcha .

Quan se us demana que demostreu que sou un ésser humà i no una màquina mitjançant un reCaptcha, sempre hi ha 2 paraules, una de més deformada que les altres. Una ja ha estat identificada amb certesa amb el programari OCR (és la que serveix de manera efectiva per demostrar que sou un humà) i l'altra no (és la que ajudareu a identificar). A partir del moment en què un nombre determinat d'internautes han identificat de la mateixa manera una paraula sospitosa, és declarada vàlida. És integrada a la base de dades de les paraules validades de reCaptcha i a la base de dades que el programari d'OCR utilitza per reconèixer els caràcters dels llibres digitalitzats. Actualment el programari de reconeixement de caràcters de reCaptcha ha aconseguit un nivell d'error similar al de l'ésser humà.

Aleshores, és una bona obra?

Google va comprar reCaptcha el 2009 i el va instal·lar a les seves pàgines que requereixen aquest tipus de confirmació. El poder de Google ha donat molta visibilitat al projecte i n'ha augmentat el nombre de participants. El principal objectiu de Google és digitalitzar els llibres de Google books per tal de facilitar-ne el posicionament i possibilitar la recerca de text en aquestes pàgines. Però sembla ser que Google adapta reCaptcha a d'altres projectes i en alguns reCaptcha s'han pogut reconèixer números de plaques de carrers que provenien de Google Street View.

Enllaç d'Internet : <http://www.google.com/recaptcha>

Scoop it

Autor de la fitxa : Emilie Hullo, Outils Réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : Scoop it és una plataforma en línia que permet centralitzar els fruits de la pròpia vigilància tecnològica creant uns tòpics (pàgines temàtiques) sobre un tema concret, on s'hi incrusten links amb pàgines web, i compartir-los. Els continguts es presenten sota forma de recull de premsa atractiu publicat a Internet. Els usuaris poden abonar-se als comptes d'altres usuaris, seguir la seva vigilància i també "rebotar" la informació (de la mateixa manera que "retuïegen" a Twitter).

Aquest servei compta amb nombroses funcionalitats que ofereixen la possibilitat de modificar l'ordre d'aparició dels "articles" (és a dir de les pàgines web citades) així com les imatges, crear un editorial o també uns comentaris.

Lloc oficial : <http://www.scoop.it>

Família d'eines : Eines de curació de continguts

Presentació :

Requisits previs : Navegació per Internet.

Algunes aplicacions :

- [tiqui tac](#)
- [Peer2Politics](#)
- [Open Educational Resources \(OER\)](#)

Per dominar-ho :

Per aprofundir-hi :

- [Scoop-it tips](#)

Avantatges : Fàcil d'utilitzar i llesta per al seu ús, Scoop it és alhora una excel·lent eina de seguiment i un servei eficaç per ampliar la nostra xarxa sobre temes específics. Molt centrat en les xarxes socials, permet compartir fàcilment els continguts a Twitter i Facebook. També ofereix a l'usuari la possibilitat de suggerir uns continguts a un altre usuari. Disposa d'una funció de classificació per tags que permet retrobar amb facilitat les informacions publicades i una eina d'estadístiques.

Inconvenients :

- Scoop it no disposa d'un sistema per categoritzar els seus recursos i d'un sumari.
- La versió gratuïta és limitada: l'usuari només pot crear 5 temes (tòpics) amb el seu compte i un tema no pot ser alimentat per més d'un curador. En aquesta versió no està per tant optimitzat per a la col·laboració.

Llicència : Programari de propietat, Freemium

Utilització : Senzill

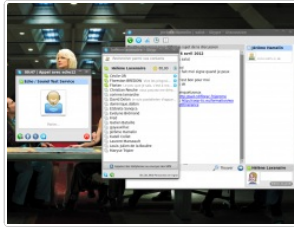
Instal·lació : No cal instal·lació

Skype

Autor de la fitxa : SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : Skype és un servei gratuït de telefonia per Internet que permet tenir converses entre dues o més persones (que tinguin un compte Skype). El servei també proposa aplicacions de videoconferència, xat, compartició d'arxius i de pantalla.

Lloc oficial : <http://www.skype.com/intl/fr/home/>

Família d'eines : Comunicació síncrona

Presentació :

Requisits previs :

- Obrir un compte a Skype
- Instal·lar el programa
- Tenir un micro i, opcionalment, una webcam

Algunes aplicacions :

- Reunions telefòniques amb diverses persones (que es pot completar amb Etherpad per redactar unes actes compartides)
- Presentar i comentar una presentació de diapositives a distància gràcies a l'escriptori compartit

Per aprofundir-hi :

- S'aconsella l'ús d'auriculars per millorar la qualitat del so

Avantatges :

- Bona qualitat àudio i vídeo
- Eina completa: àudio, vídeo, xat, transferència d'arxius
- Comunicacions gratuïtes entre usuaris Skype a qualsevol distància
- Possibilitat de reunions telefòniques amb fins a 25 persones (!)

Inconvenients :

- Programari privatiu (el tractament que Skype fa de les dades és fosc)
- L'ús de Skype es prohibeix en certes empreses i administracions
- La configuració del micro i de la webcam a vegades resulta problemàtica: cal fer proves abans de llançar-se en una reunió en Skype
- Interfície diferent segons les plataformes: Windows, Linux, Mac, dificulta la solució de problemes a distància
- Necessita una instal·lació i un petit reconeixement de l'eina que el telèfon no requereix!

Llicència : Programari de propietat, Freemium

Utilització : Senzill

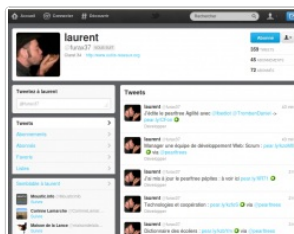
Instal·lació : Senzill

Twitter

Autor de la fitxa : Outils Réseaux

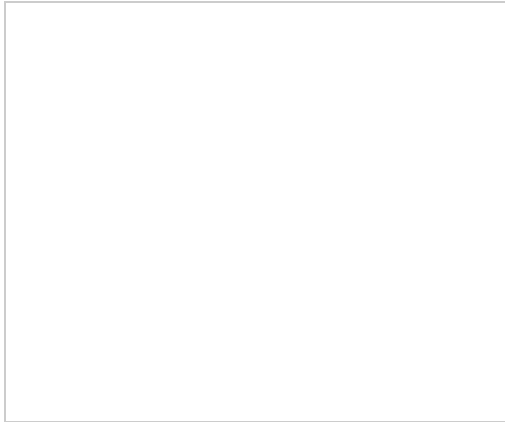
Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : Twitter significa "Piular", d'aquí ve l'ocellet blau en el logo. Creat en 2006; Twitter és una plataforma de microblogging: l'equivalent de SMS però a Internet. Es poden enviar i rebre tweets (piulades), d'un màxim de 140 caràcters.

Lloc oficial : <http://twitter.com/>

Família d'eines : Blogs

Presentació :

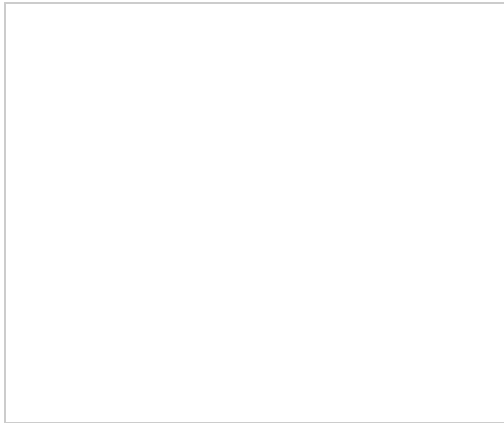
[Introduint-nos a twitter - Recomenacions d'ús](#) from [Eduard Puignou](#)

Requisits previs : Tenir un compte Twitter

Algunes aplicacions :

- Comunicar sobre les activitats de la pròpia xarxa
- Fer la pròpia vigilància tecnològica amb Twitter

Per dominar-ho :

Per aprofundir-hi :

[Càpsula Twitter](#) from [DeMomentSomTres](#)

Avantatges : Un efecte de propagació molt ràpid i exponencial. Amb el sistema "seguidor/seguint": creació d'una xarxa social més flexible que Facebook.

Inconvenients :

- 140 caràcters és poc: no es profunditza.
- grafia i codis específics de Twitter que poden desmotivar el principiant: Twitter té un públic menys gran que Facebook

Llicència : Programari de propietat, Gratuït

Utilització : Senzill

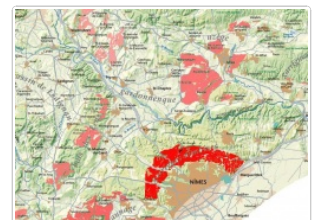
Instal·lació : No cal instal·lació

Una mica d'OpenStreetMap, tècnica i molta paciència per a una valoració ciutadana i cartogràfica del patrimoni de garriga

Autor de la fitxa : Manon Pierrel - Association le Collectif des Garrigues

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : Els membres de l'associació Collectif des Garrigues han aconseguit fer convergir dues de les seves actuacions que, a primera vista, semblaven ben allunyades l'una de l'altra. Un procés de cartografia participativa que requereix tècnica, eines i internet... i un recull de coneixements i una valoració del patrimoni de garriga, dut a terme per apassionats per la història, els llibres i la

garriga... Els diferents "tipus de persones" s'han trobat al si d'aquest col·lectiu i han aconseguit desenvolupar un projecte comú fantàstic, innovador i molt ric en coneixements! L'objectiu principal d'aquest projecte és contribuir a una dinàmica de xarxa entre els actors de les garrigues, co-elaborant uns mapes interactius (enriquets col·lectivament) com a suport per donar a conèixer les riqueses patrimonials de la zona, compartir coneixements i posar en valor el territori de les garrigues.

Uns treballs col·lectius desenvolupats pels membres de la xarxa

Els membres de Collectif des Garrigues (350 persones) posen en marxa un treball comú organitzat en diversos "tallers". L'objectiu és crear, valorar i transmetre uns béns comuns (coneixements, fotografies, escrits, reflexions) sobre el territori de les garrigues.

Des del 2010, s'han desenvolupat diversos tallers; per citar-ne només uns quants:

- el pilotatge d'un Atlas de les Garrigues (llibre per al públic en general co-escrit per tal de recollir tots els coneixements actuals sobre el territori – publicat a la tardor del 2013),
- l'enriquiment d'una galeria de fotos compartida,

però també uns tallers més "temàtics" al voltant de:

- les collites a les garrigues i un recull de receptes sobre el territori,
- el patrimoni de garriga, pedra seca i cabanes, carboneres i inventaris,
- o també tallers de descoberta d'eines, de mitjans sonors o de cartografia participativa.

Els membres de la xarxa que participen en els diferents tallers disposen d'espais a internet (wikis) per a treballar i produir continguts conjuntament i a distància. Disposen de llistes de discussió, d'eines de co-escritura (etherpad), de "programaris" que permeten organitzar el treball (de manera presencial per als aspectes logístics, o pel que fa a la repartició de les tasques) i d'eines per a la difusió dels seus treballs. Molts d'aquests tallers funcionen prou bé, avancen ràpidament, i alguns estan gairebé acabats (com ara l'Atlas) mentre que cada mes van apareixent nous projectes. Els membres de la xarxa desenvolupen ells mateixos els tallers i animen la participació al voltant de les diferents línies de treball. Un cop creades les primeres produccions, els treballs es valoren mitjançant una difusió més àmplia, especialment a través de la carta electrònica mensual de la xarxa i el lloc web del col·lectiu, el wikigarrigue.info. Un funcionament que de manera continuada alimenta la voluntat de treballar plegats per aprofundir determinats projectes... i que també porta a fer convergir diversos tallers i a muntar-ne de nous com podeu veure en l'experiència que us presentem.

Els membres de la xarxa han decidit crear dos dels seus tallers col·lectius...

Dos tallers, un sobre el patrimoni de garriga i un altre sobre cartografia participativa en un territori, es van desenvolupar en paral·lel a partir del 2011. Al 2012 es van organitzar unes trobades conviviales en forma d'unes jornades de descoberta i d'intercanvis anomenades Rendez-vous des Garrigues (sortida mensual de la xarxa), i d'un treball en grup a distància mitjançant intercanvis per correu electrònic i co-escritura de síntesis col·lectives. Ambdós tallers tenien una organització i un funcionament propis. De mica en mica van anar trobant un terreny d'experimentació interessant on convergir, que va donar lloc a un projecte de cartografia participativa del patrimoni per implicar els habitants en el coneixement i la gestió del territori on viuen.

Com han treballat els membres de Collectif des Garrigues per tal de fer avançar independentment aquests dos tallers? Com van aconseguir crear el vincle més endavant?

El procés de valoració dels coneixements i dels sabers locals

De fet, aquest procés de reagrupament dels coneixements i dels sabers sobre les garrigues és la història del projecte garriga! Des de l'any 2004, l'objectiu de l'associació consisteix en posar a debat el futur del territori, compartir els coneixements adquirits però escampats sobre les garrigues per aprendre a conèixer-les millor i d'aquesta manera gestionar-les millor.

Els coneixements de la part anomenada "patrimoni" han augmentat a partir del 2011, amb l'organització d'una trobada "Rendez-vous des Garrigues" al voltant d'aquest tema. El patrimoni de pedra seca forma part de la identitat de les garrigues i les estructures (associacions o col·lectius) encarregades de valorar i restaurar aquest patrimoni a nivell local tenen problemàtiques similars a tots els racons del territori. S'ha hagut de trobar i dedicar un temps per a la reflexió col·lectiva per tal de poder avançar conjuntament en alguns projectes.

Arran d'aquesta trobada, es van dur a terme algunes accions concretes:

- descobrir conjuntament els diferents indrets patrimonials de les garrigues del Gard i de l'Erau. (Cosa que es va fer a partir de la tardor del 2012 amb una trobada "Rendez-vous des Garrigues" sobre el patrimoni a Poussan (34)).
- crear un anuari de les associacions especialitzades en el territori per tal d'enriquir les experiències i els intercanvis del grup.
- posar en comú els documents realitzats pels actors del patrimoni (fullet de presentació dels llocs, estudis i inventaris).

Per dur a terme aquests projectes, els membres de la xarxa han fet servir eines de compartició de documents (Google drive per les taules excel), i han intercanviat molts correus electrònics (mitjançant la llista de discussió creada especialment per al grup que treballa en el patrimoni).

A la tardor del 2012, a partir dels intercanvis de la llista es decideix proposar una segona trobada sobre aquest tema. Aleshores sorgeix la idea de disposar d'un inventari de tots els inventaris realitzats al territori de les garrigues sobre el tema de les cabanes per aconseguir un mapa de les zones de cabanes a nivell de tot el territori (400 000 ha). Un dels membres del grup patrimoni posa el projecte en marxa.

- El primer treball es va fer in situ, durant la trobada "Rendez-vous des Garrigues", amb la vintena de persones que hi van participar. La idea consistia en dibuixar en directe els indrets on hi havia cabanes sobre uns grans mapes del territori en paper.
- Després, gran part del treball es va anar enriquant gràcies als intercanvis de mails. Les associacions i estructures interessades es van mobilitzar per disposar del inventari dels inventaris efectuats sobre el territori.
- Es va fer un important treball de síntesi per tal d'alimentar una taula excel: *Determinació de les zones riques en cabanes: Gard - Erau*.
- Per cada departament (Gard i Erau) i per cada entitat paisatgística, es va recollir la informació següent: si hi havia algun estudi fet (tipus inventari), en cas afirmatiu, el nom de l'autor, l'estructura, el nombre de cabanes (estimat o conegut) i el nombre de les que estaven en bon estat, si aquestes estaven cartografiades o no, i algunes observacions generals.
- Paral·lelament ens vam encarregar de recopilar i d'informatitzar el conjunt dels estudis transmesos i de penjar-los a la plataforma d'internet de l'associació,
- En dos mesos es va poder construir el mapa, que per cert servirà d'il·lustració a l'Atlas de les Garrigues.

Un segon taller, la dinàmica de cartografia lliure i ciutadana per animar el territori

Per a aquest taller, les associacions Outils-Réseaux, i Tiriad van ser les que ens van motivar per descobrir la dinàmica d'OpenStreetMap i tot el que comporta... Ens van proposar una jornada de formació sobre OSM seguida d'una trobada "Rendez-vous des Garrigues" al voltant d'aquesta eina i de tot el que podia aportar l'enfocament de la cartografia lliure al territori. Una trobada que tot i ser més tècnica va aconseguir aplegar més d'una quinzena de persones. Membres de la xarxa, avantguardistes (!), que van copsar l'interès d'aquesta proposta per valorar els seus coneixements sobre el territori.

La formació va tenir lloc a Gignac (34) a l'abril del 2012, i va continuar amb unes trobades anomenades "carto-parties" que es van fer en el mateix territori per ampliar la formació. En aquella etapa, la idea consistia en que cadascú s'entrenés a aixecar un pla i a posar-lo en línia i també que mica en mica s'anés especialitzant en la cartografia dels elements que li interessaven (especialment els elements del patrimoni). A cada carto-party, vam aconseguir que hi participessin més persones per primera vegada.

A partir de la primavera del 2012, un grup, compost per més de quaranta persones, segueix el projecte "cartogarrigue". Disposen d'una simple llista de discussió per intercanviar informació i treballar plegats, però molt activa i reactiva, i gaudeixen d'uns temps conviviales fomentats per la xarxa Collectif des Garrigues, al menys pel que fa a l'organització i la logística.

En primer lloc, el grup "cartogarrigue" va dedicar un temps a aprendre a fer servir l'eina i a construir un discurs comú. Més endavant es va obrir i es va entrenar a treballar amb la realitat organitzant carto-parties sobre el terreny. La idea de poder cartografiar els elements del patrimoni sorgeix bastant de pressa, sobretot perquè els membres del grup han creat molts enllaços entre les seves jornades i el taller de patrimoni que avança en paral·lel... S'envien invitacions i cadascú té un lloc per aportar els seus sabers i experiències a cadascun dels dos tallers.

Aquest moviment de grup i aquest creuament d'interessos convergeixen en l'elaboració d'un glossari OSM adaptat a la garriga on s'inclouen els termes específics del territori

(Oliverar, forn de calç, maset, cabana..) i els tags associats.

Actualment el creuament d'aquests dos processos dóna bones perspectives de col·laboració, de projecte comú i de finançaments

Aquestes dues dinàmiques creuades han permès donar una resposta comuna a una convocatòria llançada per la conurbació de Nîmes Métropole en el marc de la seva política de desenvolupament sostenible per al 2013; "*La cartografia participativa del patrimoni per implicar els habitants en el coneixement i la gestió del seu territori*". El projecte proposat consisteix en organitzar una jornada informativa i d'intercanvi d'experiències sobre la cartografia col·laborativa. Per tal de presentar el procés, presentar les experiències de territoris implicats en aquestes dinàmiques, presentar el glossari de la garriga, per elaborar de manera col·lectiva un programa de "carto-parties" per a tot l'any. La idea consisteix en treballar en estreta col·laboració amb el conjunt dels actors d'ambdós tallers, amb contribuïdors d'OSM i amb els referents dels tallers, les associacions o estructures locals interessats en el patrimoni.

Des d'aleshores, han aparegut nous partenariats:

- Una col·laboració en el màster SILAT (Sistema d'informació localitzat per a l'ordenament del territori). L'equip docent està interessat en l'enfocament temàtic de la seva cartografia per poder cartografiar patrimoni a més de fer plànols de ciutats o de pobles...
- Una col·laboració similar amb l'escola de Montpellier SupAgro .
- El grup "cartogarrigue" també serà mobilitzat per tal que aporti la seva experiència per organitzar una "carto-party" amb el centre cultural Carré d'Art de la ciutat de Nîmes...

Per a cadascun d'aquests partenariats, Collectif des Garrigues és el referent per a l'organització de cartografies similars a la del patrimoni de les garrigues.

Els tallers continuen independentment l'un de l'altre...

Per al projecte de cartografia lliure del territori, Collectif des Garrigues vol desenvolupar una interfície web cartogràfica mitjançant la qual es faria difusió de mapes temàtics sobre especificitats o coneixements de les garrigues (geologia, recursos hídrics, riscos d'incendi...) al lloc web de l'Enciclopèdia Viva de les Garrigues. Amb una segona part i una atenció especial sobre la implementació d'una eina participativa per inventariar diferents tipus d'informacions i de dades que afecten el futur ordenament de les garrigues (els desplaçaments, els serveis de proximitat, l'agricultura...).

Per al projecte patrimoni, sembla que pot ser interessant continuar les discussions i l'enriquiment de coneixements amb el format de tallers col·laboratius. Especialment per desenvolupar la co-escriptura d'articles i tractar temes com ara la tipologia de les construccions, les cabanes a la literatura o les cabanes i les parcel·les cadastrals... per exemple.

Collectif des Garrigues, una xarxa d'actors al servei del territori de les garrigues del Gard i de l'Erau

Les garrigues són riques per la seva fauna i flora diverses i originals, per una història i una cultura antiga molt lligades als orígens de les activitats de l'home (pastors i carboners, cabanes i altres construccions en pedra seca), i també són riques pels seus paisatges. Menystingudes fins aleshores i sovint considerades com "un punt feble entre la regió de les Cevenes i el litoral del Llenguadoc" sense un veritable projecte estructurador, les garrigues del Gard i de l'Erau es deixen descobrir i s'organitzen per fer valer la seva identitat.

Així doncs, actors del territori (investigadors, polítics, gestors, habitants i usuaris) s'han unit per tal d'enriquir els seus coneixements, les seves experiències, amb l'objectiu de millorar la percepció i el coneixement d'aquestes garrigues per poder actuar en conseqüència. Ha nascut el Collectif des Garrigues! "*Té com a vocació aplegar i valorar les experiències i els coneixements sobre la garriga, contribuir a l'apropament dels actors del territori, i suscitar una reflexió sobre el futur de les garrigues, preservant-ne i desenvolupant-ne les especificitats tot i respectant els medis naturals i la vida dels seus habitants*".

Enllaç d'Internet : <http://www.wikigarrigue.info>

Un pad en un casal associatiu. Per fer què?

Autor de la fitxa : Corinne Lamarche - SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : Implementar un pad al si de la junta d'una associació

Per què voler utilitzar una eina d'escriptura col·laborativa durant les reunions?

Fermo part de la junta d'un casal associatiu i cada dia rebia un munt de correus per elaborar l'ordre del dia: al final ja no sabia quin era el que buscava. A més, un cop va passar que l'acta, enviada quinze dies després de la reunió, anunciava un esdeveniment que havia tingut lloc tres dies abans. Com que no havia assistit a la reunió, la informació era obsoleta. Un altre fet que em suposava un problema era que em sentia culpable de no poder assistir físicament a una reunió i de no poder participar-hi. Així que vaig proposar que es creés un espai d'escriptura col·laborativa en línia, amb framapad o piratepad.

Abans de la reunió

Deu dies abans vaig enviar per mail l'adreça del pad amb un esborrany de l'ordre del dia i vaig demanar als membres de la junta que el completessin. Cadascú podia inscriure-hi present/excusa la presència, en comptes d'enviar un mail a cada membre per dir si assistiria o no a la reunió. Les persones l'omplien i de vegades les discussions començaven fins i tot abans de la reunió, o algun punt es podia tractar abans reduint així la durada de la reunió.

Durant la reunió

Tot i que aquell dia em vaig haver de quedar a casa, vaig poder participar a la reunió a distància. Llegia el fil de la discussió, redactat per dues persones presents, i podia intervenir formulant preguntes o demanant més detalls teclejant directament després de la línia escrita. Vaig apreciar el fet de poder participar malgrat que la meua situació personal no em permetia moure'm de casa i sentir que hi era present gràcies al xat i a la implicació dels que estaven a distància. Em va permetre pensar que encara que no estigués físicament present en totes les reunions, podia estar-ne informada i seguir-ne el fil des de casa. Ja no em sentia tan culpable i vaig poder satisfer en part el meu desig de participació.

Després de la reunió

L'endemà mateix, vaig exportar les notes preses en línia a un arxiu de text i el vaig guardar a la meua carpeta "Acta Casal associatiu". La dinamitzadora no em va haver d'enviar l'acta per mail.

Enllaç d'Internet : <http://framapad.org/>

Un wiki al servei d'un grup de treball sobre dinamització

Autor de la fitxa : Gatién Bataille

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : Des del 2012, a la Bèlgica francòfona s'organitza un grup de treball (GT) al voltant de l'animació "defora".

Aquest GT va dirigit a professionals d'educació ambiental, docents, voluntaris, simpatitzants...

Té com a objectiu crear unes condicions favorables a un treball col·lectiu que afavoreixi la pràctica de sortides al camp a Valònia per a adults i nens.

Després d'una gestió "tradicional" del GT (intercanvi de mails), el dinamitzador de la xarxa va optar per la creació d'un lloc web de tipus wiki ([yeswiki](#)) connectat amb una llista de mailing.

Aquest pas va permetre que es creés una dinàmica més participativa i descentralitzada en el GT.

En una primera etapa, un membre de la xarxa que dominava la tècnica de l'eina va crear i customitzar el wiki.

Es va establir que les pàgines del wiki fossin "modificables per tots", de manera que el dinamitzador de la xarxa es reserva el control del contingut del wiki però no depèn de ningú per a modificar-lo i fer-lo viure.

Per tal de reduir encara més els frens a la participació en aquest wiki (alguns membres de la xarxa es mostren reticents envers l'ús d'eines TIC i per tant també a utilitzar un wiki –tot i que és molt senzill-) es va decidir integrar uns "pads" (espais d'escriptura en directe que no requereixen tenir compte o coneixements tècnics) en algunes de les pàgines del wiki (construcció dels ordres del dia, actes de les reunions...).

L'ús d'aquest wiki va permetre:

- alimentar de manera compartida un [àlbum de fotos amb llicència CC BY SA](#)
- establir una [vigilància col·lectiva](#)
- co-construir [els ordres del dia](#)
- centralitzar [les actes i els documents de treball](#)
- compartir un mapa mental amb [l'estat del taller](#)

La utilització d'aquest wiki va fer sorgir les següents observacions:

- un aclariment de la llicència utilitzada per a les produccions col·lectives (CC BY SA) va suscitar un entusiasme inesperat
- la pràctica de co-construcció dels ordres del dia o de les actes va agradar molt a alguns membres poc avesats a aquest tipus de pràctiques en la seva estructura
- seria convenient posar en marxa una formació sobre el wiki per tal que TOTS els membres fossin capaços de modificar-lo en funció de les seves necessitats.

Enllaç d'Internet : <http://www.tousdehors.be>

Un wiki per a la xarxa EEDD de Savoia

Autor de la fitxa : Antoine Delarue

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : La xarxa EEDD73 existeix des del 27 de novembre del 2012.

El Comitè de Pilotatge de la Xarxa EEDD73 va decidir implementar una plataforma d'intercanvi participativa. Per tant, les meves competències en aquestes eines van resultar útils per al conjunt del projecte.

Per crear aquest Wiki, vaig tenir unes entrevistes amb persones que treballaven en estructures que feien servir aquesta plataforma (REEMA, Outils-réseaux ...) per tal que me n'expliquessin el procés.

Tot i que coneixia els rudiments de la utilització de l'eina, vaig fer moltes recerques bibliogràfiques i "tests" pràctics.

Trobades al territori

L'espai "Rencontres en territoire" (Trobades al territori), està dedicat a la informació, l'organització i al foment de la participació dels actors en aquests esdeveniments, que tenen per objectiu reunir el conjunt dels actors de la xarxa d'Educació Ambiental i Desenvolupament Sostenible (EEDD) per tal de finalitzar-ne la carta.

Vam partir d'una constatació molt simple: les bústies de correu electrònic estaven "saturades" d'informació i les persones no podien tractar-la tota. Així doncs, ens va semblar interessant implementar un sistema que permetés anar a buscar la informació.

Aquest espai serveix de plataforma d'intercanvi directe entre les persones, sense que hagin de passar necessàriament per la dinamitzadora de la xarxa.

Una iniciació a les eines col·laboratives ...

Aquesta dinàmica ens va dur a posar en marxa una formació sobre eines col·laboratives en línia, amb una part dedicada exclusivament a la utilització del Wiki.

Per tant, es va transmetre la informació necessària sobre la implementació d'aquest lloc participatiu.

Una plataforma d'aquest tipus va permetre:

- centralitzar el conjunt de les dades
- guanyar temps
- integrar el conjunt dels actors en el projecte per tal de construir conjuntament partint de les expectatives que tenien (organització dels desplaçaments en cotxes compartits, modalitats pràctiques, àpats compartits)

Avantatges

- Totes les persones inscrites van poder accedir a la informació i es van assabentar de les notícies.
- Van augmentar les consultes d'informació
- Tot i que no hi participessin moltes persones, les que ho van fer havien seguit la iniciació

Inconvenients

- Poca participació directa en els pads i en el Wiki
- Poca obertura cap a l'exterior

El que cal evitar

- Anar massa depressa!
- Privilegiar el contacte humà en primer lloc i incorporar les eines col·laboratives en línia més endavant

Alguns trucs

- Dedicar un temps per demanar la opinió de les persones per tal que s'apropiïn de l'eina
- Iniciar els futurs usuaris abans de posar en marxa el sistema (importància del contacte físic abans de la col·laboració a distància)
- Donar uns espais de llibertat als usuaris

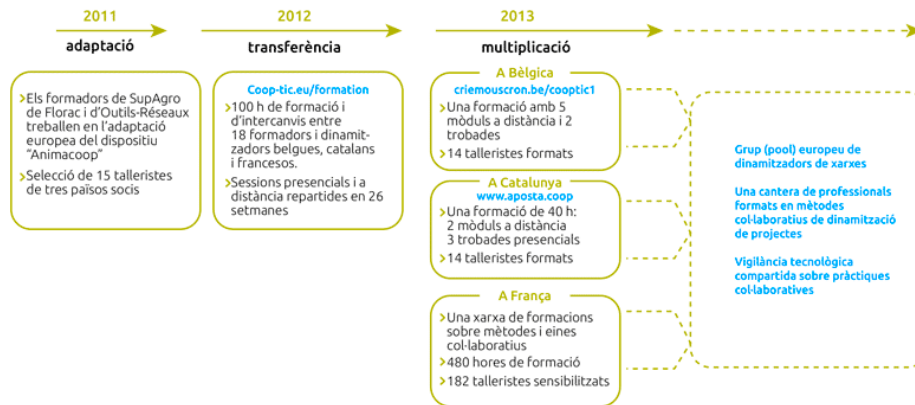
- Tranquil·litzar els usuaris pel que fa a la seguretat de les dades

Enllaç d'Internet : <http://www.savoievivante-cpie.org/wiki/wakka.php?wiki=Accueil>

Presentació del projecte Coop-Tic

Coop-Tic és una iniciativa de transferència d'innovació, finançada per la Comissió europea en el marc del projecte Leonardo da Vinci. Quatre partners especialitzats en pedagogies innovadores - SupAgro Florac i Outils-Réseaux (Montpeller), Aposta (l'escola empresarial cooperativa) de Catalunya i el Centre régional d'iniciatives à l'environnement (CRIE Mouscron) de Valònia – es van associar per treballar sobre l'adaptació d'un dispositiu de formació destinat als animadors de projectes col·laboratius.

Amb Coop-Tic, s'han format quinze persones en tres països: Bèlgica, Espanya i França, amb l'objectiu que, per la seva banda i en els seus respectius cercles, esdevinguin formadores d'animadors de projectes i de xarxes de cooperació.

Presentació de l'equip de socis

El programa de **Coop-Tic** ha posat en connexió quatre estructures:

SupAgro Florac: Institució educativa en l'àmbit agro-ambiental, s'ocupa des de fa anys de la formació d'animadors d'innombrables xarxes temàtiques i geogràfiques públiques d'ensenyaments agraris i els garanteix suport tècnic. Reconeguda a nivell nacional per la seva experiència en el camp de les ciències de l'educació i per les seves activitats d'experimentació pedagògica i de promoció de dispositius de formació innovadors, Supagro Florac posa el seu saber fer a disposició dels seus partners en el projecte. Al mateix temps, és la responsable del muntatge i la coordinació de conjunt del projecte.

Associació Outils-Réseaux. Associació de "referència" a França pel que fa al treball en xarxa. La seva missió principal és la d'iniciar i d'acompanyar les xarxes i les pràctiques cooperatives amb el suport d'eines metodològiques i d'Internet. L'any 2010, Outils-Réseaux va muntar el dispositiu de formació Animacoop dirigit als animadors i professionals que operen en el camp de la cooperació i l'animació de xarxes. Aquest dispositiu Animacoop ha estat adaptat i ha donat peu al projecte europeu Coop-Tic.

Associació Aposta: Escola de cooperació responsable de la transferència en territori català.

Associació CRIE de Mouscron. Associació valona d'educació ambiental responsable de la transferència en territori de Valònia.

Aquests socis s'han encarregat d'integrar les competències de múltiples institucions, universitats, investigadors, participants i col·lectius locals implicats en l'àmbit del desenvolupament participatiu, que contribueixen activament a la redacció de la publicació de l'e-book que esteu a punt de descobrir en aquest moment.

Presentació del dispositiu d'aprenentatge

El dispositiu de formació Coop-Tic es basa en principis educatius que tenen per objectiu acompanyar l'aprenent cap a l'autonomia i reforçar la seva capacitat d'actuar amb coneixement de causa. L'aprenent és situat al centre de l'atenció pedagògica. D'aquests principis se'n desprèn la tria dels mètodes i recursos pedagògics que s'articulen al voltant de tres idees: el caràcter transversal dels sabers i competències col·laboratius a adquirir, un vincle amb el projecte professional dels aprenents i la utilització de les potencialitats de les eines digitals en la innovació a nivell pedagògic.

Què s'aprèn en la formació Coop-Tic ?

Els continguts de formació privilegien el desenvolupament de les competències operatives relacionades amb l'animació del projecte col·laboratiu: gestió de la informació, co-producció dels recursos, posada en marxa de dinàmiques de xarxa, animació de col·lectius...

Aquests continguts s'estructuren al voltant de 12 conceptes clau i de 12 competències col·laboratives transversals:

	Conceptes clau				Saber actuar			
entorn	Abundància	Vincles	Legitimitats	Intercanvis	Documentar	Produir	Organitzar un esdeveniment	"Passar a l'escala"
grup	Talla	Vocació	Maduresa	Cultura	Activar la xarxa	Fer viure el grup	Gestionar els conflictes	Autoavaluar
persona	Convergència	Implicació	Presa de consciència	Coordinació	Integrar el grup	Comportar-se	Gestionar la informació	Posicionar-se

Aquestes competències col·laboratives es tracten paral·lelament a tres nivells:

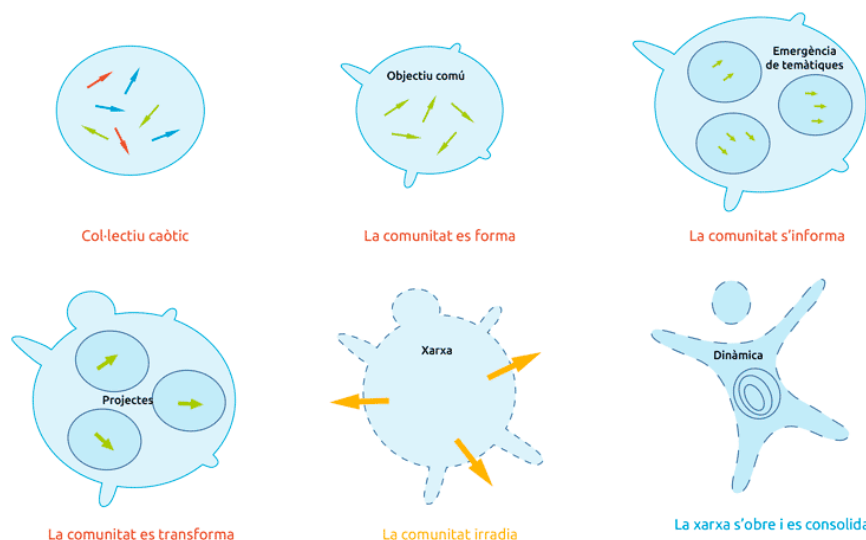
- a nivell individual, la formació desenvolupa la implicació de la persona en un projecte col·lectiu,
- a nivell de grup, es tracten la comprensió de les dinàmiques de grup, de xarxes, de comunitats i les competències de gestió d'un col·lectiu,
- un tercer nivell més de context té a veure amb els factors d'obertura i de comunicació "fora" de la pròpia xarxa.

Com s'aprèn?

Durant 14 setmanes de formació els aprenents treballen a distància i de forma presencial seguint una progressió en tres itineraris paral·lels:

• Itinerari individual:

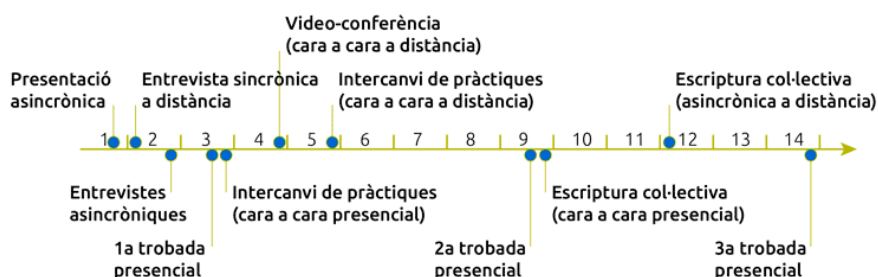
Els continguts en línia segueixen etapes de la vida d'una xarxa.

- Formació de la xarxa: el grup es forma, un "col·lectiu d'individus" pren consciència d'ésser un grup d'aprenentatge.
- La xarxa s'informa: els intercanvis al voltant dels projectes fan emergir experiències i problemes comuns.
- Transformació de la xarxa: els fenòmens individuals i col·lectius s'apliquen durant el treball col·laboratiu en petits grups.
- Irradiació de la xarxa: la difusió dels resultats dels treballs de cooperació fora de la comunitat valoritza el grup.
- Consolidació de la xarxa: permet una avaluació i una reflexió sobre la manera de fer viure la dinàmica i d'obrir-la als altres.

• Itinerari "col·lectiu d'aprenents":

Els participants produeixen col·lectivament nous continguts

• Itinerari projecte:

L'establiment d'un projecte col·laboratiu per part de l'aprenent és un requisit previ, i les activitats proposades es refereixen a aquest projecte al llarg de tota la formació. La primera setmana els participants presenten el context i el tema del seu projecte, després proven els mètodes i eines proposats en el seu propi projecte i ho exposen en un espai personal d'aprenentatge. En cadascuna de les tres fases, un moment de reflexió permet fer balanç de les aportacions de la formació al progrés del projecte. La formació-acció accelera el projecte dins el seu context professional i al revés, les adquisicions de la formació són més "tangibles" perquè estan implicades en l'acció

Pedagogia impactada per les noves tecnologies

Un eco-sistema de formació:

Una metodologia per passar de la posició d'"animador de xarxes" a "formador d'animadors de xarxes"

Una alternança de moments d'intercanvi en presència i a distància, mitjançant les eines d'internet

Una utilització de les eines i mètodes col·laboratius durant la formació
Uns moments d'intercanvi de pràctiques
Un treball individual sobre els projectes col·laboratius dels participants
Co-producció dels coneixements: programacions pedagògiques de formació

L'ebook de Cooptic

L'ebook que vous avez entre les mains regroupe les ressources utilisées lors de la formation Cooptic. Certaines ont été rédigées spécialement pour l'ebook car les contenus avaient été présentés oralement lors de la formation. Cet ouvrage est un état nos connaissances dans le domaine de coopération et de la collaboration au moment de sa rédaction, fin 2013. Mais c'est un domaine qui commence juste à être étudié et nous continuons à expérimenter, à imaginer, à essayer, à rêver... Bref, même si la publication de cet ebook est l'aboutissement du projet européen Leonardo Cooptic, ce n'est pas une fin mais juste les premières pierres de nos futurs projets : une centre de ressources sur la collaboration ? Un MOOC ? Ou sans doute quelque chose qui n'existe pas encore !
Bonne lecture et bonnes futures petites expériences irréversible de coopération !

Ils ont participé à l'aventure !

Coordination :

Hélène Laxenaire

Auteurs :

Gatien Bataille
Jean-Michel Cornu
Antoine Delarue
FNAMI LR
Mathilde Guiné
Claire Herrgott
Emilie Hullo
Corinne Lamarche
Hélène Laxenaire
Heather Marsh
Laurent Marseault
Daniel Mathieu
Outils-réseaux
Jordi Picart i Barrot
Manon Pierrel
Frédéric Renier

Violette Roche
Elzbieta Sanojca
SupAgro Florac
Vincent Tardieu
Laurent Tézenas
Françoise Viala
et les stagiaires Animacoop

Dessins :

Eric Grelet

Conception des parcours

Claire d'Hauteville
Hélène Laxenaire
Elzbieta Sanojca

Traduction en français :

Traduction collaborative par des membres du groupe AnimFr (de l'article sur la [stimergie](#))

Traduction en anglais :

Koinos
Suzy Lewis-Vialar
Abdel Guerdane

Traduction en catalan :

Koinos
Jordi Picart i Barrot

Relecture (de la partie française) :

Caroline Seguin

Normalisation des fiches :

Cathy Azema
Gatien Bataille
David Delon
Corinne Lamarche
Hélène Laxenaire
Christian Resche
Cécile Trédaniel

Développement :

Florian Schmitt

Charte graphique :

Imago design

Montage et suivi du projet Leonardo :

Guy Levêque

Cathy Azema

Martine Pedulla

Stéphanie Guinard

Cet ouvrage a été réalisé dans le cadre d'un projet de transfert d'innovation (TOI) financé par l'union européenne au travers du programme Léonardo Da Vinci.

Tous les contenus (textes, images, video) sont sous licence [Creative Commons BY-SA 3.0 FR](#). Cela signifie que vous pouvez librement les diffuser, les modifier et les utiliser dans un contexte commercial. Vous avez deux obligations : citer les auteurs originaux et les contenus que vous créez à partir des nôtres devront être partagés dans les mêmes conditions, sous licence CC-BY-SA.

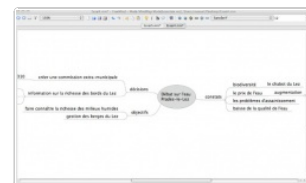
Els mapes heurístics en debats públics

Autor de la fitxa : Laurent Marseault

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : Us ha passat mai que en dinamitzar un debat públic tingueu:

- una persona que repeteix al menys 5 vegades el mateix?
- dues persones que es barallen quan estan parlant del mateix però no ho han entès?
- uns antagonistes que gaudeixen del debat per allò de "has vist com ha quedat de fotut..." ?
- els participants que troben que s'ha parlat molt, però que... tampoc hem avançat gaire?
- ...

Doncs a mi em passava tot sovint abans d'introduir els mapes heurístics per contribuir a l'animació.

Eines emprades:

- un vídeo-projector
- un ordinador en el qual s'hi ha instal·lat el programa freemind, X-Mind o freeplane (aquest darrer és el meu preferit)
- i un entrenament considerable en escoltar els altres i en prendre notes de manera sintètica.

En el cercle del mig, inscriu el tema del debat i hi anoto de manera succinta els elements de la discussió que es van encadenant. El mapa mental es va elaborant de mica en mica. Les idees s'organitzen i es re-organitzen. Tanquem una part del mapa per concentrar-nos en un nou aspecte del debat...

Alguns elements viscuts en relació als mapes:

- Dues persones no estan d'acord sobre el posicionament d'una paraula en el mapa. Darrera una mateixa paraula hi veuen dues idees diferents, el fet de passar per la cartografia ho revela.
- Algunes idees són fàcils de posicionar, en canvi d'altres... En aquest cas, demano al grup que m'ajudi a posicionar aquesta nova proposta; sovint, quan apareix una dificultat, s'hi amaga una idea que re-organitza les idees anteriors, el temps de reflexió col·lectiva fa madurar el grup.
- El fet de tornar a obrir les branques del mapa en acabar el debat fa que el grup prengui consciència del camí recorregut, sovint el grup està orgullós d'ell mateix.
- Durant un debat que prometia ser tens, vam començar per fer una llista dels elements del debat. Després els vam classificar col·lectivament en tres grups: aquells que no mereixien ser discutits perquè d'entrada hi estariem d'acord, aquells que interessava deixar de banda de moment perquè prometien guerra acarnissada i el tercer paquet, per on vam començar, els elements que podíem debatre sense matar-nos els uns als altres.

Per anar més lluny:

- Després es pot importar el mapa al programa xmind i jugar amb les estructures (organigrama, diagrama lògic, taula...). Quan el debat semblava esgotat, el grup es posa a expressar nous elements, es posa a treballar sobre les idees en la seva globalitat, dóna la impressió d'haver passat a un nivell de discussió més elevat.
- Sovint, en acabar el debat, algunes persones venen a demanar quin programa hem fet servir. El fet de triar eines d'ús fàcil, lliures i que funcionen amb totes les plataformes permet als participants poder perllongar la seva experiència de pensament heurístic.

A tenir en compte:

- Ara es poden construir mapes de manera col·laborativa, o bé mitjançant l'ús de serveis de mapes heurístics en línia, o bé utilitzant freemind que proposa aquesta funcionalitat (amb una implementació una mica laboriosa).

Referències:

<http://petillant.com> rúbrica aplicar i comprendre

Enllaç d'Internet : <http://www.cornu.eu.org/news/nous-avons-non-pas-un-mais-deux-modes-de-pensee>

Animació dels dispositius cooperatius: frens i facilitadors.

Autor de la fitxa : Outils-réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

El que frena

- Manca de participació
- A nivell d'eines
- A nivell d'animador
- A nivell de projecte
- Manca de temps

El que facilita

- A nivell de persones
- A nivell d'eines
- A nivell d'animació
- A nivell de projectes
- Les noves lleis de cooperació

1. El que frena

Principal escull : manca de participació (situació de no-col·laboració)

A nivell de persones

- Manca de temps: per apropiari-se de les eines, per utilitzar-les.
- Por de la mirada dels altres, del judici (dels iguals), de fer el ridícul.
- Problema amb l'escriptura, amb l'idioma.
- Desconnexió de la realitat (massa virtual, quines persones i quin(s) projecte(s) hi ha darrera l'eina?).
- Dificultat en canviar de pràctiques per adaptar-se a les del grup (resistència al canvi).
- Problemes de drets d'autor, propietat intel·lectual, por que et robin la informació, pèrdua de poder real, o percebuda, vinculada al fet de compartir informació.
- Dificultat d'apropiació de les eines, por a la tècnica :
  - por a la dificultat
  - por a les eines d'Internet
  - ordenador = complicat
  - heterogeneïtat respecte a l'apropiació de les eines.
- Accés precari a internet :
  - flux lent
  - programaris obsolets.
- Dificultats per a connectar-se (log in):
  - pèrdua de la contrasenya
  - pèrdua de l'adreça del lloc web.
- Manca de motivació en relació al projecte, no veure-hi el lligam amb els interessos personals:
  - por que els missatges siguis malinterpretats
  - hàbit de funcionament centralitzat
  - context institucional.

A nivell d'eines

- Por a les eines, a la dificultat, interfície no prou ergonòmica: l'ordenador és un problema.
- Material, connexió antiquada.
- Protecció, identificació.
- No adaptats a les necessitats.
- Posada en marxa no prou gradual, en no tenir prou en compte les diverses etapes de la vida del grup.
- Dificultat en fer passar per l'escriptura tot allò que té a veure amb l'esfera emocional, segon nivell.
- Diverses eines per al mateix ús.
- Necessitat del suport paper, d'una cosa concreta.
- Eines massa complicades.
- No queda prou clar com participar.
- Evolució massa ràpida de les eines (visuals, funcionalitats).

A nivell d'animador

- Excés de sol·licitació (urgent! pendent de validació, pregunta mal formulada).

- Omnipresència o absència de l'animador.
- Missatges massa llargs, massa informació, no prou clars.
- Fundador = enterrador.
- Empleat: el finançament de la plaça passa per davant dels objectius de la xarxa.
- No s'escolten prou les necessitats del grup.
- L'animador fa en lloc de fer fer.
- Confusió de rols: animació, leadership, facilitador.

A nivell de projecte

- Deriva ètica, risc de trencament.
- Representació institucional (pèrdua de poder real o percebuda vinculada a la compartició d'informacions).
- Desmobilització: mala percepció de la implicació.
- Dificultat en percebre concretament el projecte, els seus resultats.
- Pertinença del projecte.
- Vocabulari: nivell d'argot compartit?
- Complexificar: els participants ja no veuen la globalitat.
- Institucionalització de la xarxa.
- Nivell de compromís massa elevat.
- Manca de visibilitat: del temps necessari, de l'interès del projecte, de la finalitat del projecte.
- Manca de líder.
- No hi ha traces de la història del projecte.

El temps

- Manca de temps:
  - per a l'apropiació de les eines
  - per participar en el projecte.
- Diferència de ritmes: empleats / voluntaris.

2. El que facilita

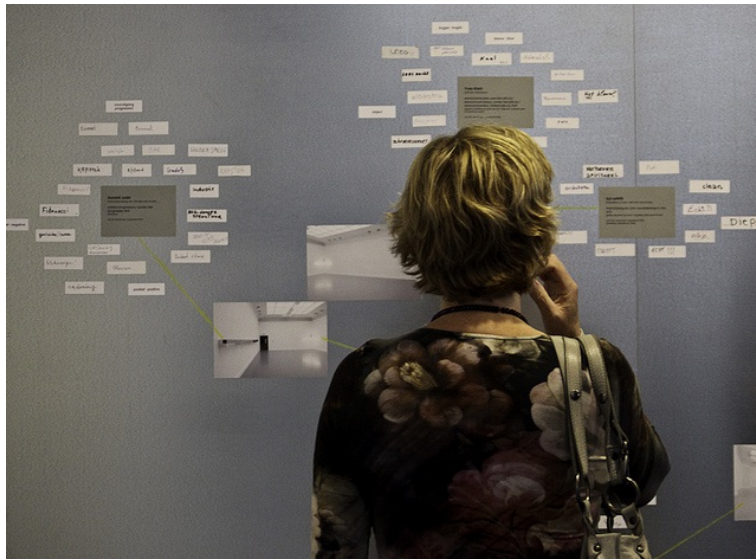
A nivell de persones

- Trobades físiques, convivialitat.
- Avaluació mitjançant l'estima, citar tots els col·laboradors
- Barrejar els públics (Vegeu: fòrum).
- Reduir els riscos de participació, permetre la sortida i la multi-pertinença: procediment d'adhesió simplificat, possibilitat de retirar-se!
- Cercle virtuós de la motivació:
  - Projecte / acció amb sentit
  - sentir-se capaç
  - controlabilitat:
    - compromís cognitiu
    - perseverança
    - èxit.
- Reconciliar interès individual i interès col·lectiu.
- Fer visibles els mecanismes.
- Estratègia guanyar/guanyar.
- Preguntar a les persones sobre els seus objectius.
- Recepció dels nous, acompanyament.
- Suports tècnics: saber on és el referent tècnic, comptar amb instruccions d'ús, ajudes.

A nivell d'eines

- Unes regles de comportament
- Etiqueta
- Aplicació progressiva
- Simplificació!!! Emmascarar algunes funcionalitats
- Instruccions d'ús, ajudes, formacions...

A nivell d'animació

Fer visible l'activitat del grup: síntesi, reformulació, historial, fer visible el que succeeix en els subgrups, notícies regulars: resums (TST)
 Estímul fort per fer evolucionar els hàbits: posar només les actes en el wiki, equivocar-se expressament amb els noms de la gent

Animadors "professionals":

- especialitzacions emergents
- separar les funcions d'animació i de facilitació
- saber-ser més que saber-fer
- sempre alerta

Sintetitzar, reformular, cultivar

A nivell de projecte

- Proposar un historial, un diari d'esdeveniments
- Minimitzar les necessitats inicials: posar en línia produccions inacabades
- Domini de les tasques crítiques: compromís entre flexibilitat i perennitat del sistema, el projecte s'ha de poder aguantar amb un mínim d'aportacions
- Funcionar més amb atenció que amb intenció: deixar emergir els temes, els projectes, tot escoltant el grup, definint objectius i no els resultats esperats
- Anàlisi del risc: voluntat d'èxit o por de fracassar?
- Definició de les finalitats i del pilotatge (Matrice Sagace)
- Objectius clars, mapa
- Produccions: Llicències lliures per fer-ne béns comuns

Les 9 lleis de la cooperació

- Reduir els riscos de participació
- Rebaixar el llindar del passatge a l'acció
- Béns no consumibles i entorn d'abundància
- Les comunitats que duren convergeixen cap a la cooperació
- L'avaluació mitjançant l'estima
- Minimitzar les necessitats inicials
- Minimitzar els riscos de fracàs mitjançant el domini de tasques crítiques
- El moment de les oportunitats
- No oblidar cap regla!

Rebaixar el llindar del passatge a l'acció

El passatge a l'acció en els humans representa una sacsejada brutal

- Programari lliure:
  - *Donar l'autorització prèvia d'ús i de modificació mitjançant una llicència en lloc d'imposar una sol·licitud d'autorització abans de qualsevol acció és un altre exemple d'elements que faciliten el passatge a l'acció.* (Jean-Michel Cornu)
- Tela Botànica:
  - La inscripció és lliure, gratuïta i fàcil.
  - Utilització de Fòrum i Wiki
- Incitació a la participació mitjançant exercicis senzills:
  - Equivocar-se expressament amb el nom d'una persona per fer-la reaccionar i animar-la a fer ella mateixa la correcció.

Béns no consumibles i entorn d'abundància

- Tela Botànica: projecte Flore de France Métropolitaine
  - Producte de la feina d'una persona: treball de nomenclatura i taxonomia amb 75 000 noms.
  - 55 599 fitxes modificades pels membres de la xarxa
  - Afegits 46 794 noms vernacles (diverses llengües)

Les comunitats que duren convergeixen cap a la cooperació

Marc-Smith.jpg?

Cal associar-se a l'origen per evitar la competència més endavant.

- GNU/Linux
  - GNU i Free Software Foundation: 1985
  - Linux: 1991
- projecte Flore de France Métropolitaine: 2001

L'avaluació mitjançant l'estima

- Tela: Projecte de compilació d'articles botànics (25674 articles)

De Boissieu Henri - Un acer hybride nouveau pour la flore française. - 1912 - dendrologie, plante hybride, acer x bormulleri, localité, p. 77-78 - Société Botanique de France, Bulletin de la Société Botanique de France, Bull. Soc. Bot. Fr. (1904), Tome 59 - Fascicule 1 - Saisie: Jean TIMBAL -Art. n°13807.

Delahaye Thierry, Henze Gaston, Lequay Arthur - Les orchidées de Monthoux - 1996 - Savoie, Avant-pays, Acéracées, acer monspessulanum, Fabacées, Argyrolobium zanonii, p. 15-19 - Départ./Région: 73 - Société Mycologique et Botanique de Chambéry, Bull. de la sté Myco et Bota de la Région Chambérienne, N°1 - Saisie: Sylvie SERVE - Art. n°479.

Delahaye Thierry, Lequay Arthur, Prunier Patrice - Les découvertes botaniques de nos sociétaires en 1996 - 1997 - Savoie, violacées, Viola collina, loranthacées, Viscum album, acéracées, acer monspessulanum, joncacées, Juncus arcticus, liliacées, Erythronium dens-canis, p. 31-32 - Départ./Région: 73 - Société Mycologique et Botanique de Chambéry, Bull. de la sté Myco et Bota de la Région Chambérienne, N°2 - Saisie: Sylvie SERVE - Art. n°495.

Minimitzar les necessitats inicials

- Linus va començar reutilitzant el codi i les idees de Minix (des de llavors el codi de Minix ha estat abandonat o reescrit completament)
- Exemple "Cathédrale et Bazar": Fetchmail basat en popclient i Fetchpop
- Tela:
  - Recuperació d'un treball de sinonímia de M. Kerguelen amb 75 000 noms
  - Recuperació de nombroses bases de dades creades per aficionats.
- Posar en línia documents inacabats perquè poden ser millorats amb aportacions d'altres. Si esperem que un document estigui acabat per posar-lo en línia la dinàmica de la xarxa no s'activarà.

Minimitzar els riscos de fracàs mitjançant el domini de les tasques crítiques

- Llei de Brooks : "El fet d'afegir persones tardivament a un projecte informàtic, el retarda encara més ": la complexitat, en si mateixa, augmenta com el nombre d'intercanvis i per tant com el quadrat del nombre de persones.
- Tela Botànica:
  - L'associació contracta uns partenariats i assumeix les responsabilitats
  - Els treballadors proporcionen eines i serveis i asseguren la permanència
  - Els membres de la xarxa creen projectes i donen sentit a la xarxa
  - El comitè de pilotatge assumeix la coordinació i avala les decisions

L'anàlisi del risc

- La por a fracassar ens empeny a assumir uns riscos mínims. I llavors intentem blindar-ho tot, actitud molt difosa avui dia: tot s'ha de delimitar, assegurar (sobretot jurídicament). En algunes administracions, per exemple, es detecta una manca d'obertura que és el reflex d'un funcionament mental rígid.
- En canvi, voler tenir èxit implica desplegar mitjans per assolir l'objectiu que ens hem marcat. Aquest enfocament denota un esquema mental molt més obert i dinàmic.

Auteurs : Association Outils-Réseaux et tous ses stagiaires

Crédits illustrations sous licence Creative Commons : CC-By Outils-Réseaux - CC-By Ell Brown - CC-By Cea - CC-By Marc Smith

Cartografiar per donar una visió de conjunt

Autor de la fitxa : Jean-Michel Cornu

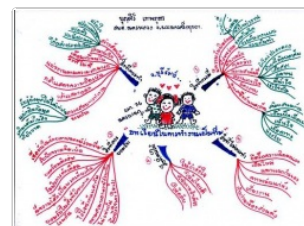
Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : ¹

Visca els antagonismes!

Ja sigui en un debat col·lectiu amb punts de vista diferents, com en ocasió d'un conflicte, cadascú defensa la seva posició i la repeteix una i altra vegada per assegurar-se que tothom la tingui ben en compte o fins i tot per imposar-la als altres. En general, aquesta actitud esbiaixada impedeix que tothom tingui una visió de conjunt dels punts proposats: cadascú cerca allò que justifiqui la seva posició i a vegades allò que pugui desacreditar la posició dels altres. I la discussió "dóna voltes i voltes".

Si ens hi fixem bé, són dos els factors en joc en aquesta mena d'intercanvis: els participants intenten assolir conjuntament una veritat o una solució, però substituint tot sovint

l'enfocament racional amb una justificació a posteriori de les posicions adoptades²; i per altra banda, la majoria de vegades, s'hi juga un joc inconscient en el qual cadascú aspira a obtenir l'estimació dels altres. Sovint, també es parteix del pressupòsit que només una de les solucions és la bona o si més no la millor. Aquesta situació freqüentment, impedeix als participants que busquin altres solucions que no siguin les que ells mateixos havien proposat al començament. Les tècniques de creativitat permeten trencar aquest cercle viciós tot conservant la totalitat del que s'ha dit i proposant als participants de trobar solucions noves.

Un antagonisme és "una situació en la qual dos fenòmens o les seves conseqüències s'oposen en els seus efectes"³. En el conte dels cecs i l'elefant⁴, cada cec toca una part diferent de l'animal i n'extreu una conclusió diferent que sembla oposada a les altres. Tanmateix una oposició no és pas un contrari, que és del tot incompatible amb la proposta inicial. De fet, sovint oposem reeixir i fracassar. No obstant aquests dos oposats no són tan incompatibles com semblaria a primera vista. Qui hagi realitzat projectes sap molt bé que a la vida hi trobem alhora èxits i fracassos... sempre i quan no ens quedem sense fer res en absolut, cosa que permet ni reeixir ni fracassar.⁵

És important, doncs, no excloure cap proposta d'entrada en una discussió, ans al contrari cercar noves idees per enriquir el "mapa" de possibilitats abans de fer una tria.⁶

Els límits del discurs

Prenem una imatge per representar el discurs d'una persona. Inclou un punt de partida - sovint una pregunta -, un recorregut i un punt d'arribada que n'és la conclusió. Fins aquí, s'assembla a una excursió pel bosc per exemple, amb el seu punt de partida, el seu recorregut i el seu punt d'arribada. Però si fem l'excursió uns quants sense que d'entrada tothom accepti de seguir una única i mateixa persona, llavors la cosa començarà a complicar-se. El conflicte es podria representar amb un mateix punt de partida i dos recorreguts en direccions oposades. Com representar aquest conflicte en forma d'un únic i mateix discurs? Podríem presentar els recorreguts un després de l'altre, però ja no és possible presentar un sol punt de partida, un sol recorregut i un sol punt d'arribada com quan raonem amb l'ajut de la paraula... De la mateixa manera la intel·ligència col·lectiva pot ser representada com diversos punts de partida (diversos punts de vista) per a un mateix punt d'arribada (l'objecte que s'ha d'observar). Com en el cas dels cecs i l'elefant, ja no serà possible representar-ho en forma d'un discurs únic. La creació, de fet, consisteix en enllaçar dues idees per crear-ne una de nova. I així doncs, un discurs únic tampoc permet partir de nombrosos punts de partida potencials cap als nombrosos punts d'arribada possibles. El discurs per tant resulta limitat en la seva capacitat de representar certes realitats⁷. Potser també nosaltres donem voltes i voltes! Jacques Monod⁸ ha demostrat que és el nostre llenguatge simbòlic i la nostra capacitat de formar discursos el que conforma la nostra intel·ligència. Per tant, nosaltres els éssers humans disposem d'una intel·ligència que ens permet fer discursos de vegades racionals. Que ens ha permès desenvolupar civilitzacions i fins i tot enviar homes a la Lluna. Però aquesta forma d'intel·ligència no ens permet ni resoldre conflictes, ni tractar la intel·ligència col·lectiva, ni ser creatius! És sens dubte per aquesta raó que som els únics animals que han estat capaços de dominar l'àtom, però que hem estat prou burros com per llençar-nos bombes atòmiques al damunt...

Un mapa per no donar tantes voltes

Per sort no tenim només el discurs i el llenguatge clàssic per desenvolupar la nostra intel·ligència. Les ciències cognitives han demostrat que tenim diverses memòries de treball⁹ que ens permeten retenir conceptes. I pensar consisteix en relacionar idees entre elles. Nosaltres ho fem amb les que tenim "al cap", presents en les nostres memòries de treball. El "bucle fonològic" és una memòria de treball que té a veure amb les idees que s'encadenen com en el nostre discurs o com, per recuperar la nostra analogia, els diversos passos del nostre recorregut en una excursió. També disposem d'una "agenda viso-espacial", una altra memòria de treball que té a veure amb els diversos conceptes no connectats entre ells. Si reprenem la nostra analogia de l'excursió pel bosc, aquesta memòria ens permet dibuixar un plànol recopilant diversos elements per tal d'orientar-nos. En aquest cas és possible recordar múltiples idees oposades o simplement diferents. De la mateixa manera que tenir un mapa per la nostra excursió col·lectiva ens permetria situar-nos i situar els altres, es pot constituir un mapa d'idees per situar-se en un debat. Aquesta forma de pensament especialment adequada a la resolució de conflictes, a la intel·ligència col·lectiva o a la creativitat, l'hem anomenada "pensament-2" representant l'expressió d'Edward de Bono¹⁰. El mapa permet veure tots els camins alhora i també buscar-ne de nous i inexplorats. El podem co-construir abocant-hi totes les idees i els camins individuals durant un intercanvi. Eines com els esquemes heurístics (*mind mapping* en anglès) permeten justament cartografiar els debats amb una gran eficàcia.

No obstant les nostres memòries de treball, contràriament a les nostres memòries a llarg termini, són molt limitades. El bucle fonològic que ens permet conservar l'encadenament de les idees només permet conservar en memòria tres conceptes¹¹. Aquest límit apareix quan intentem "remuntar" el fil d'una discussió que acabem de mantenir. Podem recordar fàcilment les tres últimes idees però tenim dificultat en anar més enllà. Amb aquest límit hauríem de ser incapaços de construir un discurs de més de tres idees. I de fet així és en el llenguatge animal. En canvi nosaltres, els éssers humans, hem aconseguit franquejar aquesta barrera gràcies a una ampliació ... cultural. La invenció del llenguatge simbòlic ens ha permès emmagatzemar en una de les nostres memòries a llarg termini¹² molts milers de conceptes en forma de mots simbòlics. Nosaltres podem dins aquesta memòria a llarg termini per alimentar la nostra petita memòria a curt termini encadenant les paraules una rere l'altra per confegir discursos. Així, gràcies a aquesta alimentació contínua de conceptes preempaquetats en les paraules, podem constituir discursos sense límits. N'estem tan orgullosos d'aquest avenç colossal que ja no podem parar de parlar... Fins i tot el nostre inconscient parla, ens diu Jacques Lacan!

La nostra segona memòria de treball, l'agenda viso-espacial que ens permet confegir uns mapes d'idees que posteriorment podem intentar enllaçar, també és limitada. El seu "span mnèsic", la mida del que podem conservar al cap en un moment donat, se situa entre cinc i nou¹³. Podem comprovar l'existència d'aquest límit si ens presenten una foto amb diverses persones, i un cop retirada la foto se'ns pregunta quantes persones hi havia retratades. Si es tracta d'un nombre no gaire elevat, fins a set aproximadament, podem comptabilitzar-les a partir de la imatge mental que hem conservat de la foto. En canvi si el nombre de persones és més important, som incapaços de comptar-les a posteriori. Un cop més tenim un límit comú amb la majoria d'animals. I sense eines cognitives que ens permetin superar-lo, som incapaços de recordar més de cinc o nou idees en un intercanvi i perdem tota la riquesa del debat. L'ésser humà del segle XXI encara té un desavantatge més gran perquè rep sol·licitacions constantment i ha de tenir a la memòria moltes coses. Sovint, en un debat, ja no responem a més d'una o dues idees que ens han colpit i oblidem totes les altres...

Augmentar la nostra capacitat de cartografiar els debats

De la mateixa manera que hem pogut augmentar la nostra capacitat de construir discursos emmagatzemant en la nostra memòria a llarg termini uns mots simbòlics, també podem augmentar la nostra capacitat de construir mapes mentals. "L'art de la memòria" consisteix en emmagatzemar en la memòria a llarg termini uns llocs simbòlics –que anomenem loci- i després associar-los a les idees que apareixen al llarg dels intercanvis (és més fàcil memoritzar a llarg termini un territori que unes idees). D'aquesta manera podem conservar en la nostra memòria a llarg termini prou conceptes per superar les limitacions de la nostra memòria a curt termini.

L'art de la memòria¹⁴

En el cas del pensament-2, hem vist que estem limitats per la capacitat de la nostra memòria de treball a curt termini. Per superar-ho, podríem utilitzar un mapa ja present en la nostra memòria a llarg termini (per exemple, un mapa de ciutat) per abocar-hi els diversos conceptes que es relacionin amb un dels llocs del nostre mapa.

D'aquesta manera funciona l'art de la memòria¹⁵ l'origen de la qual Ciceró va atribuir als Grecs¹⁶. En ocasió d'un banquet, narra, el poeta Simònides de Ceos fou convidat com volia la tradició per cantar les lloances de l'amfitrió. Però el poeta hi va introduir un fragment en honor a Càstor i Pòl·lux. Llavors Scopas, el patró dels ceans, va dir a Simònides que només li pagaria la meitat de la quantitat pactada i que la resta la podia demanar als déus bessons. Una mica més tard, durant el sopar, una persona crida Simònides per dir-li que dos joves l'esperen a l'exterior. Tot just fora de la casa, veu com la teulada s'esfondra al damunt de tots els convidats. Els cossos queden esclafats de tal manera que les famílies són incapaces d'identificar-los. És el poeta qui permetrà reconèixer totes les víctimes en recordar els llocs que ocupaven durant el banquet fatal.

Progressivament, amb un simple sistema mnemotècnic, l'art de la memòria s'ha transformat en un sistema que aspirava a categoritzar el conjunt del pensament humà en un pla espacial. Molt més enllà del simple procediment mnemotècnic, aquest sistema dissenyava un art de crear pensament¹⁷. Però la utilització mateixa de l'expressió "art de la memòria" sens dubte ha portat a l'oblit d'aquestes tècniques tan bon punt la impremta i més tard l'ordinador anaven substituint les nostres

capacitats de memòria. I tanmateix aquest tipus de mètode, utilitzat pels monjos des de l'Edat Mitja, permet pensar amb un gran nombre de conceptes simplement associant-los a punts d'un lloc conegut, que al seu torn es conserva en la nostra memòria a llarg termini.

Troblem traces d'aquests mètodes de pensament que relacionen conceptes i llocs simbòlics – no sempre llocs físics sinó mapes apresos i conservats a la memòria – en nombrosos dominis: la utilització dels salms ¹⁸, els contes orals ¹⁹, els griots africans, el Yí King, la cal·ligrafia xinesa...

Quin tipus de mapa per a la intel·ligència col·lectiva?

Per facilitar el desenvolupament de la intel·ligència col·lectiva, per exemple en la producció d'un document col·lectiu o la resolució de conflictes, podem doncs utilitzar mapes per mostrar els diversos camins dels participants i descobrir-ne de nous. L'ús dels esquemes heurístics (*mind mapping*) és especialment potent. En reunions presencials es pot projectar el mapa damunt d'una paret a la vista de tothom per tal que cadascú pugui tenir una visió de conjunt i així canviar radicalment la forma en què els participants proposen noves pistes en lloc de repetir únicament les que recorden ... en general les seves.

No obstant aquest enfocament té limitacions: el mapa heurístic molt aviat esdevé complex. Algú que arriba havent començat tindrà dificultats per situar-se. Els que segueixen la construcció del mapa des del principi poden utilitzar-lo de manera força eficaç... mentre no s'apagui el projector. El nombre d'idees col·locades en el mapa supera gairebé sempre els límits de la nostra memòria de treball i en acabar la sessió deixem de pensar i només retenim algunes conclusions que no reflecteixen gaire la riquesa de la discussió. Vam posar a la prova amb èxit la superposició d'un mapa d'idees damunt d'un territori aplicant el mètode de l'art de la memòria. La biblioteca francòfona del metavers va crear una illa virtual ²⁰ que contenia els diversos conceptes del nostre llibre *Prospectic* ²¹ sobre les ciències i tecnologies emergents (Nanotecnologies, Biotecnologies, Ciències de la complexitat, Informàtica, Neurociències, Cognició...). D'altra banda, en el marc d'un debat públic sobre biologia de síntesi organitzat per Vivagora al llarg de 6 sessions repartides en un any, vam cartografiar en temps real les idees i opinions en una ciutat imaginària ²².

Aquest mètode que empra mapes heurístics relacionats amb un territori que es va construir ha demostrat la seva potència en sessions presencials i també en reunions en línia (trobades sincròniques). Els resultats canvien en les trobades en línia asincròniques, quan cadascú intervé en el debat escollint el moment de fer-ho. En aquest cas el nivell d'atenció dels participants és molt variable, des dels més proactius fins als observadors puntuals ²³. Resulta difícil co-construir progressivament un mapa mantenint l'atenció de tothom. Per altra banda també és difícil trobar indrets prou coneguts per tothom que serveixin de base on col·locar un centenar o dos de conceptes. Les nostres cases i el nostre medi els tenim ben memoritzats i poden servir com a suport de l'art de la memòria. No obstant són diferents per a cadascun de nosaltres i només es poden utilitzar individualment. En tot cas el mapa del món podria servir com a base, perquè una part ja la tenim memoritzada, però és força delicat col·locar unes idees sovint subjectives en països i territoris habitats. On podríem col·locar, per exemple, la noció de desviació? El millor candidat continua essent, pel que sembla, el mapa del cos humà on fins i tot una persona no instruïda, sap situar desenes de llocs diferents. Vivian Labrie va experimentar aquest enfocament amb unes "escultures humanes" constituïdes per diversos participants en el transcurs dels debats sobre la pobresa al Quebec ²⁴. D'altra banda, en un debat en línia, els participants que adopten una actitud reactiva, aproximadament deu cops més nombrosos que els proactius, reben les aportacions i els resums en una eina, més aviat orientada al format text, que llegeixen regularment (mail, Facebook, Twitter) ²⁵ i no faran gaire sovint l'esforç d'anar a buscar en una pàgina específica el mapa heurístic presentat amb format gràfic. Demanar que cliquin un enllaç en un text enviat, farà baixar a la meitat la quantitat de persones que podran respondre.

Per als debats en línia, doncs, és preferible comptar amb un mapa exclusivament textual (tot i que en el cas de Twitter, també cal clicar un enllaç si es vol proposar un missatge de més de 144 caràcters). El text, un cop formatejat, proposa realment aquest tipus de possibilitat amb les llistes de punts estructurades (que reproduïxen una arborescència com els esquemes heurístics) i diversos artificis que permeten navegar pel text talment com sobre un mapa, sense necessitat de llegir el text de principi a final (negretes, subratllats...). Si mantenim el "mapa heurístic textual" curt, de la mida d'una pantalla d'ordinador mitjana, permetrem que els participants tinguin una visió de conjunt de les interaccions i que s'activi el pensament 2 per produir intel·ligència col·lectiva.

¹ These ideas are originally presented in : CORNU, Jean-Michel. Modes de pensée et conflit d'intérêt. In : Nouvelles technologies, nouvelles pensées? [online]. Limoges, France : FYP éditions, 2008. Innovation, ISSN 1961-8328. ISBN 978-2-916571-03-4. Available from : http://www.cornu.eu.org/files//Prospectic_pensee2.pdf
Available from article : Nous avons non pas un mais deux modes de pensée. Le blog de Jean-Michel Cornu [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://www.cornu.eu.org/news/nous-avons-non-pas-un-mais-deux-modes-de-pensee>

² L'enfocament racional consisteix en formular una hipòtesi i a continuació intentar refutar-la. De fet, des d'Aristòtil, sabem que no és possible demostrar que una teoria general – Aristòtil parla de "proposició universal" – sigui certa (una frase com ara tots els conills tenen cua no pot ser verificada del tot perquè mai no podem tenir la seguretat d'haver pogut observar tots els conills...). L'enfocament racional consisteix per tant en intentar demostrar que la teoria és falsa. Si no s'aconsegueix, llavors la teoria es considera prou bona per ser considerada certa provisionalment... fins que no sigui invalidada per una refutació (vegeu la teoria verificacionista del significat de Karl Popper). L'enfocament científic es recolza en l'enfocament racional, però intentant extreure de la teoria unes previsions comprovables, que permetin refutar-la... o no.

³ Antagonisme. Wikipèdia [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://fr.wikipedia.org/wiki/Antagonisme>

⁴ Vegeu "Com produir un document entre centenars de persones" - la paràbola dels cecs i l'elefant

⁵ get to know more, see the square of opposition : Le carré Sémiotique. Le blog de Jean-Michel Cornu [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://www.cornu.eu.org/news/le-carre-semiotique>

⁶ Vegeu "La presa de decisions a posteriori"

⁷ Això es deu al fet que nosaltres utilitzem un llenguatge oral o escrit que es desplega de manera seqüencial. Altres formes de llenguatge podrien permetre mostrar dues o més nocions alhora. És el cas, per exemple, de la dansa. Les abelles utilitzen aquesta forma de llenguatge (sense disposar, tanmateix, d'un llenguatge simbòlic elaborat com el nostre). Igualment la llengua dels signes per a persones sordes, permet algunes coses que són impossibles amb el llenguatge oral, com per exemple dir una cosa amb la mà esquerra i una altra, fins i tot contrària, amb la dreta!

⁸ MONOD, Jacques. Le hasard et la nécessité: essai sur la philosophie naturelle de la biologie moderne. Paris, France : Éd. du Seuil, 1970. Points. Série Essais, ISSN 1264-5524, 43. ISBN 978-2-02-000618-7.

⁹ BADDELEY, Alan D. and HITCH, G. J. Working memory. In : BOWER, G. H. (ed.), The psychology of learning and motivation : Advances in research and theory Volume 8. New York : Academic Press, 1974. p. 47–90. ISBN 9780080863597 0080863590 0125433085 9780125433082.

¹⁰ DE BONO, Edward. Conflits: comment les résoudre. Paris, France : Eyrolles, 2007. ISBN 978-2-212-53952-3.

¹¹ BADDELEY, Alan D. and HITCH, G. J. *Ibid.*

¹² Denominada "memòria semàntica"

¹³ MILLER, George A. The magical number seven, plus or minus two: some limits on our capacity for processing information. Psychological review [online]. 1956. Vol. 63, no. 2, p. 81. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://psycnet.apa.org/journals/rev63/2/81/>

¹⁴ CORNU, Jean-Michel. Nouvelles technologies, nouvelles pensées? Limoges, France : FYP éditions, 2008. Innovation (Limoges), ISSN 1961-8328. ISBN 978-2-916571-03-4.

¹⁵ YATES, Frances Amelia. L'art de la mémoire. Paris, France : Gallimard, 1987. Bibliothèque des histoires, ISSN 0768-0724. ISBN 2-07-070982-5, 978-2-07-070982-3.

¹⁶ CICÉRON. De l'orateur. Paris, France : Les Belles Lettres, 1966. Collection des universités de France, ISSN 0184-7155.

¹⁷ CARRUTHERS, Mary J. Machina memorialis : méditation, rhétorique et fabrication des images au Moyen Age. Paris, France : Gallimard, 2002. Bibliothèque des histoires, ISSN 0768-0724. ISBN 2-07-075746-3.

¹⁸ CARRUTHERS, Mary J. *Ibid.*

¹⁹ Des cartes pour décrire des contes : rencontre avec Vivian Labrie. Le blog de Jean-Michel Cornu [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from :

<http://www.cornu.eu.org/news/des-cartes-pour-decrire-des-contes>

²⁰ ile Prospectiv. ProspectiC? [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://prospectiv.fing.org/texts/ile-prospectiv>

²¹ CORNU, Jean-Michel. Nouvelles technologies, nouvelles pensées? Limoges, France : FYP éditions, 2008. Innovation (Limoges), ISSN 1961-8328. ISBN 978-2-916571-03-4.

²² Biosynth-ville : la ville de la biologie synthétique. Vivagora [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from :

http://web.archive.org/web/20130619184123/http://www.vivagora.fr/index.php?option=com_content&view=article&id=436:biosynth-ville-la-ville-d-ela-biologie-synthetique&catid=21:nos-actions&Itemid=111

²³ Vegeu "La mida dels grups i el rol dels membres"

²⁴ Collectif pour un Québec sans pauvreté. [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://www.pauvrete.qc.ca/>

²⁵ Vegeu "La mida dels grups i el rol dels membres"

Resumint

En un intercanvi plural, i encara més en un conflicte, cadascú tendeix a defensar la seva posició i repetir-la un cop i un altre per assegurar-se que es tingui ben en compte. En realitat, molt sovint els diversos punts de vista no s'exclouen, sinó que més aviat es completen oferint conjuntament una visió més global. Per superar aquesta dificultat, cal **tenir en compte els nostres dos modes de pensament** cadascun dels quals utilitza una memòria de treball diferent.

El primer, basat en el discurs consisteix en col·locar les idees una rere l'altra, una mica com col·loquem un pas davant de l'altre per avançar des d'un punt de partida fins a un punt d'arribada seguint un camí. Aquesta modalitat de pensament permet en particular l'enfocament racional però molt difícilment té en compte el conflicte (un punt de partida, dues direccions), la intel·ligència col·lectiva (diversos punts de vista sobre el mateix punt d'arribada) o la creativitat (trobar nous camins entre diversos punts de partida i diversos punts d'arribada) que, tots tres, utilitzen un altre mode complementari.

El segon mode de pensament es basa en la cartografia. Consisteix en disposar totes les idees en funció de la seva proximitat en un mateix mapa mental, sense intentar seleccionar-les prèviament per obtenir una visió més completa de les idees i dels camins possibles. Els esquemes heurístics (*mind mapping* en anglès) co-construïts i projectats a la vista de tothom durant les sessions són molt eficaços per donar una visió global als membres del grup i permetre així buscar noves idees i nous punts de vista, en lloc de deixar que cadascú es centri només en una o algunes idees ja proposades.

Per anar més lluny, hi ha dos enfocaments possibles:

- **L'art de la memòria:** Durant les trobades sincròniques (en línia o presencials), hom pot acoblar el mapa d'idees amb un altre mapa, sovint territorial, que cadascú pugui conservar més fàcilment en la seva memòria a llarg termini. Pot tractar-se d'un indret conegut per tothom (la seva catedral per als monjos de l'Edat Mitjana) o bé d'un lloc co-construït (és més fàcil memoritzar a llarg termini un territori que unes idees);
- **Els mapes textuais:** en les interaccions asincròniques en línia, les persones que adopten una actitud reactiva (deu vegades més nombrosos que els proactius) i els "observadors" (encara més nombrosos) utilitzen unes eines que gestionen malament el mode gràfic (mail, Facebook, Twitter). Per proposar un mapa dibuixat caldrà doncs subministrar un enllaç a una pàgina Web que contingui el mapa. Però en aquest cas només la meitat aproximadament dels participants veuran el mapa. Hi ha tanmateix la possibilitat d'utilitzar les possibilitats de presentació de textos per permetre un mapa textual que no calgui llegir íntegrament com un text, sinó que pugui ser recorregut com un mapa: llistats amb apartats i subapartats, formulació curta de les idees ocupant una línia com a màxim, negretes, subratllats, cursives per destacar alguns mots clau.

Mot clé: #cartographier

Crédits photographiques : By [Public domain], via Wikimedia Commons

Comprendre per vosaltres mateixos el que passa en el vostre grup

Autor de la fitxa : Jean-Michel Cornu

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : No hi ha una única manera de fer funcionar bé un grup que pugui ser aportada des de l'exterior. Al contrari, són els participants al grup els que s'han de fer les preguntes adequades – sense oblidar-ne cap – per trobar les respostes apropiades. Aquest qüestionari us permetrà estudiar el vostre grup sota tots els angles. Pot ser omplert pel o pels animador/s o, millor encara, per tots els membres, inclosos els que són poc o gens actius.

Nota: abans d'utilitzar aquest qüestionari, llegiu-lo [La cooperació en 28 paraules clau](#)

[Descarregar el qüestionari \(PDF\)](#)

Com produir un document entre centenars de persones (1ª part)

Autor de la fitxa : Jean-Michel Cornu

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

Com passar de la tertúlia de bar a la intel·ligència col·lectiva?

La paràbola dels cecs i de l'elefant ¹

Sis homes de l'Índia, molt desitjosos de perfeccionar els seus coneixements, anaren a veure un elefant (encara que tots sis fossin cecs) per tal que cadascun, observant-lo, pogués satisfer la seva curiositat. El primer s'atansà a l'elefant i, en ensopegar, xocà contra el seu llom ample i robust. Immediatament exclamà: "Déu meu! Però si l'elefant s'assembla molt a un mur!". El segon, palpant un ullal, cridà: "Ei! què és aquest objecte tan arrodonit, tan llis i punxegut? No hi ha cap dubte que aquest elefant extraordinari s'assembla moltíssim a una llança!". El tercer avançà cap a l'elefant i, en agafar inadvertidament la trompa que s'agitava, afirmà sense dubtar: "Ara veig que l'elefant s'assembla molt a una serp!". El quart, amb la seva mà febril, es va posar a palpar el genoll. "És evident, va dir, que aquest animal fabulós s'assembla a un arbre!". El cinquè tocà per casualitat l'orella i digué: "Fins i tot el més cec dels homes podria dir a què s'assembla més l'elefant; ningú m'ho podria negar, aquest magnífic elefant s'assembla a un ventall!". El sisè, que tot just havia començat a palpar l'animal, es trobà amb la cua que es balancejava entre les mans. "Veig, va dir, que l'elefant s'assembla molt a una corda!". Així aquests homes de l'Índia discutiren llargament, cadascú fent valer la seva

opinió amb força i fermesa. Encara que cadascun d'ells tingués una part de raó, tots anaven errats.

De la tertúlia de bar ² ...

Normalment, considerem que si una idea és certa, llavors la idea contrària és falsa. És allò que s'anomena principi de no-contradició, que és a la base de la nostra lògica tal com la va definir Aristòtil. Tanmateix Eubúlides de Milet, que n'era un adversari, va demostrar, gràcies a la paradoxa del mentider ³ que això no necessàriament era cert: "Un home deia que estava mentint. Allò que l'home deia era fals o cert?". Aquesta frase no pot ser certa... ni falsa! Al mateix temps, talment com a la paràbola de l'elefant, hi ha afirmacions que poden semblar contradictòries però que són totes dues certes ⁴. En aquest cas es parla d'antinòmia. En tenim un cas molt evident quan procurem retenir diversos punts de vista sobre un tema.

Armats amb el principi de no-contradició, nosaltres passem molt de temps no pas buscant el que és veritat o mentida, sinó justificant el que hem dit prèviament... i per tant mantenint que els altres, en proposar arguments diferents, van errats. De manera que cadascú dedica una grandíssima part del temps de discussió a repetir la seva afirmació per assegurar-se que es tingui ben en compte i per justificar-la. Molt sovint el fons del debat ja no es centra en buscar allò que és cert, si no en procurar no ser desmentits i, si és possible, també en obtenir el reconeixement dels altres per haver dit quelcom que es consideri cert.

...A la intel·ligència col·lectiva

Per sortir de "la tertúlia de bar", en una primera fase cal cercar no pas allò que és cert, sinó els diversos punts de vista sobre un tema. Com més gran serà el nombre de persones que proposaran un punt de vista, més possibilitats hi haurà d'assolir una visió més completa. En aquest estadi, el debat pot conformar-se amb visions aproximatives, fins i tot aparentment falses, ja que l'objectiu consisteix en recollir el màxim nombre possible de punts de vista diferents i estimular-ne de nous per completar els ja recollits.

Però també hem de tenir en compte les nostres limitacions cognitives. De fet, només podem retenir els tres últims elements d'una discussió ⁵. Quan prenem distància respecte a un discurs, podem aconseguir una visió de conjunt de les diverses afirmacions o arguments, però també en aquest cas estem limitats i només podem retenir entre 5 i 9 idees ⁶. Per poder abordar un tema amb la intel·ligència col·lectiva, hem de disposar d'un mètode que permeti treballar amb un gran nombre de persones, cartografiar el conjunt de les idees proposades i, en un primer moment, no voler seleccionar algunes idees i eliminar-ne unes altres.

Els tres principis per construir idees entre molts

Per aconseguir superar les dificultats de la discussió col·lectiva, cal tenir en compte tres principis de la intel·ligència col·lectiva que són força contra-intuïtius però que serveixen de base per la construcció d'un mètode que permeti produir idees i continguts amb centenars de persones.

La mida dels grups i el rol dels membres ⁷

Des del moment en què un grup supera la dotzena de membres, cada persona pren una postura proactiva, reactiva, d'observador o inactiva i pot modificar-la en funció de determinats criteris. De manera força contra-intuïtiva s'observa que **el percentatge d'actius resta remarcablement constant** (principi del 90-9-1): els proactius sempre són entre un i uns quants per cent i els reactius entre deu i algunes desenes per cent.

Se'n poden deduir **diversos tipus de grups diferenciats pel nombre dels seus membres**:

Els grups petits fins a una dotzena de persones poden gestionar-se de manera impositiva (tot esperant una acció de cadascun dels diversos membres);

Els grups intermedis entre una dotzena i un centenar de persones necessiten un esforç més gran d'animació per obtenir reaccions;

Els grans grups entre un centenar i un o dos milers de persones permeten produir de manera col·laborativa... sempre que es focalitzin en els reactius;

Els grandíssims grups intermedis de diversos milers de persones en què el col·lectiu de membres proactius esdevé coherent més difícilment;

Els grups grandíssims de més d'algunes desenes de milers de persones en què els proactius són prou nombrosos per fer que l'animació sigui menys forçada;

Els grans grups d'entre un centenar i un o dos milers de persones presenten un interès especial: són un passatge obligat per als grups amb vocació d'esdevenir molt grans i sobretot representen **una mida que es correspon bé amb el nombre de persones que es poden aplegar al voltant de força temes ben concrets**. Amb tot, necessiten **tenir molt presents els membres que han adoptat una actitud reactiva** (que es poden obtenir en els sistemes en línia mitjançant eines push com el mail, Facebook o Twitter més que amb eines *pull* com ara webs o fóruns) i no només els proactius que en aquest cas no són prou nombrosos.

La decisió a posteriori ⁸

Hi ha diverses estratègies en funció del medi en el qual ens situem:

La planificació: en una situació previsible però en la qual els recursos són escassos, cal tenir previsió per optimitzar els recursos i no malbaratar-los;

La negociació: quan els recursos són escassos i la situació no és previsible, la negociació permet escollir opcions en el present, en lloc de fer-ho amb anticipació;

La decisió a posteriori: quan hom disposa d'una abundància de recursos (gran grup, informació abundant) però amb una situació no previsible, val més suscitar una abundància d'opcions i triar només a posteriori, entre totes les possibilitats;

Sovint no triem la nostra estratègia, sinó que utilitzem la que dominem, sigui quin sigui el context. En canvi, és important adaptar-se al medi per triar la millor estratègia. De vegades la situació pot ser previsible en alguns aspectes i imprevisible en d'altres, alguns recursos poden ser abundants i d'altres escassos. En aquest cas, cal poder-se adaptar i, si s'escau, fer malabarismes amb les estratègies.

Per exemple, en un gran grup de més de cent persones podem, gràcies al nombre suficient de membres que adopten un rol reactiu, fer aflorar el màxim de punts de vista i no triar més que a posteriori els que desitgem conservar: "Si hi ha prou observadors, totes les pistes aplicables a un determinat problema saltaran a la vista". Però si el grup té menys de un o dos milers de persones, el nombre de membres que adopten una actitud proactiva, i amb més raó el nombre de persones que participen en la coordinació del grup, és feble. La coordinació de grups inferiors a uns quants milers ha de recórrer per força a estratègies de planificació i/o de negociació.

Cartografiar per donar una visió de conjunt ⁹

En una interacció plural, i encara més en un conflicte, cadascú mostra la tendència a defensar la seva posició i a repetir-la un i altre cop per assegurar-se que la tinguin ben en compte. En realitat, molt sovint els diversos punts de vista no s'exclouen, sinó que més aviat es completen oferint conjuntament una visió més global. Per superar aquesta dificultat, cal **tenir en compte els nostres dos modes de pensament** cadascun dels quals utilitza una memòria de treball diferent.

El primer, basat en el discurs consisteix en col·locar les idees una rere l'altra, una mica com col·loquem un pas davant de l'altre per avançar des d'un punt de partida fins a un punt d'arribada tot seguint un camí. Aquesta modalitat de pensament permet sobretot l'enfocament racional però molt difícilment té en compte el conflicte (un punt de partida, dues direccions), la intel·ligència col·lectiva (diversos punts de vista sobre el mateix punt d'arribada) o bé la creativitat (trobar nous camins entre diversos punts de partida i diversos punts d'arribada) que, els tres, utilitzen un altre mode complementari.

El segon mode de pensament es basa en la cartografia. Consisteix en disposar totes les idees en funció de la seva proximitat dins un mateix mapa mental, sense intentar seleccionar-les prèviament per obtenir una visió el més completa que es pugui de les idees i dels camins possibles. Els esquemes heurístics (*mind mapping* en anglès) co-construïts i projectats a la vista de tothom durant les sessions són molt eficaços per donar una visió global als membres del grup i així permetre buscar noves idees i nous punts de vista, en lloc de deixar que cadascú se centri només en una o algunes idees ja proposades.

Per anar més lluny, hi ha dos enfocaments possibles:

L'art de la memòria: Durant les trobades sincròniques (en línia o presencials), es pot acoblar el mapa d'idees amb un altre mapa, sovint territorial, que cadascú pugui conservar més fàcilment en la seva memòria a llarg termini. Pot tractar-se d'un indret que tothom conegui (la seva catedral per als monjos de l'Edat Mitjana) o d'un lloc co-construït (és més fàcil memoritzar a llarg termini un territori que unes idees);

Els mapes textuais: en les interaccions asincròniques en línia, les persones que adopten una actitud reactiva (deu vegades més nombrosos que els proactius) i els "observadors" (encara més nombrosos) utilitzen eines que gestionen malament el mode gràfic (mail, Facebook, Twitter). Llavors, proposar un mapa dibuixat necessita d'un enllaç a una pàgina Web que contingui el mapa. Però en aquest cas només aproximadament la meitat dels participants veuran el mapa. Tanmateix es poden aprofitar les possibilitats de presentació dels textos per permetre un mapa textual que no necessita ser llegit íntegrament com un text, sinó que pot ser recorregut com un mapa: llistes amb apartats i subapartats, formulació curta d'idees de màxim una línia, negreta, subratllats, cursiva per destacar alguns mots clau;

Aplicar aquests principis per produir intel·ligència col·lectiva

A partir dels principis presentats en els apartats anteriors podem començar a esbossar algunes regles per permetre que hi hagi producció d'idees i continguts entre diversos centenars de persones. Aquí tractarem més concretament les interaccions en línia asincròniques, que poden enriquir-se puntualment amb trobades sincròniques presencials o en línia.

1. El grup ha de comptar almenys amb un centenar de membres.

Aquí no hi haurà les aportacions sistemàtiques que es donen en un petit grup. Mentre el grup no superi els diversos milers, o algunes desenes de milers de persones, és important centrar-se en aquelles que adopten una actitud reactiva (aquesta mida de grup és la més freqüent. Fins i tot en els grans grups de desenes de milers de persones, només un subgrup treballarà un contingut específic). Segons la regla dels 90-9-1, els reactius seran al menys una desena, suficients per engegar una dinàmica i potser estimular altres participacions.

2. El o els animadors tenen un paper particularment crític.

De fet els dinamitzadors han de ser proactius per definició. Ara bé, en un grup que compta entre un centenar i un o dos milers de membres, no representen més d'un grapat de persones. Els errors o la manca de proactivitat d'un dinamitzador poden comportar la inacció de tot el grup. En un grup jove (en general menys de dos anys), el dinamitzador o el petit grup d'animació tenen un rol bàsic. En el programari lliure s'arriba a parlar de "dictador benèvol". Per un grup més madur, pot haver-hi diverses persones que, segons els temes tractats, assumeixin un rol de dinamització. En aquest cas si la dinamització d'un debat segueix sent una tasca obligada, no ho és tant per al conjunt del grup que podrà mantenir debats que donaran resultat i d'altres que no.

3. Deixar que s'expressin totes les idees sense triar en un primer moment.

Al contrari, cal "obrir els possibles" per identificar totes les idees que puguin ser afegides, més que no pas suprimir les ja formulades. Idees que a priori semblen menys interessants poden resultar extremadament riques tot i que a priori contra-intuïtives. Encara que una idea proposada resulti efectivament estúpida, sempre pot suscitar-ne d'altres realment interessants.

4. Una síntesi en forma de mapa ofereix una visió de conjunt de les interaccions.

En el cas de les interaccions en línia asincròniques, val més utilitzar un "mapa textual" que pot ser rebut pràcticament per tothom. No necessita ser llegit íntegrament com un text, sinó que pot ser recorregut com un mapa (amb uns llistats amb apartats i subapartats, negretes i subratllats per destacar paraules...). **Aquest és el punt que demana més feina d'animació.** Algunes eines i alguns mètodes haurien de possibilitar al màxim la reducció d'aquest temps.

5. Al menys algunes informacions cal enviar-les en "push".

Per arribar als reactius cal subministrar si més no algunes informacions en *push* (la informació s'envia directament a un compte que la persona llegeixi regularment: mail, Facebook o Twitter). Però segons el nombre de membres, de l'activitat del debat i de la menor o major acceptació en rebre directament informacions, també caldrà oferir accés al conjunt de la informació amb unes eines *pull* per a qui ho desitgi (la gent busca ella mateixa la informació visitant fòrums, arxius de la llista de correu o altres pàgines). En definitiva cal trobar l'equilibri adequat entre allò que s'envia a tothom i allò que no s'envia i que ha de ser buscat per qui ho desitgi (des de la llista de correu en la qual tot és rebut per tothom, a la tramesa només dels resums, passant per l'enviament afegit de seleccions d'aportacions que estimulin les respostes dels lectors).

6. Són les iteracions d'aportacions/síntesis les que aporten la intel·ligència col·lectiva ¹⁰.

La cartografia dels diversos punts de vista permet obtenir una millor visió de conjunt (com a la paràbola dels cecs et de l'elefant). Tanmateix la intel·ligència col·lectiva comença de debò quan els participants es recolzen en allò que han dit els altres (o més concretament en la cartografia de conjunt del que s'ha dit) per proposar idees noves que altrament no haurien tingut. D'aquesta manera cada cicle d'aportacions i després de síntesi incrementa el nivell d'intel·ligència col·lectiva i permet arribar a la formulació de propostes que a vegades són particularment innovadores i pertinents.

Mètode per produir un text col·lectiu entre alguns milers de participants

L'objectiu d'aquest mètode és la producció de contingut de forma col·laborativa, no simplement amb la integració de les aportacions inicials de tothom sinó també, i sobretot, de les aportacions que hagin sorgit de les interaccions. El mètode es basa en síntesis regulars en forma de cartografies textuales (un text que es pot recórrer com un mapa més que no pas llegit de dalt a baix, amb llistats de punts i subapartats, negretes i subratllats per destacar paraules, etcètera). Es tracta d'oferir una visió de conjunt del que ja s'ha proposat a fi i efecte de centrar les aportacions en les idees noves.

Aquest mètode es centra en els "grans grups" en línia, prou grans per produir respostes sense gaire esforç (un centenar o més de membres) tot i que no assoleixen la dimensió suficient per poder-se centrar només en els proactius (superior a diversos milers). Això representa una part molt important dels grups en línia que volen produir col·lectivament continguts sobre un tema més específic. En aquest cas l'atenció es focalitza en les persones que han adoptat una actitud reactiva que són en general deu vegades més nombroses que les que han adoptat una actitud proactiva.

Les dues primeres seccions que es presenten a continuació, se centren en les eines i la constitució del grup per a aquells que creen el seu grup o bé que tenen uns grups encara massa petits. L'altra secció sobre vigilància tecnològica, la comprensió comuna i la ideació constitueix el cor del mètode per construir una visió de conjunt estructurada d'idees col·lectives. Les dues últimes seccions sobre la tria en les idees i la redacció permeten obtenir un text que pot ser llegit fàcilment per persones que no hagin participat en el tema i que no el coneixin gaire.

Establiment de les eines en línia

LES EINES DEL DEBAT

La primera fase és la de la tria de les eines *push* (la informació és vehiculada fins al participant: mail, Facebook, Twitter...) i *pull* (el participant va a la recerca de la informació: fòrum, pàgines web...). Per a un grup relativament petit fins a uns centenars de persones en què totes utilitzin el correu electrònic, n'hi haurà prou amb una simple llista de correu. Els arxius de la llista permeten als proactius de trobar les informacions antigues i faciliten la feina dels animadors que han de fer unes cartografies.

Però cada cop més sovint, els participants llegeixen regularment els seus missatges amb l'ajut d'eines que no són les mateixes per a tothom: alguns segueixen Facebook però deixen de llegir els seus correus amb regularitat, d'altres segueixen Twitter però han deixat el Facebook. N'hi ha que segueixen només una d'aquestes eines, de vegades dues però rarament les tres. Hi ha grups que utilitzen una xarxa social general (LinkedIn, Viadeo) o específica de les seves comunitats (basada en programaris Elgg, Diaspora, Movim, Daisychain...). Per tant cal poder-se adaptar a les diverses eines utilitzades pels membres del grup... o reduir el grup mateix únicament a aquells membres que utilitzin amb freqüència una o altra eina.

A més, quan un grup s'amplia, també augmenta el nombre d'aportacions que pot acabar superant el nivell acceptable per un participant. En un mode en línia, on la majoria pateix d'"infobesitat" (excés d'informació), fins i tot en el cas d'un grup relativament poc nombrós, alguns poden molestar-se per la quantitat de mails suscitats per un debat. Per tal d'evitar baixes o desafeccions (mails classificats automàticament sense ser llegits, fins i tot classificats com a spam...), cal evitar enviar-ne a tothom o a aquells que només volen les informacions més importants: cartografies regulars dels debats, selecció d'algunes aportacions agrupades en un mateix missatge per estimular la participació, etc. En aquest cas, és encara més important que el conjunt d'aportacions estigui disponible (de manera *pull*) per permetre a aquells que ho desitgin, i evidentment als animadors que s'encarreguen de la cartografia, retrobar el detall de les aportacions. Per tant és mitjançant una aliança entre unes eines *push* i *pull* que la discussió pot permetre enviar certs missatges a tothom (per arribar als reactius) tot mantenint un nivell raonable del nombre de missatges rebuts (per evitar la sobreinformació).

PER SABER-NE MÉS: LA FING, ENLLAÇ ENTRE EL MAIL I UNA XARXA SOCIAL EN ELGG ¹¹

Després d'haver provat nombroses eines en línia per als seus treballs col·laboratius (l·listes d'e-mail, blogs, fòrums), la Fing ha posat progressivament en marxa des del 2010 la seva xarxa social, una plataforma Elgg que permet unificar els àmbits col·laboratius dels seus contribuïdors: com que hi ha qui s'interessa per diversos temes consecutius, la gestió de nombroses inscripcions en plataformes i l·listes d'e-mail diferents era problemàtica.

En un primer moment es va optar per combinar la plataforma web (per publicar) i el mail (per interactuar). Al llançament de Questions numèriques, a mitjans del 2012, la Fing va decidir interficiar els dos modes. Cada fòrum de la seva xarxa permet la interacció web o mail: per exemple, un tema de fòrum es publica a la web i és notificat per mail als 260 inscrits del grup Questions numèriques, que poden respondre tant per mail com connectant-se a la plataforma. Pel que sembla els usuaris trien el mail per a les respostes ràpides i la pàgina web per a les respostes més elaborades.

Aquesta modalitat també permet mantenir, com en qualsevol fòrum, diversos fils de conversa en paral·lel, amb la condició de vigilar amb els títols. Això facilita l'accés dels nous usuaris i el treball en obert, i rebaixa les barreres d'entrada. Activada en els fòrums, aquesta funcionalitat també es pot activar fàcilment en els comentaris d'altres publicacions: blogs, compartició de documents, esdeveniments...

PER SABER-NE MÉS: GRUP ADEO, UTILITZACIÓ DELS GOOGLE GRUPS EN PUSH I EN PULL ¹²

Grup ADEO és una empresa de 70000 persones repartides per 13 països i 27 Business Units (BU). Molt descentralitzada, orientada a la compartició del Saber i del Coneixement, ADEO ha engegat des de fa aproximadament 20 anys nombroses iniciatives de Visió compartida amb el conjunt de col·laboradors d'algunes de les seves BU.

La Comunitat Producte, Compres i Supply-Chain (PAS), que agrupa les Centrals de Compres i departaments de logística de les BU i la Direcció PAS Groupe, va emprendre cap a la meitat del 2011 una iniciativa transversal: VisionPAS 2023, la Visió de la Cooperació PAS del Grup ADEO amb la participació de més de 2000 col·laboradors. Es van utilitzar diverses tècniques col·laboratives per extreure-li el "moll de l'os": grups de treball, seminaris de creativitat, prototips en mode Design Thinking, ... però cap que impliqués més de 150 persones alhora.

Per dur a terme la redacció del nostre objectiu a 10 anys, vam decidir repartir la nostra reflexió en 8 eixos principals i vam posar a treballar cada equip BU, Central de Compres o Logística i cada sinergia Producte en un dels 8 temes atenent-nos a l'estructura següent: Benchmark, AOFF (Amenaces, Oportunitats, Fortaleses, Febleses), Visió a 10 anys. D'aquesta manera gairebé 50 grups de treball d'una quinzena de persones ens van permetre recollir un material molt ric i complementari (Vegeu: La paràbola dels cecs i de l'elefant). A continuació vam dur a terme una primera síntesi per cada tema. En aquesta fase el que importava era trobar un mitjà perquè el conjunt de la Comunitat es pronunciés sobre aquesta V0 per aprofitar la intel·ligència Col·lectiva. Però molt aviat, en tractar-se d'un grup internacional sense llengua de referència, es va plantejar el problema de l'idioma. Tampoc disposàvem d'eines de CRM, de directori enriquit, ni de xarxa social d'empresa. Vam endegar doncs un Debat Digital de 6 setmanes amb 1500 persones, amb l'ajut dels Google Groups.

La necessitat:

- Fòrum multilingüe per facilitar l'expressió individual.
- Possibilitat d'enviar missatges massius del Fòrum a les bústies d'e-mail amb opció de resposta directa al Fòrum sense necessitat d'entrar-hi (aquest criteri ens va portar a excloure l'eina Nabble que no permet les trameses massives).

La solució:

- 7 Fòrums = 7 Google Groups (1 per idioma: francès, anglès, espanyol, italià, polonès, portuguès, rus) amb el suport d'un equip de traductors.
- Tractament intens d'un tema d'una setmana de durada amb uns *push* diferents i coherents, seguint un esquema idèntic en tots els temes:
- 1. Endegar el debat mitjançant l'enviament d'una síntesi sobre el tema
- 2. Tramesa d'inspiracions sobre el mateix tema: obertura mental, proposta de perspectives exteriors
- 3. Publicació de les últimes aportacions: el missatge que es vol comunicar: "el debat continua, els teus companys hi participen, hi ha noves idees, no esperis més i fes les teves aportacions!"
- 4. Publicació d'una nova síntesi enriquida gràcies al debat: els contribuïdors reconeixen la seva "mà" en el redactat del document final i constaten l'enriquiment de la síntesi inicial gràcies al debat col·lectiu.
- Sistema simple d'aportació: resposta per correu que alimenta automàticament el fil de conversa del fòrum O aportació directa en el fòrum mitjançant la publicació d'un comentari. En el fòrum es veuen de manera indiferenciada totes les aportacions fetes sobre un tema.

Els punts forts:

- Uns temes estratègics abordats en 7 idiomes: riquesa de les aportacions gràcies a la facilitació de l'expressió individual.
- Uns traductors "voluntaris" interns han fet possible que les operacions de traducció fossin reactives i flexibles, qualitats indispensables per donar resposta als nostres terminis força curts.
- Cap esquema jeràrquic: totes les idees es guarden i aprofiten de la mateixa manera en el redactat del lliurable final. Val a dir que les aportacions que es proposen en els mails "Flash" duen només el nom de l'aportador, i no els seus cognoms.
- *push* per mail diari: sol·licitació dels col·laboradors a través del canal que més utilitzin actualment. Les aportacions es guarden en un mateix indret: el Google Group (1 grup per idioma). Cadascú rep per tant de forma "obligada" la informació, però després pot optar per seguir el fil de la conversa en una eina annexa, en el nostre cas Google Group. Per tal de no perdre les "millors aportacions", en "pushem" una selecció per mail a tothom.

Les dificultats:

- Un fòrum per idioma però sense transversalitat entre els 7 fòrums: allò que es publica en el fòrum polonès no es veu pels espanyols. EXCEPCIÓ: La difusió dels "millors comentaris" en els flash podia sortir dels 7 fòrums i les síntesis eren comunes en totes les llengües.
- Per tal que els participants rebessin els mails de síntesi però no les diverses aportacions, només la coordinadora estava abonada al Google Group. En absència de CRM, les trameses es feien des d'un compte Gmail amb una adreça de retorn, la del Google Group. El mateix Google Group era obert per tal que els participants hi poguessin accedir si ho volien. Cal tenir un compte Gmail per accedir als Google Groups.
- Necessitat d'eines adaptades (directoris enriquits, CRM, ...) per a aquest volum d'enviaments.
- La necessitat, que no sempre és fàcil satisfer, de la participació de "còmplices" que ajudin a activar els debats.

Els resultats i algunes xifres:

- Un debat dinamitzat de 6 setmanes al voltant de 8 temes estratègics.
- Un percentatge de participació d'un 13% amb més de 400 comentaris multilingües, que van enriquir la base dels quaderns de Vision.
- Aportacions fetes en els 7 idiomes: "només" el 55% dels comentaris són en francès.
- 8 Quaderns Vision V1 en input de la nostra Trobada Internacional que aplegaven, el mes de febrer de 2013, 700 managers de la Comunitat PAS del Grup ADEO durant 3 dies per fer-ne una lectura col·lectiva ¹³.

A tall de conclusió, aquest primer Debat Digital a gran escala d'ADEO va ser molt ric en ensenyaments. Ens va permetre seguir les principals etapes citades en la secció "Aplicar aquests principis per produir intel·ligència col·lectiva". Ens ha permès validar aquest mètode participatiu i de ben segur n'inspirarà d'altres.

LES EINES DE CAPTURA I DE CARTOGRAFIA TEXTUAL

Per crear una síntesi en forma de cartografia virtual amb la finalitat d'oferir una visió de conjunt al grup, cal en una primera fase "capturar" les aportacions interessants en els diversos missatges (pot haver-n'hi dos o més en un mateix missatge), si s'escau donar-li un títol més curt (menys d'una línia) i més explícit i ordenar les aportacions amb un format jeràrquic. Aquesta última acció pot necessitar la creació d'una nova entrada a la jerarquia per aplegar diverses idees que poden trobar-s'hi.

PER SABER-NE MÉS: REORGANITZAR ELS NIVELLS A PARTIR DE LA DISCUSSIÓ

Imaginem una conversa sobre la implementació d'aquest mètode on la visió actual és descrita pel següent mapa textual:

- **Eines de debat**
- **Mail** (eina *push*: informació enviada directament als participants)
- Tenir en compte aquells que prefereixen Facebook al mail
- **Fòrum** (eina *pull*: el participant busca directament la informació si ho desitja)

Unes aportacions proposen afegir-hi la idea d'utilitzar també Twitter i d'altres xarxes socials. En aquest cas el mapa podria reorganitzar-se d'aquesta forma:

Eines de debat

- **Eines *push*** (informació enviada directament als participants)
- Mail
- Facebook
- Twitter
- Altres xarxes socials
- Permetre diverses eines *push* deixant la possibilitat de triar als participants?
- **Eines *pull*** (el participant busca directament la informació si ho desitja)
- Fòrum
- Altres?

En aquest cas, no només la idea de "Mail" es desplaça d'un nivell per formar una categoria "eines *push*" que també inclou Facebook, Twitter i d'altres xarxes socials, sinó que la persona encarregada de la cartografia va tenir la idea d'afegir-hi la possibilitat de barrejar les eines i també va dur a terme la mateixa reorganització per a les eines *pull* per deixar lloc a d'altres opcions. En aquest cas no es tracta pròpiament d'una síntesi de la conversa sinó més aviat de la cartografia de la comprensió actual del problema. La reorganització d'un mapa suscita molt sovint idees suplementàries i també el cartògraf pot afegir idees que poden ser completades o corregides pels participants durant la iteració d'aportacions següent.

La cartografia de les interaccions es pot fer manualment amb uns post-it enganxats a la paret per reorganitzar-ho tot més fàcilment. Però quan el debat és important, una sola iteració de la cartografia pot necessitar unes 5 hores i això es repeteix un o dos cops per setmana durant la fase de disseny... L'animació d'aquesta mena de converses necessita una dedicació important en temps per part dels animadors i en especial d'aquell o aquells que fan les cartografies i les completen.

Per reduir la durada de la cartografia i permetre així l'animació de grups també per part de persones que "oficialment" no exerceixen aquesta tasca¹⁴, cal reduir aquest temps fins a un màxim d'una o dues hores setmanals. L'objectiu de l'aplicació Assembl, desenvolupada per Imagination for People en partenariat amb l'Institut du Nouveau Monde al Quebec, consisteix en facilitar la captura de les aportacions pertinents, ajudar a reanomenar-les i reorganitzar-les fàcilment malgrat la mida limitada d'una pantalla d'ordinador.

PER SABER-NE MÉS: ASSEMBL UNA EINA PER CARTOGRAFIAR LES APORTACIONS¹⁵

Assembl és un sistema de conversa en línia adreçat a grups de persones que necessiten produir col·lectivament un document lliurable (opinió, consens, document, model, alternatives, etc.) al voltant de qualsevol tema. Encara que a l'era de les xarxes socials sigui "relativament" fàcil mobilitzar grans grups per assolir un objectiu, per moltes raons la qualitat del document lliurable no sol augmentar amb el nombre de participants. Assembl bàsicament procura oferir solucions per a aquest problema.

En primer lloc combinant la discussió cronològica (necessària per facilitar la implicació, el sentiment de pertinença i la dinàmica de grup) i una presentació més estructurada i resumida de la conversa (necessària per permetre que cada participant, sigui quin sigui el nivell de temps i d'atenció que pot dedicar-hi, pugui tenir una visió de conjunt de les interaccions i les propostes).

Assembl permet a les persones d'assumir el rol de facilitadors en equip. Amb l'ajut d'eines que aporten productivitat a aquestes tasques, identifiquen les idees clau, les comuniquen de manera sintètica i acompanyen els participants cap a pràctiques de debat constructives.

Assembl intenta no caure en allò que percebem com a punts febles dels sistemes anteriors, de manera que Assembl:

- No obliga els participants a escriure les seves aportacions en un format determinat (l'estructura ha de servir al debat, no substituir-lo)
- Reconeix que alguns participants prefereixen sempre un model *push* (ex: llistes de distribució) i uns altres un model *pull* (ex: fòrums web, grups Facebook), i els permet discutir conjuntament tot trencant aquests "illots" de discussió¹⁶.
- No trenca les comunitats existents forçant migracions. Es pot implantar, per exemple, de forma progressiva en una llista de distribució d'una comunitat ja activa.
- No "desconnecta" les representacions cartogràfiques dels debats dels quals han sorgit. Les respostes al debat són accessibles a partir de la representació sintètica i vice-versa.
- No imposa cap estructura de conversa (molts sistemes se centren en un debat polaritzat pro/contra) i posa menys traves als mètodes d'animació.

- 1 Paràbola del Jainisme, popularitzada pel poeta americà John Godfrey Saxe a mitjans del segle XIX. Sanskrit Heritage Dictionary. [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://sanskrit.inria.fr/DICO/index.html>, Quoted par Wikipèdia : The Sanskrit Heritage Dictionary. Wikipèdia [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : http://fr.wikipedia.org/wiki/The_Sanskrit_Heritage_Dictionary
- 2 L'expressió equivalent en anglès podria ser "bar-room politics" o també "armchair philosophy" per al·ludir a unes persones cultes però desvagades, que parlen molt i actuen poc (més que a persones que han begut massa i ja no saben què diuen) : café du commerce. WordReference? [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://forum.wordreference.com/showthread.php?t=70335&highlight=comptoir>
- 3 Una paradoxa inventada, diuen, per Eubúlides de Milet (segle IV) a partir de la paradoxa del cretenc d'Epimènides. Font Viquipèdia : Paradoxe du menteur. Wikipèdia [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : http://fr.wikipedia.org/wiki/Paradoxe_du_menteur
- 4 Alfred Korzybski, autor de la semàntica general, es va adonar en el transcurs de la primera guerra mundial que els mecanismes de pensament que havien provocat aquella guerra es basaven en els postulats de la lògica aristotèlica (principi d'identitat, de no contradicció i de tercer exclòs). Formulà llavors una nova lògica, no-aristotèlica, basada en nous postulats corresponents a l'evolució científica del segle XX : Wikipèdia [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : http://fr.wikipedia.org/wiki/S%C3%A9mantique_g%C3%A9n%C3%A9rale
- 5 Es tracta d'una limitació d'una de les nostres memòries de treball denominada bucle fonològic, que només permet "retenir en ment" tres elements d'una cadena d'idees. Per al model de diverses memòries de treball : BADDELEY, Alan D. and HITCH, G. J. Working memory. In : BOWER, G. H. (ed.), The psychology of learning and motivation : Advances in research and theory Volume 8. New York : Academic Press, 1974. p. 47-90. ISBN 9780080863597.
- 6 Aquesta segona memòria de treball concerneix el conjunt d'objectes o idees que podem retenir en ment a curt termini. S'anomena agenda viso-espacial. Gràcies a ella podem, per exemple, comptar a posteriori les finestres d'una casa quan ja no la tenim a la vista... sempre que el seu nombre sigui limitat. Aquesta mateixa memòria de treball també ens permet crear noves idees mitjançant la connexió entre dues velles idees que tenim al cap. MILLER, George A. The magical number seven, plus or minus two : some limits on our capacity for processing information. Psychological review. 1956. Vol. 63, no. 2, p. 81.
- 7 Per saber-ne més, vegeu el text complet "La mida dels grups i el rol dels membres"
- 8 Per saber-ne més, vegeu el text complet "La presa de decisions a posteriori"?
- 9 Per saber-ne més, vegeu el text complet "Cartografiar per donar una visió de conjunt". Aquestes idees van ser presentades per primer cop a CORNU, Jean-Michel. Modes de pensée et conflit d'intérêt. In : Nouvelles technologies, nouvelles pensées? [online]. Limoges, France : FYP éditions, 2008. Innovation, ISSN 1961-8328. ISBN 978-2-916571-03-4. Available from : http://www.cornu.eu.org/files//ProspectIC_pensee2.pdf
- 10 Vegeu també el mètode Delphi que permet millorar la previsió de persones que tenen un coneixement del tema mitjançant un enfocament iteratiu que posa de relleu els camps de convergència i d'incertesa : LINSTONE, Harold A. and TUROFF, Murray (eds.). The delphi method [online]. Addison-Wesley Reading, MA, 2002. [Accessed 4 February 2014]. ISBN 0 - 201 - 04294 - 0. Available from : <http://is.njit.edu/pubs/delphibook/#toc>
- 11 Aquesta secció va ser redactada per Jacques-François Marchandise de la Fing
- 12 Aquesta secció va ser redactada per Victòria Masson i Jean Duclos del grup ADEO
- 13 Vegeu la secció "Redacció del text: relectura col·lectiva"
- 14 L'animació d'una conversa pot anar a càrrec de voluntaris però també de professionals interessats a situar-se en el cor de la discussió, ja que així poden copçar-ne millor totes les idees i subtileses, sense que aquesta feina d'animació sigui tinguda en compte oficialment com a temps de treball
- 15 Aquesta part va ser escrita per Benoît Grégoire de Imagination for People : Imagination for People | Repérer et soutenir des projets sociaux créatifs. [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://imaginationforpeople.org/fr/>
- 16 Vegeu la secció "La mida dels grups i el rol dels membres" sobre la diferència entre participant proactiu i participant reactiu

Crédits photo : FonnaTacha sur Flickr - CC-BY-SA

Com produir un document entre diversos centenars de persones (2ª part)

Autor de la fitxa : Jean-Michel Cornu

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : [La primera part d'aquest text està aquí](#)

Constitució del grup

INVITACIÓ A PARTICIPAR

Per constituir un grup cal començar per convidar-hi persones. Això es pot fer de manera col·lectiva o individual. Les dues són complementàries. Una invitació no és pas una inscripció, cal demanar l'autorització a una persona abans d'inscriure-la en el grup. En canvi, si està interessada, la seva inscripció ha de ser com més senzilla millor: clicar en un simple enllaç en un mail i no haver d'omplir més que un mínim d'informacions (en general el nom i cognoms, de vegades l'organització. El mail sovint pot ser detectat directament). A més d'aquest primer mètode, també hi ha la possibilitat de respondre simplement al mail enviat per rebaixar més el llindar del pas a l'acció¹⁷. La resposta pot ser gestionada tant manualment com automàtica, amb una adreça de retorn que apunta a un robot que permet inscriure directament la persona (detectant en l'adreça d'enviament el seu mail o el seu compte en la xarxa social, així com el seu nom).

Per la invitació col·lectiva, cal d'entrada escollir els canals de difusió de la informació: llistes de correu de debat o de distribució, xarxes socials, newsletter... Cal vigilar de no fer spam en grups en què aquesta invitació no formaria part de l'objecte. Uns llocs naturals als quals pot enviar-se aquesta mena d'invitació serien el llistat de membres, les newsletters i les xarxes socials de la o de les organitzacions que animen el nou grup. Amb un CRM (*Customer Relationship Management*, sistema de gestió dels perfils i de les trameses en una organització), es pot fins i tot personalitzar el missatge d'invitació, en particular amb el nom i/o els cognoms de la persona.

PEL QUE FA A AQUELLS QUE ES DESITJA ESPECIALMENT TENIR AL GRUP

Per la part individual, d'entrada cal redactar una llista de persones que desitjaríem tenir al grup. Cosa que es pot fer per exemple amb una graella en què per cada persona a convidar hi ha un camp "Nom Cognoms" <adresse_mail> (format que permet una tramesa fàcil amb el mail i també amb el nom). Altres columnes poden incloure l'organització, un camp comentaris que mostri l'interès de tenir la persona en el grup, o bé uns camps amb la data d'enviament, la resposta, si s'escau la data de la primera i de la segona tramesa, etc. Aquesta taula (o una aplicació capaç de fer el mateix de manera més eficaç) permet fer el seguiment de les invitacions individuals¹⁸. Si la persona, al cap de, posem, una setmana no ha respost, es pot rellançar la invitació i repetir l'operació una setmana després. No cal insistir més, és presumible que una persona que no respon dos o tres cops no desitja formar part del grup. Els missatges d'invitació i recordatoris han de ser personalitzats amb el nom i/o els cognoms al menys a l'encapçalament del missatge, encara que la resta sigui un missatge standard. També pot ser útil preveure dos tipus de missatge: un tutejant i l'altre de vostè (en aquest cas en la taula cal indicar la forma de tractar la persona: de tu o de vostè)¹⁹. El missatge ha de ser com més curt millor, però també clar i complet (ha de cabre com a molt en una pantalla normal d'ordinador) i firmat al final per una o dues persones, si cal amb els seus títols més que no pas de manera més anònima per un grup o una organització. Aquest plantejament d'invitació individual, si es fa bé i si es coneixen ni que sigui una mica les persones convidades (pot ser útil fer firmar el missatge a persones que coneixin el destinatari) assegura un retorn excel·lent (entre un 80 i un 90%).

També pot ser una bona idea especificar en la invitació que no és pas obligatori contribuir per participar en el grup (entre el 60 i el 90% dels membres d'un grup són observadors o del tot inactius²⁰), que el nombre de missatges serà raonable (per exemple només s'enviaran les síntesis i un recull-selecció d'aportacions en un màxim de cinc missatges setmanals, mentre que el detall estarà disponible en una pàgina web), i que és possible donar-se de baixa en qualsevol moment²¹.

PER SABER-NE MÉS: EXEMPLE DE MISSATGES D'INVITACIÓ INDIVIDUAL PERSONALITZADA

Exemple de missatge d'invitació individual (per a un home i tractant de tu)

Objecte: inici d'un treball sobre la innovació monetària

Benvolgut <nom de pila>,

Estic a punt d'endegar en el marc de la Fundació Internet Nova Generació (Fing) una "expedició" (un treball col·lectiu d'uns mesos) sobre la "**Innovació monetària**": avui dia existeixen més de 5000 "monedes complementàries" en el món. La crisi, la recerca de noves formes de desenvolupament, l'ús d'internet i el mòbil n'acceleren el desenvolupament. I si els mateixos factors també podessin contribuir a **reinventar les funcions mateixes d'aquestes monedes, i tot allò que possibiliten?**

Tots els resultats de l'expedició seran públics i lliurement reutilitzables. L'objectiu consisteix en obrir noves oportunitats i invitar a l'acció. Tenint en compte els teus coneixements sobre monedes, **et proposo d'unir-te a nosaltres per participar en aquesta reflexió**. Si hi estàs d'acord, només cal que cliquis en aquest el link: <link de la inscripció> o bé em pots respondre i jo m'encarregaré personalment de la teva inscripció.

Amb l'esperança de tenir el plaer de col·laborar amb tu

Cordialment

Jean-Michel Cornu

Exemple de missatge recordatori (per a un home i tractant de tu)

Benvolgut <nom de pila>,

Les primeres converses començaran un d'aquests dies en el si del grup Innovació Monetària. Si desitges seguir el que s'anirà dient sobre una redefinició de les funcions de la moneda i les possibilitats que ofereix (i també participar-hi si tens temps), et proposo que cliquis en aquest link: <link de la inscripció> o bé que responguis a aquest mail i jo m'encarregaré personalment de la teva inscripció.

Et saludo ben cordialment

Jean-Michel Cornu

[còpia del mail d'invitació anterior]

LA PRIMERA RONDA DE CONVERSES

Una vegada que el nombre de participants s'apropa al centenar, el primer que cal fer és proposar que cadascú es presenti breument amb una o dues línies afegint-hi el que s'espera del grup i, si ho creu convenient, el que pot aportar. Aquesta primera "ronda d'intervencions" pot semblar inútil en particular a les xarxes socials on tothom disposa d'un perfil, però la seva funció és sobretot fer parlar el màxim de persones una primera vegada amb una pregunta molt simple a la qual es pot respondre de forma immediata. Els que ja han enviat un missatge tenen moltes més possibilitats de fer-ho una segona, augmentant el nombre de contribuïdors (a més d'aquells que tenen tendència a intervenir sistemàticament...). Això permet fer veure als membres del grup que són nombrosos i que moltes altres persones hi participen, un altre factor que facilita la participació. Per endegar la primera ronda d'intervencions, pot ser necessari comptar amb alguns "còmplices" que responguin molt ràpidament per presentar-se i muntar així una primera activitat que animarà els altres participants a presentar-se també. Aquest tipus de ronda d'intervencions pot permetre fins al 40% de participació en els grans grups.

Aquest primer mail invitant a presentar-se també és una bona ocasió de proposar unes regles simples i curtes pel funcionament del grup que són fàcilment acceptables per a tothom i que més tard serviran per legitimar observacions i esmenes que altrament no serien respectades.

PER SABER-NE MÉS: EXEMPLE DE TRES REGLES BREUS DE FUNCIONAMENT

Petit recordatori de les regles per als nostres debats

- Sigueu breus: un mail no ha de superar la mida d'una pantalla (excepte les síntesis...)
- Sigueu constructius: ningú no té totes les solucions, cada aportació enriqueix el debat
- Animeu-vos a participar i acolliu els nous contribuïdors: no hi ha idees inútils

Si la constitució del grup triga massa (més de quinze dies), pot ser necessari, abans de la ronda de presentacions, enviar un primer missatge d'espera explicant que hi ha més persones que s'estan inscrivint i que el debat començarà ben aviat. En canvi no cal esperar que totes les persones s'hagin inscrit per començar la ronda d'intervencions (al cap de quinze dies d'invitacions poden quedar alguns recordatoris individuals).

Un cop superat el centenar de participants i quan la primera ronda d'intervencions hagi permès parlar al màxim de persones, el grup estarà preparat per començar un treball d'intel·ligència col·lectiva. Sovint el cicle de presentacions continua encara que ja s'hagi abordat la primera pregunta temàtica. Això és normal, a mesura que els participants veuen que cada cop més persones es presenten i fan aportacions, creix una certa pressió que els empeny a presentar-se ells també. N'hi ha que en canvi no es presentaran. Per tant és important explicar en els missatges de dinamització que no cal sentir-se culpables per no haver participat (en un gran grup la no participació és la norma), però que aquells que vulguin aportar una idea, fins i tot simple i en qualsevol moment, són benvinguts, tant si han fet aportacions abans com si no. D'altra banda, en el grup, identifiqueu un conjunt de "còmplices": persones que coneixeu bé i que podeu contactar individualment per demanar-los que intervinguin per tal d'"trencar el glaç" i així provocar un efecte d'arrossegament entre els reactius del grup.

Vigilància tecnològica, comprensió comuna i disseny: una cartografia iterativa

Aquesta fase implica una alternança de períodes d'aportacions i de síntesis sota forma de mapa textual que ofereixi una visió de conjunt de la comprensió del problema en un

moment donat. Es pot desglossar en tres grans funcions: la vigilància tecnològica, la construcció d'una comprensió comuna i la identificació de noves idees. Pot ser interessant introduir-les una després de l'altra, però sovint continuen apareixent de forma paral·lela. Així, una comprensió més afinada de certes ramificacions de la pregunta inicial n'empenyerà alguns a citar fonts de vigilància tecnològica, i noves idees imposaran sovint la reorganització dels coneixements anteriors amb una classificació millorada.

LA PREGUNTA INICIAL

La fase comença amb l'enunciat de la pregunta o, millor encara, quan s'ha fet una feina de preparació, mitjançant una primera cartografia. El debat resulta motivador per als contribuïdors ja que està prou avançat, tot i que continua tenint molts àmbits per explorar. A partir d'aquesta pregunta o d'aquest mapa textual, es tracta de demanar als membres del grup les nocions que segons ells falten, i en un primer moment de citar fonts pertinents de treballs realitzats en aquests diversos camps (vigilància).

Tal com es fa amb els mails d'etapa, es poden recordar les regles de forma resumida (vegeu més amunt "exemple de tres regles breus de funcionament").

LES APORTACIONS: DES DELS "CÒMPLICES" ALS "REACTIUS"

Per suscitar les primeres aportacions que més tard provocaran l'aparició de les següents, es pot recórrer a uns "còmplices": contacteu directament, al marge dels missatges col·lectius, algunes persones del grup que coneixeu bé i demaneu-los que responguin al vostre missatge com més aviat millor per "trencar el glaç". Òbviament això es fa just abans d'enviar el mail inicial o les cartografies intermèdies. Encara que no tots els vostres còmplices responguin, el fet de contactar-los directament augmenta de manera molt significativa el percentatge dels que enviaran una aportació. Per tant, contactant entre 6 i 10 persones, us assegureu entre 3 i 5 primeres aportacions que permetran d'estimular els altres participants.

Deixeu també una mica de temps (en general una setmana o un xic menys si hi ha moltes aportacions) perquè els que ho desitgin puguin intervenir. En els grups on tothom veu totes les aportacions (llista de distribució per exemple), les respostes dels altres tenen un efecte d'arrossegament. En els grups en què només una part dels missatges arriba a tothom, pot resultar útil elaborar ràpidament un missatge amb una selecció de les aportacions rebudes just després de la vostra tramesa (un o dos dies després de la pregunta inicial o del mapa intermedi). Dites aportacions òbviament inclouran les dels vostres "còmplices", però també, si n'hi ha, d'altres més espontànies.

També podem enviar recordatoris indicant els àmbits menys coberts. O podem proposar que identifiquin elements de vigilància tecnològica (amb referències o algunes URL), que millorin les diferències entre dos conceptes propers (i de vegades amb el mateix nom) per assolir una millor comprensió comuna o bé proposar desenvolupar noves idees encara no identificades. Sovint els participants es queden amb determinats enfocaments, imposant la mateixa orientació al debat. Sòcrates, en els textos de Plató, definia la maièutica com ²² "l'art de fer parir els esperits" formulant preguntes. En proposar al grup que desenvolupi més concretament tal part o tal plantejament, millorareu la qualitat del resultat final.

PER SABER-NE MÉS: EL MÈTODE DELS 6 BARRETS

El mètode dels 6 barrets d'Edward de Bono ²³ permet identificar les perspectives de les diverses aportacions. D'aquesta manera podrem reconduir el grup cap a plantejaments insuficientment desenvolupats:

- barret blanc: quines idees es poden proposar des d'un punt de vista racional?
- barret vermell: què s'hi pot afegir des d'un punt de vista emocional i intuïtiu?
- barret negre: quins problemes planteja això des d'un punt de vista negatiu?
- barret grog: quines noves oportunitats hi ha des d'un punt de vista positiu?
- barret verd: reprenem el conjunt des d'una òptica creativa
- barret blau: quina organització cal per desenvolupar el control del procés?

Mètodes més complets permeten identificar els camps no prou coberts en un debat per tal d'assegurar-ne una qualitat òptima ²⁴.

Aquesta part de la iteració també pot fer-se en el transcurs de sessions en línia o presencials, com a complement a les interaccions en línia asincròniques. Així és com nosaltres vam mostrar el mapa en construcció sobre el tema de la innovació monetària ²⁵ en dos tallers de treball a Marsella i a París en el marc de les trobades Lift, tot demanant als participants què hi faltava segons ells. Encara que entre els assistents hi hagués tant participants del grup com persones que tot just descobrien el treball, la presentació de cada part del mapa va donar lloc cada cop a una discussió amb noves pistes i nous conceptes detectats. Aquestes trobades van permetre en cada ocasió actualitzar el mapa i tornar-lo a proposar al grup en línia. Es va organitzar una tercera trobada a París convidant-hi tres ponents de disciplines diverses (antropologia, economia i filosofia) perquè opinessin sobre el mapa resultant dels treballs col·lectius. En un altre grup, es va posar a prova una fase d'aportació durant una sessió en línia centrada en l'estigmèrgia ²⁶ (un mecanisme de coordinació indirecte entre els actors que permet un mode d'autoorganització repartida) afegint-hi uns elements del mètode SECI de dinamització de sessions proposat per Nonaka i Takeuchi ²⁷. Així es podien barrejar iteracions durant interaccions asincròniques en línia (de mitja setmana a una setmana de durada) i les sessions en línia o presencials (d'entre 1h30 i 3h de durada), per obtenir un màxim de diversitat entre els contribuïdors. Fins i tot entre ells que assisteixen tant a les sessions com als intercanvis en línia, n'hi ha que se senten més còmodes amb les aportacions escrites o orals.

LA CARTOGRAFIA TEXTUAL

Un cop per setmana, o dos cops si les aportacions són nombroses, aneu millorant el mapa que sintetitza els diversos elements de vigilància tecnològica, de comprensió i d'idees noves proposades pel grup.

La primera etapa consisteix en copsar els elements d'aportació en els diversos missatges del grup. Un missatge pot incloure dues o més aportacions. Per facilitar-ne la utilització, es poden caracteritzar amb una frase reformulada, d'una línia com a molt. Manteniu també el nom del contribuïdor per tal de reforçar els mecanismes d'estima dins el grup ²⁸.

L'etapa següent consisteix en completar el mapa textual del debat (o crear-lo si és la primera vegada) introduint-hi les noves aportacions als indrets apropiats. Per aquesta operació caldrà sovint reorganitzar el mapa afegint-hi nivells per distingir conceptes que abans estaven barrejats.

La finalitat del mapa és oferir una visió de conjunt de les interaccions. Es presenta sota forma d'un llistat per punts estructurat i amb diversos nivells. Les aportacions s'expressen a raó d'una idea per línia per tal que el mapa sigui el més curt possible, evitant així al màxim l'ús de les barres de desplaçament vertical per situar-lo en pantalla. Al final de cada línia s'hi pot afegir el nom de pila del contribuïdor. Es tracta de poder circular pel mapa textual de la mateixa manera que la nostra mirada es desplaça per un mapa gràfic: més que necessitar una lectura completa del mapa, hem de poder identificar ràpidament els elements claus i a continuació fixar-nos només en el detall de les parts que ens interessin. Per això negretes, subratllats, cursives i també negretes i subratllats junts permeten destacar algunes paraules o grups de paraules importants. També es poden utilitzar colors com ara el vermell per indicar uns elements concrets.

PER SABER-NE MÉS: EXEMPLE D'UN MAPA SOBRE LA MANERA DE PRESENTAR LA COOPERACIÓ

Quina cooperació vendre?

- 1) defensar l'interès general deixant de banda l'interès particular a curt termini (altruisme) (Mathieu)
  - Existeixen uns fonaments però són complexos (teoria de les barbes verdes...)
- 2) fer confluïr a llarg termini els interessos col·lectius i particulars (Michel)
  - és el fonament de la **cooperació** (Jean-Michel)

- existeixen uns models econòmics: col·laboració radical, cooperència (Gatien)
- Quins exemples simples per facilitar la comprensió?

Com fer confluïr interès individual i interès col·lectiu

- Donar una **visió a llarg termini** (Mathieu)
  - "l'ombra del futur" en l'argot dels economistes (Gatien)
- Desenvolupar l'**abundància** més que l'escassetat (Jean-Michel)
- Promoure mecanismes d'**estima**
- Participar en una **obra col·lectiva** i posar-la en comú (Michel)
- Transformar els **mecanismes de suport** als projectes (Michel)

La cooperació pot fer-nos guanyar temps... o perdre'n...

- mitjançant **els contactes** que aporta (posada en xarxa)
- pertànyer a una comunitat crea **confiança** i **legitimitat** (Richard)
- la **producció del grup** pot fer-nos guanyar temps (mutualització) (Philippe Olivier)
- **però cal que la cooperació esdevingui menys consumidora de temps**
  - per als participants: mètode d'intercanvi en línia (Jean-Michel)
  - per als animadors: fent de "gandul intel·ligent" com Linus Torvald (Michel)

La cooperació pot fer-nos guanyar diners... o perdre'n (Aquest és l'aspecte que m'agradaria veure ampliat)

- **Millor viure col·lectivament**: redirigir uns rius per regar unes terres (Mathieu)
- Uns **models econòmics innovadors** (Vegeu: lliure, web 2, música...) (Jean-Michel)

El mapa no és una simple síntesi de la discussió. De fet, en reorganitzar-lo, l'animador sovint és el primer en veure les distincions suplementàries que "salten a la vista". I no ha de dubtar en afegir-les al mapa, perquè la següent iteració de comentaris sempre podrà invalidar la seva decisió o completar-la.

LA FI DE LA FASE

Després d'un cert nombre d'iteracions, les aportacions s'esgoten i els participants deixen d'afegir noves idees. Això pot passar des de la primera iteració (ara bé, en aquest cas les idees dels contribuïdors no s'han encreuat) però es registren interaccions que inclouen fins a set iteracions²⁹. Per altra banda, si l'animador considera que ja s'han cobert prou punts de vista (vegeu per exemple el mètode dels sis barrets més amunt), es podrà difondre al grup un mapa final. Llavors es tracta de prendre algunes decisions, si s'escau, i sobretot de presentar els resultats de forma accessible per a persones que no coneixin el tema.

La decisió: el consens aproximatiu

No totes les discussions exigeixen una presa de decisions immediata. A vegades pot ser més útil guardar-ho tot per mostrar el màxim de plantejaments, per exemple quan volem produir una guia sobre com posar en marxa un projecte³⁰. En canvi, en d'altres casos cal escollir col·lectivament, entre les moltes idees proposades, les accions que el grup emprendreà o les propostes que seran triades. El mètode utilitzat a la fase anterior permet mitigar el problema plantejat per la tendència que cadascú té a defensar d'entrada el propi punt de vista en oposició al dels altres. Les idees més interessants solen ser les que emergeixen al cap d'unes quantes iteracions. Encara que les hagi proposat un dels participants, són fruit de nombrosos encreuaments i no poden ser atribuïdes a una sola persona (encara que en el mapa textual generalment es posi el nom de la persona que ha fet la proposta). És més fàcil fer que les persones escullin entre idees col·lectives que entre les idees de les mateixes persones.

Un enfocament que ha demostrat la seva eficàcia és el del *rough consensus*. No es tracta ni d'un consens (difícil, fins i tot impossible d'assolir) ni d'una votació, que per definició deixa de banda l'opció d'una part dels participants. En el *rough consensus* (consens aproximatiu), la pregunta formulada és "algú té una objecció de fons a l'opció proposada?". Tal com passa en els grans grups, en els quals la participació és l'excepció i la manca d'aportacions la majoria, el *rough consensus* només requereix la resposta d'aquells que podrien tenir realment un problema amb l'opció proposada. D'aquesta manera és possible arribar a una situació en la qual les opcions escollides, encara que no siguin les que hauria triat cada membre del grup, resulten prou acceptables per tothom.

El *rough consensus* és una de les bases de l'IETF, *Internet Engineering Task Force*, la comunitat que des de 1986, defineix els estàndards d'Internet. Malgrat els reptes importants que l'elecció d'un estàndard o un altre pot revestir per a molts actors industrials, els mètodes de l'IETF han permès desenvolupar estàndards acceptables per tothom³¹.

Redacció del text: relectura col·lectiva

Un cop que el grup ha identificat tots els elements de referència, els conceptes i les idees –i un cop feta una possible tria entre aquestes idees– caldrà abocar-ho tot en un document que pugui ser llegidor per una persona externa al grup i que no conegui el tema. Aquesta fase es du a terme de manera més tradicional amb un o diversos "escribes" que redacten, i la resta del grup que rellegeix i comenta.

La relectura per part del grup és necessària perquè ni amb tota la voluntat del món ningú pot copsar el total de les subtileses inscrites en la cartografia final, ni tan sols l'animador que l'ha realitzada! De fet, en redactar el conjunt amb un format més literari, pot passar que s'utilitzi el que podríem anomenar sinònims per agilitzar l'estil. Però algun contribuïdor podria observar que, si bé el terme utilitzat seria correcte en la cartografia, podria no ser-ho en el text proposat. Perquè queden molts elements implícits en la cartografia final. Si la mateixa és acceptada per tots els membres del grup, una formulació lleugerament diferent, que podria ser admissible per la majoria de persones, pot resultar inacceptable per unes altres.

La cartografia realitzada pel grup pot generar un text d'una o dues pàgines o bé un document important. Així, en el cas del grup sobre innovació monetària, les sis setmanes de debat en línia i les tres sessions de treball van permetre 7 versions de la cartografia i es van plasmar en un llibre de 160 pàgines³². La metodologia *Book sprint*³³ utilitzada per Floss Manuals³⁴ per realitzar uns llibres col·lectius en una setmana pot ser útil. Un conjunt de persones es reuneix durant cinc dies per redactar cadascú unes parts del llibre. En el nostre cas, no es tracta tant d'experts d'un camp que aporten els seus coneixements, com de persones que hagin participat a les interaccions i que intentaran transcriure de la manera més fidel possible la cartografia final sota una forma accessible. El sumari es reparteix entre els diversos participants (prou nombrosos per poder redactar la seva part en uns dies) i cada part redactada es posa en línia i és sotmesa als comentaris dels grup. En aquesta etapa són útils eines que permeten comentar en línia com ara Co-ment³⁵ o Google Drive³⁶.

Un cop la redacció acabada i acceptada pel grup, encara queda una feina d'edició per esmenar les faltes, millorar l'estil i homogeneïtzar-ho tot plegat. En aquest estadi, és important evitar d'afegir errors. També és interessant tenir el text final proposat amb les modificacions evidenciades respecte al text proposat pels redactors (text afegit subratllat i text eliminat barrat), a fi i efecte de permetre una última relectura més còmoda al grup, que així es pot concentrar només en els canvis.

Un cop íntegrament acabat el treball, encara queda per fer la difusió en línia i/o en forma d'un llibre imprès. La utilització d'una llicència Creative commons CC -BY-SA 3.0³⁷ permet facilitar-ne la difusió i la seva apropiació per part d'una comunitat extensa.

¹⁷ See : CORNU, Jean-Michel. Abaisser le seuil de passage à l'acte. In : La coopération, nouvelles approches : Version 1.2 du 24 décembre 2004 [online]. 2004. p. 123. [Accessed 16 October 2013]. Available from : http://www.cornu.eu.org/files/cooperation1_2.pdf

¹⁸ Exemple de taula d'invitació : Fiche profil expédition FING innovation monétaire. [online]. [Accessed 10 February 2014]. Available from :

<https://docs.google.com/spreadsheets/ccc?key=0AqmJlce3mNagdExENg44bmxhYVWQX2U1Q2pGOUk4LVE&usp=sharing#gid=0>

19 Per als grups anglòfons, no hi ha diferència entre el tu i el vostè. Tanmateix la diferenciació es pot realitzar utilitzant només el nom o el nom i cognom.

20 Vegeu "La mida dels grups i el rol dels membres"

21 CORNU, Jean-Michel. Abaisser le seuil de passage à l'acte. In : La coopération, nouvelles approches : Version 1.2 du 24 décembre 2004 [online]. 2004. p. 123. [Accessed 16 October 2013]. Available from : http://www.cornu.eu.org/files/cooperation1_2.pdf

22 Maieutique (philosophie). Wikipédia [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : [http://fr.wikipedia.org/wiki/Ma%C3%AFeutique_\(philosophie\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Ma%C3%AFeutique_(philosophie))

23 DE BONO, Edward. Six thinking hats. Boston : Little, Brown, 1985. ISBN 9780316177917.

24 Vegeu per exemple : Jeux de Débat. jeux2debat [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://www.jeux2debat.net/>

25 Innovation monétaire. Réseau social de la Fing [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://www.reseauifing.org/pg/groups/62215/innovation-montaire/>

26 Réunion Anim-fr du 6 mars 2013 sur la stigmergie. splitR.it [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : http://splitr.it/?a=http%3A%2F%2Fm-openlearn.open.ac.uk%2F%2Fflashmeeting.php%3Fpwd%3D85c067-20520&b=https%3A%2F%2Fdocs.google.com%2Fdocument%2F%2F1sJVA77Qdt_rJGmj7WZbrseUiVnPE1hPr35kAz_Zh_Eg%2F&configuration=Verticale

27 Capter L'information Implicite : modèle du SECL. 12manage : the executive fast track [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : http://www.12manage.com/forum.asp?TB=nonaka_seci&S=27

NONAKA, Ikujiro and TAKEUCHI, Hirotaka. The knowledge-creating company: how japanese companies create the dynamics of innovation. New York, Etats-Unis, Royaume-Uni, 1995. ISBN 0-19-509269-4.

28 CORNU, Jean-Michel. l'évaluation par l'estime. In : La coopération, nouvelles approches : Version 1.2 du 24 décembre 2004 [online]. 2004. p. 123. [Accessed 16 October 2013]. Available from : <http://www.cornu.eu.org/news/2-3-l-evaluation-par-l-estime>

29 The 4 in between summaries of online exchanges on monetary innovation : Réseau social de la Fing: Où en est-on ? [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://www.reseauifing.org/pg/pages/view/68978/>

The summary of summaries : Synthèse des échanges du 1 juin au 8 juillet. Réseau social de la Fing [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://www.reseauifing.org/pg/pages/view/72928/>

30 Vegeu en particular el mètode per escriure la "recepta lliure " d'un projecte :

Des recettes libres pour documenter nos savoir-faire. Imagination For People [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://imaginationforpeople.org/wiki/workgroup/animfr/les-recettes-libres>

31 Una de les "creences fundadores" queda encarnada en una cita sobre sur l'IETF de David Clark: "Creiem en un consens aproximatiu i un codi que funcioni". Vegeu : Le Tao de l'IETF : Guide destiné aux nouveaux participants à l'Internet Engineering Task Force. IETF [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://www.ietf.org/tao-translated-fr.html>

32 CORNU, Jean-Michel. La monnaie, et après? guides des nouveaux échanges pour le XXIe siècle. Limoges : FYP éd., 2012. ISBN 9782916571775 2916571779.

33 What is a Book Sprint? |. booksprints [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://www.booksprints.net/about/>

34 Floss Manuals francophone - Lire des livres libres. [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://fr.flossmanuals.net/>

35 co-ment | Text annotation and collaborative writing. [online]. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://www.co-ment.com/>

36 Tout Google avec un seul compte. [online]. [Accessed 10 February 2014]. Available from : <https://accounts.google.com/>

37 Creative Commons — Attribution - Partage dans les Mêmes Conditions 3.0 France — CC BY-SA 3.0 FR. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from : <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/fr/>

Cooperació oberta i/o tancada?

Autor de la fitxa : Corinne Lamarche - SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Idees desenvolupades per l'autor en el terreny de la col·laboració en aquest llibre, aquesta conferència :

Estem "programats" per cooperar

El comportament cooperatiu de l'home es deu, en part, a la seva evolució genètica. Està relacionat amb el grau de parentiu i amb les expectatives identitàries. Segons la teoria de l'evolució, amb els segles, hauríem anat desenvolupant uns comportaments altruistes respecte al nostre grup de parentiu i de pertinença.

Cooperació tancada

L'altruisme evoluciona en un grup si aquest competeix amb altres grups. Diversos experiments han mostrat que hi ha una propensió a la cooperació tancada en el si dels grups de parentiu i de pertinença. L'infant té tendència a compartir més aviat amb els membres del seu grup més proper i no es refia tant dels altres grups. Els aspectes cognitius i emocionals hi tenen un paper important (imitació, llenguatge, creença, imaginació). L'etnologia ens mostra que hi ha grups que reforcen la seva solidaritat respecte a d'altres, per conservar els seus béns materials o immaterials. En moltes llengües, els termes emprats per al "Nosaltres" i l'"Els" evidencien perfectament una diferenciació lingüística però també del comportament entre el "propi" grup i el grup "altres". A través de la història, i fins i tot avui en dia, ens afirmem en oposició respecte als altres; la nostra identitat es construeix oposant-se a l'altre, i passa el mateix amb els grups. La cooperació tancada reforça els vincles al si del grup de pertinença, permet un ancoratge identitari fort, atribueix valor a les reputacions i pot desenvolupar-se gràcies a la competició.

Cooperació oberta

No obstant, l'especificitat de l'Homo sapiens, al contrari del Neandertal, ha estat la d'elaborar unes formes de cooperació cada cop més obertes, d'integrar-se en àmplies xarxes. L'home, segons les situacions, té una propensió a la cooperació oberta. Tenim tendència a cooperar més fàcilment amb persones que cooperen elles mateixes, i, observant-les, sabem si són bons cooperadors. D'alguns comportaments cooperatius podríem dir que s'estableixen a partir d'un "altruisme competitiu", com ara l'acció de donar a obres de caritat. Es podria interpretar com una recerca de la valoració d'un mateix, d'un augment de la reputació per al seu torn ser escollit pel grup. Però què dir d'una situació en què l'individu arribarà a la seva vida per salvar-ne una altra? No està en una situació d'altruisme competitiu. Així doncs, quins són els factors que ens duen a cooperar en el si de la parentela o amb altres grups més extensos?

La cooperació oberta permet acollir persones noves i per tant conèixer gent nova, altres maneres de fer, augmenta l'exposició al dubte (condició necessària per a la innovació).

Les variables per promoure una cooperació oberta

Primer de tot, quins són els beneficis induïts per una cooperació oberta? A través de la història i de l'experiència, s'ha demostrat que hi ha una acumulació cultural i una aportació d' innovació que es deu a factors geogràfics, ecològics, demogràfics i lingüístics. L'obertura als altres, a una diversitat de maneres de fer i de pensar, així com la mida del grup influeixen en la capacitat d'adaptació i en certa estabilitat política. Altres tres variables són importants per entendre "les bases evolutives de la cooperació humana i de la manera en què aquestes s'han anat modulant culturalment":

- les sancions. Tindran un efecte positiu si van acompanyades d'unes normes prosocials potents, d'uns actors legítims i d'una confiança en els dispositius institucionals.
- la noció d'identitat col·lectiva en el sentit de crear vincle, de formar part d'un "Nosaltres"; la cooperació està relacionada amb les motivacions i amb les emocions socials, i no amb motivacions instrumentals i amb un objectiu utilitarista.
- el poder polític, tot i que comporta riscos; és una qüestió d'elecció moral i d'assumir el pas d'un "nosaltres" exclusiu a un "nosaltres" inclusiu, de tendir cap a un procés que cada cop vagi agregant més complexitat i diversitat socials.

Cooperació tancada i cooperació oberta s'expressen de manera simultània, i cadascuna té els seus avantatges i els seus inconvenients. Per respondre a les expectatives identitàries de cadascú, en primer lloc s'haurien de donar uns comportaments cooperatius. "Al principi "Identifiqueu-vos i després coopereu", li oposaríem un principi oposat "Coopereu i després us identifiqueu".

Presentació sintètica de l'autor de l'obra : Joël Candau : Professor al Departament de Sociologia-Etnologia de la Universitat de Niça-Sophia Antipolis.

És membre electe del Consell nacional de les Universitats, membre de la secció "Antropologia social, etnologia i llengües regionals" del Comitè de Treballs Històrics i Científics, CTHS (2006-), membre de la Societat d'Etnologia Francesa, membre del Comitè de redacció de la revista "Le monde alpin et rhodanien", expert per l'AERES i director del Laboratori d'Antropologia i de Sociologia "Memòria, Identitat i Cognició social" (LASMIC, EA 3179).

Referència bibliogràfica : DUSSAUX, Maryvonne. «Pourquoi coopérer», Terrain, n° 58, 2012. Lectures [online]. 2012. [Accessed 4 February 2014]. Available from : <http://lectures.revues.org/9185>

Cooperació o col·laboració: quines diferències?

Autor de la fitxa : Outils-réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Entre cooperació i col·laboració, hi ha una diferència de matisos.

F. Henri i K. Lundgren-Cayrol analitzen de manera molt aclaridora la diferència entre aquestes dues nocions.

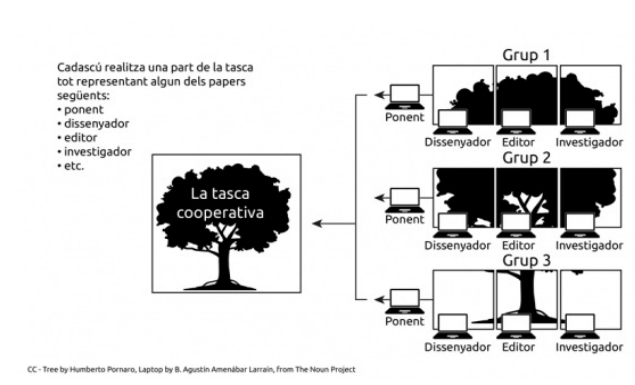
La presentació següent reprèn àmpliament aquesta anàlisi.

La primera diferència: com es reparteix la feina?

En general, els grups col·laboratius i cooperatius treballen junts amb un objectiu comú o compartit.

La diferència més visible rau en la forma de repartir la feina:

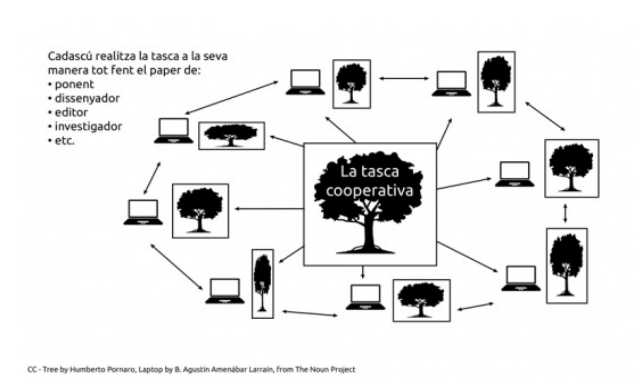
Quan es coopera

El grup es divideix en equips especialitzats que realitzen una part de la tasca. Els membres de cada equip tenen funcions específiques. El treball es considera completat quan tots els membres han acabat la seva part.

La primera diferència: com es comparteix el treball?

Quan es col·labora

Els membres del grup treballen per un objectiu comú. Però cadascú, individualment, intenta assolir en solitari el consens meta. Dues produccions tenen lloc en paral·lel: una producció col·lectiva i les produccions individuals de cada participant.

Altres diferències

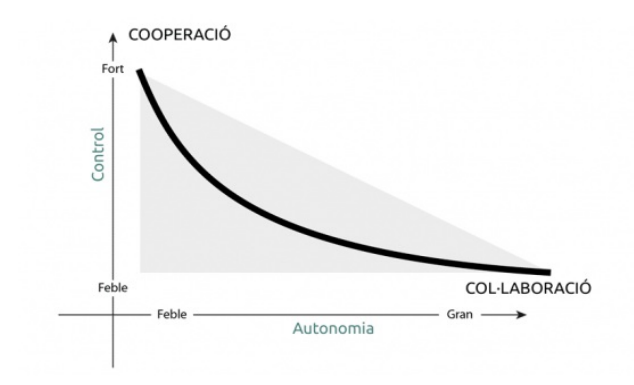
D'aquesta manera de realitzar la tasca comuna, se'n desprenen més diferències:

- La maduresa dels grups
- Les interaccions entre la gent
- La manera de considerar l'objectiu

La maduresa dels grups

- L'enfocament cooperatiu és més estructurat i controlat. L'animador organitza i "controla" la feina. Aquesta mena de treball convé més al "grup-infant";

- L'enfocament col·laboratiu és més flexible i els membres del grup disposen de més llibertat. És més convenient per al "grup-adult"

L'enfocament cooperatiu es pot considerar com un mètode d'iniciació i de preparació a una autèntica col·laboració.

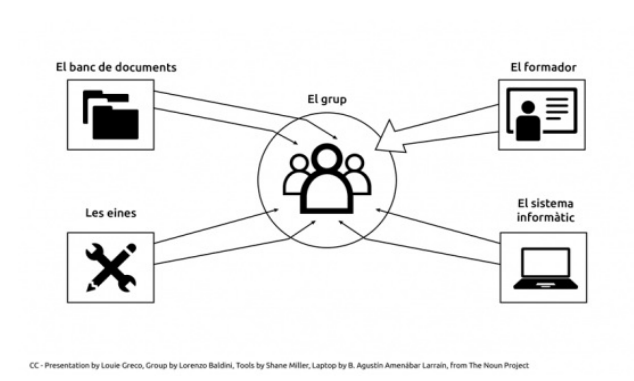
Les interaccions entre la gent

Les interaccions entre els membres dels grups tenen un paper central

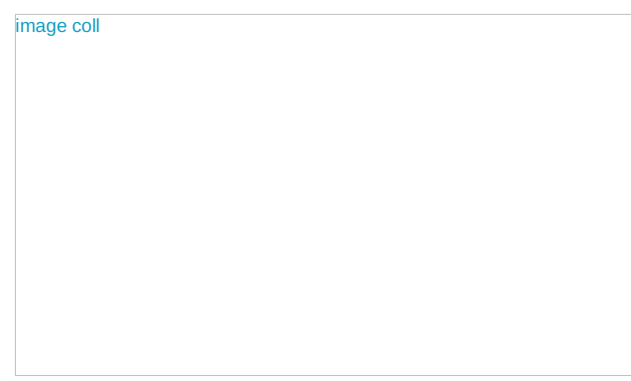
- en la cooperació la complementarietat de les tasques crea un sentit de dependència recíproca, això fa que les interaccions siguin molt fortes però "jerarquizades"
- en la col·laboració prima la posada en comú de les idees, i les interaccions tenen un caràcter més aviat "associatiu", que les fa més riques i intenses

La manera de considerar l'objectiu

Perquè treballem junts?

En cooperar, cada membre es responsabilitza d'una acció o sub-tasca. La meta és una producció col·lectiva, és el grup en tant que entitat que assoleix una meta.

En els enfocaments col·laboratius cadascú utilitza el conjunt de recursos del grup.

En conclusió

Aquestes dues nocions no estan encara "estabilitzades" tot i que hi ha acord sobre el fet que la col·laboració implica un procés més "democràtic": les relacions són més igualitàries

Els filtres culturals són forts i en ambdós casos poden tenir una connotació "negativa":

- "col·laborar" recorda la història fosca de la guerra del 39-45.
- "cooperació" s'associa a la política abusiva dels països rics a l'Àfrica.

En realitat la diferència entre aquestes dues maneres d'actuar no és tan definida: es passa fàcilment d'un enfocament a l'altre.

Cooperar, entre eficiència i resiliència

Autor de la fitxa : Jean-Michel Cornu

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Robert Ulanowicz és un ecologista empirista conegut per la seva recerca sobre la mesura de la biomassa en els ecosistemes naturals. Les seves descobertes en aquest àmbit tenen implicacions filosòfiques importants en altres àmbits complexos, com ara el de les xarxes. Ha constatat que **els sistemes totalment optimitzats no són sostenibles**¹. Així, si escollíssim el planter més optimitzat de blat de moro, per exemple, i només plantéssim aquest, hi ha moltes probabilitats que al primer paràsit, es perdés tota la collita. El professor de la universitat de Maryland, avui retirat, es va interessar per la sostenibilitat dels sistemes i va demostrar que aquesta era màxima quan es trobava l'equilibri just entre eficiència i resiliència (que necessita una diversitat més gran en detriment de l'eficiència, per tal d'augmentar la capacitat d'adaptació als problemes que puguin sorgir). Aquest punt òptim se situa una mica més a prop de la resiliència que de l'eficiència (en una relació aproximada d'un terç/dos terços).

És en aquest punt d'equilibri entre optimització i adaptabilitat, entre ordre i desordre², que **emergixen noves possibilitats** ; en una paraula, que la **possibilitat d'innovació és màxima**. Aquest resultat, sobre els perills que suposa optimitzar sense desenvolupar l'adaptabilitat, no només s'ha constatat en els sistemes biològics, sinó que més aviat és una regla profunda de tots els sistemes complexos. Així, es pot aplicar a l'àmbit de la innovació, del funcionament en xarxa, a les decisions complexes i a les pròpies civilitzacions³.

1 ULANOWICZ, Robert E. A third window: natural life beyond Newton and Darwin. West Conshohocken, Pa. : Templeton Foundation Press, 2009. ISBN 9781599471549 159947154X.

2 Benoît Mandelbrot: "Entre l'àmbit del desordre incontrolat i l'ordre excessiu d'Euclides, a partir d'ara hi ha una nova zona d'ordre fractal". Vegeu també la noció de "dialògica" d'Edgar Morin que "uneix dos principis o nocions antagòniques, que aparentment s'haurien de repel·lir l'un a l'altre, però que són indissociables i imprescindibles per comprendre una mateixa realitat".

3 TAINTER, Joseph Anthony. The collapse of complex societies. Cambridge, Etats-Unis, Etats-Unis, 2000. New studies in archaeology [Texte imprimé] / ed. Wendy Ashmore, Clive Gamble, John O'Shea, ... [et al.]. - Cambridge : Cambridge University press, 1976-. ISBN 0-521-34092-6. Clay Shirky ha reprès la idea que la manca d'adaptabilitat condueix a l'extinció per aplicar-la a l'economia en l'article "The collapse of complex business models" que podeu trobar al seu blog (hagués estat més encertat parlar de model econòmic complicat i poc adaptable que de model complex).

Créixer o convertir-se en arxipèlag?

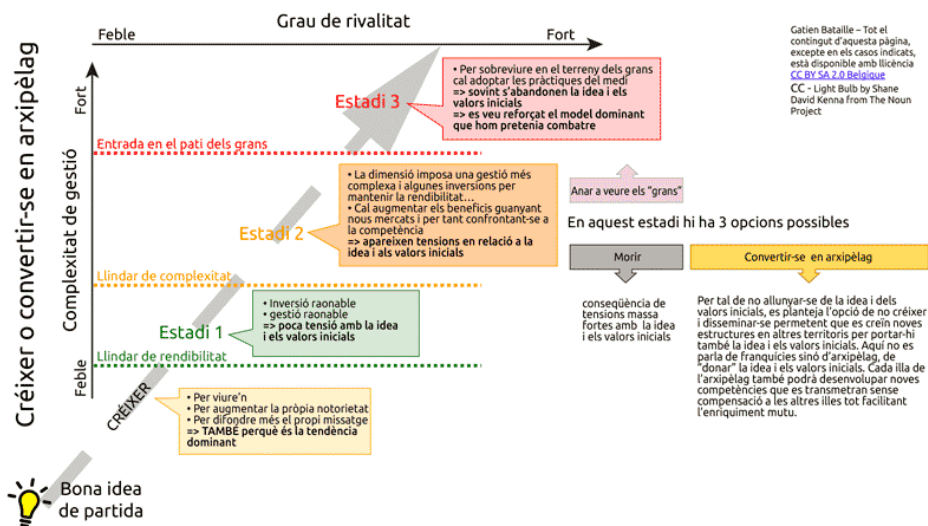
Autor de la fitxa : Gatien Bataille

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

És una bona idea créixer sense parar?

Si escoltem el discurs dominant, la resposta és sí, però pot una bona idea resistir al creixement?

Gatien Bataille – Tot el contingut d'aquesta pàgina, excepte en els casos indicats, està disponible amb llicència CC BY SA 2.0 Belgique CC - Light Bulb by Shane David Kenna from The Noun Project

Debat en moviment

Autor de la fitxa : Frédéric Renier - SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : El debat en moviment és una eina de dinamització que permet prendre la paraula en un grup més fàcilment.

Lloc oficial : <http://www.scoplepave.org/debats-mouvants>

Família d'eines : Animaci

Presentació : El debat en moviment (també anomenat Joc de posicionament) és una forma de debat dinàmic que facilita la participació.

- Un animador explica una història volgutament polèmica. En determinats moments claus de la història demana als assistents que es posicionin físicament dins la sala, "els que no estiguin d'acord amb allò que s'acaba de dir en un costat, els que hi estan d'acord a l'altre".
- Ningú pot quedar-se al mig (sense opinió), el fet de desplaçar-se realment empeny a escollir un camp i uns arguments.
- Un cop tothom ha triat "el seu camp", l'animador pregunta qui vol prendre la paraula per explicar el seu posicionament.
- Per endegar el debat, pot començar preguntant qui té una posició molt ferma sobre allò que s'acaba de dir.
- Quan un camp ha donat un argument, li toca expressar-se a l'altre. És un partit de ping-pong. Però si un participant considera vàlid un argument del camp oposat, pot canviar de bàndol.
- Quan l'animador ho decideix, tanca el debat i continua el relat fins a la següent afirmació o situació polèmica de la història i el debat torna a començar.

Requisits previs :

- Un mínim de participants (una desena)
- Una història polèmica en la que els participants puguin implicar-s'hi
- Una sala espaiosa
- Uns cartells per marcar les diverses zones (d'acord, en desacord)
- Exposar les regles del joc (no s'obliga ningú a prendre la paraula, però tothom ha d'escollir un camp)
- Durada de l'activitat: 1h30 sembla una durada adequada.

Algunes aplicacions :

- Trencar el gel molt de pressa en un grup, el fet d'haver de posicionar-se esdevé de seguida un joc i ajuda a participar.
- Facilitar la participació d'un màxim de persones, si l'animador facilita la presa de paraula d'aquells que no hagin parlat.
- Aclarir la posició de cadascú, posar de manifest la diversitat d'opinió d'uns i altres.

Per dominar-ho :

Un exemple de debat en moviment organitzat per la SCOP Le Pavé

Per aprofundir-hi :

- Possibilitat de recollir els arguments a mesura que avança el debat i fer-ne un mapa mental.
- Possibilitat de donar 5 o més minuts a cada bàndol per afinar col·lectivament els respectius arguments.

Avantatges :

- Activitat que no necessita cap material.
- Posada en marxa molt ràpida.
- Possibilitat de viure-la a l'exterior, permetent que els participants s'airegin.
- En aquest format el debat torna a ser un moment de plaer.

Inconvenients :

- No hi ha cap garantia de que el debat "agafi".
- Alguns participants que no es trobin a gust en grup o amb la lògica argumental poden sentir-se exclosos, caldria completar aquest mètode amb altres formes de debat en funció del temps, dels participants i dels objectius.

Llicència : Gratu

Utilització : Senzill

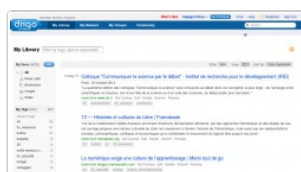
Instal·lació : No cal instal·lació

Diigo

Autor de la fitxa : Frédéric Renier - SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : Servei en línia que permet trobar les adreces d'Internet favorites des de qualsevol ordinador sempre que es tingui accés a Internet.

Lloc oficial : <http://www.diigo.com>

Família d'eines : Eines de curaci de continguts

Presentació : Diigo permet guardar en una base de dades tot allò que hi ha en una adreça d'Internet (pàgina web, entrades de blog, vídeo, podcast, flux RSS, foto en línia...).

És una alternativa possible a l'ús dels marcadors (també denominats favorits o *bookmarks*) del navegador Internet. Guardar és bo, retrobar fàcilment encara és millor. Per això cada *bookmark* guardat es caracteritza amb uns tags i una breu descripció.

Requisits previs :

- Obrir-se un compte a Diigo.
- Entendre la interfície en anglès.
- Comprendre l'interès d'etiquetar un recurs d'Internet.

Algunes aplicacions :

- Guardar, caracteritzar i classificar els favorits personals: per crear-se una base de dades de recursos en línia. Els favorits poden ser públics o privats (en aquest cas són visibles només si estem connectats al nostre compte Diigo). Es pot guardar una còpia de la pàgina (*upload cache*).
- Utilitzar Diigo com a motor de cerca: per a la indexació realitzada socialment (per la comunitat d'usuaris de Diigo). S'explora el conjunt de *bookmarks* públics guardats per la comunitat Diigo. [Les funcions de recerca avançada estan ben desenvolupades.](#)
- Publicar totes les vostres etiquetes sota forma d'un núvol: en un CMS (*content management system*) com una wiki, un blog... [Vegeu-ne un exemple aquí](#)
- Produir un flux RSS: per al conjunt de *bookmarks* del vostre compte Diigo, per a una etiqueta concreta o per a un grup d'etiquetes (agrupades en un llistat).
- Crear i compartir favorits en un grup: (públic o privat) per proposar i comentar recursos. Hi ha fluxos RSS per a grup i es pot definir una llista d'etiquetes preferida per al grup.

Per aprofundir-hi :

- Utilitzar les llistes per generar informes en html més fàcils de copiar-enganxar, proposar els propis favorits en diaporama (a dalt a la dreta: play as webslides).
- Associar el propi compte Twitter a Diigo, això permet tuitejar els bookmarks escollits o integrar les piulades favorites en el propi compte Diigo.

Avantatges :

- La gestió de les etiquetes (supressió, modificació, afegit) es pot fer fàcilment en un conjunt de *bookmarks*.
- L'exportació al format html, mitjançant una llista, és molt útil per a la realització d'un lliurable de vigilància tecnològica.
- La possibilitat de crear un post-it de comentari (públic o privat), de destacar un text en una pàgina o de guardar una imatge d'una part de la pàgina per cada *bookmark*.

Inconvenients :

- Com tots els gestors de bookmarks, la creació d'una llista d'etiquetes demana rigor.

Llicència : Programari de propietat, Freemium

Utilització : N'hi ha de més senzills, però també de més complicats

Instal·lació : No cal instal·lació

Dissenyar una formació

Autor de la fitxa : Outils-Réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Una metodologia de disseny formalitzada en 6 etapes:

- **Estudi previ**
- **Anàlisi de les informacions.**
- **Disseny de l'arquitectura.**
- **Guió de curs.**
- **Realització dels materials.**
- **Conclusió.**

1. Estudi previ

La primera etapa del disseny d'una formació és un treball d'investigació sobre els futurs participants i les seves necessitats de formació.

El diàleg amb el patrocinador és important per poder delimitar bé la demanda expressada per aquest últim (bases de concurs o petició d'oferta) i per identificar les autèntiques necessitats de formació.

Conèixer el propi públic

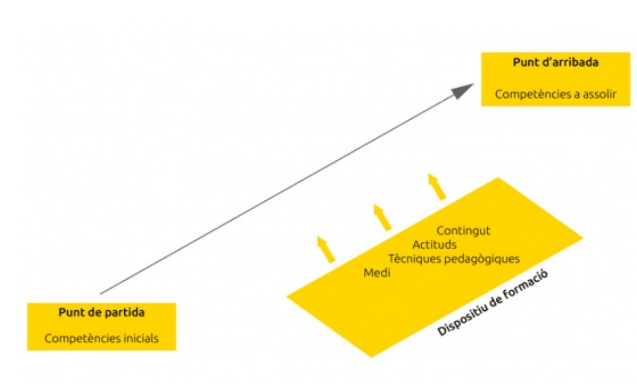
Preguntes que cal plantejar-se:

Qui són? Quina és la seva professió i com evolucionen? Tenen experiència? Tenen una formació inicial? Com se'ls presentarà el projecte de formació? Què necessiten saber? Quines condicions són favorables al seu aprenentatge?...

Identificar les necessitats de formació

Primer criteri de qualitat d'una formació: ha de respondre a les necessitats dels alumnes.

En aquest context la necessitat es defineix com la diferència entre les competències constatades i les competències esperades.

Què significa la paraula "competència"?

És un saber-actuar resultat de la mobilització i de la utilització eficaç d'un conjunt de recursos interns o externs en un context professional.

- recursos interns: saber, actituds (saber estar), habilitats (saber fer)
- recursos externs: medi, motivació...

Com identificar les competències inicials?

- entrevistes amb els futurs estudiants (rarament és el cas)
- qüestionari previ.

Com identificar les competències que cal adquirir?

- entrevista amb el patrocinador
- observació de camp
- anàlisi de l'evolució del context professional (quin serà el futur context professional de l'aprenent?) ...

Identificar el context

Quin és l'origen del projecte de formació? En què és un repte del camp de la formació? Per què ara? Quins són els recursos i mitjans ja disponibles? Quins són els frens? Quines poden ser les conseqüències de la formació en l'entorn dels estudiants? (*quins impactes tindrà la formació en l'entorn dels estudiants?*)...

Escollir una idea mobilitzadora

Per fer néixer i mantenir l'interès al voltant del projecte, cal cristal·litzar les expectatives al voltant d'una idea forta, d'un tema troncal que acompanyi el projecte al llarg de la seva evolució. Aquesta idea servirà molt sovint de fil conductor, de guia al llarg de la concepció.

2. Anàlisi de les informacions

Es tracta de ser força propositius traduint les necessitats identificades en objectius de formació, declinats en continguts (coneixements) que cal vehicular i la manera per fer-ho (mètodes).

Tria d'objectius

Per posar en marxa correctament la concepció d'una formació, cal assegurar-nos que disposem d'un objectiu de formació precís i correctament formulat.

L'objectiu és important perquè és:

- un contracte: amb l'aprenent, amb el patrocinador.
- una barrera de contenció: pel que fa a una gran quantitat d'informacions. El *criteri* és simple: en què dir o fer fer això ajudarà la gent a aconseguir l'objectiu buscat?

Per començar haurem d'aclarir els objectius generals de la formació (curs). Es poden formular amb l'ajut de la frase: "Al final de la formació, l'alumne haurà de ser capaç de ..."

A continuació és aconsellable subdividir aquest objectiu en sub-objectius associables a les diferents seqüències del curs...(s'han de cobrir tres camps: els sabers, saber fer, saber estar)

L'última etapa consisteix en jerarquitzar aquests sub-objectius especificant quins d'ells poden ser suprimits si no es disposa de prou temps.

Cal saber:

Els objectius s'expressen amb verb.

La graella SMART permet assegurar-nos ràpidament de la qualitat dels objectius. Un bon objectiu és:

- Específic
- Mesurable
- Assolible
- Realista
- Delimitat temporalment

Tria dels continguts

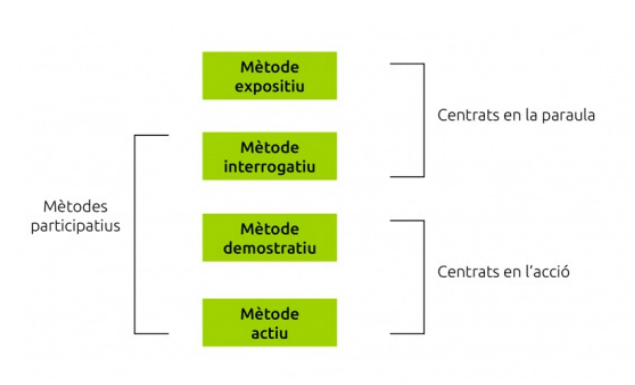
Els continguts i les seqüències es concreten a partir dels objectius. Es tracta de determinar els coneixements: conceptes, informacions, exemples, activitats...

Tot allò que l'aprenent necessitarà per adquirir les competències identificades.

Mètodes

Saber triar uns mètodes pedagògics adequats és demostrar pedagogia.

El mètode defineix el mode de transmissió per part del formador i el mode d'adquisició per part de l'aprenent. Hi ha 4 grans mètodes pedagògics:

Avantatges i inconvenients dels diversos mètodes pedagògics

	avantatge	inconvenient
Mètode expositiu	<ul style="list-style-type: none"> dóna seguretat al formador el tema es pot tractar de forma exhaustiva i estructurada 	<ul style="list-style-type: none"> l'aprenent és passiu impossible comprovar els avenços
Mètode interrogatiu	<ul style="list-style-type: none"> bona dinàmica el tema es pot tractar de forma exhaustiva i estructurada 	<ul style="list-style-type: none"> demana més temps
Mètode demostratiu	<ul style="list-style-type: none"> convenient per a la transmissió d'habilitats 	<ul style="list-style-type: none"> demana encara més temps
Mètode actiu	<ul style="list-style-type: none"> implica molt els participants contribueix al desenvolupament de l'autonomia és motivador desenvolupa aptituds col·laboratives facilita la memorització gràcies a l'acció 	<ul style="list-style-type: none"> molt de temps per dissenyar les activitats les activitats necessiten temps

Indicadors d'avaluació

Aquest és l'últim punt de l'anàlisi pedagògica de les informacions. Es tracta d'identificar els criteris que permeten afirmar que un objectiu s'ha assolit. És una tasca feixuga però és important començar-la des de la concepció mateixa del dispositiu de formació.

3. Disseny de la trama de formació

Un cop recopilada tota la informació es tracta, en aquesta etapa, de treballar l'itinerari pedagògic. La principal pregunta d'aquesta etapa és: com assolir l'objectiu de formació?

Tenint en compte el nivell inicial dels públics:

- es pot plasmar en una seqüència però no és una opció gaire habitual,
- o bé es pot subdividir la progressió en diverses etapes intermèdies (seqüències, mòduls...)

Seqüenciació

La divisió en seqüències és emprada amb més freqüència en el disseny de formacions curtes (1-3 dies). En itineraris més llargs, per indicar aquestes etapes intermèdies es parla més aviat de mòduls.

A cada etapa (seqüència o mòdul) li correspon un objectiu intermediari denominat "objectiu pedagògic".

Com procedir?

Per materialitzar la reflexió pedagògica es pot utilitzar una "taula de seqüenciació"

p. ex.:

seqüència/mòdul (nom/ codi)	objectiu	continguts	tècnica	tècnica	durada
M : 1	objectiu	conèixer els conceptes vinculats a la cooperació	curs 12 facetes de la cooperació	exposició	3 h
M : 2					
M : 3					

Trama o programació pedagògica

La trama és una organització de seqüències en el temps. Permet disposar d'una visió global de la formació i també d'adaptar la progressió de les seqüències a les contingències externes (vacances, dies festius, esdeveniments específics de l'entorn dels alumnes) o als ritmes del dia a dia per als cursos breus presencials.

Característiques d'una bona programació pedagògica:

- lògica i progressiva
- dotada d'un bon ritme (regularitat...)
- que alterna les tècniques
- que respecta les contingències externes (períodes de vacances...)

Exemples

- [Trame Cooptic](#)

Regles

El disseny d'una programació ha de tenir en compte diversos paràmetres: els condicionants propis del context, les necessitats dels públics, els principis pedagògics...

Per anar més lluny: [vegeu alguns principis pedagògics que ajuden a seqüenciar la formació](#)

4. Guió d'unitats didàctiques del curs

No s'ha de confondre amb una programació pedagògica!

El guió és un suport a la dinamització de la formació. És un fil vermell. Descriu minut a minut el desenvolupament de la jornada, la dinamització de les seqüències, el temps previst ...

Només serveix al formador que, per tenir èxit en la seva tasca, ha d'estar en contacte amb les persones, i que per tant s'ha de descarregar dels assumptes d'organització.

5. Dissenyar els materials del curs

És l'etapa més "operativa" del disseny. A partir de la tria d'objectius, continguts, mètodes i tècniques, el formador prepara els seus materials.

Les formes d'aquests materials poden ser múltiples: exposició, activitat, reportatge, jocs de rol, jocs de taula....

Algunes generalitats:

- cal donar la informació més fiable (citar les fonts)
- donar una informació suficient. És tòpic pensar que la informació pot ser exhaustiva. Per tant caldrà conformar-se amb l'oferta de prou elements perquè l'aprenent adquireixi autonomia i capacitat per buscar la informació necessària quan ho cregui convenient
- tenir cura de la forma: "la forma és un fons que aflora a la superfície"
- preparar uns materials interessants i motivadors

6. Acabar

Caixa d'eines del formador

Eines conviviales

Autor de la fitxa : Laurent Marseault

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Quina eina puc fer servir? Quina és l'eina ideal? Teniu models de plec de condicions d'eines cooperatives perfectes? Són preguntes que ens fan molt sovint.

I ens sembla que la noció d'eines conviviales ens ajuda a pensar una mica més en el tema fonamental de l'eina.

Aquesta noció ens la proposa Ivan Illich, pensador de l'ecologia política. Per a ell, les eines (enteses en el seu sentit més ampli, incloent-hi mitjans tècnics, institucions) alienen els individus i els priven d'autonomia. El seu ús generalitzat pot anar fins a la contra productivitat.

3 condicions per a les eines conviviales

Illich proposa un plec de càrrecs senzill i clar per a allò que anomena eina convivial:

- ha de generar eficiència sense degradar l'autonomia personal
- no ha de suscitar ni esclaus ni amos
- ha d'ampliar el radi d'acció personal

Aquestes tres condicions aplicades a les organitzacions i mitjans tècnics tornen a donar un lloc als individus i els permeten ser actors dins d'uns sistemes sobre els quals poden actuar. L'ésser humà ho necessita, la humanitat ho necessita.

La biblioteca anxiògena

En una biblioteca del sud de França, ara els treballadors tenen una estació de treball de tipus "client lleuger", és a dir un terminal connectat a un servidor central. Cada nit, es buida l'ordinador i només es guarden els fitxers personals. Els programes instal·lats pels usuaris (quan es poden instal·lar) són esborrats durant la nit, i totes les personalitzacions desapareixen... Aquest sistema, que la direcció de serveis informàtics considera molt eficaç, resulta insuportable per als bibliotecaris als quals genera un patiment psíquic palpable. Els intents d'evolució cap a una major convivialitat han estat sistemàticament rebutjats provocant la desimplicació d'aquells que, sense comptar, milloraven la seva institució pel bé dels usuaris.

El mapa que dóna idees

Freeplane és un petit programa de mapa mental o heurístic. Utilitzat davant d'un grup per ajudar-lo a sintetitzar la riquesa dels seus intercanvis, permet donar visibilitat a les idees i les seves complementarietats. De manera bastant sistemàtica dóna ganes de fer-lo servir i idees d'ús a les persones que l'han provat. Programari lliure d'ús molt fàcil, és molt senzill apropiar-se'n i fer-lo servir per a nous usos. És el que més s'acosta a l'eina convivial per excel·lència.

Cooperació, xarxes i convivialitat

Una xarxa, un grup que coopera, s'inscriu en un procés que necessitarà proveir-se d'eines i fer-les evolucionar en funció de les etapes del seu procés. Pensar en les condicions de les eines conviviales durant l'elaboració, l'organització i la tria de les eines que es faran servir permetrà elaborar un sistema viu, evolutiu i didàctic. La xarxa, el grup cooperatiu o col·laboratiu es convertiran en llocs d'aprenentatges, d'innovacions i emancipacions.

N.B. Les eines lliures no són forçosament conviviales

Per anar més lluny:

- Outil convivial. Wikipédia [online]. [Accessed 3 February 2014]. Available from: http://fr.wikipedia.org/wiki/Outil_convivial
- ILLICH, Ivan. La convivialité [online]. Paris : Éd. du Seuil, 1990. [Accessed 9 May 2012]. Points (Paris), ISSN 0768-0481 ; 65 Points. Civilisation. ISBN 2-02-004259-2.

Font il·lustració: : *outils en chocolat* JanneM - Flickr - CC-BY-SA

El debat en moviment - cas pràctic

Autor de la fitxa : Gatien Bataille

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge :

Metodologia

Objectiu

L'objectiu consisteix en sotmetre unes situacions als participants i proposar dues hipòtesis de treball relacionades amb les situacions proposades. Els participants hauran de triar una hipòtesi i ser capaços d'argumentar la seva decisió per convèncer els altres perquè l'adoptin.

Normes de funcionament

1. L'animador presenta una situació.
2. Proposa al grup dues hipòtesis relacionades amb la situació presentada.

- 3. Demana a les persones del grup que triïn una opció i es desplacin cap a la dreta o cap a l'esquerra en funció de la hipòtesi que hagin triat.
- 4. Cada grup ha de buscar arguments per tal de convèncer els membres de l'altre grup que es passin al seu bàndol.
- 5. Una vegada els grups s'han "estabilitzat", l'animador presenta la situació següent i es torna a començar el procés.

L'animador del debat en moviment hauria de

- 1. redactar 5 o 6 situacions i per a cada situació dues hipòtesis clares i oposades que permetin prendre una decisió.
- 2. presentar les situacions de la manera més clara i precisa possible.
- 3. vigilar que el debat no es transformi en una cacofonia i permeti que cadascú pugui expressar els seus arguments de manera equilibrada.
- 4. tenir cura de passar a la situació següent un cop els grups s'hagin "estabilitzat".

Exemple de debat en moviment viscut durant la formació

Situació 1

Un regidor us proposa d'establir un òrgan de participació i consulta al vostre municipi per tal que tota la població pugui donar el seu parer sobre tots els temes ambientals del territori municipal. La propera implantació d'un parc eòlic li sembla un bon tema per ser abordat en primer lloc a banda de ser un tema d'actualitat! Us atorga una subvenció (no pas desorbitada però correcta) per establir aquest òrgan de participació. Teniu unes setmanes per convocar la primera sessió (cosa que us deixa temps per organitzar-vos sense que us hàgiu de precipitar massa).

- Accepteu sense dubtar, quina idea més genial! Per fi podreu establir l'òrgan de participació amb què sempre heu somniat
- Teniu dubtes sobre l'interès de posar en marxa aquest òrgan de participació en aquest moment

Situació 2

Havent aprofitat l'oportunitat que us ha proposat el regidor, heu donat a conèixer àmpliament i per tot arreu la propera celebració d'aquesta primera reunió participativa. Tot i això no us feu massa il·lusions. En general, a les reunions hi assisteixen unes 10 o 15, o 30 persones com a màxim... Al vespre, quedeu agradablement sorpresos en veure aparèixer més de 100 persones. Heu d'afegir cadires ràpidament però hi haurà lloc per a tothom. L'animació de la reunió se'n veu una mica capgirada.

- Decidiu no fer la ronda d'intervencions perquè hi ha massa gent... Més endavant ja veureu com recollir les dades dels participants
- Manteniu la ronda d'intervencions, potser una mica "adaptada", encara que no es pugui anar molt més enllà en l'ordre del dia de la reunió

Situació 3

Malgrat el nombre de persones i la quantitat d'intercanvis, aconseguiu fer una acta més o menys completa de la reunió. La comuniqueu a les persones que han deixat les seves dades durant la reunió.

Altres persones que no han pogut assistir a la reunió us demanen que els envieu l'acta.

- Els l'envieu per tal que n'estiguin informades
- Els l'envieu i les convida a aportar-hi contribucions i observacions

Situació 4

Després d'algunes sessions, el grup disminueix considerablement: més d'una tercera part dels inscrits ja no reacciona als correus i no ve a les reunions. Intenteu tornar a contactar amb ells per mail per sol·licitar la implicació de tots però sense tenir gaire èxit.

- Després d'altres dos mails sense respostes, decidiu no enviar més les actes "per no res" a tots els que no han reaccionat als últims 5 correus (mails)
- Penseu que no se sap mai i conserveu tots els inscrits a la vostra llista de correu (mailing)

Situació 5

Aquest treball d'animació requereix temps. El regidor, tot i mostrar-se satisfet de la vostra feina, us demana que participeu en alguna convocatòria per tal d'aconseguir una mica de diners. Això alleujaria la despesa municipal i permetria perennitzar la vostra feina com a dinamitzador de xarxa.

- Comenceu a buscar subvencions i en trobeu algunes que s'ajusten més o menys a la dinàmica de la vostra xarxa. Us poseu a redactar dossiers de candidatura... Heu d'aconseguir aquests diners!
- Teniu por que es desviï bastant la dinàmica que s'ha instaurat a la xarxa. Demaneu al regidor que us doni una mica de temps per estudiar altres opcions.

Situació 6

La xarxa s'ha anat estructurant bastant bé. Encara que no ho sembli ha produït força coses. Us sentiu orgullosos d'aquestes produccions que a més han contribuït a la vostra notorietat a nivell local. Però resulta que descobriu per casualitat que alguns membres de la xarxa, que també són membres d'altres xarxes properes, hi difonen les produccions de la vostra xarxa.

- Aquesta situació no us acaba d'agradar i us proposeu de posar-hi un final durant una discussió franca a la propera reunió
- Us n'alegreu i espereu que aquest intercanvi es faci ràpidament en sentit contrari

Situació 7

El regidor té moltes influències. Ha aconseguit un subsidi per tal que una agència de comunicació us lliuri una eina "clau en mà" per gestionar la vostra xarxa. No hi falta res, és l'eina més completa del mercat! Us permetrà centralitzar les vostres dades i "professionalitzar" la xarxa.

- Genial! Per fi l'eina completa! Modificarà considerablement els hàbits de treball i pot ser un entrebanc per als menys geeks. Però quin avenç pel que fa a l'ergonomia!
- Doneu les gràcies al regidor per aquest subsidi. Li prometeu que donareu una ullada a l'eina i en fareu la proposta a la xarxa perquè aquesta decideixi si l'adopta (o no)

Enllaç d'Internet : <http://criemouscron.be/cooptic1/wakka.php?wiki=DebatMouvant>

El Flow: quan cooperar ens fa feliços

Autor de la fitxa : Jean-Michel Cornu

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

Desenvolupar les motivacions intrínseques

Una manera d'incitar a donar és desenvolupar-ne la motivació. No pas la motivació extrínseca de la que ja hem parlat (do de retorn, reconeixement social), sinó més aviat una motivació intrínseca que no espera res de l'exterior (autoestima, autorealització). No es tracta doncs de donar gratuïtament, sinó de manera desinteressada, en el sentit que no hi ha participació en els beneficis (un "interès per...") sinó més aviat un "interès en..."¹. No obstant, en la teoria de l'autodeterminació, aquesta distinció intrínsec/extrínsec es considera més aviat com un continuïum².

Les motivacions intrínseques "determinades pel plaer i el sentiment d'autonomia"³ interessen molt l'economia moderna. Entre elles, l'autoestima és un dels motors de la caritat (amb el reconeixement social que, en canvi, és una motivació extrínseca). Molts donants anònims donen perquè consideren que tenen sort d'estar en la situació en què estan i que està bé ajudar aquells que no han tingut la mateixa sort, i d'aquesta manera estan en acord amb els seus propis valors. Aquests poden ser personals o culturals. Per tant, és possible incidir en els valors del grup en el qual volem instaurar un sistema de regal. No obstant, un sistema de valors es construeix progressivament i pot topar de manera puntual amb els valors individuals d'algunes persones, diferents dels del grup. A la inversa, el sistema de valor també és constituït del grup⁴, i incita als que s'hi reconeixen a unir-se al grup i de vegades rebuïja els que tenen valors diferents. L'altre tipus de motivació intrínseca és l'"autorealització". Els treballs de psicologia positiva han mostrat que assolim un estat de felicitat, anomenat "estat de flow", quan estem totalment absorts en el que fem. Podríem submergir-nos en el do a l'altre i que això ens omplís de felicitat ?

Per saber-ne més: l'estat de flow⁵

Mihaly Csikszentmihalyi, una de les figures capdavanteres de la psicologia positiva⁶, es va interessar, a partir dels anys 70, en les persones que dedicaven molt de temps i energia a activitats diverses, pel simple plaer de fer-les, sense esperar a canvi gratificacions en forma de diners o de reconeixement social (jugadors d'escacs, alpinistes, ballarins, per exemple). Les seves observacions l'han dut a concloure que la felicitat es dona quan "donem el millor de nosaltres mateixos". Descriu un principi d'experiència òptima, un estat de *flow*, en el qual estem completament absorts en el que estem fent. Pot ser una activitat molt gratificant, com escriure un llibre, escalar una muntanya o una simple activitat de la vida quotidiana en la qual haurem sabut trobar un interès per implicar-nos-hi totalment. Fins i tot de vegades es pot aplicar a allò que normalment es considera una feina feixuga (rentar plats, planxar, etc.). Gràcies als testimonis recollits i a les experiències realitzades, Csikszentmihalyi ha identificat diferents particularitats que descriuen l'estat de *flow*⁷.

- 1 – Grau de concentració elevat en un camp limitat de consciència (hiperconcentració), absència de distracció;
- 2 – Pèrdua del sentiment de consciència d'un mateix, desaparició de la distància entre el subjecte i l'objecte;
- 3 – Distorsió de la percepció del temps;
- 4 – Retroalimentació directa i immediata. En el decurs del procés es detecten els èxits i les dificultats de manera immediata i el comportament s'ajusta en funció d'aquests;
- 5 – Sensació de control d'un mateix i de l'entorn.

Michael Norton, professor associat a la Harvard Business School exposa com la felicitat es pot associar al fer de donar, fins i tot diners⁸. Va realitzar un estudi al campus de la universitat de Colúmbia Britànica a Vancouver en què demanava a uns estudiants que avaluessin el seu grau de felicitat donant-los un sobre. Aquest contenia diners, 5\$ o 20\$ segons els estudiants, així com una nota a la meitat dels estudiants que deia: "d'aquí a les 17h d'avui gasteu aquests diners per a vosaltres mateixos" i a l'altra meitat "d'aquí a les 17h d'avui, gasteu aquests diners per a algú altre". Al final del dia, els investigadors van passar un qüestionari als estudiants demanant-los en què s'havien gastat els diners i fins a quin punt se sentien feliços en aquell moment. Els investigadors van constatar que les persones que s'havien gastat els diners en els altres eren més feliços que les que s'havien gastat els diners per a elles mateixes, i això independentment de la quantitat de diners gastada. Michael Norton va realitzar una experiència similar a Uganda i va constatar que la situació era la mateixa. Per tal d'ampliar aquesta recerca, més endavant va recórrer a l'institut de sondeig Gallup perquè fes dues preguntes: "ha donat diners a una organització benèfica recentment?" i "fins a quin punt la seva vida en general el fa feliç?". En una gran majoria de països ambdues respostes estaven correlades positivament: donar fa més feliç.

Però hi ha una dificultat per assolir la felicitat i l'estat de *flow*. Tenim tendència a prioritzar les activitats passives (com ara mirar la televisió...) que ens aporten una satisfacció molt parcial però immediata en lloc d'activitats actives que ens faran més feliços però demanen un esforç inicial. Com superar aquesta "barrera de l'esforç" ? Els que troben el plaer fent footing han hagut de patir les primeres vegades; els músics han hagut d'entrenar-se de vegades durant molts anys abans de poder submergir-se en una obra, o compondre ells mateixos; per el simple fet de passar una bona estona entre amics cal sortir de casa... Com a mínim, és important viure una experiència una primera vegada per adonar-nos de què ens proporciona plaer.

Viure una petita experiència irreversible

Per superar aquesta "barrera de l'esforç" i trobar la felicitat en un estat de *flow*, pot ser necessari que visquem una "petita experiència irreversible"⁹, aquella que canviarà en profunditat la nostra manera de veure obrint-nos unes perspectives que ens semblaven impossibles. Nipun Mehta, el fundador de ServiceSpace.org, una incubadora de projectes en la intersecció del voluntariat, de la tecnologia i de l'economia del regal, cita una història real que va passar el dia de Nadal a Mèxic. Serveix per il·lustrar aquesta diferència entre la idea que ens fem d'una situació i la felicitat que ens pot aportar¹⁰. *"Un pare i un fill estan asseguts al costat d'un arbre de Nadal. Un nano pobre d'un barri de barraques passa pel seu costat. El pare es gira cap al seu fill i li diu que li doni una de les seves joguines. Naturalment el fill es mostra reticent, però quan s'adona que el seu pare li ho diu seriosament, agafa una de les joguines, la que menys li agrada, i es disposa a donar-li. Però el seu pare li diu: "fill meu, dona la joguina que més t'agrada". El nen, tot i que al principi era reticent, acaba per fer-ho. Quan torna, el pare pensa que ha de felicitar el seu fill pel gest que acaba de fer i reconèixer el seu gran sacrifici. Però de manera sorprenent, el nen torna exultant d'alegria, mira el seu pare i li diu: "Papa, ha estat increïble! Puc tornar-ho a fer?"*

Sovint, els actes que fem ens dicta la manera que tenim de percebre les coses i aquesta percepció, independentment de la realitat depèn del nostre entorn, d'allò que sentim al voltant nostre sobre el tema, etc. L'economia experimental s'interessa pels comportaments individuals i col·lectius. Ja n'hem vist un exemple amb la teoria cumulativa de les perspectives¹¹ que mostra la nostra aversió pel risc. Jacques Lecomte¹², professor de psicologia a la Universitat de Nanterre i a l'Institut Catholique de París en proposa d'altres entre els quals destaca una experiència de profecia autocomplerta, una afirmació que modifica els comportaments pel simple fet de ser difosa i que d'aquesta manera es converteix en realitat. En una experiència, un experimentador dóna les mateixes regles del joc a tots els participants però a la meitat del grup els diu que participaran al "joc de Wall Street" i a l'altra meitat al "joc de la comunitat". Els subjectes que cooperen són dues vegades més nombrosos en el segon cas! De manera que estem predisposats alhora a cooperar i a competir. Però hi ha una subtilesa que assenyala Jacques Lecomte: estem predisposats a una cosa o a l'altra, però no predestinats. El que ens fa optar per un mode o per l'altre és el context. Els mecanismes de mimetisme molt desenvolupats en els humans, ajuden a propagar les profecies autocomplertes, tant si són altruistes com si són egoïstes...

També existeixen altres mecanismes per viure una primera experiència de regal. A l'exemple del "Pay-it forward" que hem vist al capítol anterior, el fet que el beneficiari d'un regal es compromet a donar al seu torn a altres persones "per avançar" no garanteix que ho faci. Però aquesta promesa augmenta les possibilitats que es facin nous dons. A la seva ponència a TEDx¹³, Nipun Mehta presenta el "Karma Kitchen" de Washington DC. Es tracta d'un establiment normal on s'hi pot menjar, però que està regentat per voluntaris i quan el client acaba de menjar, rep un compte de 0\$ on se li explica que "amb un propòsit de generositat, algú que ha vingut abans ha fet un donatiu per a aquest àpat. Esperem que vostè continuarà la cadena donant al seu torn! Per pagar per un futur convidat pot deixar una contribució anònima en aquest sobre. Gràcies!". Ens trobem davant el típic enfocament de tipus Pay-it forward¹⁴. La majoria de les persones accepten fer un donatiu i encara que algunes es comportin com "passatgers clandestins", el fet que ens sigui més fàcil donar per als altres que per a nosaltres mateixos ha permès que aquest restaurant existeixi des de fa 3 anys. Actualment, se n'estan obrint altres restaurants d'aquest tipus. La iniciativa d'una ex voluntària del Karma restaurant, Minah Jung fins i tot ha permès avaluar quina quantitat donem de més per als altres comparada amb el que estem disposats a donar per a nosaltres mateixos¹⁵. Es va associar amb el professor Leif Nelson de la Haas Business School de Berkeley per dur a terme un experiment en un museu en què generalment es cobra 1\$ per entrada. La primera experiència va consistir en col·locar una caixa en què els visitants podien deixar la voluntat. La quantitat era de 1,33\$ de mitja, més alta que el preu normal de l'entrada. Quan van posar una persona per cobrar el preu que els visitants volien pagar, l'import mitjà va passar a ser de 2\$. Però sobretot, quan s'informava als visitants que per a ells l'entrada al museu era gratuïta, però que pagaven per la persona que vindria al darrera seu, la mitja dels donatius era de 3\$ és a dir tres vegades el preu normal de l'entrada! Som més generosos per als altres que per a nosaltres mateixos...

La pista de l'oxitocina per afavorir la nostra tendència a cooperar?

Des de fa algun temps, una hormona suscita un gran interès en els que voldrien desenvolupar la cooperació i el regal: l'oxitocina. Aquesta petita cadena de 9 aminoàcids

sembla tenir totes les virtuts¹⁶. Intervé en el desenvolupament de les relacions mare-fill, en la fidelitat en la parella, i en molts comportaments socials com ara la confiança, el desenvolupament de l'empatia, la cooperació o l'altruisme. El neuroeconomista Paul Zak fins i tot l'anomena la "molècula moral"¹⁷. Produïm oxitocina quan toquem una persona (com quan la saludem donant-li la mà) i encara més quan fem un petó. Contràriament a moltes altres, aquesta hormona no té cap dispositiu regulador i per tant la seva producció pot culminar amb uns pics importants, en particular durant l'orgasme. Però aquesta molècula té altres efectes¹⁸. Pot provocar favoritisme cap a les persones del nostre grup respecte a les que no en formen part¹⁹ i fins i tot por dur a desitjar o alegrar-se de la desgràcia dels altres²⁰. L'oxitocina és l'hormona que facilita el regal o el refús? Ens caldrà avançar una mica més per entendre-ho. En molts aspectes aquesta molècula es distingeix de les altres hormones. Contràriament a les altres, no es limita a dos o tres efectes, sinó que actua en molts casos. És la que permet les contraccions del coll de l'úter durant el part, provoca la secreció de llet per permetre l'alletament, provoca l'erecció en els homes (la Viagra actua sobre la secreció d'oxitocina) i en molts casos provoca un estat de plaer: orgasme però també de manera més reduïda quan actuem de manera cooperativa. Tots aquests efectes poden semblar heteròclits i fins i tot contradictoris. Per tal de trobar-los una coherència, cal destacar com ho fa el químic Marcel Hibert²¹, que contràriament a les altres hormones que contribueixen a la supervivència de l'individu, l'oxitocina contribueix a la supervivència de l'espècie²². Ens ajuda a reproduir-nos, a tenir cura dels més petits, a cooperar amb els membres de la nostra aliança, però també a distingir els que formen part del nostre grup dels que no en formen part. Així doncs, l'oxitocina depèn del context i una de les pistes per explicar el seu funcionament seria que focalitza la nostra atenció sobre els senyals socials²³. Tenint en compte aquestes reserves, podríem imaginar malgrat tot que es pogués desenvolupar el fet de donar mitjançant l'oxitocina com alguns proposen. Però si una simple encaixada de mà ajuda a produir oxitocina, no sempre és fàcil que els actors es facin un petó ben llarg per provocar un pic de secreció de l'hormona! Es pot fer servir un esprai intra nasal i els estudis han demostrat que desenvolupa la confiança²⁴ Però com diu Marcel Hibert, qui s'atreveix a posar-li un esprai al fons del nas al seu banquer! I encara més important: el fet que puguem tenir un sol dels actors que respiri oxitocina i l'altre no obre la porta a moltes derives i planteja qüestions ètiques. Per desenvolupar la nostra propensió a donar, més val conformar-se amb la producció natural i recíproca d'oxitocina: trobar-nos, donar-los la mà, entrar en contacte, o per què no ballar. Passa el mateix amb les "abraçades gratuïtes"²⁵ (en anglès *Free Hugs*, un moviment que a partir del 2004 s'ha estès per tot el món en què unes persones proposen abraçades a la gent en un lloc públic). L'"abraçada gratuïta" ens fa generar oxitocina i ens fa feliços i a més és simètrica : no es pot donar una abraçada sense rebre-la alhora...

Aquest article és un extracte del llibre *Tirer bénéfice du don, pour soi, pour la société, pour l'économie*

L'edició original d'aquest llibre ha estat publicada en francès

Copyright © 2013 FYP Éditions

Titre original : *Tirer bénéfice du don, pour soi, pour la société, pour l'économie*

Un llibre de la col·lecció "Stimulo".

<http://www.fypeditions.com/tirer-benefice-du-don/>

(però aquest article està sota llicència CC-BY-SA)

¹ CORNU, Jean-Michel. *Tirer bénéfice du don, pour soi, pour la société, pour l'économie* [online]. Limoges, France : FYP, 2013. Stimulo, ISSN 2265-7754. ISBN 978-2-916571-87-4. Available from: <http://www.cornu.eu.org/news/donner-une-capacite-naturelle-mais-limitee>.

² DECI, Edward L. and RYAN, Richard M. (eds.). *Handbook of self-determination research*. Rochester, Royaume-Uni : The University of Rochester Press, 2004. ISBN 1-58046-108-5.

³ Motivation. Wikipédia [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://fr.wikipedia.org/wiki/Motivation>

⁴ See in particular the works of Elinor Ostrom, "Nobel Prize of Economy" in 2009 for her works on the governance of commons by communities : EYCHENNE, Fabien. *Notions de base - Annexe 7 - E. Ostrom : la gouvernance des biens communs*. Réseau social de la Fing [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://www.reseaufing.org/pg/blog/fabien/read/83725/notions-de-base-annexe-7-e-ostrom-la-gouvernance-des-biens-communs>

⁵ CORNU, Jean-Michel. *La monnaie, et après? guides des nouveaux échanges pour le XXIe siècle*. Limoges : FYP éd., 2012. ISBN 9782916571775 2916571779.

⁶ CSÍKSZENTMIHÁLYI, Mihály and SERVAN-SCHREIBER, David. *Vivre : la psychologie du bonheur*. Paris, France : Pocket, 2005. Pocket. Évolution, ISSN 1639-5727 Presses pocket (Paris), ISSN 0244-6405, 12335. ISBN 978-2-266-16913-4.

⁷ Flow (psychologie). Wikipédia [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: [http://fr.wikipedia.org/wiki/Flow_\(psychologie\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Flow_(psychologie))

⁸ Michael Norton : Comment acheter le bonheur | Video on TED.com. Ted : Ideas worth spreading [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from:

http://www.ted.com/talks/lang/fr/michael_norton_how_to_buy_happiness.html

⁹ The word is from Laurent Marseault of Outils Réseaux

¹⁰ Pay it forward: Nipun Mehta @ TEDxGoldenGateED. Ted : Ideas worth spreading [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from:

<http://blog.tedx.com/post/17375163362/pay-it-forward-nipun-mehta-tedxgoldengateed>

¹¹ CORNU, Jean-Michel. *Le taux de satisfaction des besoins réels identifiés*. In : *Tirer bénéfice du don, pour soi, pour la société, pour l'économie* [online]. Limoges, France : FYP, 2013. Stimulo, ISSN 2265-7754. ISBN 978-2-916571-87-4. Available from: <http://www.cornu.eu.org/news/donner-une-capacite-naturelle-mais-limitee>

¹² LECOMTE, Jacques. *La bonté humaine : altruisme, empathie, générosité*. Paris, France : O. Jacob, 2012. ISBN 978-2-7381-2710-5.

¹³ NIPUN, Mehta. TEDxBerkeley - Designing For Generosity. YouTube? [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://www.youtube.com/watch?v=kpyc84kamhw&feature=youtu.be>

¹⁴ CORNU, Jean-Michel. *Le don plus efficace que l'échange ? In : Tirer bénéfice du don, pour soi, pour la société, pour l'économie* [online]. Limoges, France : FYP, 2013. Stimulo, ISSN 2265-7754. ISBN 978-2-916571-87-4. Available from: <http://www.cornu.eu.org/news/donner-une-capacite-naturelle-mais-limitee>

¹⁵ NIPUN, Mehta. TEDxBerkeley - Designing For Generosity. YouTube? [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://www.youtube.com/watch?v=kpyc84kamhw&feature=youtu.be>

¹⁶ DVORSKY, George. 10 Reasons Why Oxytocin Is The Most Amazing Molecule In The World. io9 [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from:

<http://io9.com/5925206/10-reasons-why-oxytocin-is-the-most-amazing-molecule-in-the-world>

¹⁷ ZAK, Paul J. *The moral molecule: The source of love and prosperity*. Random House, 2012.

¹⁸ YONG, Ed. Non, l'ocytocine n'est pas la molécule de l'amour et de la morale. GALLAIRE, Fabienne (tran.). slate [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from:

<http://www.slate.fr/story/59785/ocytocine-hormone-calme>

¹⁹ DE DREU, Carsten KW, GREER, Lindred L., VAN KLEEF, Gerben A., SHALVI, Shaul and HANDGRAAF, Michel JJ. Oxytocin promotes human ethnocentrism. *Proceedings of the National Academy of Sciences* [online]. 2011. Vol. 108, no. 4, p. 1262–1266. [Accessed 30 January 2014]. Available from:

<http://www.pnas.org/content/108/4/1262.short>

²⁰ SHAMAY-TSOORY, Simone G., FISCHER, Meytal, DVASH, Jonathan, HARARI, Hagai, PERACH-BLOOM, Nufar and LEVKOVITZ, Yechiel. Intra-nasal administration of oxytocin increases envy and schadenfreude (gloating). *Biological psychiatry* [online]. 2009. Vol. 66, no. 9, p. 864–870. [Accessed 30 January 2014]. Available from:

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0006322309007628>

²¹ See particularly : La chimie de l'amour - Marcel Hibert - Université de tous les savoirs - Vidéo - Canal-U [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from:

http://web.archive.org/web/201207042548/http://www.canal-u.tv/video/universite_de_tous_les_savoirs/dl.1/podcast.1/la_chimie_de_l_amour_marcel_hibert.7042

²² Una altra hormona, la vasopressina, també ha contribuït molt a la supervivència de l'espècie, però amb una estratègia oposada a l'oxitocina. La vasopressina controla el sistema de lluita o de fugida mentre que l'oxitocina controla el de tipus calma i contacte. El primer disminueix el nivell de consciència mentre que el segon podria desenvolupar l'atenció als senyals socials.

²³ BARTZ, Jennifer A., ZAKI, Jamil, BOLGER, Niall and OCHSNER, Kevin N. Social effects of oxytocin in humans: context and person matter. *Trends in cognitive sciences* [online]. 2011. Vol. 15, no. 7, p. 301–309. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1364661311000830>

²⁴ KOSFELD, Michael, HEINRICHS, Markus, ZAK, Paul J., FISCHBACHER, Urs and FEHR, Ernst. Oxytocin increases trust in humans. *Nature* [online]. 2005. Vol. 435, no. 7042, p. 673–676. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://www.nature.com/nature/journal/v435/n7042/abs/nature03701.html>

²⁵ Official Home of the Free Hugs Campaign. [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://freehugscampaign.org/>

Autor de la fitxa : Hélène Laxenaire

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : El mètode GTD (*Getting Things Done*) ha estat descrit per David Allen en la seva obra ALLEN, David. *Getting things done: the art of stress-free productivity*. New York : Penguin Books, 2001. ISBN 978-0-14-200028-1.

L'objectiu d'aquest mètode d'organització és el de muntar un sistema prou sòlid i robust per poder-se descarregar la consciència de les coses encara per fer i de la culpabilitat per no haver-les fet a fi i efecte de poder abordar la feina amb tranquil·litat d'esperit. És el mateix principi que el Pensiu que utilitza el mag Dumbledore a *Harry Potter*: un recipient on hi diposita els seus pensaments i records per a descarregar-se'n, sabent que els podrà recuperar en tot moment. Aquí sota hi trobareu els principis generals i la manera com jo l'utilitzo, tot i que us aconsello que si voleu reproduir l'experiència consulteu l'obra de David Allen.

Llistar els projectes i dividir-los en tasques pràctiques

Quan es porta a la pràctica el mètode GTD la primera cosa a fer és una llista exhaustiva dels propis projectes, dels més trivials (agafar hora amb el dentista) als més importants (muntar un col·loqui participatiu a nivell mundial) i fer una primera tria entre els que s'han de realitzar o estan en curs i els que potser algun dia es realitzaran (aprendre a tocar l'acordió). Una vegada llistats, per a cadascun dels projectes en curs o futurs, cal decidir la primera i mínima tasca pràctica a fer per fer-lo arrencar: "Demanar a la Laurence el nom del seu dentista", " Llegir la fitxa sobre l'organització d'esdeveniments participatius a l'ebook de Coop-tic". Tot seguit cal afegir aquestes tasques a la llista de coses per fer. Totes les tasques de la llista de coses per fer han de ser pràctiques i no s'han de poder dividir en subtasques. Així doncs, en comptes d'apuntar "Preparar l'AG", més aviat cal dir: "Preparar un Doodle per fixar la data de l'AG" o bé "Demanar a la Laurence el fitxer dels participants (per poder-los enviar l'enllaç Doodle per fixar la data de l'AG)". "Preparació de l'AG" és un projecte, no pas una tasca.

Definir les prioritats en funció del que es pot fer

Un dels principis de base d'aquest mètode és el de triar i seleccionar les coses a fer tot preguntant-se: "Quina acció puc fer, aquí i ara?". De fet, per a David Allen, el que orienta la tria d'una tasca són les seves condicions intrínseques de realització, més que no pas cap idea de prioritats *priori*. A més cada tasca va acompanyada de criteris que permeten escollir l'acció a realitzar a continuació, en funció de l'estat de la qüestió:

1. el context: lloc (no puc efectuar aquesta tasca fora de l'oficina) o persona (no puc efectuar aquesta tasca sense l'Stéphane) o eina (no puc efectuar aquesta tasca sense un ordinador connectat a internet)
2. el temps disponible: necessito tant de temps per efectuar aquesta tasca
3. energia disponible: per efectuar aquesta tasca he d'estar totalment en forma, o ben concentrat o bé puc efectuar aquesta tasca encara que només em funcionin 2 neurones
4. prioritats: prioritats del projecte o de la tasca.

Ara bé, la prioritats arriba en últim lloc, no és qui determinarà la tasca però sí que és qui entre les moltes tasques possibles corresponents al context, al temps i a l'energia disponible, determinarà la que al final esculli.

Jo decideixo fer una tasca només si efectivament la puc fer.

Implementació del mètode

Una vegada establerts aquests principis, com funciona a la pràctica?

La safata d' arribada

És la primera eina del mètode GTD, una safata que agrupa tot el que arriba: el correu per gestionar, la idea genial que hem tingut a la dutxa, els documents, les coses a fer apuntades al final d'una reunió. Pel que fa a la idea genial que hem tingut a la dutxa o allò que no volem oblidar i que ens ve novament al cap quan ens estem adormint (i per evitar d'haver-nos-ho de repetir tot esperant que no se'ns en vagi del cap en despertar, cosa que no seria massa favorable per una bona nit de son reparador), només cal apuntar-s'ho immediatament i després quan sigui possible, ficar-ho a la safata d'arribada per ocupar-se'n més tard. Això implica tenir vora del llit (o de la dutxa!) un llapis i un quadernet, un smartphone, un dictàfon, tant se val el mitjà tècnic sempre que ens organitzem per tenir sempre a l'abast qualsevol cosa per apuntar: coses a fer, el que cal comprar o bé la idea genial.

Tot ha d'anar a parar a la safata d'arribada. Pel que fa a mi, en tinc dues: una pel paper (una cistella de plàstic) i una electrònica (safata d'entrada del meu mail). Fet això, convé revisar la (les) safata (es) d'arribada de manera molt regular amb un protocol definit. Jo, per exemple, ho faig una vegada al dia.

Gestió de la safata d'arribada

Dins la safata d'arribada hi anem entaforant tot el que arriba: la idea genial que hem tingut a la dutxa, l'acta de l'última AG, el tiquet de restaurant que caldrà fer que ens reemborsin, les factures i fins i tot les piles que cal recarregar.

Quan es revisa, s'agafa cada element un per un fent-li passar uns filtres successius:

Aquest element requereix alguna acció pràctica?

Sí: acció pràctica

1. Puc portar a terme aquesta acció en menys de dos minuts?

- si **sí**: es fa (*ja està, les piles són al carregador*).
- si **no**:

2. Sóc jo qui ho ha de fer?

- si **sí**: quina és la primera acció pràctica que he de fer per tractar aquest tema?
  - l'afegeixo a la meua llista de tasques (contextualitzant-la: context, durada, energia, prioritats)
  - si és una tasca que implica un dia i una hora precisos, l'afegeixo a la meua agenda (per la utilització de l'agenda, vegeu més avall)
- si **no**: delego

No: cap acció pràctica

1. És quelcom relacionat amb un projecte futur: l'afegeixo a la llista "Potser algun dia"

2. És un document que em farà falta més endavant

- és un document de referència que em farà falta, el classifico de seguida en els meus arxius de referència (ex. catàleg, reglament, etc...)
- és un document d'acompanyament per un projecte en curs: el deso a la carpeta projecte en curs corresponent (ex. formulari de sol·licitud de subvenció, article que servirà en una formació que tot just s'està muntant). Sovint això va acompanyat d'una tasca a fer. Per exemple apunto a la meua llista de tasca "Cercar una còpia de la declaració de l'associació a la Delegació del Govern per la sol·licitud de subvenció" i classifico el formulari a la carpeta "En curs: sol·licituds de subvencions"

3. No és res de tot això: **paperera**. És el cas de la majoria dels documents i e-mail que es reben! Vigileu amb la temptació de guardar-ho tot "per si de cas", cal pensar-s'ho bé demanant-se si realment pot servir algun dia. (Quan vaig adoptar el mètode GTD, vaig llençar totes les factures d'electricitat dels meus anteriors apartaments, algunes tenien més de 15 anys)

Alerta: res ha de tornar a la safata d'arribada, s'ha de gestionar tot, en l'ordre en què anem trobant els documents. Sinó tornem a engegar el cercle de la culpabilitat amb aquell document que no es vol gestionar i que va quedant sempre al fons de la safata d'arribada.

Quan la safata d'arribada és buida o ja no queda cap mail no llegit a la bústia: uf, quin descans!

L'agenda

En el mètode GTD, l'agenda és sacralitzada i no ha de servir més que per allò que realment té data i horari: una reunió, un tren. No ha de servir de llista de tasca bis. De fet, la decisió de llançar-se a fer una tasca no depèn pas d'un moment donat, previst amb anticipació: "Dimecres, m'hi poso amb el balanç moral" sinó del context. És més que probable que el dimecres en qüestió, la vostra companya de feina es quedi a casa perquè el seu fill està malalt i que us toqui a vosaltres respondre al telèfon tot el dia. L'únic resultat serà que el dimecres al vespre, l'única cosa que us quedarà, més que la satisfacció d'una jornada fructífera, serà "M..., no he escrit l'informe moral". Més tard res no us impedeix crear el context favorable per l'execució de les tasques prioritàries i reservar-vos alguna jornada en què refuseu totes les reunions a fi i efecte de tenir temps per fer les accions que demanen concentració.

Els arxius

Els arxius, ja siguin en paper o digitals són de dos tipus, els que es refereixen a projectes en curs i que comporten documents d'acompanyament del projecte (actes de reunions, etc...) i els que permeten classificar els documents de referència. David Allen proposa crear un arxiu per cada projecte, per petit que sigui encara que només consti d'un full abans que tenir un sistema d'arxius i sub-arxius. Es pot decidir prefixar tots els arxius per distingir-los fàcilment (en el meu cas, tots els arxius de projectes en curs comencen per EC - i tots els meus arxius amb els documents de referència comencen per RPro -)

Actualització

Regularment, cal rellegir la llista de projectes per revisar els projectes acabats però també per veure si es generen noves tasques. És el moment d'endregar els arxius dels projectes en curs que s'han tancat. Els documents operacionals se suprimiran i alguns documents d'acompanyament aniran a completar les referències generals. També és el moment de rellegir la llista dels projectes que "Potser algun dia " per verificar si no els ha arribat el moment!

Crédit Photos : [carlesciv sur Flickr](#) - CC BY-SA

Els acceleradors de projecte

Autor de la fitxa : Laurent Tézenas - Montpellier SupAgro

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Per garantir l'èxit d'una iniciativa com aquesta, és important interioritzar el mètode i seguir les regles que se'n deriven.

S'haurien de preveure tres rols:

- un ponent: la persona que presenta la situació-problema
- un animador - garant del mètode: presenta ràpidament la metodologia, recorda les regles, vetlla pel bon desenvolupament.
- un secretari: és qui pren les notes (funció compartida a etherpad)

Etapa 0: preparació (5 min.)

Al principi de la trobada, el grup hauria d'escollir:

- una persona que presenti el seu cas-problema: s'aconsella que aquesta persona es prepari l'exposició abans a partir de les pròpies reflexions sobre el que viu com una dificultat en la seva pràctica professional.
- un animador (garant de la dinàmica)
- una persona que prengui notes (o funció compartida a pad)

Etapa 1: exposició de la problemàtica o de la situació (5 min)

La persona que ha acceptat de sotmetre el seu problema exposa el més clarament possible la situació i el seu context. Explica a continuació com defineix el problema. Els altres membres de l'equip escolten.

Etapa 2: clarificació de la problemàtica (5 min)

Els membres del grup formulen preguntes per delimitar bé la situació; en aquesta etapa, han de limitar-se a fer preguntes sobre els fets (una millor comprensió del context per ex). La persona que ha exposat el seu cas aporta les precisions pertinents.

Etapa 3: contracte - reformulació del tema (1 min)

La persona que ha exposat el cas precisa **clarament** el que espera dels altres membres del grup. (*voldria que el grup m'ajudés a ....*)

Etapa 4: reaccions, comentaris, suggeriments (20- 30 min)

Són sobretot els altres membres del grup que intervenen: donen les seves impressions, reaccions i percepcions connotades amb avaluació i interpretacions de la situació... s'esforcen sobretot en proposar una visió diferent de la situació, en emmarcar-la diferentment. Poden fer suggeriments pràctics o donar consells.

La persona que ha exposat el cas **escolta** i s'obliga a no intervenir. És la primera interessada en prendre nota per escrit de tot allò que li sembli pertinent retenir.

Etapa 5: Síntesi i pla d'acció (5-10 min)

La persona que ha exposat el cas es pren un temps breu per dissenyar un mini pla d'acció amb els comentaris fets pels membres del grup (una síntesi personal del que vol retenir).

Durant aquest temps, els altres participants anoten les idees i comentaris que els poden ser útils en els seus projectes (idees transversals, etc.)

Acabat aquest temps d'escriptura, la persona que ha exposat el cas presenta el seu pla d'acció i indica la manera d'actuar que adoptarà. Els altres membres del grup no han de discutir les decisions d'aquesta persona ni seu pla d'acció; es comporten més aviat com a testimonis del procés d'aquesta persona; poden expressar el seu recolzament i encoratjar-la.

Les idees "transversals" anotades pels altres participants, seran presentades a continuació en plenari.

Etapa 6: Avaluació i integració dels aprenentatges, l'experiència (5 -10 min)

Per tancar com cal la trobada, convé fer una reflexió sobre el que ha passat. La persona que ha demanat ajut pot expressar com ha viscut l'experiència; el grup pot avaluar la seva manera de procedir i, si cal, aportar-hi algunes correccions per a la propera trobada. Es recomana al grup que es concedeixi alguns minuts per tal que cada membre pugui apuntar amb què es queda d'aquesta trobada.

Adaptat de: PAYETTE, Adrien and CHAMPAGNE, Claude. Le groupe de codéveloppement professionnel. Québec, Canada : Presses de l'université du Québec, 1997. ISBN 2-7605-0981-8.

Us podeu descarregar una fitxa simplificada, adaptada per Laurent Tézenas [Accelérateur_de_projet.pdf \(92.2kB\)](#) (en francès)

Els fluxos RSS i la sindicació

Autor de la fitxa : Outils-réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Què significa aquest símbol misteriós i aquesta sigla tan estranya?...

Què és un flux RSS?

Tant si l'anomenem "flux RSS" ("Rich Site Summary" o "Really Simple Syndication"), "canal RSS", "fil RSS", "fil d'informació", el principi és el mateix: es tracta d'un **format de dades utilitzat per difondre les actualitzacions dels llocs en què el contingut canvia freqüentment** (llocs d'informació, blogs...).

Un flux RSS ofereix un resum de les novetats d'un lloc: generalment un títol, una descripció sintètica i un enllaç cap a la pàgina original de la informació.

El fixer RSS s'actualitza permanentment: conté les últimes informacions publicades.

Per a què serveix?

Hi ha dues maneres d'utilitzar un flux RSS:

- **per a informació personal:** per abonar-se i consultar en un sol indret les últimes actualitzacions de llocs web, sense haver-les de visitar. Indispensable per fer la vigilància tecnològica, per seguir l'activitat de dispositius cooperatius oberts i per tant garantir una moderació "à posteriori"...
- **per a un webmaster a fi i efecte de syndicar continguts,** és a dir publicar automàticament en un lloc Internet informacions provinents d'altres llocs Internet. Indispensable per fer que es creuin les xarxes, per evitar d'importar diverses vegades la mateixa informació, per dinamitzar el nostre lloc web sense massa esforç;-)

Els lectors de flux RSS

Per abonar-se a un flux RSS individualment, cal disposar d'una eina específica, anomenada "lector RSS" o bé "agregador RSS".

N'hi ha de 2 tipus:

- **Eines d'escriptori:**
  - Thunderbird:
    - +: molt fàcil d'utilitzar, interfície simple, multi-plataforma (Mac, Windows, Linux), aquest programa és més que un lector de fluxos
    - -: aquest programa no només és un lector de fluxos
  - RSSowl:
    - +: funcionalitats avançades, navegació per pestanyes, multi-plataforma (Mac, Windows, Linux)
    - -: no massa fàcil d'utilitzar, lent (JAVA)
  - FeedReader (Windows), NetNewsWire Lite (Mac), o Liferea (Linux)
    - +: molt fàcil d'utilitzar, interfície simple
    - -: mono-plataforma (Mac OU Windows OU Linux)
  - Akregator (Linux)
  - Firefox
- **Eines en línia:**
  - Netvibes
  - iGoogle

Sindicació

En general es parla de "sindicació de continguts" per designar la possibilitat de re-publicar o redifondre en un lloc Web - en principi de manera automatitzada - el contingut provinent d'un altre lloc Web.

Exemples:

Sindicació

- [Tela Botanica](#), pàgina de notícies
- [Educ-envir.org](#), pàgina de notícies

Alerta amb els drets d'autor!

Font il·lustració: ejk* - Flickr - CC-BY-SA

Escriure per a la web

Autor de la fitxa : Outils-réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

La redacció web: una escriptura periodística potenciada pel digital

Contràriament a una idea encara massa àmpliament difosa, escriure per a la web no és quelcom que es pugui improvisar. A més de la capacitat d'estructurar la informació i transcriure-la, pròpia de tots els periodistes, aquest exercici necessita un bon coneixement de les característiques de la Xarxa i una metodologia específica d'aquesta eina, que depèn en gran part del fet que la lectura que fa l'internauta és diferent que en suport paper. Cal procurar captar-ne l'atenció, guiar-ne la visita, permetre-li d'anar i tornar lliurement entre les diverses capes del lloc web a través d'enllaços i proporcionar-li directament allò que hi ha anat a buscar: una dada clara, estructurada i actualitzada.

Unes regles d'escriptura periodística transferides a la web

A grans trets, la redacció web reprèn les regles bàsiques de l'escriptura periodística de la premsa en paper. Hi trobem per tant els mateixos elements principals i les mateixes tècniques d'escriptura d'un mitjà tradicional. És a dir:

L'entradeta i els titulars

Els elements centrals al voltant dels quals s'organitza l'article són:

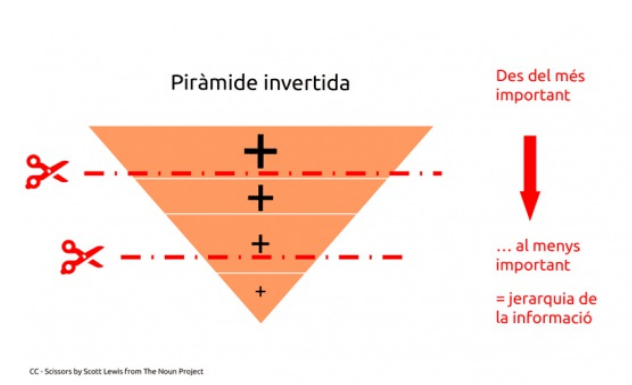
- **El títol** que es divideix en dues categories:
  - informatiu: que no té efecte d'estil i ha de ser simple i clar.
  - incitatiu: que procura estimular la curiositat per veure la informació. Per exemple: "*Allò infinitament petit que suscita un gran debat*" (Article sobre les nanotecnologies).
- **L'entradeta**: que pretén forçar la lectura de l'article fins al final ("enganxar el lector").
  - la seva forma ha de ser vivaça per retenir l'atenció, estimular la curiositat i l'interès, i original (en el contingut i en la forma).
  - el vocabulari es compon de paraules-clau (per la **referenciació**) i de verbs expressius.
- **Els títols intermitjos** que serveixen per estructurar el contingut, oferir més claredat al text i augmentar la visibilitat per als motors de cerca.

La regla de les "5 W + H"

La regla de les "5 W + H" és un mitjà mnemotècnic per no oblidar les informacions essencials que han d'aparèixer a l'article. Consisteix en respondre a les preguntes següents:

- **Qui**: el subjecte de l'acció;
- **Què**: l'acció, els fets concrets;
- **Quan**: el període durant el qual l'acció, els fets s'han desenvolupat o es desenvoluparan;
- **On**: l'indret on s'han produït o es produiran
- **Perquè**: la seva raó de ser;
- **Com**: la seva forma de ser.

El principi de la piràmide invertida

Recurrent en el periodisme en paper, el principi de la piràmide invertida es basa en la narració dels fets per ordre decreixent d'importància. Es comença per les informacions generals i s'acaba amb els detalls. Les informacions rellevants es posen al principi seguint el postulat que el lector va perdent l'interès a mesura que llegeix. Aquesta tècnica porta naturalment a jerarquitzar i estructurar la informació. Molt utilitzada en el món de la redacció web, tanmateix no és, com es pretén sovint, ineludible. De fet la web permet utilitzar els enllaços hipertext per anar cap al més específic i tenir diversos nivells de lectura.

Font: Own work

O el "mètode champagne"?

Avui alguns redactors web posen en entredit la tècnica de la piràmide invertida i prefereixen el mètode champagne. Proposat per [Mario Garcia](#), un cèlebre grafista, aquest mètode consisteix en estructurar la informació de tal manera que l'atenció del lector sigui estimulada aproximadament cada vint i una línies. L'objectiu buscat és que l'internauta mantingui el seu interès per l'article i la concentració.

Concebre textos llegidors i atractius: treballar l'estil

Com amb el suport paper, cal generar uns textos llegidors i atractius per estimular la lectura de l'internauta i fidelitzar-lo, tot:

Redactant uns textos agradables. Per això és recomanable:

- Humanitzar la narració, fent que sigui viva: prioritzar sempre les descripcions, els ambients.
- Escenificar la informació, posar-la en forma de guió.
- Diversificar els angles d'aproximació.

Adquirint i desenvolupant un estil. Per això és aconsellable:

- Llegir molt. Aprendre a llegir amb ull d'especialista: allò que és eficaç, el que ens agrada.
- Crear-se un univers, "estudiant", inspirant-se, escrivint.
- Entrenar-se amb exercicis curts: mini retrats, d'ambient, de situació, notícies breus, missatges...
- Superar el sentit del ridícul: donar a llegir els propis textos (fins i tot en esborrany), acceptar crítiques i consells...
- Deixar aflorar la pròpia sensibilitat. Un bon redactor no traeix l'imperatiu d'objectivitat sinó que deixa transparentar les emocions, l'entusiasme, la indignació... Insuffla vida al seu article.

Per tenir més elements sobre les regles bàsiques de l'escriptura periodística, consulteu el curs dedicat a aquest tema "[Améliorer ses écrits en intégrant méthode et principe journalistique](#)".

Una escriptura optimitzada pels desenvolupaments digitals

Encara que la redacció web tingui com a referent els mètodes del periodisme tradicional, no es pot limitar simplement a traslladar uns continguts des del paper a Internet. Això no tindria gaire valor afegit. El desenvolupament de les tecnologies digitals ha permès el deslliurament de nombroses limitacions (el temps, l'espai limitat de difusió, el nombre de lectors, etc.) i l'establiment d'una relació directa amb el lector...

Transformar el lector en actor!

El que diferencia l'escriptura web de l'escriptura periodística en paper és, sense cap mena de dubte, el paper assignat a l'internauta. De simple lector, amb la Web 2.0, ha esdevingut un actor integral que ja pot generar continguts mitjançant comentaris a un article, intervencions en fòrums, xats o bé en el seu propi blog. També pot "qualificar" la informació rebuda reenviant-la i votant-la. **La interacció** és l'autèntic nucli de la redacció web! La que permetrà que els continguts existeixin, s'aprofundeixin i es difonguin per la Xarxa.

Aquesta interacció amb l'internauta pot ser impulsada i posteriorment alimentada amb la implementació de diverses accions:

Assegurar-se que el missatge percebut sigui realment el que es vol comunicar

La interacció amb l'altre implica una proximitat. Aquesta no pot existir si les idees desenvolupades en els escrits del redactor no expressen realment allò que pretén comunicar i no encaixen amb la línia editorial anunciada. Per tant pot ser necessari en alguna ocasió controlar la coherència de les pròpies formulacions utilitzant per exemple els **núvols de paraules-clau** (*tag cloud* en anglès) que permeten, a través d'una representació visual, destacar els mots més utilitzats en un lloc o una pàgina web. En general, aquests van apareixent en fonts de caràcters més grans com més populars o utilitzats siguin. Aquestes eines són útils per prendre distància respecte als propis escrits i tenir una visió global dels conceptes més tractats tot rectificant el tret, si cal, per fer coincidir al màxim les pròpies paraules amb la idea de partida.

Entre els generadors de paraules-clau, destaquen: Tagcrowd i Wordle

Permetre a l'internauta que aprofundeixi la seva lectura

La utilització de links d'hipertext (dirigits cap a l'exterior) permet enllaçar els propis escrits a d'altres pàgines que tracten el mateix tema. Això ofereix a l'internauta la possibilitat d'aprofundir en els conceptes enunciats gràcies a l'accés a recursos complementaris i a instaurar un nou diàleg entre autors i lectors. Internet ha canviat radicalment la nostra relació amb la informació: aquesta ja no està aïllada, s'integra en un extens camp de coneixements! Els enllaços hipertext ofereixen nombrosos avantatges:

- contextualitzar els conceptes i dotar-los de més matèria,
- fidelitzar el lector que apreciarà la riquesa del contingut,
- oferir una visibilitat suplementària als escrits introduint-los en una xarxa més àmplia (els llocs enllaçats poden a la vegada introduir un link cap a la vostra pàgina),
- captar l'internauta animant-lo a seguir passejant-se per la pàgina

Suscitar la participació

La comunicació digital, més que produir continguts, persegueix la finalitat de compartir-los tot animant els internautes a opinar, a construir una relació entre-lectors i a reenviar-los. Per assolir aquesta fita cal, concretament:

- l'activació de comentaris que cada cop més apareixen com una prolongació de l'article. Els internautes aporten noves dades, oferint un nou punt de vista o reenviant cap a d'altres continguts pertinents que aborden el mateix tema,
- la introducció d'opcions de compartició sota l'article per animar el lector a reenviar-lo,
- l'obertura d'un debat en un fòrum,
- la invitació a contribuir, etc.

Aquestes tècniques també permeten millorar el contingut en funció dels feedbacks dels lectors i federar una autèntica comunitat al voltant dels seus escrits. Més encara, una eina com Wiki ofereix a l'internauta la possibilitat d'afegir les seves pròpies dades a les ja existents i modificar les últimes. Així és com el digital marca el pas d'una escriptura individual a una **escriptura col·laborativa** !

Superar les fronteres del temps

Esctura immediata...

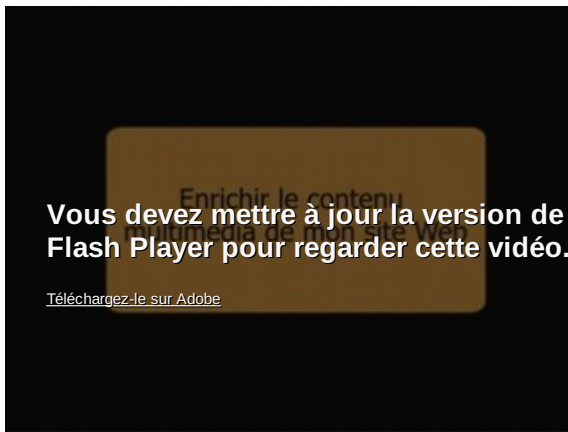
Internet no només permet que s'estableixi una relació directa amb el propi lector, sinó que ho fa d'una manera instantània...Avui dia gràcies a les xarxes socials podem difondre continguts i rebre respostes i tot i això en directe! **Twitter**, Facebook, CoveritLive...Totes aquestes eines de "live-blogging" faciliten l'aparició de noves pràctiques d'escriptura en les quals el contingut és pensat com un suport per a una informació més extensa més que com un fi en si mateix. El text s'inscriu doncs en un univers més col·laboratiu en el qual l'autor assisteix en directe a la difusió de la seva producció: publicada en alguns blogs, piulada, **scoopa**, retuitejada, comentada...Una autèntica **cadena editorial** s'activa de forma natural per donar vida a l'escrit, per poc que aquest tingui qualitat. Això per força modifica en profunditat la relació entre l'escrit i el seu autor, que cada cop més es veu empès a **deixar anar** la seva producció, acceptant tenir cada cop menys control sobre la seva difusió, acceptant també de ser jutjat, a vegades durament...Aquest estat de coses imposa a qui vulgui publicar en línia una reflexió prèvia sobre la seva relació amb l'escriptura i també sobre què acceptar mostrar de si mateix. El passatge de l'escriptura privada a la pública pot ser complicat...

... escriptura d'anàlisi

Paral·lelament a aquesta escriptura de l'instantani, el digital permet una escriptura/lectura d'anàlisi. De fet, l'aparició de tablets, smartphones i altres eines de comunicació mòbils ha portat a un comportament diferent de lectura, ja que l'internauta pot seleccionar i a continuació guardar les fonts que l'interessen per immersir-s'hi més tard, en un context més favorable. El repte del redactor web rau per tant en adoptar noves estratègies editorials que empenyin el lector a baixar-se el contingut i llegir-lo més tard, per aprofundir en la seva lectura. Han nascut eines enfocades a aquesta fita: per exemple *Pocket* (antigament *Read It Later*) o Evernote que permeten guardar continguts seleccionats a la Web, arxivar-los i classificar-los amb l'ajut de filtres o etiquetes.

Enriquir la informació en línia

El digital també permet enriquir un article amb continguts variats i barrejar els formats en pro d' un recorregut més ric per al lector! Loic Hay, especialista en serveis i usos de les tecnologies de la informació, passa revista a alguns widgets (= aplicacions) que permeten enriquir la informació en línia: creació i personalització d'un album de fotos, integració de models 3D, integració de vídeos, etc. Aquests fragments de vídeo (en francès) procedeixen de l'Explorcamp organitzat per la Mitic (Missió de les Tecnologies de la Informació per Còrsega) els dies 26 i 27 de juny de 2008 i dedicat al Web 2.0:

explorcamp - enrichir contenu par mitic20

explorcamp - enrichir contenu multimedia 2 par mitic20

Redactar per a la web: fora idees preconcebudes!

Finalment, en matèria de redacció web, les idees preconcebudes són múltiples i tenaces: caldria redactar frases de menys de 15 mots, simplificar el missatge al màxim, evitar l'ús de la negació i de la passiva, prioritzar una estructura subjecte-verb-complement, escriure en mode d'exploració... En realitat la redacció, tant digital com en suport paper, s'ha d'adaptar a l'audiència, als objectius plantejats, al context particular en el qual s'inscriu. Un text destinat a una revista de ciències humanes o una pàgina consagrada a la filosofia en cap cas poden seguir les mateixes regles que un document concebut per valoritzar una empresa o uns productes comercials.

L'estudi Eyetrack, realitzat pel Poynter Institute en 2007, demostra que els internautes llegeixen en profunditat les revistes en línia, fins i tot més temps que les revistes en paper. [El blog jurídic de Maître Eolas](#), un dels més llegits a França, n'és un exemple perfecte. Demostra que és possible escriure entrades llargues i fidelitzar una extensa comunitat de lectors.

Etherpad

Autor de la fitxa : Frédéric Renier, Supagro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : Un Etherpad és un servei en línia que permet a diverses persones prendre notes de forma simultània. A una pàgina de redacció s'hi troba associat un xat.

Etherpad també és un programari lliure que es pot instal·lar en un servidor.

Lloc oficial : <http://etherpad.org/>

Família d'eines : Comunicació síncrona nica

Presentació :

Un exemple d'ús a l'aula

Requisits previs :

- connexió a Internet correcta

Algunes aplicacions :

- Prendre notes de manera col·laborativa en una reunió. Les conseqüències en les relacions de dominació en un grup són importants, aquesta pràctica ajuda a "desplaçar les línies".
- Presa de notes entre socis a distància afegint al pad una eina de videoconferència. Val a dir que no sempre és fàcil compartir l'atenció i la pantalla entre dues aplicacions.
- Seguiment en directe del desenvolupament d'una reunió, amb la possibilitat de formular preguntes i comentaris en l'espai "xat".

Per dominar-ho :

- [Fer tests en aquest pad de demostració](#)

Per aprofundir-hi : [Crea un compte a Framapad.org](#), creeu un espai de treball on podeu convidar usuaris (l'accés dels quals queda protegit per una contrasenya), crear pads interns al grup que s'ha format, i tenir accés a funcionalitats d'administració dels vostres pads: llistats, arxiu, càrrega, supressió.

Un pad creat des d'un compte per tant és reservat, per defecte, als membres del compte (privat), però també pot ser obert a tothom com els pads públics, o bé protegit per una contrasenya específica.

Avantatges :

- El gran clàssic de les primeres experiències irreversibles de cooperació
- Molt simple d'utilitzar, cada aportació és visualitzada directament pels altres, té moltes possibilitats d'exportació, permet un co-redactat sincronitzat, "wysiwyg" (la composició de la pàgina es fa com amb un processador de text clàssic).
- Les notes que es prenen són més completes.

Inconvenients :

- Crear un pad directament des de la barra d'adreces del navegador pot representar un obstacle metodològic important.
- Limitat a 16 connexions simultànies
- Depenent de la qualitat de la connexió a Internet l'experiència pot ser del tot contraproduent

Llicència : Llicència lliure, Gratuïta

Utilització : Senzill

Instal·lació : Reservat per a Jedis de la informàtica

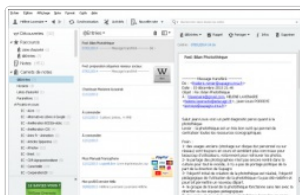
Evernote

Autor de la fitxa : Emilie Hullo, Outils Réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

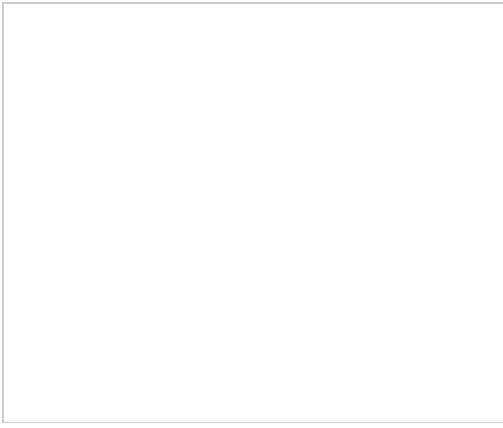
Com a introducció : Llibreta de notes virtual, Evernote és una eina gratuïta que permet millorar la gestió de la nostra informació en el dia a dia concentrant en un únic i mateix indret totes les dades.

La inscripció als seus serveis és gratuïta. També disposa d'una versió premium (de pagament) que proposa unes aplicacions avançades (1 GB mensual de descàrrega en el vostre espai, accés al suport tècnic, seguretat millorada).

Lloc oficial : <https://www.evernote.com/>

Família d'eines : Ofimàtica en l'ònia

Presentació :

[Evernote webinar cobdc](#) from [Maribel Jove](#)

Requisits previs : Navegació per Internet.

Algunes aplicacions : Evernote ofereix múltiples funcionalitats:

- Capturar pàgines web amb text, enllaços i imatges.
- Emmagatzemar i arxivar la informació com a notes i en un portal personal.
- Organitzar i estructurar les notes agrupant-les en carpetes i amb paraules-clau.
- Guardar-les sense limitacions de temps.

Per dominar-ho : [Evernote: l'arxiu digital de la xarxa](#)

Per aprofundir-hi : [Implementa GTD amb Evernote 5](#)

Avantatges : Aquest programa, senzill d'utilitzar, permet centralitzar la informació gràcies a una interfície ben realitzada i sincronitzar-la en diversos aparells. N'és disponible una aplicació nòmada: iPhone, iPad, BlackBerry, Android etc.) i proposa unes extensions per instal·lar en la barra d'eines dels navegadors per capturar directament els continguts durant la navegació. Ofereix la possibilitat de realitzar una cerca entre les notes mitjançant paraules-clau, títols o també llocs. Evernote també permet compartir les carpetes amb altres usuaris.

Inconvenients : Hi ha una versió del programa disponible en línia i també una versió client del software que cal instal·lar en cada ordinador i telèfon utilitzat (Mac, Win, Android). No gestiona encara els vídeos (excepte el flux d'una webcam) i disposa d'un editor de text encara una mica limitat. Finalment, la versió gratuïta només ofereix la possibilitat de llegir els blocs de notes d'un altre usuari i no d'editar-los i per tant l'ús col·laboratiu d'Evernote és limitat.

Llicència : Programari de propietat, Freemium

Utilització : N'hi ha de més senzills, però també de més complicats

Instal·lació : Senzill

Formador 2.0: una nova forma de fer formació

Autor de la fitxa : Outils-réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

Noves tecnologies, digital: nous reptes per a la formació

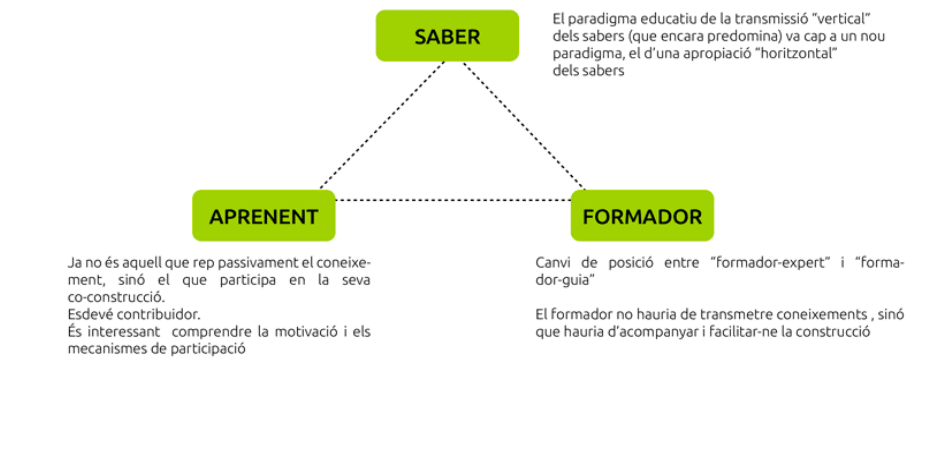
Sens dubte l'arribada del digital i d'Internet ha obert per al sector de la formació una munió de possibilitats.

El canvi de mètodes que se'n deriva va més enllà de les aportacions tecnològiques, i en resulta modificada tota la organització de la informació, de l'espai, de la distància i de la temporalitat.

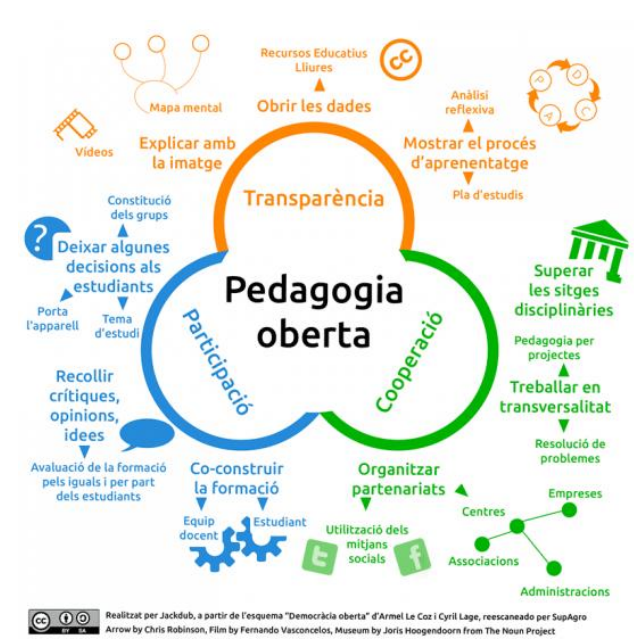
Factors de canvi vinculats a les noves tecnologies:

- L'accés il·limitat als recursos (ITyPA! o Internet, Totes les eines hi són per aprendre)
- la interacció multidireccional a distància; la "presència a distància" on la rellevància de la relació revesteix tota la seva importància
- la comunicació horitzontal en xarxa
- la introducció de les realitats virtuals i dels micro-móns
  - les lògiques de participació introduïdes per la cultura digital

Tots aquests elements porten a plantejar un nou model d'ensenyament:

Cosa que implica:

Noció annexa:

- [Web 2.0](#)

Les oportunitats i els reptes de les TIC per la formació

Els formadors de la Xarxa d'ensenyament francòfon a distància de Canadà REFAD han identificat de forma molt exhaustiva les oportunitats i els reptes lligats a les eines de la Web 2.0:

Les oportunitats:

- La **mobilitat i la portabilitat** i per tant una flexibilitat augmentada per als usuaris, que hi tenen accés arreu i en tot moment.
- Un **augment de la motivació** al menys d'una part dels aprenents, sobretot els més joves, que pot traduir-se en una major perseverança.
- L'**estudiant com a productor de continguts d'aprenentatge**, i per tant un aprenentatge més visible amb una millora de l'apropriació de la matèria, de l'autonomia i de la responsabilització.
- Múltiples oportunitats de cooperació, socialització i interaccions i per tant **d'aprenentatge de la col·laboració i del treball en equip** tant pels estudiants com per formadors i institucions.
- L'**expressió en diversos formats**, inclòs el multimèdia, que permet una personalització i un suport a diversos estils d'aprenentatge.
- La **Facilitat i rapidesa de la difusió de la informació** a costos molt baixos, independents de la distància, que n'augmenten l'abast.
- La **multiplicitat o omnipresència d'eines** de suport per a tots els aspectes de l'experiència educativa.
- Un **ampli accés a continguts, experts i formacions**, que representa un factor d'harmonització, en especial entre regions.
- **Noves possibilitats d'organitzar la informació i de creació de metadades.**
- Una ocasió **d'aprenentatge d'ús dels mitjans i eines tic i d'alfabetització digital**, que es pot traslladar a d'altres contextos.
- Una **oportunitat d'innovació a l'ensenyament**, d'obertura a noves maneres de fer i d'innovació organitzativa, com ara aprenentatges més personalitzats i més contextualitzats.

Els reptes:

- La necessitat per a docents i institucions de **compartir el seu poder i el seu control**. Una evolució de l'autoritat cap a la transparència, del paper d'expert al de facilitador, de la presentació a la participació.
- L'**ajut a la motivació i a la participació** necessari per al passatge del rol de l'aprenent d'oïdor passiu al de actor actiu i creatiu.
- Una necessitat d'**aprenentatge de múltiples alfabetes**: ús de les tecnologies, competències informàtiques, gestió de la identitat digital, etc.
- Els aspectes relacionats amb **la propietat intel·lectual** i l'evolució de les pràctiques de producció de continguts i treballs (composicions, cooperacions, etc.).
- La gestió de la **immediatesa de les comunicacions** i de la ràpida evolució dels programaris socials.
- Els riscos relacionats amb **la seguretat de les informacions a la Web** i la cybercriminalitat.
- La tria de les **eines i de la seva integració**, o no, en els sistemes institucionals.

a: WIKIS, BLOGUES ET WEB 2.0, Opportunités et impacts pour la formation à distance, 2010 [Text íntegre](#)

Les pràctiques pedagògiques específiques

Les raons per adoptar les noves tecnologies són en primer lloc pedagògiques, vinculades a les necessitats dels aprenents. Per tant, el seu impacte en el disseny del dispositiu i les modalitats de control pot ser rellevant. Aquí en tenim unes pistes:

La motivació i el suport a la participació

El disseny de les formacions ha de preveure fluctuacions importants en l'interès i la participació i preparar mesures per suscitar-los i mantenir-los més enllà de l'entusiasme inicial. Les eines per si soles no són suficients; és bàsic l'objectiu o el sentit que el guió pedagògic atribueix al seu ús.

El mitjans socials tenen un paper motivador en la majoria d'experiències educatives. Ofereixen una sensació d'empoderament als aprenents i noves possibilitats de socialització. Estimulen positivament la perseverança en formacions de més llarga durada.

Sovint s'indiquen dos elements lligats a la motivació dels alumnes:

- l'avaluació de la participació : és més una opció forçada que deliberada de participació. I també comporta el risc d'una participació mínima que només procura adequar-se als criteris d'avaluació. Contràriament a la opinió de qui creu que els alumnes només fan els treballs avaluats formalment, l'absència de condicions rígides (per ex. les pròpies d'un blog) empeny els alumnes a fer servir els blogs encara més. Cal trobar el terme mig entre obligació i llibertat.
- l'àmplia difusió de les aportacions: l'obertura dona visibilitat, orgull i permet la reutilització. Per tant, en general és vista com un factor de motivació. Aquesta pràctica és emprada sistemàticament en les formacions Animacoop. L'alumne produeix continguts que es poden difondre. És una feina que implica més responsabilitat però també més apreciada (veure exemples de producció: <http://animacoop.net/wakka.php?wiki=ContenusProduits>).

Uns itineraris individuals, col·laboratius o cooperatius

La varietat d'eines de comunicació utilitzables i les necessitats diverses porten a una oferta diversificada d'itineraris. Per aquest motiu l'enfocament pedagògic correcte seria el de variar per oferir als aprenents d'estils d'aprenentatge diferents la possibilitat d'un itinerari més adaptat.

Les activitats col·laboratives, facilitades per les eines de la Web 2.0, tenen un interès encara més concret: són alhora "un bon vector d'aprenentatge " i un mitjà "per afavorir el desenvolupament de vincles socials entre els aprenents", i permeten "lluitar contra els riscos d'aïllament i desmotivació sobretot en l'aprenentatge a distància". Permeten assolir de forma simultània diversos objectius:

- la realització,
- el raonament de nivell superior,
- el guany de temps de treball,
- la transferència de l'aprenentatge,
- la motivació per assolir la fita,
- la motivació intrínseca i continuada,
- el desenvolupament social i cognitiu,
- l'atracció interpersonal,
- el suport social, les amistats,
- la reducció dels estereotips i dels prejudicis,
- la valorització de les diferències,
- la salut psicològica, l'autoestima,
- les competències socials,
- la interiorització dels valors,
- la qualitat de l'entorn d'aprenentatge... i molts altres.

No obstant l'entrada del digital posa de relleu alguns bloqueigs d'un treball (aprenentatge) col·laboratiu: intercanviar amb eficàcia informacions essencials en vistes d'un projecte conjunt és una etapa suplementària que no superen nombroses organitzacions, per manca de cultura del compartir per una banda i per necessitats bàsiques dels individus per l'altra. El treball col·laboratiu es basa, abans que res, en el voluntariat i no pot ser una obligació.

Un aprenentatge i un entorn més personalitzats

La cultura i la pluralitat d'opcions que ofereix la Web 2.0, combinades amb les seves possibilitats de "posada en escena del jo", apelen a una major personalització dels itineraris, tal com dèiem abans, però també a l'ampliació de modalitats d'expressió i d'eines. Es pot tractar d'una personalització molt limitada: perfils i pàgines personals, fotos, etc., integrades en un entorn d'aprenentatge institucional, més centrat en el curs o el trimestre que en l'aprenent. Però més sovint, com ja s'apuntava en el capítol anterior, es parla d'un replantejament més fonamental en què **l'estudiant construeix el seu propi entorn d'aprenentatge personal**, a partir de l'elecció personal de les eines, independentment de les institucions que freqüentment posteriorment, i en el qual construeix a la vegada el seu portfoli, testimoni tant de la seva formació continuada com de la seva experiència, i la seva identitat digital.

Pedagogies actives i aprenentatges més contextualitzats

A més les eines de la Web 2.0 faciliten un aprenentatge en l'acció, més autèntic o ubicat. L'aprenent, per exemple, pot construir-hi uns recursos que poden ser utilitzats per la comunitat. Un exemple: els articles produïts pels alumnes Animacoop, els formadors els reutilitzen en la producció de nous cursos.

Continguts multimèdia

Un altra utilitat que aquestes eines ofereixen als pedagogs és l'evolució cap a recursos d'aprenentatge molt menys textuals. En particular el vídeo viu una popularitat fulgurant.

- La utilització del blog: permet deixar testimonis dels aprenentatges i és excel·lent en les pràctiques d'avaluacions formatives.
- El Wiki mostra les aportacions de cadascú a un treball col·laboratiu.
- El vídeo i la videoconferència permetent avaluar l'expressió oral o l'apropiació dels continguts. També es pot construir a partir dels continguts existents; per exemple

avaluar o completar un article d'un wiki.

La utilització de l'eina apropiada

El formador ha de poder escollir, entre una àmplia panòpia d'eines, quines són les més pertinents per a l'aprenentatge proposat. Sovint, si la seva institució no ho ha fet abans, també ha de seleccionar els programes de suport. Les discussions entre ensenyants en fòrums especialitzats revelen una difosa perplexitat davant la multiplicitat d'eines disponibles i la dificultat d'establir quina és la més apropiada per a cada activitat pedagògica. Més endavant us proposarem una petita selecció d'eines classificades per usos.

Acompanyament

Per anar més enllà del simple comentari o del formatejat, per progressar cap a aprenentatges de més alt nivell, com ara el desenvolupament de l'argumentació, de la crítica i de la síntesi, cal que hi hagi un acompanyament pedagògic continu i essencial.

La supervisió d'itineraris interactius com els que permet la Web 2.0, doncs, ja no només demana més temps, sinó també una disponibilitat més continuada. Per donar resposta a aquesta major necessitat de temps i disponibilitat, s'han apuntat diverses solucions.

- la necessitat d'establir, des del començament, unes disponibilitats de temps de "micromentors":
- el treball col·laboratiu. La supervisió és realitzada per equips de quatre professors: "Aquesta forma d'actuar beneficia tant als estudiants, que reben una resposta en un termini molt curt, com als professors, que comparteixen la tasca de respondre als correus".

Framadate

Autor de la fitxa : Outils-Réseaux et SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : Petita eina molt senzilla per decidir una data amb un grup o crear una petita enquesta.

Lloc oficial : <http://framadate.org>

Família d'eines : Calendari

Requisits previs : accés a Internet necessari

Algunes aplicacions :

- Fixar una data de reunió
- Escollir un logo
- Escollir un nom per al grup

Per dominar-ho :

Per aprofundir-hi :

- Només s'han de proposar dates en què estiguin disponibles les persones la presència de les quals sigui indispensable
- No s'han de proposar massa dates, ja que això dilueix les respostes. Conseqüència possible: la data més votada correspon només a una minoria del grup
- Fixar una data de finalització de l'enquesta
- Cal vigilar quan hi ha diversos Framadate oberts: cal tenir-ho en compte en les respostes

Avantatges :

- Respon perfectament a les necessitats dels grups de trobar una data comuna.
- El fet que els participants vegin les respostes dels altres estimula la cerca d'un consens.
- És una eina molt fàcil d'utilitzar, la seva introducció en grups de principiants pot representar una primera etapa, una "petita experiència irreversible".
- Software lliure
- Allotjat per una associació sense ànim de lucre: no hi apropiació ni revenda de dades
- Evita congestionar les bústies d'e-mail inútilment quan cal acordar una data entre uns quants.

Inconvenients :

- L'eina no resol els problemes de manca de disponibilitat.
- Tenen més avantatge aquells que responen primer.
- No s'escau per a reunions reservades o decisions secretes perquè l'enquesta o els participants són visibles per a tothom
- Servei en línia gestionat per voluntaris: la disponibilitat del servei no és garantida

Llicència : Llicència lliure, Gratuït

Utilització : Senzill

Instal·lació : No cal instal·lació

Freeplane

Autor de la fitxa : Frédéric Renier, Supagro Florac, Outils-Réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció :

- Freeplane és un programari lliure que s'instal·la en local en el vostre ordinador (Mac, Windows et Linux). Permet crear mapes mentals que poden ser exportats en HTML a una pàgina web.
- Mapa heurístic és sinònim de mapa mental.

Lloc oficial : http://freeplane.sourceforge.net/wiki/index.php/Main_Page

Família d'eines : Mapa mental

Presentació :

- Per començar un mapa mental, es col·loca al centre el tema de reflexió. Per a cada nova idea relacionada amb aquest tema, es crea una branca i s'escriu la idea en un node. A continuació es desenvolupa aquesta branca creant unes subbranques.
- Quan totes les idees estan situades en el mapa se li ha de donar forma, afegint icones, dibuixos o imatges, escollint un color per a cada branca. Com més organitzat i il·lustrat sigui el mapa més serà comprensible i fàcil de recordar.
- Per plasmar visualment la jerarquia d'idees, es comença per allò més general (escrit amb lletres grans al centre) i es passa gradualment als aspectes particulars (que s'escriuen amb lletres cada cop més petites a mesura que ens allunyem del centre).
- Els mapes mentals són uns procediments que fan treballar els dos hemisferis del cervell en sinergia. Això permet activar els processos associatius i imaginatius propis del pensament. El fet d'haver de col·locar un concepte en algun punt del mapa obliga a pensar la seva relació amb els altres conceptes.

Requisits previs : Cap, aquesta mena de presentació de les idees simplement agrada o no.

Algunes aplicacions :

- En un grup el mapa mental pot ajudar a representar la diversitat d'opinions. Concretament permet la representació d'idees antagonistes.
- El brainstorming (pluja d'idees).
- La redacció d'un informe, d'un llibre, el mapa d'un lloc web. Freeplane permet exportar un mapa amb format Open office.
- La memorització
- La redacció de fitxes de lectura
- La gestió de projecte (utilitzant per exemple la funció avançada d'atributs i de filtres)

Per aprofundir-hi :

- Ajuda molt conèixer les principals dreceres de teclat del programa

Avantatges :

- És una eina que permet representar la complexitat d'un problema.
- Hi ha molts recursos en línia sobre el tema dels mapes mentals (usos, exemples, trucs...)

Inconvenients : Freeplane és un programa que compta amb nombroses funcions i al principi el seu ús pot resultar una mica complex.

Llicència : Llicència lliure, Gratuït

Utilització : N'hi ha de més senzills, però també de més complicats

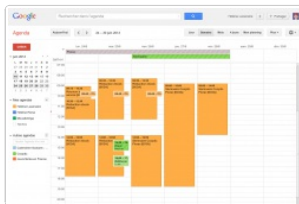
Instal·lació : Senzill

Google agenda

Autor de la fitxa : Hélène Laxenaire - SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : Google Agenda és una eina de Google que permet comptar amb una agenda on line (disponible en un ordinador o un smartphone) que pot ser compartida o publicada en una pàgina web. Aquesta eina permet compartir un calendari d'esdeveniments i reunions d'una associació, conèixer el planning dels col·laboradors o també planificar reserves de recursos (per exemple una sala).

Lloc oficial : <https://www.google.com/calendar/>

Família d'eines : Ofimàtica en línia

Presentació : Google Agenda és un calendari en línia que pot ser visible on-line i compartit. També és possible publicar-lo en una pàgina web. Google agenda permet importar altres planning (creats en Google Agenda o amb format ICS) facilitant la consulta de diverses agendes en una mateixa pàgina. Finalment permet, en un grup on tots els membres utilitzen Google Agenda, veure les disponibilitats d'uns i altres i convocar-los a reunions en un dia i una hora determinats.

Requisits previs :

- Tenir un compte Google

Algunes aplicacions :

- publicar en un lloc web les properes reunions d'una associació
- compartir una agenda per determinar l'arribada dels assistents a un esdeveniment. Totes les persones que recuperen la informació de les hores d'arribada l'apunten en la mateixa agenda que també és utilitzada per apuntar qui les anirà a buscar a l'estació
- gestionar el planning de reserves d'una sala de reunions

Per dominar-ho : [Google calendari: organització online \(guia pràctica\)](#)

Per aprofundir-hi : [Preguntes més freqüents de Calendar](#)

Avantatges :

- Permet visualitzar amb una ullada les disponibilitats de tots els membres
- Permet compilar entre més persones dades corresponents a horaris
- Possibilitat d'importació i exportació d'agendes al format ICS utilitzable per altres programaris com ara Thunderbird, i per tant l'agenda pot ser compartida amb persones que no desitgin tenir o no tinguin comptes Google

Inconvenients :

- L'agenda és on line i per tant la seva utilització és més limitada que una agenda en paper, excepte per a qui tingui un smartphone
- També és Google!

Llicència : Programari de propietat, Gratuït

Utilització : Senzill

Instal·lació : No cal instal·lació

Google Documents (Google Drive)

Autor de la fitxa : Emilie Hullo, Outils Réseaux et Hélène Laxenaire, SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : Google Docs és un paquet d'ofimàtica en línia, gratuït. Inclou un processador de textos, un full de càlcul, un programa de presentació, un programa per a la generació de formularis en línia i un programa de dibuix. Aquest paquet permet compartir els vostres documents ofimàtics (en lectura o escriptura) i redactar col·lectivament. Des del passatge a Google Drive també és possible compartir altres tipus de documents.

Lloc oficial : <https://docs.google.com>

Família d'eines : Ofimàtica en línia

Presentació :**Requisits previs :**

- Tenir un compte Google (per crear i compartir un document: els altres participants no cal que en tinguin)
- Saber utilitzar un paquet ofimàtic (processador de textos, full de càlcul, presentació)

Algunes aplicacions :

- prendre notes de manera sincrònica i a distància durant una reunió telefònica
- creació d'una enquesta en línia, els resultats queden reflectits en una taula (per saber-ne més, vegeu la fitxa Eines [Google Formulari](#))
- per preparar la programació d'un esdeveniment, els organitzadors compilen els noms i les dades dels possibles assistents en una taula, les dades d'aquesta manera queden organitzades i permeten el processament posterior tipus mailing
- per a un planning de formació es pot posar en línia una taula diferenciant els drets: els estudiants poden consultar la taula en temps real per conèixer el seu programa (però no modificar-lo) i els formadors poden modificar-lo directament sense haver de passar per un intermediari
- per redactar col·lectivament un document que necessiti una paginació: informe, etc...
- per crear una presentació de diapositives que es pugui integrar fàcilment en un lloc Internet

Per dominar-ho :

[TUTORIAL GOOGLE DOCS bàsic](#) by [silviacaballeria](#)

Per aprofundir-hi :

Avantatges :

- Els fitxers són en línia i per tant accessibles des de qualsevol dispositiu connectat a Internet
- Els documents poden ser redactats de manera sincrònica (un cursor en color indica qui modifica) i asincrònica (un historial permet saber qui ha modificat què)
- L'opció "compartir per a tots els usuaris enllaçats" permet compartir un document i modificar-lo col·lectivament encara que els altres participants no tinguin un compte Google
- El document disponible és sempre la última versió actualitzada (a diferència dels documents que s'envien per correu electrònic)
- Les modificacions s'introdueixen en temps real, no hi ha problemes de versió
- Tots els documents es creen i modifiquen a través de Google Document, per tant no hi ha problemes de format com poden haver-hi entre persones que utilitzin Open Office i Word (doc, odt), ni de versions de programa (doc, docx). Tothom té el mateix programa, amb la mateixa versió.
- Possibilitat d'utilitzar un xat al costat del document quan es treballa en un document de manera sincrònica però a distància

Inconvenients :

- Si no tenim Internet, no hi ha document
- Cal una mica de pràctica per aprofitar tots els matisos de les possibles aplicacions. Vigileu a l'hora de compartir un document: no heu d'enviar l'enllaç que consta en la barra d'URL, sinó aquell de la indicació *Compartir*, un cop marcada l'opció "Tots els usuaris que disposin de l'enllaç", si no es fa així les persones no podran obrir el document. Cal ser molt curosos amb això quan es comença a utilitzar Google Docs en un grup perquè és molt desmotivant que les primeres temptatives acabin amb un: "No aconsegueixo obrir el teu enllaç!"
- També és Google: indexa els continguts dels documents per generar publicitats contextuais i crea perfils de consumidors.

Llicència : Programari de propietat, Gratuït

Utilització : Senzill

Instal·lació : No cal instal·lació

Google Formulari

Autor de la fitxa : SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : Eina gratuïta de la sèrie Google Document que permet crear qüestionaris disponibles en línia els resultats dels quals queden recollits sota forma de pàgina de full de càlcul.

Lloc oficial : <http://docs.google.com>

Família d'eines : Enquestes

Requisits previs : Tenir un compte Google

Algunes aplicacions :

- Fitxa de presentació dels membres d'una xarxa o dels participants a una xerrada
- Balanç d'una operació
- Inscripció a una trobada
- Recull de les competències o de les necessitats dels membres d'un grup
- Creació d'un mapa a partir d'un llistat d'adreces (funcions avançades)

Exemples

- [Formulari per a la presentació de projectes en el marc del col·loqui de Ciències Ciutadanes \(Tela Botanica, octubre 2009\)](#)
- [Ús d'un qüestionari Google per a la FNAMI LR](#)
- [Un mapa dels participants](#) de l'acció SNA "Dinamització de xarxes i eines col·laboratives " organitzada per Sup Agro Florac

Per dominar-ho :

Per aprofundir-hi :

Avantatges :

- Senzilla i de configuració ràpida
- Permet recuperar i centralitzar fàcilment informacions, comunicacions procedents de nombroses persones
- Els resultats poden posteriorment ser exportats amb un format Calc o Excel per a tractaments més avançats
- Els formularis es poden integrar fàcilment en una wiki o un blog
- Uns gadgets Google permeten processar els resultats en forma de mapa o de gràfic

Inconvenients :

- Les dades queden emmagatzemades en el servidor de Google (perennitat, accés de Google a les vostres dades)
- Funcionalitats de Google Document limitades per a un tractament avançat dels resultats

Llicència : Programari de propietat, Gratuït

Utilització : Senzill

Instal·lació : No cal instal·lació

Infobesitat: em dic Gatien, sóc infobès, però em cuido

Autor de la fitxa : Gatien Bataille

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : Ahir al vespre, al local que hi ha darrera del centre cultural

- Jo: Bon dia a tothom, em dic Gatien i sóc infobès
- Tots en cor: Bon dia Gatien!
- L'animador: Gatien ens pots explicar quin ha estat el teu recorregut?
- Jo, respirant profundament : Sóc un apassionat inconscient...estic terriblement frustrat de no poder seguir el flux d'informacions que emanen del món cada dia, cada hora, cada segon. Implicat en diferents xarxes i curiós per natura, llegia les revistes, les últimes publicacions, escoltava la ràdio... fins fa poc ho podia fer... i va arribar internet, Twitter, els podcasts, els webzines, les newsletters, les alertes de google, els fluxos RSS... el ventall de possibilitats es va ampliar i els temes apassionants es van multiplicar. Al principi em sentia eufòric, però de seguida la frustració va anar guanyant terreny... massa informació interessant se m'escapava, i em sentia un tastaolletes en no poder aprofundir mai res. La il·lusió de sentir-me permanentment immers en aquest flux cultural es va transformar en ofegament.
- L'animador: Gatien quin era el teu sentiment en aquell moment?
- Amb veu tremolosa: Estava molt frustrat... m'envaïa la còlera contra mi mateix per no poder seguir el ritme
- L'animador: Penses que realment hagués estat possible?
- Corregint-me: No, de seguida vaig entendre que fins i tot amb totes les neurones activades, em seria impossible fer front a aquesta onada que cada dia es feia una mica més gran. És una sensació desagradable... secretament tenia esperances de ser-ne capaç
- L'animador: I aleshores què vas fer?
- Jo: Al principi vaig intentar organitzar-me. Estava convençut que podria superar aquest moment de baixa forma organitzant-me millor. Vaig automatitzar la tria dels correus electrònics que rebia. Em vaig donar de baixa d'algunes newsletters, vaig organitzar els meus fluxos RSS i em vaig forçar a obrir només els articles que semblaven realment pertinents, vaig reduir l'ús que feia de Twitter...
- L'animador: I?
- Jo: Bé, com us ho diria... sí, aquesta organització va tenir alguns efectes positius. La situació es va tornar, diguem, suportable.
- L'animador: Doncs no sembles gaire satisfet...
- Jo: És que em pregunto si la infobesitat, de fet, no forma part del meu caràcter...
- L'animador: Ah! Ens ho pots explicar?
- Jo: Com més hi penso, més convençut estic que ja era infobès abans que existís internet. Ho dic per allò d'acumular llibres al costat del llit i de no tenir temps de llegir-los... això ja em passava abans que hi hagués internet. Jo crec que la curiositat, les ganes d'aprendre et tornen infobès. Després només intentem limitar aquesta infobesitat per tal de mantenir un nivell de frustració raonable. I per això, francament, internet no ens ho posa gens fàcil. És clar que la informació hi abunda, però la informació també és abundant a les biblioteques... Per a mi, el que fa la diferència és la serendipitat...
- L'animador: La serendipitat?
- Jo: Sí, quan sóc a internet buscant una informació sobre un tema concret que m'interessa, és massa fàcil, massa fàcil trobar per casualitat un tema nou del que no sé gran cosa, o del que no sé res, i que, redéu! el trobo interessant... i ja està... ja he caigut en el parany, d'un tema interessant passo a dos... d'una persona que segueixo a Twitter, passo a dues, d'un flux RSS a seguir passo a dos... per més que al capdavall acabi fent una tria, la feina l'hauria d'haver feta abans... i això és complicadíssim. Sobretot quan un és de natural curiós.
- L'animador: I llavors?
- Jo, amb veu tremolosa un altre cop: Doncs que segueixo sent infobès... jo crec que la cosa podria ser pitjor, però segueixo tenint un nivell de frustració elevat. De tota manera he après a relativitzar, a renunciar de tant en tant, a dir-me que si la informació és realment important ja la tornaré a trobar, a situar-me dins del flux en comptes d'intentar captar-lo... jo crec que és un bon començament. Encara he de progressar molt però m'ajudareu, oi? Oi que m'ajudareu?
- Tots en cor: I tant, Gatien! Pots comptar amb nosaltres.

Alguns trucs per controlar la infobesitat

- Feu una tria de les subscripcions a les newsletters... Les que en realitat no llegiu = a la paperera
- Organitzeu la bústia de correu electrònic i programeu-ne una tria automàtica perquè només es puguin "veure" els correus importants o urgents
- Limiteu les subscripcions a fluxos RSS als temes que realment us interessin
- No intenteu estar al dia costi el que costi en la gestió dels fluxos RSS, allò que té més de 5 dies ja no és "important" (en tot cas en molts temes... ja decidireu quins són)
- Dediqueu un moment concret del dia per a gestionar la vostra infobesitat..., la resta del dia, organitzeu-vos de manera que l'afluència d'informació no us "destorbi"
- No creeu infobesitat en els altres. Transmeteu, reenvieu, retuitejeu únicament allò que sigui realment oportú
- Compartiu la vostra infobesitat i recolzeu-vos en els amics-col·legues per disminuir la vostra infobesitat personal. Si cadascú vigila un tema i fa una tria dins del soroll, i si aquesta feina és compartida, tots els membres del grup veuran com la seva infobesitat disminueix.

Enllaç d'Internet : <http://www.doyoubuzz.com/gatien-bataille>

Introducció als béns comuns

Autor de la fitxa : Gatien Bataille

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

Béns comuns?

Tradicionalment anomenats "procomuns" (les coses que ens pertanyen en comú), els béns comuns han quedat una mica oblidats.

Han estat suplantats per :

- els béns privats organitzats pel mercat
- els béns públics posats a disposició per l'estat

D'aquesta manera els béns comuns s'han convertit en les "coses de ningú"... de les quals ningú no se n'ocupa.

I això que els béns comuns (commons en anglès) no són béns "sense amo".

Cadascú de nosaltres pot legítimament reivindicar els seus drets sobre ells.

Són les coses amb què ens alimentem, les que ens permeten comunicar-nos i desplaçar-nos, que ens inspiren... o fins i tot que ens permeten abocar els residus (a l'aire o a l'aigua).

Un bé comú es caracteritza pel fet:

- que un recurs, per exemple l'aigua o el saber, s'utilitzi de manera comuna i sostenible, més que de manera individual o exclouent-ne altres persones.

- que un grup específic s'encarregui del recurs i en tingui cura, en comptes de deixar-lo ens mans de persones que se n'aprofitin.
- que aquest grup s'hagi posat d'acord per establir unes regles apropiades i transparents, en comptes d'acceptar l'absència de regulació.
- que l'accés als recursos estigui àmpliament autoorganitzat, en comptes d'estar determinat des de fora.
- que a tots els usuaris se'ls reconegui el dret a donar la seva opinió en comptes d'estar sistemàticament representats per altres persones.
- que els avantatges es comparteixin, en comptes d'estar concentrats.

Aquesta concepció qüestiona considerablement la noció de propietat privada pel que fa a uns béns que podríem qualificar de comuns... I en canvi no forma part del debat actual.

Quines serien les conseqüències d'una redefinició de les terres com a béns comuns?

Cal reforçar els béns comuns, més enllà del mercat i l'estat i de manera llicentmentària a aquests. Cadascun de nosaltres ha d'assumir les seves responsabilitats com a copossessor de les "coses que ens són comunes", per tal de treure'n més llibertat i comunitat. Els béns comuns necessiten homes i dones, no només mercats, ajuts governamentals o regulació per part de l'estat. Cal fer una redistribució més justa de la riquesa dispensada a través dels béns comuns en tots els àmbits de la nostra vida. Perquè els béns comuns són el secret més ben guardat de la nostra prosperitat.

Tots nosaltres ens els trobem cada dia i a tot arreu. Tots nosaltres hi recorrem constantment en les nostres activitats econòmiques, en família, en política o en els moments de lleure. Formen part dels pressupòsits considerats evidents de la vida social i econòmica, i en canvi segueixen sent majoritàriament invisibles.

Les coses que fem servir de manera comuna constitueixen l'estructura interna d'una societat pròspera.

A la natura, tots els homes i dones depenen de l'aigua, dels boscos, de la terra, de la pesca, de la biodiversitat, del paisatge, de l'aire, de l'atmosfera, així com de tots els processos vitals que hi estan relacionats. Cada individu té dret a beneficiar-se dels recursos naturals, independentment de la propietat privada d'aquests.

En l'àmbit social, perquè es desenvolupin les relacions entre les persones són necessaris les places, els parcs i jardins públics, les vetllades, els diumenges i dies de festa, així com els transports públics, les xarxes digitals, les activitats esportives i de lleure. Aquests béns comuns socials poden ser gestionats i conreats directament i de maneres molt diverses per les pròpies comunitats i per iniciativa dels ciutadans. També poden constituir una part del domini públic, en què els serveis públics tenen un paper important.

No cal dir, pel que fa a la cultura, que la llengua, la memòria, els usos i el coneixement són imprescindibles per a qualsevol producció material o immaterial. Igual que necessitem els béns comuns de la natura per sobreviure, els béns comuns culturals són necessaris per a la nostra activitat creativa. De la mateixa manera, cal que els nostres coneixements actuals puguin seguir sent utilitzats lliurement per les generacions del futur.

A nivell digital, les produccions i els intercanvis funcionen millor com menys obstacles hi hagi per accedir als objectes i a les dades. És imprescindible que els codis font dels programes informàtics, així com tota la riquesa dels textos, sons, imatges i films disponibles en línia no estiguin limitats per drets de propietat intel·lectual restrictius.

És bo saber-ho

Bé comú no es el mateix que bé públic Una diferència essencial amb la tipologia clàssica dels béns públics rau que en què els béns comuns són heretats: o bé representen regals de la natura i cal mantenir-los com a tals, o bé han estat produïts per persones o grups (no sempre necessàriament clarament identificats), i després transmesos. Aquesta transmissió pot ser un procés de llarga durada (paisatges culturals, llengua) o molt curt (Viquipèdia, programaris lliures). També es poden constituir béns comuns quan han estat produïts per una persona que els ha destinat a una utilització en comú (com ara el llenguatge HTML).

Cap polític ni cap estat no ho ha decidit.

És clar que els béns comuns o els drets humans que se'ls acostuma a associar depenen de la protecció de l'Estat. Així, la preservació i la reivindicació dels béns comuns del planeta difícilment podrien ser assolits sense acords entre els diferents estats.

Els béns comuns són gestionats de manera justa i sostenible quan les coses que tenen una disponibilitat limitada per a tots es comparteixen, i quan tothom pot accedir a les coses que són abundants.

Bé comú no és el mateix que propietat comuna

La propietat comuna és una forma de propietat col·lectiva. La podem trobar en cooperatives, comunitats d'hereus o en societats anònimes per accions. Com la propietat privada, la propietat comuna implica que determinades persones (les no propietàries) quedin excloses de l'accés i la utilització del bé. En això es diferencia dels béns comuns.

No totes les coses són un bé comú, però moltes poden esdevenir-ho.

Arquitectura dels béns comuns

Els béns comuns estan constituïts per tres puntals fonamentals: els recursos, la gent i, finalment, les regles i normes que permeten unir tots aquests components entre ells. El primer puntal és material. Fa referència als recursos pròpiament dits: l'aigua, la terra, el codi genètic, els codis dels programaris, els coneixements, els algorismes i les tècniques culturals; també fa referència al temps del qual disposem, i naturalment a l'atmosfera. Tot això constitueix els "recursos comuns" ("common pool resources" en anglès). Tots nosaltres tenim el mateix dret a disposar-ne.

El segon puntal és social. Fa referència als éssers humans que fan servir aquests recursos. El concepte de béns comuns no es pot concebre si no va associat a uns individus concrets que actuen dins d'un espai social definit. Els coneixements, per exemple, s'utilitzen per emetre un diagnòstic o per curar. Les tècniques culturals s'utilitzen per produir innovació. La comunitat, és a dir tots els que utilitzen els recursos de manera col·lectiva, transforma aquests recursos en béns comuns.

El tercer puntal és regulador. Fa referència a les regles i normes que regeixen la relació amb els béns comuns. Evidentment, no és el mateix regular els bytes i la informació que regular recursos naturals com ara l'aigua o els boscos. Les relacions amb aquestes coses adopten formes diferents. No obstant, el que totes aquestes relacions tenen en comú és que han de ser determinades per cada comunitat extensa d'usuaris. I això, només és possible quan un grup humà desenvolupa una comprensió comuna de les seves relacions amb els recursos.

Recursos + Comunitats + Regles i normes = Béns comuns

Els béns comuns fan la qualitat de vida

Els béns comuns generen valor tant fora del mercat com en complement del mateix. Per a tots nosaltres, la possibilitat de recórrer als béns comuns, a més de als serveis oferts pel mercat i l'estat, té múltiples avantatges.

Això es fa palès arreu on els recursos naturals utilitzats en comú, com ara les pastures, l'aigua, els mars, els boscos, els camps i les llavors, formen la base de la subsistència. Els drets comunitaris garanteixen l'accés gratuït a aquests recursos imprescindibles per viure, que es paguen amb la moneda de la cooperació i la solidaritat. A partir del moment en què els serveis garantits per aquests recursos – alimentació dels éssers humans i dels animals, materials de construcció, medicaments, calefacció i matèries primeres – han de ser comprats amb diners, els homes es veuen abocats a la misèria, perquè no tenen poder adquisitiu.

L'autèntica tragèdia dels béns comuns és que la gent no pren consciència del seu valor (no monetari) fins al moment en què estan a punt de desaparèixer.

La densitat urbana, per exemple, és una forma de riquesa que no es fa aparent fins que s'ha perdut. Les distàncies curtes :

- permeten estalviar temps per anar a comprar a peu,
- o perquè els nens puguin anar a escola sense agafar cap transport,
- fomenta les xarxes de socialització i el treball en comú, i d'aquesta manera fa que es puguin organitzar guarderies autònomes, que els veïns es puguin ajudar entre ells o que s'organitzin horts col·lectius.

Recursos comuns + Comunitats + Cooperació = Creació de valors no monetaris

Els béns comuns; eines de creativitat i de cooperació

Que la cooperació és un factor de productivitat molt potent és una veritat admesa des de fa temps. La xarxa digital ha permès que es desenvolupin formes de cooperació del tot innovadores.

Dins del món científic, els mètodes de treball col·laboratiu, globalment compartits i autoorganitzats s'han convertit en una evidència.

A l'era digital, la creativitat ha adquirit una nova significació que va més enllà de l'individu.

Sovint, l'entusiasme i la competència acumulats dels afeccionats no té res a envejar als dels professionals, ben al contrari. Gràcies a les aplicacions cada vegada més nombroses de les eines 2.0, com Twitter, les wikis o els blogs, es van creant noves formes de treball en comú i de compartició dels coneixements. Internet té el potencial de desenvolupar plataformes per a la intel·ligència col·laborativa i l'enginyer descentralitzat, i de posar-les a l'abast de tothom.

Les "comunitats en línia", gràcies a una àmplia participació, poden proposar productes i serveis de gran qualitat, que també poden tenir un valor monetari.

Gairebé totes les societats humanes es basen en una barreja de competència, planificació i solidaritat. No obstant, les seves relacions respectives es van modificant amb el curs de la història. L'intercanvi de mercaderies dins del mercat – per més evident que s'hagi tornat per a nosaltres – tan sols és una manera entre d'altres d'aprovisionar-se de béns.

Les maneres d'aprovisionar-se de béns són :

- la producció organitzada pel mercat (principi de competència)
- la producció organitzada per l'estat (principi de planificació)
- la producció i la distribució a l'interior de les comunitats (principi de reciprocitat)

El sentiment de comunitat i de lliure cooperació sembla adquirir un nou significat i una nova importància quan es conjuga amb el desig d'independència. Reforçar els béns comuns respon a aquesta necessitat.

La solució als problemes actuals no consisteix en un replegament de l'Estat per tal de deixar lloc al mercat, sinó més aviat en què l'Estat s'esforci per protegir els drets de les comunitats sobre els seus béns comuns.

Els avantatges dels béns comuns

Allò que avui encara se'ns mostra com una debilitat dels béns comuns podria revelar-se com una força en un futur pròxim: els diners hi tenen un paper secundari. Cooperar amb vista a una possessió compartida en lloc de competir buscant l'enriquiment personal és el que distingeix els béns comuns. En general, els estímuls monetaris hi juguen un paper molt marginal. Els motius que realment compten són més aviat

- la utilitat comuna,
- el desenvolupament de les competències,
- la sociabilitat o la reputació.

En aquest sentit, l'àmbit dels béns comuns és un espai desmercantilitzat. Es tracta d'una economia de compartició i participació, i no d'acumulació i exclusió.

Sense aquesta economia de la compartició, no es pot concebre una economia alliberada de la pressió del creixement. En efecte, tot allò que es fa en sentit de l'interès general, per passió del subjecte o per solidaritat permet satisfer les necessitats amb una inversió monetària mínima. La realització de Viquipèdia, per exemple, hauria suposat un cost inaccessible si s'hagués hagut de remunerar cada col·laborador.

Dit d'una altra manera, el que s'ha produït en l'àmbit dels béns comuns – que sovint es qualifica de capital social – es podria qualificar de manera encara més pertinent com a "monetàriament eficient". Es requereix menys inversió de capital monetari per aconseguir el mateix nivell de prestacions.

Aquest és precisament el repte central d'un sistema econòmic que haurà de prescindir del creixement econòmic, però que alhora haurà de seguir funcionant. Perquè l'eficiència monetària entesa en aquest sentit pot representar el pilar d'una economia post-creixement, redescobrir els béns comuns és la condició perquè emergeixi un ordre econòmic amb capacitat de futur per al segle XXI.

UN NOU MODEL PER CREAR: LA PRODUCCIÓ ENTRE IGUALS BASADA EN ELS PROCOMUNS

Contràriament a la producció per al mercat, la producció entre iguals basada en els procomuns no es produeix amb vista a vendre, sinó amb vista de la utilització directa. Els projectes entre iguals tenen un objectiu comú - crear programaris, fer música, ocupar-se d'un hort -, i tots els homes i dones que hi participen contribueixen d'una manera o altra a aquesta finalitat. La majoria no ho fan per guanyar diners, sinó perquè comparteixen l'objectiu del projecte i volen que tiri endavant – o senzillament, perquè els agrada fer el que fan. Una producció d'aquest tipus entre iguals basada en els procomuns produeix nous béns comuns, o té cura dels que ja existeixen i els millora. Les estructures jeràrquiques brillen per la seva absència. Això no vol dir en cap cas que no estiguin estructurades, però ningú no pot manar a ningú altre el que ha de fer. Les relacions que s'estableixen al voltant d'aquests béns comuns no estan desproveïdes de regles. Les regles són el fruit del consens dels "iguals". En l'economia igualitària dels béns comuns no hi ha obligacions ni comandaments. En resulta una lliure cooperació entre contribuïdors iguals en drets.

Una producció entre iguals basada en els procomuns sempre es produeix en el sí de "comunitats" (communities), allà on es troben persones que comparteixen interessos comuns o que senzillament tenen una relació de proximitat. Els móns virtuals també possibiliten l'emergència de noves formes de comunitat, sense lligam territorial.

És cert que la producció entre iguals basada en els procomuns s'ha desenvolupat sobretot en la producció de saber i de programaris, però és possible transposar-ne els principis a la producció de béns materials. Això significa que :

- El saber i els recursos naturals són béns comuns que pertanyen fonamentalment a tothom. Per fer-ne ús, hi ha unes regles que en garanteixen l'equitat.
- La producció de béns físics es basa en dissenys (plànols de construcció) lliures, que cadascú pot seguir desenvolupant o adaptar a les seves pròpies necessitats.
- L'organització de la producció física és descentralitzada. Pel que fa al més essencial, es dona a nivell local.
- La producció està orientada a l'ús i a l'usuari: es produeix per viure!
- El compromís de cada participant prové de la seva "lliure decisió": cadascú tria per ell mateix on i com desitja participar. Això exigeix un esforç d'harmonització important, però també proporciona més satisfacció.
- La producció entre iguals es basa en la integració i no en l'exclusió. Evidentment hi ha unes regles, amb les quals les comunitats es doten elles mateixes i que cadascú ha de respectar, però les barreres per entrar-hi són gairebé inexistents. Es facilita la participació.

Mentre que en l'economia de mercat els béns comuns – tot i ser de vital importància – s'han tornat gairebé invisibles, en una economia dels béns comuns les relacions s'haurien d'invertir: els mercats, tal i com estan organitzats en l'economia mercantilista d'avui dia, tindran en el futur un paper mínim, mentre que els béns comuns, els comuns i les comunitats de comuns ocuparan el centre de la vida.

Les pistes per actuar

Podem dedicar directament la nostra energia, les nostres institucions i els nostres talents als béns comuns i a allò que en constitueix l'essència: la diversitat de la vida. Podem preguntar-nos sistemàticament, en relació a qualsevol projecte, qualsevol idea o qualsevol activitat econòmica, si el que aporta a les comunitats, a la societat i al medi ambient és més que no pas el que els en treu.

Podem invertir la tendència actual: fixant-nos uns límits i fent un ús sostenible dels recursos naturals, tot i sent pròdigs pel que fa a la circulació de les idees. D'aquesta manera podrem beneficiar-nos d'ambdues coses de la millor manera.

Podem trobar maneres intel·ligents de promoure la progressió de tots, en lloc de concentrar-nos exclusivament en l'avenç individual.

Podem reconèixer i donar suport material de manera prioritària a les activitats que generen, mantenen o multipliquen els béns a lliure disposició de tots.

Podem fer que la participació col·lectiva i justa en els dons de la nostra terra així com en les realitzacions col·lectives del passat i del present s'institucionalitzi i es converteixi en norma.

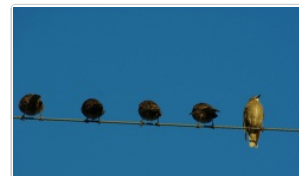
Podem recórrer a procediments de decisió, mitjans de comunicació i tecnologies transparents, participatius i lliures, així com millorar-los.

I si no fóssim tan individualistes?

Autor de la fitxa: Jean Michel Cornu

Llicència de la fitxa: Creative Commons BY-SA

Descripció:

Quan els homes es trien entre ells per aliar-se

Moltes estratègies tenen en compte l'egoisme de l'home: per exemple els sistemes que l'obliguen a treballar per una causa comuna o bé l'economia que permet negociar un preu d'intercanvi en funció de l'oferta i la demanda amb "agents" individualistes i racionals.

Em vaig interessar per les estratègies de cooperació partint del mateix pressupòsit: si l'home té un costat egoista i un costat altruista, el primer que cal fer és que el seu interès i l'interès col·lectiu convergeixin. Piñor encara: en cas de conflicte d'interessos, una persona altruista actuaria en el sentit de l'interès dels altres en detriment del seu propi interès. Així doncs, tindria un desavantatge en sentit darwinianà...

No obstant, recentment m'he assabentat de tres aspectes que mostren que l'home (com alguns animals) pot fer coses que aparentment van en contra dels seus interessos per obtenir quelcom de vital: pot aliar-se amb els altres.

Fins i tot els animals poden ser altruistes

Els turdoïdes són ocells que alimenten les niuades dels altres membres del grup, es protegeixen mútuament. Moltes altres espècies tenen membres que accepten ser sentinelles per als altres. D'aquesta manera mostren als altres que pot ser útil estar integrat en una coalició.

L'home-que-diu-tot-el-que-sap davant dels que se n'aprofiten

L'home també fa coses que semblen anar en contra del seu interès. Jean-Louis Dessalles de Telecom París, en una conferència molt interessant anomenada "el llenguatge humà, una paradoxa de l'evolució", explica que normalment el llenguatge hauria de ser un desavantatge per a qui l'utilitza: qui parla comparteix la informació mentre que qui escolta disposa alhora de la seva pròpia informació i de la dels altres. No obstant venim d'un home que parla. Aquest invent fonamental que es va produir fa 100 o 200 000 anys, segons Jacques Monod en "l'atzar i la necessitat" és fins i tot la causa de la nostra intel·ligència. Quin avantatge darwinianà pot donar la natura als que parlen i donen la seva informació als altres?

Dos intents d'explicació

No podem invocar senzillament l'avantatge col·lectiu per a l'espècie perquè aquest argument no fa el pes davant l'inconvenient per a l'individu de donar sense esperar res a canvi. Un altre intent d'explicació: des del punt de vista de l'evolució per la teoria del joc desenvolupada per John Miller Smith, és possible fer alguna cosa (per exemple donar una informació) per obtenir alguna cosa de l'altre (enfocament "donar i rebre"). Per això cal adreçar-se preferentment als que creiem que seran capaços de "seguir les regles del joc", però també tenir un sistema per detectar els tramposos (un enfocament desenvolupat per W.D. Halmilton).

Però la teoria de les "barbes verdes" il·lustra la dificultat que tenen els altruistes per reconèixer-se entre ells:

"suposem que els altruistes duen, per què no, una barba verda per identificar-se els uns als altres. Els poc egoistes de la mateixa espècie que també duen barbes verdes també tindran la possibilitat de fer trampes... I reeixiran un cop més a expenses dels altruistes!"

Tot i això, recentment, investigadors del laboratori de la Universitat Pierre et Marie Curie (ENS-CNRS) i del Royal Holloway College (Londres, Regne Unit) han aconseguit demostrar que els altruistes podien anar un pas per endavant respecte als "tramposos" "modificant regularment el color de la seva barba". Les simulacions mostren que en aquest cas, els altruistes poden aconseguir un avantatge competitiu no només respecte als egoistes, sinó fins i tot respecte als egoistes tramposos...

Malgrat tot: l'enfocament que consisteix en donar i rebre, si permet comprendre alguns comportaments altruistes, no funciona amb el llenguatge ja que molt sovint ens dirigim a un conjunt de persones.

El savi assenjala la lluna i el boig mira el dit

Jean-Louis Dessalles proposa una tercera hipòtesi molt seductora. Constata que les criatures humanes, fins i tot abans de saber enraonar, tenen tendència a assenjar amb el dit, és a dir a compartir les seves informacions. Aquest no és el cas dels animals en general. Una experiència que ho il·lustra:

Si posem menjar sota un bol girat de cap per avall i res sota d'un altre: assenjar el bol que amaga el menjar no provoca res en un ximpanzé mentre que anar a agafar el bol provoca la reacció de l'animal per anar a buscar el menjar. Un nen en canvi entendre la informació simplement assenyalant un bol amb el dit.

La diferència rau en que, en general, en la seva comunicació l'animal no integra la informació donada sense esperar res a canvi. La comunicació serveix per mostrar la força física, l'atractiu sexual, però no per a les coses que no són útils per al que comunica.

L'home també es comunica d'aquesta manera, però hi afegeix informació que dóna sense esperar informació a canvi. I fent això, està mostrant als altres unes qualitats que fan que mereixi ser integrat en el grup (abnegació, altruisme, sinceritat...).

L'avantatge pel que fa a la supervivència

Si l'home passa gairebé el 20% del temps en què està despert comunicant-se amb els altres, donant-los informació "a fons perdut", sens dubte és perquè en treu un avantatge crucial. Aquest ha de compensar l'inconvenient que representa fer determinades accions per l'interès del grup però en detriment d'ell mateix. Sol, l'ésser humà té poques possibilitats de sobreviure. Però contràriament a altres animals, té menys tendència a unir-se als altres (exceptuant els membres de la seva família). Així, podria haver desenvolupat una capacitat de llenguatge elaborat per tal de poder donar informació i demostrar d'aquesta manera que pot ser acceptat en el grup.

Els ximpanzés només saben muntar coalicions entre dos o tres (no s'ha de confondre amb la gossada o el ramat: en una coalició, els individus s'han escollit entre ells).

L'home, probablement gràcies al llenguatge, és capaç d'establir aliances amb més persones. En un grup petit, la força individual és el que més aporta al conjunt; en un grup gran, el nombre és el que proporciona la força i per tant la capacitat dels membres per cooperar plegats.

El conflicte d'interessos i la presumpció d'altruisme

Aquest punt de vista podria explicar una particularitat dels grups: en cas de conflicte d'interessos, existeix una creença inconscient que la persona defensarà l'interès del grup en detriment d'ella mateixa. Naturalment, si ho analitzem amb plena consciència en adonem que no és forçosament així.

Això té una conseqüència enuïjada: quan algú es troba en una situació de conflicte d'interessos no pot dir als altres "tinc un problema, no puc actuar en interès del grup". En canvi, en la majoria de casos, parlar-ne permetria trobar una tercera possibilitat que permetria reconciliar els interessos individuals amb els col·lectius; però això significaria que no només tenim una posició altruista, contràriament al que inconscientment hem mostrat amb la nostra comunicació per tal de ser acollits en el grup.

Així, un dels problemes que més dificulten la convivència del homes entre ells és que quan hi ha un conflicte d'interessos, no se'n pot parlar. Ens quedem en la situació de no dit i de vegades fins i tot en la inconsciència (per exemple amb reaccions de còlera que intentem justificar amb causes objectives quan són el resultat d'altres causes de les que no en som plenament conscients...). Allò que no es diu, aquest no dit fa difícil resoldre els problemes inevitables de la vida de grup. Sembla venir del que justament ens permet reunir-nos: la facultat que tenim per donar informació gratuïtament per demostrar la nostra capacitat per ésser escollits per participar en una coalició.

Hume i la parcialitat de l'home

En una presentació d'àudio sobre "artifici i societat en l'obra de Hume" (antologia sonora del pensament francès), Gilles Deleuze explica que per a David Hume, l'home no és egoista sinó parcial. Això vol dir que té una esfera de simpatia privilegiada.

Per a Hume, hi ha tres tipus de simpatia: amb els familiars, amb els que ens envolten i amb els nostres congèneres. Corresponen als tres principis d'associació que ha identificat en els seus treballs (en particular sobre l'associació d'idees): la semblança, la contigüïtat i la causalitat comuna.

Així doncs, el problema moral ja no consisteix en gestionar l'egoisme (que és el punt de partida del contracte que sovint es considera la base de la societat i de les seves institucions, sobretot per part dels seus contemporanis del segle XVIII), sinó en ultrapassar el cercle de les simpaties naturals per ampliar-lo al conjunt de la societat. Per a Hume, el paper de la legislació ja no és doncs impedir l'egoisme (cosa que fins ara no ha donat resultats satisfactoris) sinó, de manera més constructiva, ultrapassar les nostres parcialitats per ampliar el nostre cercle (ja no mitjançant el contracte, sinó pel que Hume anomena la "regla general").

La (les) pregunta (es) del viure junts

En d'altres termes, podríem formular la pregunta com: és possible trobar unes regles que afavoreixin l'ampliació del cercle de persones que s'escullen entre elles (les coalicions en les quals es basa la nostra capacitat per sobreviure) per tal d'ampliar -lo al conjunt de la humanitat i més enllà, al regne dels éssers vius.

Però com totes les preguntes, perquè aquesta sigui completa cal afegir-li un contrapunt que ens permeti anar més enllà (en un enfocament dialèctic), i així, podríem afegir: que es pot fer perquè el pressupòsit d'altruisme que ens ha permès entrar en una coalició no ens torni col·lectivament cecs a l'hora de defensar els nostres interessos individuals.

L'arribada del web ha creat un abisme entre les generacions

Autor de la fitxa : Gatien Bataille

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Idees desenvolupades per l'autor en el terreny de la col·laboració en aquest llibre, aquesta conferència :

Quants canvis en un segle!

Vers 1900	Vers 2000
A França, la majoria dels éssers humans són agricultors	A França, menys d'un 1% dels éssers humans són agricultors
Hi ha 2 000 milions d'esser humans al món	Hi ha 7 000 milions d'esser humans al món
L'esperança de vida és de 30 anys	L'esperança de vida és de 80 anys
L'esser humà viu a la seva comunitat, dins d'una cultura homògena	L'esser humà viu en un col·lectiu on es barregen diferents religions, cultures, llengües i nacionalitats
+/- 5000 paraules noves entren al diccionari cada 20 anys	+/- 35000 paraules noves entren al diccionari cada 20 anys
L'horitzó cultural es limita a alguns milers d'anys (1000 abans de Crist)	L'horitzó cultural s'estén fins a la barrera de Planck (algunes mil·lèsimes de segon després del Big Bang)

Per altra banda, a Europa occidental, les persones de menys de 60 anys:

- no han passat mai gana (de veritat)
- no han viscut cap guerra
- no han conegut mai el dolor (de veritat) gràcies als medicaments

Un abisme entre la generació actual i l'anterior!

Som poc conscients de l'enorme abisme que s'ha creat entre aquesta generació i l'anterior. Hi ha hagut un canvi de paradigma i l'arribada del web hi té molt a veure!

La generació actual és molt diferent de l'anterior:

- viu en una abundància d'informació disponible a tot arreu i en tot moment
- està hiper-connectada amb tot el món

El cap no els funciona igual:

- no retenen de la mateixa manera (externalitzen gran part de les coses)
- no llegeixen de la mateixa manera
- són multitasca

Ja no tenen el mateix espai

- viuen en un món virtual, on ja no hi ha distàncies
- accedeixen a qualsevol lloc i a qualsevol persona per mitjà de les TIC

Ja no viuen en el mateix món

- viuen en col·lectius on hi conviuen diferents religions, llengües, nacionalitats, costums...
- no se senten concernits per la moral, que no han necessitat (contràriament al que passava en temps de guerra, de patiment, d'escassetat d'aliments.)

Amb l'arribada del web i de les TIC (tecnologies de la informació i de la comunicació), la nova generació ha externalitzat la seva memòria, la seva imaginació i la seva raó (d'ara endavant accessibles via web amb una eficàcia mai assolida pel nostre cervell). Això ha alliberat "espai de cervell" per a la inventiva (únic acte intel·lectual autèntic avui segons l'autor). De fet, distanciant-nos del saber i del coneixement és com podem pensar i inventar realment!

Aquest canvi tan gran obliga la nova generació a reinventar-ho tot o quasi ja que l'antic "marc" en el que s'inscrivía la nostra societat ja no és vàlid amb l'adveniment del web. Això és més vàlid que mai per a l'ensenyament.

Per una redefinició de l'ensenyament!

Abans, ensenyar era una oferta que calia acceptar tal qual. El saber passava per la veu del mestre. Oralitzava els escrits. Era al centre de l'audiència i regnava sobre els "aprenents". Per difondre el coneixement, reclamava silenci.

Avui en dia, el saber està disponible a tot arreu i en tot moment. Els estudiants ja no treballen "en silenci" perquè les paraules del professor són redundants i aquest no fa més "que oralitzar" el saber del que, per altra banda ja està disponible.

Els estudiants volen tenir un paper actiu en el seu aprenentatge (com quan "controlen" el seu ordinador). Treure'ls d'aquesta postura i fer-ne una multitud "passiva" ja no funciona!

L'avenir de l'ensenyament passarà per una definició completa del paper del professor i de les estructures de l'escola. Les classes no "interrompudes" seran aquelles en que el professor crearà les condicions favorables a la co-construcció dels sabers i en les que es recollirà en els sabers disponibles per inventar amb els aprenents. Les **MOOCs (Cursos en línia massius i oberts)** en són un exemple.

Presentació sintètica de l'autor de l'obra : Professor a la Universitat de Stanford, membre de l'Académie française, Michel Serres és autor de nombrosos assajos sobre filosofia i història de les ciències, dels quals els últims, Temps des crises et Musique han estat àmpliament celebrats per la premsa. És un dels pocs filòsofs contemporanis que proposen una visió del món que associa les ciències i la cultura.

Cites : De l'auge de les noves tecnologies ha nascut un nou ésser humà: Michel Serres l'ha batejat com a "Polzeta" (Petite Poucette), per al·lusió al domini amb què els missatges surten dels seus polzes.

Referència bibliogràfica : SERRES, Michel. Petite poucette. Paris, France : Le Pommier, 2013. Manifestes (Paris. 1999), ISSN 1294-6605. ISBN 978-2-7465-0605-3.

L'ergonomia editorial o l'art de construir una arquitectura de la informació

Autor de la fitxa : Outils-réseaux

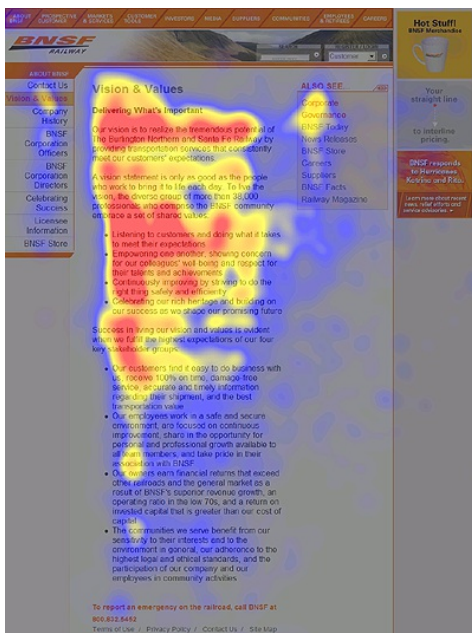
Licència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Són moltes encara les persones que descuiden l'ergonomia editorial i concentren tots llurs esforços en les tècniques d'escriptura, pensant que amb aquestes és suficient per compartir i publicar un contingut de qualitat a Internet. I en canvi, l'especificitat de la lectura en pantalla portaria a repensar com realçar la informació i la manera d'estructurar-la per fer-la accessible a l'usuari. És justament d'això que tracta l'ergonomia editorial: de reflexionar sobre la millor tàctica a adoptar per adaptar-se a les "especificitats" tècniques de la web i facilitar al màxim la navegació del lector insistint sobretot en l'organització dels continguts. En resum, de realitzar un guionatge del text que empenyi l'internauta a aprofundir la seva lectura.

Els reptes de l'ergonomia editorial

Eve Demange, autora del blog Plume Interactive i especialista del tema a França, explica quines són les especificitats i els reptes de l'ergonomia editorial: *"L'ergonomia millora la utilització dels llocs d'Internet tot repensant un cert nombre d'elements com l'estructura de la informació, l'encadenament de les pàgines, el disseny. L'ergonomia editorial procura que els termes utilitzats per guiar la navegació siguin prou clars, prou curts, que permetin als visitants trobar el seu camí fàcilment. No es tracta pas de redactar o reescriure un text adaptant-lo a la lectura web (encara que això també pugui millorar l'ergonomia editorial), es tracta de pesar les paraules. És un treball diferent, específic del mitjà web. Un bon redactor de webs pot fer aquesta feina, però també un dissenyador amb experiència o un ergònom interessat a l'àmbit editorial."*

Les especificitats de la lectura en pantalla

Font de la il·lustració : [Site du zéro](#)

Aquesta disciplina es basa en la constatació que els internautes llegeixen i entenen la informació en línia de manera diferent. Eyetracking ha realitzat un estudi, sota la direcció de Jakob Nielsen, per tal de capturar els moviments de l'ull de l'internauta en la pantalla i analitzar allò que mira realment quan està llegint una pàgina Web. Aquests moviments estan representats gràficament a continuació per unes zones acolorides. Així, les zones vermelles són les que han estat més mirades per l'internauta, les zones grogues han estat objecte de menys atenció, les zones blaves encara menys. Pel que fa a les zones grises, simplement no les han vistes. Si li donem crèdit a aquest estudi, llavors els internautes tindrien tendència a escanejar la pàgina, a efectuar una "lectura en diagonal" aturant-se a la part superior de la pàgina, al primer paràgraf i al principi dels paràgrafs següents.

Altres estudis diuen que ben abans que les il·lustracions, l'internauta registra els títols i el text. El que emergeix dels diferents estudis fets és que **són les paraules les que guien l'acció dels internautes.**

Algunes bones pràctiques

Sense entrar en els detalls dels diversos estudis duts a terme sobre el tema, citarem alguns principis de base per optimitzar la navegació de l'internauta, afavorir la seva lectura i incitar-lo a tornar. De manera esquemàtica, tots tenen en compte dos aspectes principals: el confort visual i l'accessibilitat del contingut (és a dir la manera de facilitar-ne la comprensió).

Pel que fa al **confort visual**, es recomanen quatre pràctiques:

- Vigilar de no augmentar la càrrega informativa de l'article utilitzant massa colors i tipografies diferents o posant imatges de fons/animations massa invadents.
- Optimitzar els colors emprats privilegiant un contrast positiu (fons clar/caràcters foscos) en comptes de negatiu (fons fosc/caràcters clars). Sembla que el contrast positiu és menys fatigant per la visió.
- Escriure en minúscules en comptes de en majúscules per les mateixes raons evocades.
- Crear "apartats" visuals per captar l'atenció mitjançant l'ús de llistes amb vinyetes, etiquetes de capçalera (h1, h2, strong...) que donen significació al text, als blocs de citacions (blockquotes) etc.

Per millorar l'**accessibilitat del contingut**, s'aconsella:

- Organitzar el contingut de manera que l'internauta delimiti fàcilment el principi i la fi dels diferents temes tractats.
- Fer que la pàgina web respiri tot jerarquizant la informació: paràgrafs, títols curts però descriptius (han d'informar el visitant sobre el que hi trobarà) etc.
- Fer enllaços externs pertinents i explícits per proposar eixos d'aprofundiment al tema tractat i per tant enriquir el contingut.
- Situar els títols i les informacions importants al principi de la línia.
- Privilegiar diversos articles relativament curts abans que un article massa llarg i massa dens d'informacions o proposar un format imprimible (PDF per exemple) per als textos llargs.
- Il·lustrar l'article perquè una imatge afegida a un text té el poder de millorar sensiblement la memorització de la informació. Estimula l'aprenentatge de les dades.
- Variar les construccions de frase per posar de relleu els mots portadors de sentit.

L'escriptura col·laborativa

Autor de la fitxa : Outils-réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Dissenyada com un suport per a la construcció del saber col·lectiu, la Web 2.0 ha portat a concebre la informació de manera profundament diferent. En alliberar l'escriptura de l'univers clos del suport imprès, ha engendrat una profunda modificació en aquest àmbit. Ara mateix és possible que diferents persones escriguin en el mateix document i al mateix temps! L'èxit que ha obtingut l'Enciclopèdia Viquipèdia, un dels llocs més consultats arreu del món, ha obert el camí a noves pràctiques d'escriptura. Tot definint-se a si mateixa com un "projecte d'enciclopèdia lliure, escrita col·lectivament", ha demostrat fins a quin punt la col·laboració era portadora de qualitat i podia dotar l'escriptura d'una riquesa més gran. Riquesa per a la comunitat que es beneficia de la trobada entre punts de vista diferents sobre un mateix tema. Riquesa també per a l'individu que participa en un projecte que el conduirà a elaborar noves estratègies d'escriptura i a nodrir-se de noves idees.

Coescritura, un procés difícil

Realitzar un escrit en col·laboració és fruit d'un procés sovint considerat complex i difícil. A l'article LOWRY, Paul, CURTIS, Aaron and LOWRY, Michelle. [A taxonomy of collaborative writing to improve empirical research, writing practice, and tool development](#). *Journal of Business Communication* (JBC). 2004. Vol. 41, no. 1, p. 66–99.

i Lowry M.R. expliquen aquesta dificultat pel fet que a l'acció de l'escriptura individual (que té com a fonament, segons ells, la planificació, la traducció i la revisió), l'escriptura col·lectiva hi afegeix tres nivells de complexitat suplementària:

1. Intel·lectual
2. Social
3. Procedimental

Aquests nivells corresponen a tres preguntes que l'escriptura col·laborativa suscita:

1. Com posar en comú i harmonitzar els coneixements individuals per produir un saber col·lectiu?
2. Com coordinar els membres i els seus diferents parers per portar bé a terme aquest projecte? Com superar els conflictes socioafectius generats per aquest exercici col·lectiu?
3. Com establir una planificació i una conclusió comunes?

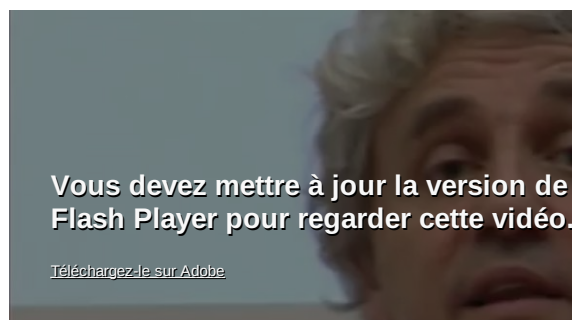
La dinàmica de grup: la clau de volta de l'escriptura col·laborativa

En realitat, a part de la dimensió intel·lectual i de procediment esmentades, el que realment sembla la clau de volta de l'escriptura col·laborativa és la dimensió social de la qual en resultarà el "bon funcionament" de la resta. Per "dimensió social", s'entén la capacitat de crear una dinàmica de grup que federi tots els membres per a la consecució d'un objectiu comú (la producció d'un text) i en la qual cadascun d'ells trobarà el seu lloc. Una dinàmica que facilitarà al màxim la implicació dels seus membres i sense la qual tot projecte cooperatiu està condemnat al fracàs.

De fet, l'escriptura col·laborativa pot generar conflictes socio-afectius (punts de vista divergents, sensació d'ésser jutjats, etc.) que poden resultar difícils de superar. L'acte de la coescritura també requereix:

- Un alt nivell d'interacció recíproca entre els membres alimentat per intercanvis freqüents.
- Tenir en compte els diferents punts de vista, valorar positivament les aportacions de cada membre de la comunitat, encoratjar la participació de tothom, tot tenint present la frase de Paul Ricoeur "*La tolerància no és pas una concessió que jo faig a l'altre, sinó el reconeixement del principi que una part de la veritat se m'escapa.*"
- La capacitat de l'animador per regular els conflictes socials-cognitius generats per les idees i natures divergents.

El treball de l'animador de xarxa serà justament el d'aportar una convergència dins la comunitat i per tant de crear una dinàmica constructiva de treball propícia a la implicació de tothom:

(Transcripció en català del vídeo)

Facilitar la contribució de tothom amb el mètode dels 6 barrets

Per tal d'afavorir la implicació de tothom i l'afiorament de noves idees dins del grup, el psicòleg especialitzat en ciències cognitives Edward de Bono va desenvolupar l'any 1987 el mètode anomenat dels "6 barrets". Partint del postulat que la recerca de solucions passa per sis fases ben definides, el mètode invita cada membre del grup a explorar durant una reunió sis maneres de pensar específiques, simbolitzades per sis barrets de colors diferents.

En resum, els objectius són:

- fer que cada participant percebi una idea, que hi pensi, des d'un angle diferent i així fer evolucionar el seu punt de vista sobre una qüestió;
- impedir la censura d'idees noves dins d'un grup;
- crear un clima favorable als intercanvis i a la creativitat, afavorir la llibertat d'expressió;
- resoldre col·laborativament els problemes;
- oferir una visió global i aprofundida de la situació;

En concret, una vegada plantejada la qüestió, cada participant revesteix per torn una alçada diferent posant-se virtualment un barret i començant a explorar noves solucions:

- **El Barret blanc** simbolitza la neutralitat. La persona que el porta simplement s'ha de limitar a enunciar els fets, deixant de banda tot el que pugui tenir a veure amb la interpretació.
- **El Barret vermell**: l'emoció. La persona que el porta declara lliurement els seus sentiments i les seves intuïcions.
- **El Barret verd**: la creativitat. La persona busca alternatives, tot intentant considerar el problema des d'un angle nou.
- **El Barret groc**: la crítica positiva. La persona "accepta els somnis i et les idees més folles".
- **El Barret negre**: la crítica negativa, el judici. La persona enumera les febleses i els riscos que comporta segons ella una idea.
- **El Barret blau**: l'organització, la canalització de les idees, els processos. La persona té com a objectiu prendre distància del tema enunciat.

Aquest mètode, que empeny els participants a sortir de la seva manera de pensar habitual, pot revelar-se molt útil en l'àmbit de la realització d'un escrit col·lectiu.

Tres enfocaments per realitzar un escrit col·laboratiu

Realitzar un escrit col·lectiu es pot fer de diferents maneres, segons tres nivells de col·laboració:

- Un membre comença per redactar un article que tot seguit és modificat i enriquit per un altre membre i així fins a obtenir un "document" considerat complet per el grup i acceptat per consens
- Un enfocament més cooperatiu que col·laboratiu consisteix en què cada participant treballi en una part de l'article. Després les diverses parts produïdes s'enllacen entre elles i s'harmonitzen per formar un sol i únic article.

Una variant d'aquesta cooperació consisteix en què cada membre, segons les seves competències i preferències, faci una part de la feina. Per exemple, un participant redacta, l'altre corregeix, el tercer rellegeix etc.

- Per acabar, potser l'enfocament més col·laboratiu és el que inclou a tots els membres des de la concepció a la realització de l'escrit, aquell en què no hi ha realment distinció de rols. D'aquesta manera tothom participa a les diferents fases. Ara ens aturarem en les fases d'elaboració que aquest darrer enfocament podria comportar.

Les fases d'elaboració : trucs i astúcies per una escriptura participativa

Cada grup pot trobar el seu propi mètode, el que més li escaigui. No obstant, per tenir alguns punts de referència, heus aquí alguns trucs i astúcies per iniciar una escriptura participativa:

1. Fer viure "una experiència irreversible de cooperació"

Res millor per preparar un grup per a la realització d'un escrit col·lectiu que començar per fer-li viure una "Petita Experiència Irreversible de Cooperació" (PEIC). Amb la finalitat de resoldre possibles moments de bloqueig, fer sorgir els primers intercanvis i donar sentit a la pràctica col·laborativa. Un dels grans recursos consisteix en utilitzar Etherpad, un servei en línia que permet a diverses persones prendre notes simultàniament, en el qual hi posarem continguts imperfectes, erronis, o amb nombroses faltes d'ortografia que cal corregir. Aquest simple fet empenyerà instintivament la gent, malgrat les barreres que puguin tenir, a corregir les faltes. Aquest recurs encara és més eficaç quan la falta afecta el nom d'un dels participants: a la preocupació per l'ortografia irremediable, s'hi afegeix l'ego... El mal ja està fet: el participant ha viscut la seva primera experiència de col·laboració!

2. El brainstorming

Una vegada fet aquest primer pas, es pot escometre una segona etapa organitzant un brainstorming col·lectiu és a dir una reunió per recollir idees que permeti reunir tots els punts de vista i les propostes d'escriptura en grup. Aquesta tècnica incita els membres a verbalitzar les idees, confrontar-les entre ells i reformular-les. A més estimula la creativitat. La utilització d'un mapa mental és molt eficaç per recollir totes aquestes dades, jerarquitzar-les entre elles i oferir una visió de conjunt. El principi és simple: l'animador fabrica un mapa mental que recull els punts enunciat per cada membre i els classifica per temes i sub-temes. Es projecta a la pantalla, i això permet a tothom veure si falta una dada i així intervenir més fàcilment. D'aquesta manera es poden fusionar ràpidament les idees i prendre en consideració cada punt de vista! Existeixen nombroses eines de mapa heurístic, entre les quals es destaca Freeplane per la seva facilitat d'utilització.

3. La redacció

Una vegada feta aquesta feina, el grup està en condicions d'establir un esquema de l'escrit a realitzar. A partir d'aquest esquema, començarà l'autèntic treball de redacció. Abans, pot ser útil provar diferents modalitats d'escriptura (individual o directament en grup, en quin context, etc.) per trobar la configuració que millor li convingui al grup. També és necessària una reflexió sobre el que indueix a la publicació (= exposició).

La redacció es pot fer a través d'eines en línia que permeten a cada membre editar i modificar el document, millorar el treball en comú d'escriptura i tenir una visió en temps real de l'estat del document.

Google Document s'adapta bé a la redacció en **petit grup**. Permet redactar a diverses mans i al mateix temps un document en línia que cadascú pot modificar i en què totes les modificacions són automàticament integrades a l'escrit de base. L'avantatge d'aquesta eina és que la feina no es fa mai de manera aïllada i que els participants poden veure la construcció a mesura que es fa l'escrit i per tant fer evolucionar les idees sobre el tema.

Per un **grup més gran**, el Wiki pot ser una bona opció. Com Google Doc i Etherpad, també permet publicar instantàniament qualsevol creació o modificació de pàgina i tenir una visió de conjunt però té altres opcions interessants. De fet ofereix la possibilitat de comentar les pàgines, de tenir una maquetació dels continguts més visual, de decidir el moment de l'edició del treball en línia i de gestionar l'historial de les redaccions. Per tant permet un treball col·laboratiu potser més estructurat.

Petit testimoni d'una experiència d'Animacoop sobre la redacció col·lectiva

En ocasió de la formació Eines-Xarxes "Animació d'una xarxa col·laborativa" (Montpeller, octubre-desembre 2010), els formadors van proposar al grup de participants d'Animacoop de redactar col·lectivament i a distància, tres articles per la seva newsletter. Els membres del grup tenien l'hàbit de treballar junts i escriure un article els podia permetre fer créixer un bé comú, una creació. "Per als formadors, aquest exercici d'escriptura era una mena de repte metodològic", expliquen els responsables de la formació: "Com mesurar la capacitat col·lectiva de síntesi dels continguts transversals produïts durant la formació? Segon repte: com motivar els participants envers un treball complementari i amb breus terminis?"

El testimoni dels participants en relació a l'experiència (mètode emprat, etapes de realització, gestió del temps) és pot llegir en línia (en francès):

L'estigmèrgia

Autor de la fitxa : Heather Marsh

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

L'estigmèrgia: un nou model de governança col·laborativa

Si el model competitiu crea redundàncies i malbarata recursos en protegir les idees, en publicitat i altres, el model cooperatiu malbarata molt de temps i recursos en discutir i en discutir les discussions. Entre aquests dos models, l'estigmèrgia, un nou mètode de governança inspirat en la manera en què s'organitzen els insectes socials, podria oferir un model alternatiu més adaptat a la col·laboració en grups grans.

Què és l'estigmèrgia ?

Definició de l'estigmèrgia per Viquipèdia:

L'estigmèrgia és un mètode de comunicació indirecta en un entorn emergent autoorganitzat, en què els individus comuniquen entre ells modificant el seu entorn.

L'estigmèrgia neix de l'observació de la natura: les formigues es comuniquen dipositant feromones per allà on passen per tal que altres formigues puguin seguir la pista fins al menjar o la colònia en funció de les necessitats, el que constitueix un sistema estigmèrgic.

Es poden observar fenòmens similars en altres espècies d'insectes socials com els tèrmits, que fan servir feromones per construir estructures de terra grans i complexes mitjançant una senzilla regla descentralitzada.

Cada tèrmit recull una mica de fang al seu voltant, hi incorpora feromones i el diposita a terra. Com que els tèrmits se senten atrets per l'olor, dipositen més sovint el seu paquet allà on d'altres ja l'hi han dipositat, i així construeixen pilars, arcs, túnels i cambres.

Aplicació del model estigmèrgic a les organitzacions

La teòrica Heather Marsh ha escrit un article remarcable sobre l'aplicació de principis extrets de l'estigmèrgia a la col·laboració en grups grans i com un mètode de governança alternativa a mig camí entre les organitzacions que funcionen seguint un model competitiu i les que funcionen seguint un model cooperatiu.

Fa poc vaig participar a la traducció col·laborativa d'aquest text amb altres membres del grup AnimFR.

Aquí teniu una còpia de l'article traduït. Per facilitar-ne la lectura he afegit alguns títols que no figuraven en el text original.

Estigmèrgia

(article inicialment publicat per Heather Marsh; vegeu l'article original en anglès)

Aquest article forma part de la sèrie: "Governança i altres sistemes de col·laboració a gran escala"

L'estigmèrgia és un mecanisme de coordinació indirecta entre agents o accions. El principi és que una pista que una acció deixa en l'entorn estimula la realització de l'acció següent, sigui per part del mateix agent o per un agent diferent.

D'aquesta manera, les accions següents tendeixen a reforçar allò que ja existeix i a construir sobre aquesta base, el que condueix a l'emergència espontània d'una activitat d'aparença coherent i sistemàtica. L'estigmèrgia és una forma d'autoorganització. Produeix estructures complexes sense necessitat de pla, de control o fins i tot de comunicació directa entre els agents. - Viquipèdia.

El problema de les organitzacions actuals

En un sistema basat en les persones mai no hi pot haver una col·laboració a gran escala sense un sistema de representació, com el que podem trobar en organitzacions com les Nacions Unides. Si volem abandonar el sistema de representació permetent alhora que s'escoltin totes les veus, hem de trobar nous mètodes col·laboratius que funcionin amb sistemes basats en les idees o les accions. Els grups concèntrics d'usuaris amb comunitats epistèmiques i punts de coneixements poden funcionar per els sistemes basats en les idees; per als sistemes que actuen, l'estigmèrgia podria ser la millor opció.

Actualment, la resposta habitual a una situació que requereix una acció consisteix en crear una entitat nominal, en forma de comitè, de comissió, d'organització, d'empresa, d'organització no governamental, d'agència governamental, etc. Molt sovint l'acció acaba per no aparèixer perquè en el seu lloc hi ha una focalització sobre l'organització i les persones implicades.

El model competitiu

La major part dels sistemes actuals estan gestionats per organitzacions competitives. La competència crea redundància, alenteix i malbarata recursos en protecció de les idees, en publicitat i altres. La competició també requereix el secret i això bloqueja el progrés, l'avaluació, i fa que es perdin idees i oportunitats. Les patents i els drets d'autor encara redueixen més la velocitat i el potencial de suggeriment d'idees. Les persones amb més expertesa no col·laboren a menys d'haver estat reclutades pel mateix projecte.

El model cooperatiu

Tradicionalment l'alternativa a la competició ha estat la cooperació. Aquesta assoleix la màxima eficàcia només en els grups de dues a vuit persones. En els grups de més de 25 persones, la cooperació és terriblement lenta i es converteix en un exercici de gestió de personalitats que degenera ràpidament en discussions sense fi i ensabonaments per no ferir les sensibilitats, és extremadament vulnerable als "agents provocadors", i, en els grups de grans dimensions rarament condueix a res que valgui la pena. Tradicionalment, la cooperació es basa en el principi democràtic segons el qual totes les veus són iguals, per tant, no permet que els líders, usuaris amb més

expertesa, energia o enteniment tinguin una influència més important que els que actuen a la perifèria.

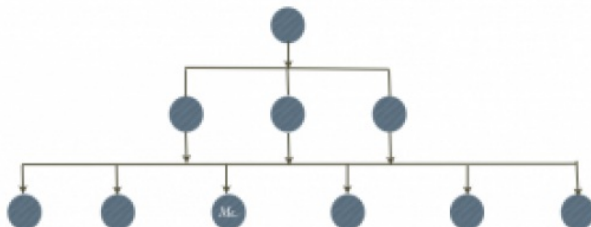
La cooperació malbarata molt de temps i molts recursos en discussions i en discutir les discussions. En un sistema basat en l'acció, la discussió rarament és necessària, perquè l'opinió dels que no fan la feina probablement tindrà poc valor, exceptuant els casos en què es demana consell a una persona experta i de confiança.

En general, la cooperació i els sistemes basats en la cooperació estan dominats per personalitats extravertides que prenen les decisions per controlar la feina dels altres i això crea un ressentiment justificat en els que fan la feina. A la majoria dels treballadors no els agrada un sistema jeràrquic com el que es mostra en el diagrama adjunt, perquè els fa perdre autonomia, domini i control creatiu sobre el seu propi treball; tant si el sistema de presa de decisions és jeràrquic o horitzontal, el sentiment final no és gaire diferent.

Els sistemes cooperatius acostumen a fer servir el consens o el vot per prendre decisions per tot el grup; amb aquests mètodes es corre el risc de no produir els millors resultats perquè hi pot haver moltes persones que no entenguin la feina si no la practiquen, i poden demanar coses que ells mateixos no voldrien fer. Els sistemes basats en el consens també són sensibles a "l'esperit del rusc", l'apropiació per part del grup de les idees i del treball d'individus, cosa que pot crear un ressentiment encara més gran.

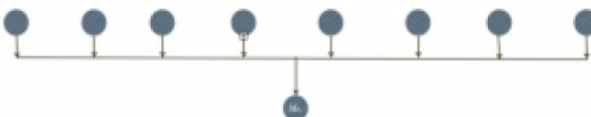
Sistema jeràrquic

(control del grup per part d'un individu)

Jerarquia de consens

(control dels individus per part del grup)

Estigmèrgia

En l'esquema de l'estigmèrgia adjunt, tots els treballadors tenen total autonomia per crear com ho desitgen; el poder del grup d'usuaris rau en la seva capacitat per acceptar o rebutjar la feina. Com que no hi ha una persona designada per desenvolupar una tasca, els usuaris tenen la llibertat de buscar una alternativa si no els agrada el que se'ls proposa. Els treballadors tenen llibertat per crear sense tenir en compte l'acceptació o el refús; en l'esquema adjunt, unes tasques poden ser acceptades pel grup més important, una alternativa per un altre grup d'usuaris, una altra només per un grup petit, i fins i tot un treballador pot estar sol amb la seva pròpia visió de les coses. En tots els casos, els treballadors tenen la llibertat de crear com ho prefereixen. La història no ens parla d'idees radicalment innovadores que hagin tingut una acceptació general immediata i la història també ens ha demostrat que les idees radicalment noves solen ser el resultat de visions solitàries; deixar el control del treball únicament al consens de grup només porta a una paràlisi de la innovació.

Competició i cooperació: 2 models de "control a priori"

En un entorn competitiu, una idea nova es guarda gelosament, es protegeix legalment i s'envolta de secret. Es fan molts esforços per trobar persones que la recolzin, alhora que es fa el possible perquè la idea estigui legalment protegida (coberta per proteccions legals) i es fan acords d'ocultació. La idea queda inextricablement lligada al seu creador fins que és transferida a una altre propietari i tots els contribuïdors treballen per al propietari i no per la idea. Després, el propietari ha de recompensar els contribuïdors, cosa que limita el potencial de desenvolupament i encara fa que es malbaratin més recursos en acords, accions legals, etc. Els contribuïdors no tenen cap interès especial en què el projecte funcioni o no, i no estan motivats per contribuir més que en allò pel qual són recompensats.

En canvi, si l'idea es desenvolupa de manera cooperativa, en primer lloc l'autor l'ha de presentar i ha d'intentar convèncer un grup perquè l'adopti. El grup ha d'estar d'acord amb la pròpia idea i amb totes les etapes del seu desenvolupament. La major part de l'energia i dels recursos es gasten en comunicar, persuadir i gestionar les susceptibilitats, i l'ambient de treball és tens per l'argumentació i les lluites de poder. Perquè qui tira endavant el projecte és un grup, i encara que sigui un grup cooperatiu, el grup sempre està en competició amb altres projectes externs similars, i sempre malbarata recursos i energia en secret, en propaganda, etc. Tant si es basen en un model competitiu o cooperatiu, els projectes moriran si el grup que el fa funcionar es retira, i en els dos casos, les personalitats del grup existent atrauran o rebutjaran els contribuïdors. Ambdós sistemes són sistemes jeràrquics en què els individus han de demanar permís per contribuir. Ambdós estan focalitzats en l'autoritat de personalitats que aproven una decisió en lloc de focalitzar-se en la idea i en l'acció mateixa.

L'estigmèrgia, un model amb "autorització a priori"

L'estigmèrgia no és ni competitiva ni col·laborativa en el sentit més comunament acceptat de la paraula. Amb l'estigmèrgia, es dona lliurement una idea inicial i el projecte és

portat per la idea, no per una personalitat ni per un grup de personalitats. Cap individu necessita permís (model competitiu) o consens (model cooperatiu) per proposar una idea o iniciar un projecte. Tant el debat com el vot són innecessaris, si una idea és interessant o necessària, suscitarà interès. L'interès vindrà de persones implicades de manera activa en el sistema i que voldran esforçar-se perquè el projecte tiri endavant. No vindrà de vots buits de persones que només tenen un interès i una implicació molt minso en el projecte. Mentre el projecte sigui recolzat o rebutjat sobre la base d'esforços contribuïdors i no sobre vots buits, la contribució de persones compromeses amb la idea tindrà més pes. L'estigmèrgia també posa els individus en situació de controlar el seu propi treball, no necessiten el permís del grup, ni que aquest els digui quin mètode han de seguir o en quina part han de contribuir.

La persona que ha tingut la idea inicial pot efectuar o no determinades tasques per fer avançar el projecte. La promoció de la idea es fa per pròpia voluntat, per un grup entusiasmats per la idea; aquest pot ser qui la posi en pràctica o no. No cal buscar fons o ajudes; si una idea és bona rebrà el recolzament necessari (en la pràctica això encara no és així perquè hi ha poca gent que tingui temps lliure per dedicar a projectes basats en el voluntariat, ja que la majoria està lligada a una feina que el sistema financer existent fa obligatòria. A més, encara vivim en un sistema basat en les persones/personalitats en què només s'escolten les personalitats més fortes). El secret i la competició no són necessaris, ja que un cop es dona una idea, aquesta i tots els nous desenvolupaments pertanyen als qui decideixen treballar per ella. Qualsevol persona pot proposar un treball, la idea no pot morir o ser posada en pausa per unes persones; s'accepta o es rebutja la feina feta, no la persona que l'ha feta. Totes les idees s'accepten o es rebutgen en funció de les necessitats del sistema.

La responsabilitat i els drets del sistema estan en mans de tots els usuaris, no només dels creadors. No hi ha motiu perquè les persones deixin el sistema per qüestions de conflictes personals de la mateixa manera que no cal que hi hagi comunicació més enllà de la realització de les tasques i que hi sol haver un munt d'activitats que es poden fer amb total autonomia. Com que ningú no és propietari del sistema ni el posseeix, no hi ha necessitat de crear un grup competidor per tal que la propietat del sistema evolucioni cap a un altre grup.

Els agents provocadors no tenen cabuda en l'estigmèrgia ja que només s'hi tenen en compte les necessitats del sistema. Algú que actua en contra de les funcionalitats del sistema és molt més fàcil de detectar per impedir-li que actuï que no pas els qui bloquegen els avenços amb debats sense fi i creen conflictes entre les persones. Perquè el sistema és propietat de tots, els líders tampoc hi tenen cabuda.

Nodes

A mida que la feina avança i a mida que l'equip principal i els seus membres es van desenvolupant, van emergint més persones interessades i abnegades, cosa que comença a donar un sentit al projecte. Com que l'equip principal produeix la majoria de la feina i que aquesta feina és la més valorada per la resta dels usuaris, es van constituint especialitats al voltant dels interessos de l'equip principal. Més enllà d'un cert nivell de complexitat els sistemes comencen a mancar de coherència a mida que l'energia i la focalització del grup es va reduint seguint els interessos de l'equip principal i la disponibilitat dels recursos. Algunes de les parts del sistema original poden per tant quedar inacabades.

Amb l'arribada de membres que es van afegint, més persones experimentaran la frustració relacionada amb una utilitat o una autonomia limitades. Alguns d'aquests membres s'interessaran per la feina inacabada i crearan un nou node de membres amb les mateixes disposicions i noves persones per fer-se càrrec de la feina no realitzada. De manera alternativa, usuaris ocasionals i observadors del sistema, que no tenen les ganes o l'experiència per ser més actius dins del sistema original, trobaran una nova necessitat i iniciaran un nou node. L'estigmèrgia fomenta la fragmentació en diferents nodes més que no pas el sistema empresarial tradicional d'adquisició i d'expansió sense fi. Perquè cada individu només és responsable del seu propi treball, i que ningú pot dirigir un grup de contribuïdors, l'expansió significa més feina per a l'individu i una perspectiva d'autolimitació. A mida que el sistema es va desenvolupant, la feina afegida exigeix alhora recursos afegits i noves fragmentacions. Com que la comunicació és més fàcil i hi ha més autonomia en grups més petits, la fragmentació és el resultat més probable del desenvolupament.

La comunicació entre els nodes d'un sistema s'estableix a partir de la necessitat. La transparència permet que la informació circuli lliurement entre els diferents nodes, però una relació formal o un mètode de comunicació no és ni necessari ni desitjable. La manera en què la informació es comparteix ve donada per la mateixa informació, no per les relacions personals. Si una dada és pertinent per a més d'un node es transmetrà immediatament a tots, sense que calgui una reunió formal entre persones oficials o legítimes.

Qualsevol node pot desaparèixer sense que afecti a la xarxa, i les funcionalitats subsistents necessàries poden ser recuperades per d'altres. Si els nodes s'adonen que estan treballant en una mateixa tasca són susceptibles d'associar-se, o bé alguns es tornaran obsolets per la manca d'ús. Només es creen nous nodes per cobrir una nova necessitat o proporcionar una millor funcionalitat; fer dues vegades la mateixa feina resulta ineficaç i només es dona el cas quan un segon grup troba un mètode alternatiu que el primer grup no vol adoptar. En aquest cas, el millor sistema tindrà més recolzament per part del grup d'usuaris i l'altre sistema desapareixerà o quedarà com una alternativa valuosa. Qualsevol usuari pot contribuir al node que més correspongui als seus interessos i a les seves capacitats o aportar la seva contribució a diferents nodes.

El futur

Un nou sistema de governança o de col·laboració que no segueixi un model jeràrquic competitiu haurà d'integrar l'estigmèrgia en la majoria dels seus sistemes basats en l'acció. No és ni raonable ni desitjable per al pensament i l'acció individual que se'ls sotmeti al consens de grup per temes que no estiguin relacionats amb el grup, i és del tot impossible realitzar tasques complexes si cada decisió ha de ser presentada per ser aprovada; és la major debilitat del model jeràrquic. L'èxit increïble de tants projectes d'Internet és el resultat de l'estigmèrgia, no de la cooperació, i gràcies a l'estigmèrgia és com podem construir ràpidament i eficaç i com produïrem resultats molt millors que els que cadascú de nosaltres es planteja al començament.

Article original : HEATHER, Marsh. Stigmergy. GeorgieBC?'s Blog [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://georgiebc.wordpress.com/2012/12/24/>

L'organització d'un col·loqui participatiu sobre Ciències ciutadanes

Autor de la fitxa : Violette Roche - Tela Botanica

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge :

Organitzat els dies 22 i 23 d'octubre del 2009 a Montpeller

El col·loqui *Sciences citoyennes & Biodiversité* va tenir lloc els dies 22 i 23 d'octubre del 2009 a la universitat Montpellier 2. Associacions, entitats locals, institucions públiques, científiques, públic en general... un total de 200 persones es van trobar per intercanviar i mutualitzar els seus coneixements teòrics i pràctics durant aquesta primera edició nacional.

Aquest esdeveniment es va organitzar de manera participativa explotant el potencial de les eines TIC i d'Internet:

Abans del col·loqui

- Des de la posada en marxa del projecte de col·loqui es va crear [un lloc amb wikini](#) que es va anar enriquint poc a poc.
- Es va obrir una llista de discussió a la qual qualsevol persona es podia inscriure a través de la pàgina d'inici del Wiki. En l'etapa de preparació del col·loqui ja reunia un centenar d'inscrits. El comitè organitzador la va fer servir per preparar els tallers (opinions sobre temes proposats, recerca de ponents, qüestions tècniques per a preveure la difusió del col·loqui en vídeo...).
- Es va obrir una convocatòria d'iniciatives per mitjà d'un [formulari](#) (Google Docs): qualsevol impulsor d'un projecte de ciències ciutadanes podia presentar la seva iniciativa lliurement i se'l posicionava automàticament en [un mapa dels projectes de ciències ciutadanes](#). Més endavant, aquest recull es va compaginar i editar en la forma d'un llibre d'una cinquantena de pàgines, d'un inventari de les ciències ciutadanes.
- Quan el temes dels tallers van quedar definits i posats en línia en el wiki, a sota de cadascun un espai destinat als comentaris permetia que els internautes donessin la seva opinió (per exemple, a la pàgina del [taller "Discutir de la qualitat de les dades dels voluntaris"](#)).
- També es van posar dos espais a disposició dels participants perquè compartissin els seus recursos: una biblioteca per incloure referències bibliogràfiques i una

videoteca.

- Es va adreçar una enquesta als voluntaris dels projectes posicionats en la cartografia i un catàleg, cosa que va permetre donar la paraula durant el col·loqui als principals actors de les ciències ciutadanes.

Durant el col·loqui

- Es va fer una retransmissió en directe amb el sistema en línia gratuït Justin TV, a sota s'hi va deixar un espai per als comentaris (que va servir sobretot per resoldre problemes tècnics).
- La llista de tots els participants també estava disponible en línia.
- A la recepció, es va habilitar un espai perquè tothom pogués: posicionar el seu nom en un mapa (amb aquest objectiu es van repartir 2 acreditacions a cada participant), afixar cartells i anuncis en un tauler "Busco", "proposo").
- Es van habilitar uns temps conviviais: àpats en comú al restaurant universitari de la universitat Montpellier 2 (els tiquets tenien un [codi QR](#) on hi deia "Nyam-nyam": una referència humorística a la realitat augmentada!), pausa cafè amb l'associació Artisans du Monde (artesans del món), cocktail i visita guiada de l'aquari Mare Nostrum.

Després del col·loqui

- TOT es va posar en línia: els vídeos, les fotos, però també [tots els documents relacionats amb l'organització](#).
- La llista de difusió segueix funcionant, però sobretot per a la compartició de recursos.

Balanç de Violette Roche, la persona que va orquestrar l'esdeveniment al si de Tela Botanica

Punts febles

- Per manca d'animació no es van fer servir totes les eines (el tauler d'anuncis, els comentaris al lloc web, la llista després del col·loqui).

Punts forts

- El catàleg publicat i i repartit durant l'esdeveniment va tenir molt d'èxit: cal que hi hagin coses concretes, materials.
- El col·loqui va permetre donar a conèixer les ciències ciutadanes: possiblement l'ajuntament de París n'organitzi un altre; hi ha una associació que vol reeditar el catàleg i estan emergint projectes de plataformes de recursos!

Enllaç d'Internet : <http://colloquescb.tela-botanica.org>

L'ús d'un mapa Google per a les compres agrupades

Autor de la fitxa : Françoise Viala

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : Aquesta eina ha estat implementada a partir d'una reflexió al si de l'associació Pic'assiette sobre com donar visibilitat a les iniciatives ciutadanes de comandes agrupades.

Funcionament

L'associació no és qui crea els grups sinó que convida els ciutadans o el productor a acostar-se al grup més proper o a crear-ne un de nou. Els ciutadans que no es coneixen entre ells deixen les seves dades i l'associació Pic'assiette els posa en relació en funció del seu origen geogràfic.

Per tant la idea consisteix en:

- mostrar tot el que ja existeix a un públic novell i també als grups ja creats. De fet, en el territori situat entre Nimes i Montpellier existeixen diferents grups que no es coneixen entre ells. Cada grup gestiona el seu funcionament, es planteja determinades preguntes, però no es relaciona amb els altres.
- crear relacions, fomentar els intercanvis entre grups!

l funciona: s'organitzen jornades de manera autònoma sense que l'associació Pic'assiette les dinamitzi.

Més enllà de crear vincle, l'objectiu consisteix en reflexionar de manera col·lectiva sobre com ajudar els productors a diversificar els seus punts de venda i en perennitzar aquestes gestions de manera que aquesta tasca no sempre recaigui en les mateixes persones.

La participació és lliure, i no cal inscriure's per tal de ser posicionar en el mapa. La part més important del posicionament ha estat realitzada per l'associació Pic'assiette que durant un temps s'ha dedicat a organitzar trobades per intercanviar impressions amb els grups dels voltants de Montpellier. Més endavant, els grups s'han anat trobant i ara gestionen de manera autònoma la freqüència amb la que es reuneixen, el seu ordre del dia, etc.

L'eina ha servit d'exemple per crear un mapa de posicionament dels grups de compres ciutadanes, però a nivell de tota la regió del Llenguadoc-Rosselló. (<http://site-coop.net/gaclr/>)

El principal avantatge d'aquest tipus de mapa és la ràpida visibilitat de les iniciatives.

Algunes precondicions:

- Cal pensar en actualitzar el mapa
- Cal pensar en formar la gent
- Cal fer-ne l'animació. L'eina per ella mateixa no és suficient, cal donar a conèixer la iniciativa a través de representacions en estands, jornades de divulgació per al públic en general.

La continuació

La segona etapa consisteix en posicionar les eines que permeten fer les comandes, les gestions i les accions establertes per tal que el grup esdevingui perenne.

L'associació ha participat a les trobades [Moustic](#) per tal que la seva iniciativa esdevingui encara més col·lectiva i col·laborativa.

Enllaç d'Internet : <http://picassiette.org/wakka.php?wiki=CollectifsAchatsGroupes>

L'ús de les llistes a Tela Botanica

Autor de la fitxa : Outils-réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : La xarxa Tela Botanica es va constituir a partir de llistes de discussió.

La primera "tela-botanicae" va néixer al març de 1999, amb la creació de la xarxa. Es recolza en els serveis oferits per Yahoo Groupes. Actualment segueix activa: 1092 membres i 34000 missatges intercanviats des que es va crear, amb una mitjana de 225 missatges al mes (segons l'informe del 8 de març del 2010).

Diferents orígens dels membres

La llista reuneix especialistes i afeccionats, neòfits i apassionats amb un elevat nivell de coneixements sobre botànica. Una persona formula una pregunta i desenes d'especialistes responen, de vegades amb molta precisió. De ben segur que si haguessin estat reunits entre ells, els intercanvis no haurien estat tan dinàmics (per por de ser jutjats pels iguals, l'alt nivell d'entrada en els debats...).

Divisió en grups temàtics

A mesura que s'anava intercanviant informació, van anar apareixent unes discussions temàtiques que de vegades creaven una saturació de missatges a la llista. El dinamitzador de la xarxa, que pilotava amb atenció, de seguida va proposar que es creés un altre grup de discussió específic. D'aquesta manera, es van crear més d'una cinquantena de grups temàtics, alguns dels quals van donar lloc a un intens treball cooperatiu i a produccions col·lectives.

Síntesi de les llistes

L'avantatge de dividir la xarxa en grups temàtics és que les persones poden subscriure's únicament a les discussions que els interessin sense rebre un munt de mails cada dia. L'inconvenient és que no es té una visió global d'allò que passa en el grup. Per tal de posar-hi remei, un dels membres de la xarxa va animar la realització d'unes **síntesis de les discussions**: la persona que formulava una pregunta després havia de redactar una síntesi amb totes les respostes rebudes.

Es van definir tres nivells de síntesi en funció del nivell de retorn de les informacions.

- Nivell 1 – recollida dels missatges. Proporciona tots els intercanvis que hi ha hagut sobre un tema (el tractament consisteix únicament en aplegar tots els missatges de manera ordenada i fer-ne una neteja de forma).
- Nivell 2 – recollida i compaginació. Síntesi intermèdia amb una mica de compaginació.
- Nivell 3 - síntesi. Síntesi enriquida (amb afegits i controls de les referències).

I tot això sota llicència Creative Commons evidentment!

Unes eines per facilitar i regular els intercanvis

La xarxa també ha implementat unes eines per facilitar l'accés a aquestes llistes als nous membres: instruccions d'ús dinamitzades ([tutorial en vídeo](#)) i un codi de bones maneres ([Netiqueta](#)).

Enllaç d'Internet : <http://www.tela-botanica.org/>

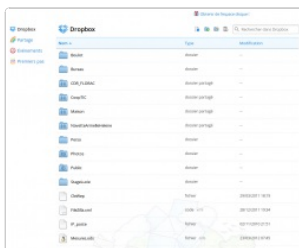
Dropbox

Autor de la fitxa : Outils-réseaux et SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció :

- Dropbox és un servei de salvaguarda, sincronització i compartició de dades, ultra senzill. Es descarrega un programa que només ocupa un petit espai en la barra d'eines. Se li assigna una carpeta en el nostre ordinador que quedarà guardada i sincronitzada a Internet. Ens identifiquem i ja és operatiu: a partir d'ara qualsevol arxiu copiat o guardat en la vostra carpeta de Dropbox serà enviada de forma instantània i segura a Internet.
- Això permet sincronitzar automàticament les dades en tots els nostres ordinadors (fix, portàtil, feina) i compartir fàcilment documents amb d'altres usuaris. Els arxius estan disponibles en el disc dur i per tant també s'hi pot treballar sense connexió a Internet.
- La versió gratuïta disposa de 2 GB d'emmagatzematge però la versió de pagament permet ampliar aquesta capacitat.

Lloc oficial : <http://www.dropbox.com>

Família d'eines : Repositori

Presentació : ""<iframe width="560" height="315" src="www.youtube.com/embed/WZU7ioSpV34" frameborder="0" allowfullscreen></iframe>""

Requisits previs :

- Disposar dels drets per instal·lar un software en el nostre ordinador
- Funciona en totes les plataformes: Linux, Mac Os i Windows

Algunes aplicacions :

- Sincronitzar els nostres arxius automàticament en tots els nostres ordinadors sense que hi hagi problemes de versió (Quina és la bona? Aquella que tinc al portàtil? Aquella que he gravat a l'USB?)
- Compartir una carpeta i per tant documents (de qualsevol naturalesa, text, imatge,...) amb una o varies persones
- Poder treballar amb els propis documents tot i no tenir accés a Internet
- Poder crear molt fàcilment una galeria de fotos visible per a tothom
- Tenir un enllaç públic a la web on dipositar i enviar arxius molt voluminosos massa pesats per a l'e-mail
- Poder guardar de manera automàtica els arxius
- Poder accedir als nostres arxius des de qualsevol ordinador connectat a la web.

Per dominar-ho :

Avantatges :

- Tots els nostres arxius, sempre a l'abast, des de qualsevol ordinador
- Compartir tots els formats de document possibles, en temps real, automàticament, amb diverses persones
- Poder treballar amb els nostres arxius encara que no tinguem accés a la web
- Guardar automàticament els arxius
- Dropbox guarda les últimes versions dels nostres arxius, i per tant es poden recuperar versions antigues en cas d'error.

Inconvenients :

- La compartició d'arxius funciona malament quan es tracta d'un document en el qual varies persones treballen juntes al mateix temps o en el mateix període de temps (ex. acabar un informe que cal lliurar en dos dies, planning dels membres de la xarxa) perquè quan dues persones treballen alhora, queden gravades ambdues versions i cal introduir a mà els canvis per fusionar-les.

Per a aquesta mena de tasques és preferible emprar una eina que permeti introduir canvis sincronitzats com Etherpad o Google Document

- És complicat i causa d'error tenir dos comptes Dropbox en la mateixa màquina
- Els documents de les carpetes compartides compten en els 2 GB assignats

Llicència : Programari de propietat, Freemium

Utilització : Senzill

Instal·lació : Senzill

La col·laboració de les empreses: de la cooepetència a la col·laboració radical

Autor de la fitxa : Hélène Laxenaire - SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Idees desenvolupades per l'autor en el terreny de la col·laboració en aquest llibre, aquesta conferència :

Visca la co-revolució: per una societat col·laborativa d' Anne-Sophie Nouvel i Stéphane Riot

Prèambol: no es tracta d'una recensió completa de l'obra, sinó del resum de la part dedicada a la Col·laboració radical

En la seva obra Vive la co-révolution : pour une société collaborative, Anne-Sophie Nouvel i Stéphane Riot descriuen la col·laboració entre empreses diferenciant la cooepetència de la col·laboració radical. Durant dos anys, han promogut la Col·laboració radical al si de la xarxa Entrepreneurs d'avenir/

Interès per a les empreses en cooperar

El terme competició ve del llatí *competere* que significa buscar junts, esforçar-se junts, per tant, a l'origen no tenia aquesta connotació d'adversitat o d'agressivitat que podem notar avui en dia quan es parla de competició entre empreses. L'idea no és suprimir-la perquè també és un vector d'innovació i d'emulació, sinó de reduir els danys causats per una competència massa agressiva i de reduir-la, de manera concertada, allà on és inútil o fins i tot perillosa. En aquesta línia, els autors remarquen que el primer avantatge derivat de la cooperació entre empreses és la reducció dels costos relacionats amb els conflictes entre empreses i que, per ell mateix, aquest interès hauria de convèncer tots els empresaris! En efecte, a partir d'una projecció de la situació americana del sector de l'automòbil, l'investigador americà John W. Henke estima aquests costos en 50 000 milions per any a França.

Evolució de la cooperació entre empreses

Les teories d'Adam Smith sobre l'interès de la competència i les de Joseph Schumpeter sobre la destrucció creativa estan ben arrelades en el món econòmic. Però a partir dels anys 80, algunes empreses s'adonen que el funcionament en xarxa i les aliances estratègiques aporten avantatges relacionals i permeten accedir a més recursos. Més endavant, als anys 90, constatant que els costos de recerca i desenvolupament augmenten paral·lelament a l'obsolescència dels objectes mentre que la convergència de les tecnologies permet unes economies d'escala, algunes empreses decideixen col·laborar entre elles per desenvolupar productes amb una vida més llarga amb components que puguin ser reutilitzats per varies empreses.

La col·laboració permet resoldre problemes comuns

Especialment objectius relacionats amb el medi ambient i el desenvolupament sostenible. Aquests objectius poden venir d'una convicció comuna de les empreses o d'obligacions reglamentàries externes.

Lluita contra un enemic comú més gran: Google participa en el desenvolupament del navegador Mozilla, mentre que és un competidor del seu propi navegador Chrome, per tal de desestabilitzar Microsoft Internet Explorer, el gegant del mercat.

La Coopetència

La paraula cooepetència és una creació de Ray Noorda, el fundador de Novell popularitzada per l'obra de Nalebuff, B., Brandenburger, A. *La Co-opétition, une révolution dans la manière de jouer concurrence et coopération*, Village Mondial, 1996. Es tracta de l'aliança de la cooperació i del mercat: de cooperar en alguns aspectes i seguir sent competidors en d'altres. Per als autors, la cooperació entre l'empresa, els seus proveïdors i els seus clients condueix a proporcionar uns productes i uns serveis similars i, per tant, a una expansió potencial del mercat. A més, gràcies al reagrupament de les forces, aquesta aliança pot permetre penetrar en nous mercats. Les condicions per establir la cooepetència passa per un estudi de les interdependències entre les empreses, la definició d'un objectiu precís i un repartiment concertat de l'esforç i dels guanys.

Exemples de cooepetència

- El Prufrock Café de Londres va crear el 2009 una "targeta d'infidelitat". Els clients havien d'anar a prendre un cafè a la competència i presentar la targeta perquè els la segellessin. Un cop la targeta tenia tots els segells, els clients havien de tornar al Prufrock Café on se'ls oferiria un cafè gratuïtament. L'objectiu és fidelitzar els clients del Prufrock Café demostrant-los que serveixen el millor cafè, però també obligar els amos dels altres establiments a assegurar-se de la qualitat del cafè que serveixen perquè saben que tenen competència. Això també va permetre a tots una aflluència de nous clients. Però al final, l'objectiu principal compartit per tots és aportar una resposta creativa a l'expansió dels cafès de la cadena Starbucks.
- Fiat i PSA han creat una filial comuna que produeix vehicles utilitaris de les dues marques. Utilitzant els mateixos components poden reduir costos mitjançant una economia d'escala.

La Cooperació radical

L'expressió cooperació radical va néixer el 2009 als Estats Units. Tres dirigents d'empreses competidores del sector de les tecnologies verdes (genGreen, 3rdWhale i Creative Citizen) van decidir establir una "col·laboració radical", que els va facilitar el fet que compartissin els mateixos valors i la mateixa convicció de la urgència ecològica.

La diferència entre la cooepetència i la competència radical es mesura avaluant la part d'avantatges competencials i d'elements de propietat intel·lectual "íntima" compartits. En la col·laboració radical, es comparteix valor afegit altament diferenciador (secret de fabricació, R&D), en la cooepetència, es redueixen els costos amb l'economia d'escala. Els participants a la targeta d'infidelitat no comparteixen les seves receptes i el seu saber-fer sobre el cafè.

La col·laboració radical afavoreix els enfocaments d'innovació oberta, no consisteix en col·laborar plegats per crear un producte o un servei predefinit, sinó en desenvolupar un ecosistema de compartició de coneixements i de competències que permeti l'emergència de la innovació. Aquesta innovació no és forçosament tecnològica, també pot ser social. Emergeix tant dels col·laboradors de l'empresa com dels seus clients.

Exemples de Cooperació radical

- Sovint, l'àmbit del medi ambient és un àmbit de convergència. Per exemple, la col·laboració entre la NASA i l'ESA (en un context molt competitiu) sobre els punts mediambientals: gestió dels residus espacials, cicle de vida dels satèl·lits i impacte dels llançaments de coets en la biodiversitat. Aquesta cooperació va néixer d'obligacions externes: establiment d'una reglamentació mediambiental estricta a Europa i compromís de Barack Obama amb el desenvolupament sostenible als Estats Units. Aquesta cooperació consisteix en intercanvis entre especialistes i en la posada a punt en comú de nous materials, més respectuosos amb el medi ambient (en substitució dels que serien prohibits per massa nocius).
- Green X Change és una plataforma establerta per Nike, Creatives Commons i Best Buy per compartir les seves recerques. Qualsevol persona interessada pot posar les seves innovacions en aquesta plataforma escollint una llicència inspirada en el programari lliure permetent així que altres empreses es beneficiïn de l'invent. Aquesta llicència permet al propietari de la innovació decidir a qui li dona els drets. La idea és que indústries de sectors diferents i no competidors puguin compartir les aportacions de la R&D de les seves empreses. Aquesta plataforma té dificultats per expandir-se més enllà dels seus fundadors, però els autors hi veuen un motor potencial per a l'extensió de la competició radical.

Preconitzacions dels autors per una Col·laboració radical

- Explicar el concepte, més enllà de les representacions que poden suscitar en francès els termes "col·laboració" i "radical", que tenen una connotació molt diferent en anglès.
- Canviar els propis reflexos i la visió que tenim dels competidors, obrir-nos per aprofitar les oportunitats.
- Els quatre pilars de la relació: benevolència, reciprocitat (ser benèvol també amb un mateix), claredat i llibertat d'innovar (elements extrets pels autors del llibre de Juliette Tourmand, La stratégie de la bienveillance, Inter Editions, 2007).
- Treballar a llarg termini, la col·laboració necessita un temps per instal·lar-se i només té efecte a llarg termini.
- Establir un context que permeti que els participants tinguin llibertat per a comprometre's espontàniament per elaborar conjuntament una solució negociada i consensual. I no repartir les tasques entre les empreses, com es fa en un procés cooperatiu.
- Compartir competències i també coneixements.
- Garantir la complementarietat de les aportacions: connectar l'interès individual amb l'interès col·lectiu.
- Anticipar les responsabilitats de cadascú: responsabilitat de l'èxit o del fracàs, beneficis financers, propietat intel·lectual.
- Transparència dels intercanvis durant el projecte i comunicació a tots els membres.
- Com més senzill sigui el procés, més possibilitats hi haurà que es dugui a terme.

Presentació sintètica de l'autor de l'obra :

- Anne-Sophie Novel : doctora en economia, periodista especialitzada en desenvolupament sostenible, fundadora del blog col·lectiu Ecolo-Info, membre de la xarxa Entrepreneurs d'avenir.
- Stéphane Riot : fundador de Nove Terra, expert en desenvolupament sostenible i acompanyament del factor humà a les organitzacions, membre de grups de recerca i de prospectiva sobre les noves formes d'economies i d'organitzacions (biomimètica, neurociències, psicopedagogia, management...)

Referència bibliogràfica : NOVEL, Anne-Sophie and RIOT, Stéphane. *Vive la corévolution!: pour une société collaborative*. Paris, France : Alternatives, 2012. Manifestó (Paris), ISSN 2258-9325. ISBN 978-2-86227-711-0.

Blogger

Autor de la fitxa : Outils Réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : Blogger és una plataforma de blogs proporcionada per Google.

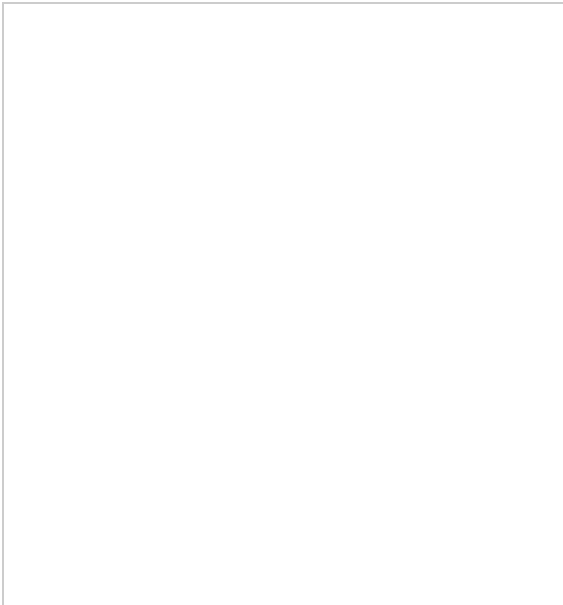
Lloc oficial : <http://www.blogger.com>

Família d'eines : Blogs

Presentació : <http://ca.wikipedia.org/wiki/Blogger>

Requisits previs :

- Saber utilitzar un programa de tractament de textos.

Per dominar-ho :

[Manual pràctic de blogger](#) from [Aleix Ballús](#)

Per aprofundir-hi :

- [Curs Vull ser blogger!](#)

Avantatges :

- Utilització senzilla per a nombroses aplicacions: inserció de fotos, compaginació, obertura de diversos blocs amb el mateix codi d'accés, edició de textos etc.
- Moltes possibilitats de personalització de l'aparença del bloc.

Inconvenients :

- Necessitat de parametrar-ho tot un mateix.

Llicència : Programari de propietat, Gratuït

Utilització : Senzill

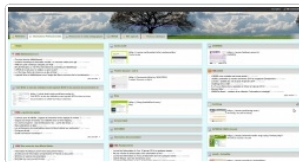
Instal·lació : No cal instal·lació

Netvibes

Autor de la fitxa : Outils Réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : Netvibes és un servei en línia que permet crear un portal que agrupa uns fluxos RSS (disposa de més funcionalitats, però aquesta és la més interessant): a títol personal (vigilància tecnològica, seguiment) o per a un grup, projecte o territori.

Lloc oficial : <http://www.netvibes.com>

Família d'eines : Eines de curació de continguts

Presentació :

Requisits previs : Navegació per Internet.

Algunes aplicacions :

- [Univers Netvibes de la ciutat de Brest](#)
- [Univers Netvibes de la FING](#)

Per aprofundir-hi :

- **Testing space** : [Official site](#) (anglès)
- **Documentació**: [Netvibes Documentation](#) (anglès)

Avantatges :

- Permet crear un portal molt obert i actualitzat per a un grup, un territori. Permet crear un escriptori personal en línia on centralitzar la pròpia vigilància.

Inconvenients :

- És un servei en línia (hi ha perennitat de les dades?), cal obrir-se un compte.

Llicència : Programari de propietat, Freemium

Utilització : Senzill

Instal·lació : No cal instal·lació

La cooperació en 28 paraules clau

Autor de la fitxa : Jean-Michel Cornu

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

Una cooperació amb múltiples facetes

Molt sovint el que fem és dinamitzar un grup utilitzant el sentit comú, intentant fer-ho "de la millor manera". Això ens permet entendre alguns aspectes del grup: potser hi falta convivialitat o una cultura comuna, o bé el grup està massa centrat en ell mateix. Però aquesta capacitat que tenim per a analitzar, paradoxalment també és la nostra debilitat més gran, perquè fa que ens oblidem de tots els altres aspectes del grup. Fa que ens focalitzem en un aspecte del grup, o en dos, o tres, però deixant de banda els altres. Edgar Morin parla "d'encegament paradigmàtic¹" : **focalitzar-se en un problema fa que tots els altres no es vegin!**

Us proposem un mapa de les diferents facetes que permeten comprendre el que passa en el grup i de les diferents competències que permeten actuar perquè neixi i es desenvolupi. Algunes d'aquestes facetes són contraintuitives i les presentarem des del principi. Aquest mapa no ha estat concebut per una sola persona que, per definició, hauria estat sotmesa ella mateixa a l'encegament paradigmàtic. És el resultat dels intercanvis inicials dels 130 membres del grup Intelligence Collective de la Fing² i s'ha anat enriquint progressivament amb els treballs posteriors. Amb l'ajuda d'aquestes 28 paraules clau, d'aquestes 28 eines, vosaltres i fins i tot els membres del grup podreu entendre millor el que passa en el grup i ajudar-lo a desenvolupar-se i a adaptar-se a les diferents situacions.

Per saber-ne més

JM Cornu - La Coopération en 28 mots-clés - 1. Introduction
([Transcripció en català del vídeo](#))

Presentació : La cooperació en 28 paraules clau: <http://prezi.com/zxc7xeqccyp7/la-cooperacio-en-28-paraules-clau/>

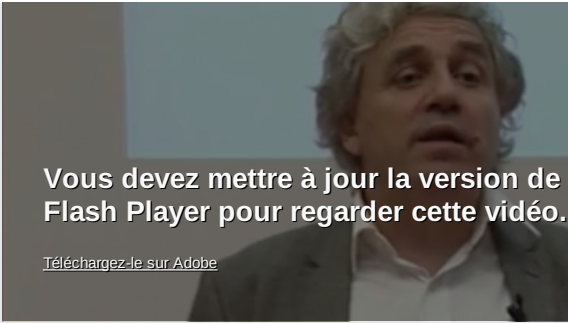
Un primer aspecte contraintuïtiu: la presa de decisions a posteriori

Hi ha diferents estratègies en funció de l'entorn en el qual ens situem:

- **La planificació** : en una situació previsible però en què els recursos són escassos, cal fer una previsió per optimitzar els recursos i no malbaratar-los;
- **La negociació** : quan els recursos són escassos però la situació no és previsible, la negociació permet prendre una decisió al moment a falta de poder-ho fer de manera anticipada. És el cas, per exemple de la fixació del preu en l'economia de mercat;
- **La presa de decisions a posteriori** : quan es pot disposar de recursos abundants (grup gran, informació abundant) però la situació no és previsible, aleshores val més suscitar una abundància de possibilitats i triar només a posteriori, entre totes les possibles opcions. **Aquest enfocament és el que constitueix la base de la cooperació** tal com la descobrirem;

Sovint no escollim una estratègia, sinó que fem servir la que dominem, sigui quin sigui el context. És important adaptar-se a l'entorn per triar la millor estratègia. De vegades, la situació pot ser previsible per algunes coses i imprevisible per d'altres, alguns recursos poden ser abundants i d'altres escassos. En aquest cas, cal poder adaptar-se i fins i tot fer malabarismes amb les estratègies. La que es refereix a **la cooperació és bastant contraintuïtiva**, ja que ens obliga a no prendre decisions el més aviat possible mentre que estem immersos en una cultura de la previsió, i ens porta a treballar amb l'abundància quan generalment ens focalitzem en el que és escàs.

Per saber-ne més

Vous devez mettre à jour la version de Flash Player pour regarder cette vidéo.

[Téléchargez-le sur Adobe](#)

JM Cornu - La Coopération en 28 mots-clés - 2. Un premier aspect contre-intuitif
(Transcripció en català del vídeo)

[La presa de decisions a posteriori](#)
[#taille28](#)

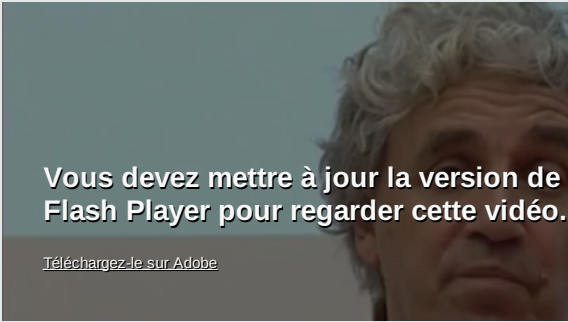
La mida dels grups i el rol dels membres

Quan un grup supera la dotzena de membres, cada persona adopta una posició proactiva, reactiva, d'observador o inactiva i pot canviar-la en funció d'alguns criteris. De manera bastant contraintuitiva s'observa que **el tant per cent d'actius segueix sent remarcablement constant³**: els proactius són entre un i alguns per cent i els reactius entre deu i algunes desenes per cent.

En podem deduir **diferents tipus de grups en funció del nombre de membres**:

- **Els grups petits** fins a una dotzena de persones que es poden gestionar de manera coercitiva (esperant una acció de cadascun dels seus membres);
- **Els grups intermedis** d'una dotzena a un centenar de persones que necessiten més esforços de dinamització per obtenir reaccions;
- **Els grups grans** d'un centenar a un o dos milers de persones que permeten produir de manera col·laborativa... a condició de centrar-nos en els reactius;
- **Els grups molt grans intermedis** d'alguns milers de persones en els que el grup format pels membres proactius es torna més difícilment coherent;
- **Els grups molt grans** de més d'algunes desenes de milers en els quals els proactius són prou nombrosos per fer que la dinamització sigui menys coercitiva.

Per saber-ne més

Vous devez mettre à jour la version de Flash Player pour regarder cette vidéo.

[Téléchargez-le sur Adobe](#)

JM Cornu - La Coopération en 28 mots-clés - 3. La taille des groupes et le rôle des membres
(Transcripció en català del vídeo)

[La mida dels grups i el rol dels membres](#)

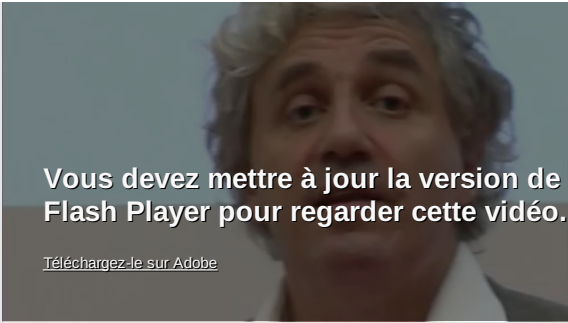
Convergència i conflicte

Sovint es considera de manera implícita que cadascú hauria d'actuar en l'interès del grup oblidant el seu propi interès. És la definició mateixa de l'altruisme. Tot i que l'altruisme existeix en el món animal i en l'home i fins i tot comporta avantatges per sobreviure en certes condicions, no és fàcil desenvolupar-lo en totes les situacions. **La cooperació fa servir un enfocament diferent del de l'altruisme: busca les condicions que faran convergir l'interès individual i l'interès col·lectiu.** En alguns casos, de manera natural, cadascú anirà més aviat en el sentit de l'interès col·lectiu: en un **entorn d'abundància** es desenvolupa una economia del regal, diferent de l'economia de l'escassetat; donant **una visió a llarg termini** al grup, els comportaments es tornen més cooperatius; **els mecanismes d'estima** (una forma de reconeixement que contràriament al prestigi és atribuïda de manera dinàmica pel conjunt del grup) formen un sistema regulador que incita a actuar en el sentit de l'interès col·lectiu.

Però **massa convergència** pot transformar el grup en un ramat d'ovelles... És bo afegir-hi **una mica de divergència** (altres idees o maneres diferents de plantejar les preguntes) i fins i tot **una espurna d'oposició** per permetre un replantejament del grup. El rol de l'animador consisteix en percebre l'equilibri entre convergència, divergència i oposició i fomentar l'una o l'altra per obtenir un grup que avanci enriquint-se de la seva diversitat.

Si només hi ha convergència i oposició, apareix un conflicte. Una crisi és un moment difícil per al grup, però molt útil: diferents punts de vista obliguen a un replantejament. Però **un conflicte contràriament a una crisi només va en dues direccions**: a favor o en contra, i cadascú s'aferra a la seva posició. Per gestionar un conflicte, cal **retransformar-lo en crisi** suscitant una tercera posició o fins i tot més. **Cartografiar les diferents idees** dels membres empenyent-los a afegir-ne de noves és un mètode especialment útil en aquest cas.

Per saber-ne més

Vous devez mettre à jour la version de
Flash Player pour regarder cette vidéo.

[Téléchargez-le sur Adobe](#)

JM Cornu - La Coopération en 28 mots-clés - 4. Convergence et conflit
(Transcripció en català del vídeo)

La convergència

La implicació

I si no fóssim tan individualistes

Cartografiar per donar una visió de conjunt

#convergence28 #conflit28

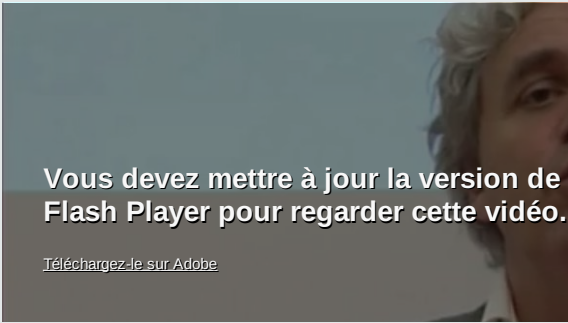
Els tres tipus d'influència en un grup

Els tres primers aspectes presentats més amunt il·lustren les **tres grans dimensions constitutives de tots els grups** : els grups estan influïts pels seus membres, és clar, però també per l'organització del grup i la seva història així com per les seves relacions amb l'entorn:

- La convergència i el conflicte il·lustren **la influència de les persones** sobre el grup
- La mida del grup és una dada **específica del grup**, independentment de les particularitats dels seus membres
- La imprevisibilitat i l'abundància que inciten a prendre decisions a posteriori **sovint depenen de l'entorn**.

Les facetes següents estan agrupades segons aquestes tres grans dimensions. Les que descriuen la influència de les persones van acompanyades d'un aspecte més difícil de tractar, tot i que no sempre és negatiu (com el conflicte, associat a la convergència, que permet un replantejament). La faceta següent, la implicació, amb el seu contrari la desimplicació, és el quart aspecte contraintuïu. Els següents sovint només demanaran una mica de sentit comú.

Per saber-ne més

Vous devez mettre à jour la version de
Flash Player pour regarder cette vidéo.

[Téléchargez-le sur Adobe](#)

JM Cornu - La Coopération en 28 mots-clés - 5. Les trois types d'influence dans un groupe : personne, structure des groupes, environnement
(Transcripció en català del vídeo)

Implicació i desimplicació

Sovint es confon la mobilització amb la implicació. Però si mobilitzem unes persones – sovint pagant-les – perquè facin el que volem, s'han d'implicar elles mateixes per arriscar-se a fer el que creuen que és bo. L'animador no sempre pot estar pendent de tot. Les persones que s'impliquen poden prendre iniciatives en funció de la informació que tenen i que l'animador no sempre té. La implicació és absolutament necessària en un entorn imprevisible que canvia constantment, per exemple en el marc de la innovació o quan es treballa amb persones més que no pas amb màquines o objectes.

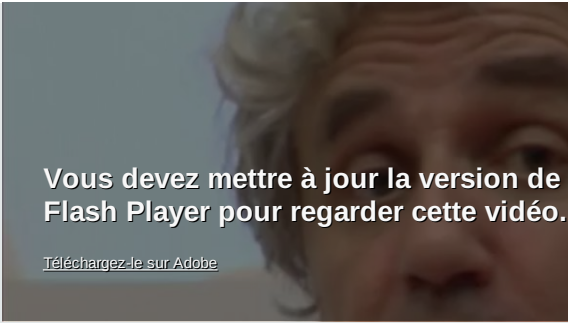
Tres coses que influeixen en el nivell d'implicació de les persones:

- **La motivació** (l'estima, el plaer, l'aprendre coses noves...)
- **Els frens** (la manca de confiança, una seguretat personal precària, la por de no poder desfer-se del compromís...)
- **El nivell del llindar del passatge a l'acció** (un projecte entenedor, uns animadors reactius...)

Cal anar molt amb compte amb la desimplicació que és una malaltia contagiosa dins del grup. Dues expressions ens donen el senyal d'alarma:

- "A la merda!" (identificat per François de Closet sobre els problemes de l'ORTF, la televisió francesa als seus inicis)
- "No és el meu problema!" (seguim estant mobilitzats però ja no ens impliquem...)

Per saber-ne més

Vous devez mettre à jour la version de
Flash Player pour regarder cette vidéo.

[Téléchargez-le sur Adobe](#)

JM Cornu - La Coopération en 28 mots-clés - 6. Implication et désimplication
(Transcripció en català del vídeo)

La implicació

Dinamització dels dispositius cooperatius: frens i facilitadors

#implication28 #desimplication28

Els altres aspectes de la influència de les persones en el grup

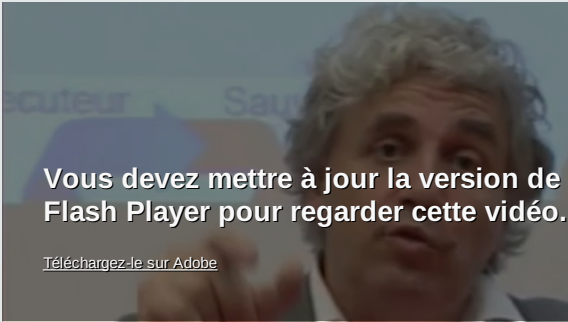
Hem vist la convergència de les idees i dels interessos (i el conflicte quan només hi ha reaccions a favor i en contra) així com la implicació i la desimplicació. **Dos altres aspectes concerneixen les persones:** el nivell de consciència d'allò que passa i les diferents tasques de coordinació.

El nivell de consciència d'allò que passa en el grup és variable. És possible que **ningú sigui conscient** d'un determinat fenomen. Malgrat tot, això no impedeix la cooperació. L'estigmèrgia, per exemple, és una forma d'autoorganització utilitzada en particular pels insectes socials com les formigues o els tèrmita que es comuniquen deixant un rastre sense ser-ne forçosament conscients. **Si l'animador pren consciència** del que passa en el grup, aleshores pot actuar per afavorir determinats equilibris (convergència/divergència, mida del grup, nivell d'implicació...). Però **si els membres mateixos prenen consciència** del que està succeint, aleshores poden actuar sobre moltes coses més petites que no pas el o els animadors. L'ideal és arribar a un nivell de **consciència col·lectiva**, és a dir que els membres no només siguin conscients del que passa sinó que també en puguin parlar entre ells (contràriament als "no dits"). No hi ha cap grup que sigui plenament conscient i fins i tot sempre queden fenòmens dels quals ningú no ha pres consciència. Però el rol de l'animador consisteix en afavorir la màxima conscienciació individual i col·lectiva. A la inversa, **tota agressió**, voluntària o no, conscient o no, oberta o amagada, provoca la por o la còlera i **ens torna a portar a un nivell de consciència molt baix**. El treball del coordinador ha de ser una lluita permanent per donar més consciència al grup... reduint al màxim les seves pors i les seves còleres per no tornar-se inconscient ell mateix.

Existeixen múltiples tasques de coordinació. Algunes van dirigides a les persones (facilitar la implicació, fomentar la convergència o la divergència, reactivar els intercanvis...), altres van dirigides al grup (definir els objectius, conservar la història del grup, identificar les tasques a fer i les tasques crítiques, donar als membres una visió de conjunt del grup i de la diversitat de les idees...) i altres van dirigides a l'entorn (valorar el que s'ha fet...). Algunes tasques poden ser fetes de manera centralitzada pel coordinador o per un grup de persones designades, o bé de manera descentralitzada. Això depèn de cada grup i del seu nivell de desenvolupament (la definició dels objectius és una de les primeres tasques que es poden descentralitzar). Però en tots els casos, les eines de cooperació han d'estar al servei dels coordinadors i no substituir-los per evitar que eludeixin la seva responsabilitat.

Molt sovint, intentem **dirigir el grup amb una intenció precisa**. Si això pot ser pertinent per als aspectes específics del grup (mida, vocació...), no ho és si el que volem és que els membres s'impliquin i prenguin iniciatives. Molt sovint tampoc és el més apropiat per gestionar l'impacte que l'entorn té sobre el grup perquè no sempre tenim grans possibilitats d'acció. **En aquests casos cal dirigir el grup no amb intenció sinó amb atenció**. Significa que hem d'estar atents al que passa i saber-nos adaptar aprofitant les oportunitats. Fins i tot cal **acceptar una petita dosi d'incoherència** perquè el grup pugui resoldre problemes altrament insolubles...

Per saber-ne més

Vous devez mettre à jour la version de
Flash Player pour regarder cette vidéo.

[Téléchargez-le sur Adobe](#)

JM Cornu - La Coopération en 28 mots-clés - 7. Niveau de conscience et aggression
(Transcripció en català del vídeo)

Vous devez mettre à jour la version de
Flash Player pour regarder cette vidéo.

Téléchargez-le sur Adobe

JM Cornu - La Coopération en 28 mots-clés - 8. Tâches de coordination et incohérence
(Transcripció en català del vídeo)

L'estigmèrgia

La tragèdia de les 3C

#conscience28 #coordination28

Els altres aspectes específics del grup

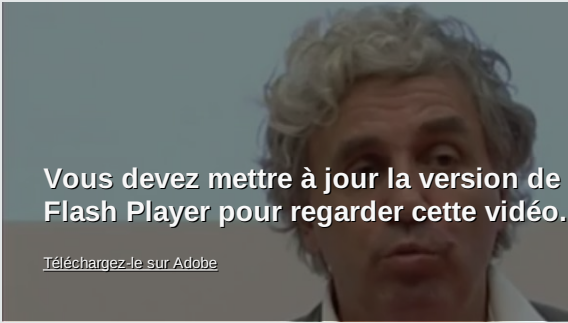
Hem vist la influència de la mida en els grups. Hem d'afegir-hi tres altres aspectes específics del grup mateix: la seva vocació, el seu nivell de maduresa i els seus aspectes comuns.

Hi ha **tres tipus de vocació** per a un grup: **una xarxa** té com a objectiu posar en relació els seus membres, **una comunitat** crea sobretot una identitat col·lectiva i **un grup de treball** té com a finalitat produir - documents, esdeveniments... – per la resta de l'entorn més enllà dels membres. Aquí tornem a trobar les tres dimensions: persones, grup, entorn. **El o els coordinadors han d'identificar la vocació primera del grup sense deixar no obstant les altres de banda.**

Un grup progressa segons diferents **nivells de maduresa**. **Quan el grup és infant**, el coordinador és qui sol prendre les iniciatives (en aquest cas parlem de "dictador benevolent"). Al cap de 18 mesos i fins a dos anys (de vegades més per als grups "Tanguy"⁵ que segueixen necessitant el coordinador durant molt més temps), **el grup es converteix en adolescent**. Aleshores alguns intenten prendre iniciatives i al principi això es fa en contra del coordinador. És quan adopten el paper de "líder negatiu". Aquest període difícil com per als humans és fonamental perquè obre la porta a què els membres s'apropiïn del grup. Durant aquest període, el coordinador sol tenir dificultats per a justificar-se o fins i tot per a protegir el grup d'un líder negatiu que, si es passa de mida, pot posar el grup en perill. A la fase següent, **el grup es converteix en adult**. Hi ha prou membres que s'han fet seu el grup i fins i tot estan disposats a defensar-lo. Saltar-se les etapes no serveix de res, un grup, com un ésser humà, ha de passar per les diferents etapes. El fet de voler constituir un grup adult partint de zero i des del principi podria anomenar-se la "síndrome de Frankenstein"... De vegades **el grup es torna senil**. Aleshores pot morir però és possible que s'hagi dispersat fent néixer o inspirant altres grups, assegurant-se així una descendència.

Què és el que comparteix un grup? En primer lloc disposa d'**una cultura comuna** (una història, unes vivències comunes, de vegades un vocabulari que li és propi...). Però, aquesta cultura és accessible per a tots fins i tot per als nous? El grup ha trobat un equilibri entre la seva identitat col·lectiva i la identitat personal dels seus membres? Un segon aspecte a compartir és absolutament fonamental. Es tracta **dels comuns** (la informació que defineix el grup, el seu funcionament, les seves regles i les seves produccions, les eines i els mètodes que utilitza...). Són fàcilment accessibles per a tots? Fins i tot per a les persones de fora del grup? A més d'estar disponibles en un lloc accessible (Web...) és important que aquests comuns respectin algunes regles de compartició: llicències Creatives Commons per als documents (especialment cc -by -sa que permet una veritable compartició i una millora constant⁶) i programaris lliures per a les aplicacions (especialment la llicència Gnu⁷). Les eines i els mètodes utilitzats en el grup han de permetre que cadascú pugui desenvolupar la seva autonomia personal i el seu radi d'acció sense suscitar ni amos ni esclaus (vegeu especialment les regles d'Ivan Illich⁸).

Per saber-ne més

Vous devez mettre à jour la version de
Flash Player pour regarder cette vidéo.

Téléchargez-le sur Adobe

JM Cornu - La Coopération en 28 mots-clés - 9. Influence de la structure du groupe
(Transcripció en català del vídeo)

Introducció als béns comuns

Les xarxes que duren tenen llicència CC-BY-SA

Cooperació tancada i/o oberta

Les obres lliures

#vocation28 #maturite28 #communs28

Els altres aspectes que depenen de l'entorn

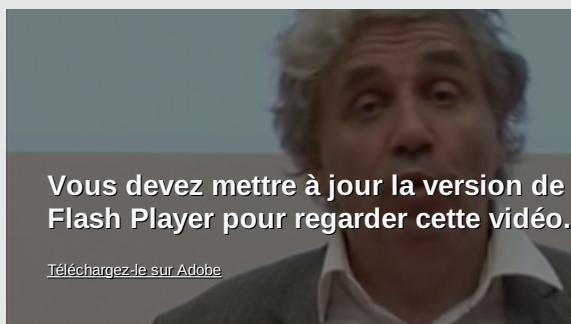
A més de la noció de presa de decisions a posteriori en què es basa la cooperació quan l'entorn és alhora imprevisible i abundant, hi ha tres altres aspectes que depenen de l'entorn: les limitacions externes, la legitimitat i els intercanvis.

L'entorn pot aportar **limitacions externes**: les expectatives sobre el que el grup produirà, les exigències dels superiors jeràrquics quan el grup està inclòs dins d'una organització... Però hi ha dues maneres de percebre aquestes limitacions: poden paràlitzar o al contrari estimular i portar el grup a arribar a un resultat (sense data límit, de vegades costa acabar una tasca). Per tant cal veure si es pot organitzar el grup de manera que aquestes limitacions l'estimulin més que no pas el paràlitzin, si existeix un espai de llibertat i si cal ampliar-lo. **Una de les dificultats més grans és la diferència de ritme** entre el de les expectatives externes i el de la producció en el si d'un grup. Un altre aspecte consisteix en saber si correm darrera les exigències externes i els altres grups que fan coses similars o si, al contrari, tenim la impressió de **córrer al davant**, deixant que els altres ens segueixin, cosa que és molt més còmoda.

La **legitimitat** ve a ser l'equivalent envers l'entorn del nivell de maduresa que, en canvi, és intern al grup. Com per aquest darrer, trobem **tres grans etapes** (infància, adolescència i maduresa): al principi **el grup és poc visible** des de fora. Més tard, **tendeix a intentar fer-se un lloc** sovint posicionant-se contra els altres grups que fan coses similars. Un cop arribat a la maduresa, **el grup i els seus membres són percebuts com a legítims**. Això es converteix en una força per atraure nous membres. A alguns grups els costa sortir d'un posicionament "en contra", de vegades a causa dels mateixos objectius del grup. Però lluitar contra l'exterior pot portar a acabar lluitant... contra l'interior, i alguns d'aquests grups acaben per desagregar-se. Per garantir la longevitat, pot ser important saber reorientar els seus objectius i transformar una cultura del contra en una cultura constructiva.

L'equilibri del grup depèn en gran mesura dels seus **intercanvis amb l'exterior**. Un grup intercanvia idees, informació però també persones (que entren però també que surten del grup, algunes de les quals també poden participar simultàniament en diversos grups). Perquè el grup adopti un "règim equilibrat", cal plantejar-se la **regularitat d'aquests intercanvis** (ha passat molt de temps sense que el grup integri nous membres?), però també **la quantitat, la qualitat i la diversitat** d'aquests, per tal de trobar una harmonia entre la identitat pròpia del grup i la seva renovació.

Per saber-ne més

JM Cornu - La Coopération en 28 mots-clés - 10. Influence de l'environnement
(Transcripció en català del vídeo)

#contraintes28 #legitimite28 #echanges28

Les competències de la cooperació

Després d'haver vist les 16 facetes que permeten entendre el que passa en un grup, ens queda per veure quines són **les 12 competències que permeten millorar les actuacions en un grup**.

Les competències relacionades amb les persones no només són útils per als coordinadors, sinó també per als participants. Consisteixen en **saber integrar persones en un grup** (i integrar-se un mateix...), **comportar-se de manera col·laborativa, gestionar "l'infobesitat"** (la sobreinformació inherent a un entorn d'abundància i de transparència) i **conèixer el propi posicionament** (que inclou ser conscient de ser un simple observador o fins i tot d'actuar com a líder negatiu, entenent que només es tracta d'un rol i quin és el seu lloc dins del grup).

Les competències específiques del grup inclouen: com **posar en marxa un grup, fer-lo viure, cartografiar les idees i les posicions**⁹ (per produir intel·ligència col·lectiva o gestionar els conflictes) i saber **autoavaluar el grup** per entendre el que passa dins del grup i debatre amb els altres membres del grup tant com sigui possible (a banda dels coordinadors, pot resultar especialment útil transmetre aquesta última competència als propis membres del grup).

Les competències orientades cap a l'entorn consisteixen en **saber produir** (un document es pot produir de manera cooperativa – repartint-se les parts -, o de manera col·laborativa – treballant sobre el mateix text - . Fins i tot es pot produir entre centenars de persones¹⁰), **organitzar esdeveniments** oberts a l'exterior, **documentar el que el grup sap fer**¹¹ i finalment **passar a l'escala superior**. Aquesta última competència encara no està molt estesa però és fonamental per multiplicar els resultats de la cooperació arribant a molta més gent, fins i tot als "no militants"¹².

Cadascuna d'aquestes competències té diferents nivells que es poden anar assolint progressivament. Un exemple per il·lustrar-ho pot ser la capacitat per organitzar un esdeveniment. Al principi podem **estar-hi exposats** assistint a un esdeveniment, després podem **haver participat** a l'organització. L'etapa següent consisteix en **entendre i saber explicar** l'organització d'un esdeveniment. Més endavant podem desenvolupar una **habilitat per fer** i fins i tot al nivell útil ser capaços d'**innovar** en aquest camp.

Per saber-ne més

aire converger l'intérêt individuel e
er du temps et de l'argent... ou en

**Vous devez mettre à jour la version de
Flash Player pour regarder cette vidéo.**

[Téléchargez-le sur Adobe](#)

JM Cornu - La Coopération en 28 mots-clés - 11. Les compétences de la coopération
(Transcripció en català del vídeo)

[Cartografiar per donar una visió de conjunt](#)

[Com produir un document entre centenars de persones](#)

[Receptes lliures per documentar les nostres capacitats \(al lloc d'Imagination for People\)](#)

La cooperació en 28 paraules clau, el que cal recordar

De vegades la cooperació es malinterpreta i es descarta com a cosa utòpica o que no pot funcionar per limitacions de temps o de diners. Però **la cooperació en primer lloc és fer que l'interès individual i el col·lectiu convergeixin. Pot fer guanyar temps i diners... o perdre'n**¹³. Segons el context (recerca d'innovació, recerca de la implicació de les persones...) i segons com es posi en pràctica, en determinats àmbits pot resultar molt més eficaç que les altres estratègies.

No és fàcil recordar les 28 paraules clau sense oblidar-ne. Però per sort, això no és necessari. **Podem fer servir eines que ens ajudin.** Així, un **qüestionari d'autoavaluació**¹⁴ repassa cadascuna de les 16 facetes que permeten entendre el que passa en un grup en forma de preguntes que ens hem de fer. Plantejar-se les preguntes adequades (fins i tot amb els altres membres del grup), és molt més eficaç que no pas buscar les respostes a l'exterior del grup, perquè les millors respostes depenen sobretot d'una bona comprensió de les especificitats del grup concernit... i de decisions enriquides per una diversitat de punts de vista.

Si bé és útil disposar d'eines per tenir a mà els 28 aspectes que permeten entendre la cooperació, també és imprescindible **poder tenir al cap algunes bases l'observació de les quals s'ha de convertir en un autèntic reflex**. Els aspectes que hem d'integrar són tres. Constitueixen les "**condicions ICI**" (**Implicació, Comuns, Intercanvis**):

- **1. La implicació d'algunes persones:** no pas totes, perquè, com hem vist, els observadors i els inactius constitueixen la majoria en els grups que tenen més d'una dotzena de persones. No obstant, cal que ens assegurem que al menys una o algunes persones s'impliquen en el grup i hi adopten una actitud proactiva. Refugiar-se darrera les eines pensant que faran aparèixer la cooperació com per miracle és una utopia en els grups de menys d'alguns milers o fins i tot desenes de milers.

- **2. Uns comuns accessibles:** els fonaments del grup (objectius, regles de funcionament, eines i mètodes utilitzats...) són accessibles per a tothom fins i tot per als nous? Les produccions del grup són fàcilment accessibles i reutilitzables fins i tot fora del grup?
- **3. Uns mitjans d'intercanvi:** és important disposar de diverses eines i regles d'intercanvi per assegurar la comunicació entre els participants que permetran que el grup convergeixi: presencialment i a distància, en sincronia (reunions) i en asincronia (intercanvis en línia per exemple), en intercanvis organitzats i en relacions informals (la "màquina de cafè")...

Aquestes tres condicions han de ser **establertes de manera eficaç però també diversificada** (Robert Ulanowicz ha mostrat que la durabilitat màxima d'un sistema depenia de l'equilibri entre dos aspectes antagonistes: 1/3 d'eficàcia i 2/3 de resiliència mitjançant la diversificació)¹⁵.

Per saber-ne més

**Vous devez mettre à jour la version de
Flash Player pour regarder cette vidéo.**

[Téléchargez-le sur Adobe](#)

JM Cornu - La Coopération en 28 mots-clés - 12. Conclusion
(Transcripció en català del vídeo)

[Qüestionari d'autoavaluació: Comprendre per vosaltres mateixos el que passa en el vostre grup](#)

[Cooperar, entre eficiència i resiliència](#)

[Historial de l'enfocament francòfon de la cooperació](#)

[La cooperació explicada al meu cunyat](#)

[El Flow, quan cooperar ens fa feliços](#)

¹ MORIN, Edgar. les célicités de la connaissance: l'erreur et l'illusion. In : Les sept savoirs nécessaires à l'éducation du futur [online]. Paris, France : UNESCO, 1999. p. 5-14. [Accessed 27 January 2014]. ISBN 2-02-041964-5. Available from: <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001177/117740fo.pdf>

² Le groupe Intelligence Collective de la Fing. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://ic.fing.org/>

³ Règle du 1 %. Wikipédia [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: http://fr.wikipedia.org/wiki/R%C3%A8gle_du_1_%25

⁴ CLOSETS, François de. Le système E.P.M. Paris, France : B. Grasset, 1980. ISBN 2-246-00969-3.

⁵ Tanguy és una pel·lícula d'Etienne Chatilliez que narra la història d'un jove de 28 ans, que es guanya bé la vida però s'estima més seguir vivint a casa dels pares, malgrat els esforços que aquests fan perquè marxí de casa. (Des d'aleshores es parla de "Fenomen Tanguy"). Phénomène Tanguy). Wikipédia [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: http://fr.wikipedia.org/wiki/Ph%C3%A9nom%C3%A8ne_Tanguy

⁶ Creative Commons — Attribution-ShareAlike? 3.0 Unported — CC BY-SA 3.0. [online]. [Accessed 5 February 2014]. Available from: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>

⁷ Licences - Projet GNU - Free Software Foundation. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://www.gnu.org/licenses/licenses.fr.html>

⁸ ILLICH, Ivan. La Convivialité [online]. Paris : Éditions du Seuil, 2003. [Accessed 29 January 2014]. Points Essais. ISBN 978-2-02-004259-8. Available from: <http://www.seuil.com/livre-9782020042598.htm>

⁹ See: "Mapping to get an overview"?

¹⁰ See: "Howto produce a document with several hundred persons"?

¹¹ See: Des recettes libres pour documenter nos savoir-faire. Imagination For People [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://imaginationforpeople.org/wiki/workgroup/animfr/les-recettes-libres>

¹² See : GLADWELL, Malcolm. The tipping point: how little things can make a big difference. New-York, Etats-Unis : Back Bay Books, 2002. ISBN 0-316-34662-4.

¹³ See: "Cooperation explained to my brother-in-law a redneck"?

¹⁴ See the questionnaire: "Understand what is going on in your group"?

¹⁵ ULANOWICZ, Robert E. A third window. natural life beyond Newton and Darwin. West Conshohocken, Pa. : Templeton Foundation Press, 2009. ISBN 9781599471549 159947154X. See also : "Cooperate, between efficiency and resilience"?

La cooperació explicada al meu cunyat

Autor de la fitxa : Gatien Bataille

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Era un diumenge assolellat del mes de juny

- Com està això ? deixa anar la meva cunyada dirigint-se a mi i al seu marit
- Està llest. Ja podeu portar la carn, les brases són a punt!

Mentre col·loquem les salsitxes a la graella el meu cunyat em diu:

- Com ha anat el seminari sobre cooperació a Sète?
- Més aviat bé. He pogut gaudir un cop més del poder de la intel·ligència col·lectiva.
- M'hauràs de perdonar, però això de la "cooperació" encara no ho veig clar del tot
- És clar, ho entenc... fins i tot per a mi no és gens fàcil parlar-ne de manera senzilla. S'ha de dir que som en plena fase emergent i que encara no es basa en res de gran envergadura... però cada dia hi ha més efervescència
- Per a mi cooperar vol dir fer coses plegats, però em sembla tan lluny del funcionament de la nostra societat... Dubto que això pugui interessar a molta gent...
- No t'enganyis, realment estan sortint moltes iniciatives noves. Fins i tot les empreses s'hi estan posant!
- Ara resulta que les empreses són altruistes!
- No del tot! L'altruisme és quan ens oblidem del nostre interès personal en favor de l'interès col·lectiu. En el regne animal, per exemple, els avantatges són ben coneguts, però és cert que a nivell econòmic ho són menys! En fi, de tota manera, es pot cooperar perfectament sense necessitat de ser altruista
- Ah, sí ?
- Doncs sí, només cal fer que el teu interès personal convergeixi amb l'interès col·lectiu
- I això parlant clar i català ?
- És molt fàcil. En general l'interès col·lectiu sol ser molt semblant al teu interès personal si te'l mires a llarg termini. Però si ets llest, també et pots organitzar les coses de manera que el teu interès conflueixi amb l'interès dels altres, però aquest cop a curt termini. Per exemple, aquí, el que ens interessa a tots dos és que no ens cremem les salsitxes...
- M'agrada la teva teoria, però a nivell econòmic no sé si...
- Doncs és més corrent del que et penses, cada cop hi ha més empreses que es llancen a la cooperació radical o la cooepetència. Consisteix en associar-se amb la competència per desenvolupar determinats aspectes dels productes del futur i d'aquesta manera avançar-se a la competència o a les futures legislacions. Com se sol dir: quatre ulls hi veuen més que dos...
- Dir-ho és molt fàcil, però això de fer que l'interès col·lectiu convergeixi amb l'individual, no sé què dir-te...
- De fet no és gens complicat, la clau la tenim, però cal generalitzar-ho. Compartir una visió a llarg termini, per exemple, ajuda molt a que emergeixi la cooperació, treballar a nivell d'abundància també és un factor que facilita les coses.
- A nivell d'abundància? Que no estàvem en crisi? Jo més aviat noto l'escassetat!
- Sí, aquest és el cas dels béns materials, però si t'ho mires de més a prop, cada cop hi ha més béns no materials al voltant nostre, a més, els béns anomenats no rivals tendeixen a multiplicar-se amb la generalització d'Internet, dels ordinadors i fins i tot de les impressores 3D que a partir de plànols digitals permeten produir béns materials
- Sí, s'ha de dir que és fàcil, però què passa si els plànols tenen copyright?
- Aquesta és precisament una de les altres condicions que faciliten la cooperació. Quan no és obert, d'ús lliure és més complicat, però l'arribada de les llicències obertes facilita molt la feina
- I funciona?
- Més aviat sí, mira thegreenxchange, per exemple. És una plataforma d'Internet en la qual empreses que fins i tot competeixen entre elles s'intercanvien i comparteixen els avenços... curiós però real!
- Psè, no sé si creure-m'ho...
- És que ja no es tracta de creure-s'ho o no. És així i punt. El món actual és massa complex per enfrontar-s'hi sense la intel·ligència col·lectiva. Les empreses ho han entès i molta gent també. I els que no ho han entès s'estavellen. Mira els grans de la música com ploren per les còpies il·legals i els beneficis d'iTunes que ven temes desmaterialitzats!
- Bé, però...
- Encara està molt verd, és cert... i es nota que pel que fa a aquesta cooperació queda per inventar un conjunt de models econòmics que li corresponguin. La planificació com l'economia, que només s'interessen per l'escassetat ja no són suficients. Hem d'anar cap a un model que també mostri el valor de l'abundància i no només el de l'escassetat.
- I mentrestant?
- Mentrestant? Anem innovant i funciona... A l'univers d'Internet i de la informàtica, hi tens Linux o els models freemium de la web 2.0 que alliberen els continguts i es financen amb el servei, o també Sésamath que produeix llibres de matemàtiques a partir de classes col·lectives... Ara l'etapa crucial que cal superar és la del canvi d'escala.
- I realment creus que la gent té temps per aprendre aquestes coses noves?
- És com tot, la cooperació necessita el seu temps o al contrari te'n fa guanyar si saps mutualitzar. I a més, si no aprens a cooperar, no tindràs més remei que córrer darrera dels qui saben defensar els seus interessos passant per l'interès dels altres, trobar models econòmics que creen valor per l'abundància i guanyen temps mutualitzant...
- Què nois, ja està feta la carn? Deixa anar la meva dona

- Sí, ja està. Ara venim! respon el meu cunyat

Mentre poso la carn en un plat, convindo el meu cunyat a compartir el menjar amb mi.

- Vinga! Tothom a taula! De tota manera la cooperació sempre comença per un moment de convivialitat!

La implicació

Autor de la fitxa : Jean Michel Cornu

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

Les motivacions per facilitar la implicació

Llibre "La coopération, nouvelles approches" versió 1.0

Paradoxa: El sistema ALM

Un projecte no es desenvolupa simplement perquè els participants fan bé el que els diuen que han de fer, sinó també perquè s'hi impliquen.

Als inicis de la televisió, els equips de l'ORTF (Office de Radio et Télévision Française) treballaven sobretot per emulació. Això va permetre que uns grups de persones apassionades que inventaven la televisió (la manera de filmar una telenovel·la, el mecanisme d'incrustació que permet afegir un fons darrera d'un presentador...) poguessin dur a terme un munt de primícies. Hi va haver innovacions fantàstiques i també, és clar, es van cometre molts errors.

Per finançar la televisió que s'anava tornant cada cop més cara, es va introduir la publicitat. Poc a poc va anar apareixent un efecte pervers: al moment del anunci, calia que el màxim de persones estiguessin mirant la televisió. Arriscar-se a un fracàs ja era impossible. Els administradors dels espais televisius els definien i triaven ABANS. La innovació i la creativitat s'estaven convertint en factors de risc. Les persones que realitzaven els programes van passar a ser simples executants de projectes totalment definits i calibrats. I, de pas, van anar perdent el plaer de descobrir i el reconeixement que els donava inventar coses extraordinàries. S'atorgava una altra forma de reconeixement, ja no als innovadors, sinó als qui tenien un lloc visible gràcies a la difusió cada cop més gran del mitjà. Ara el que interessava era lluitar contra els altres per obtenir els millors llocs, els millors càrrecs i fins i tot la celebritat.

Els que van voler seguir innovant o fent coses interessants van veure com cada cop eren menys reconeguts, es van desanimar i van caure en el sistema que François de Closet anomena el sistema EPM que correspon a les sigles de l'expressió en francès Et Puis Merde ("A la merda...")¹.

Deixeu que els millors contribuïdors s'apropiïn de parts del projecte

Quan els programes de televisió es van convertir en esdeveniments crítics, es va haver de suprimir el dret a l'error. Però la innovació i la creativitat són processos no robotitzats. Sovint imposen molts fracassos per arribar a una idea genial. Una planificació precisa que preveu el que ha de passar mata la innovació. Així, Norbert Alter² explica que els innovadors al principi no solen ser reconeguts i fins i tot sovint se'ls rebutja.

A la inversa, una de les particularitats dels projectes cooperatius és que el coordinador-propietari només disposa del dret a modificar el seu projecte com ell vol. Cadascú és lliure d'anar i venir dins del seu "territori". Com més ganes d'aturar-s'hi i d'establir-s'hi tinguin els que hi passen pel davant, més s'enriquirà el projecte. Per fer que els millors contribuïdors i els més actius s'hi quedin, és bo deixar-los un trosset de la propietat en forma d'un subprojecte que més endavant poden coordinar, encara que el que en facin no estigui previst al principi.

La clau rau en adoptar un "deixar-fer actiu" mentre les propostes vagin en el sentit del projecte. Per exemple, en la mesura en què sigui possible, més val que cadascú pugui triar el seu rol, i miri d'involucrar-se en les funcions no cobertes o mal cobertes per "trobar el seu lloc", en comptes d'atribuir rols per anticipat. En la teoria de cues es menciona aquest tipus de reequilibri³.

La contrapartida del do

Com hem vist, cooperar en un projecte, i fins i tot involucrar-se i donar sense esperar una contrapartida immediata no és forçosament un acte altruista, sinó una manera de conciliar l'interès personal amb l'interès col·lectiu diferint i globalitzant la contrapartida rebuda.

Els béns consumibles (o el seu equivalent en diners) no són els més indicats per a constituir una contrapartida eficaç, perquè ens trobem altre cop amb un simple intercanvi basat en una avaluació unitària de cada regal. Això ens mostra que és difícil viure únicament del regal perquè també necessitem béns de consum, entre altres coses, per cobrir les nostres necessitats vitals. No obstant, veurem com per un efecte de rebot, més endavant, els guanys més immaterials obtinguts en un sistema de regal ens poden ajudar molt a obtenir aquest béns materials.

Les compensacions que podem esperar rebre a conseqüència dels dons són de tres tipus:

- El saber fer
- El plaer
- El reconeixement

En l'economia d'intercanvi, com a contrapartida del treball s'obté el desenvolupament d'un saber fer i uns diners que indirectament permeten satisfer les necessitats vitals i comprar allò que ens pot proporcionar plaer (encara que és possible i desitjable trobar el plaer directament en el treball).

En l'economia del regal, com a contrapartida del treball s'obté el desenvolupament d'un saber fer i un plaer, així com un reconeixement que pot permetre indirectament obtenir una valorització de l'estatus social per satisfer millor les necessitats vitals.

La sensació de la feina ben feta també constitueix una gratificació per a aquelles persones que hi són sensibles. Es tracta d'un sentiment personal independent de les reaccions col·lectives i per tant no en parlarem en detall.

Primera contrapartida: El saber fer

Tota participació en un projecte ha de permetre adquirir unes capacitats en els àmbits operatius en els quals ens impliquem, però també, el sentit de la participació i de la gestió dels projectes. Des d'aquest punt de vista, l'adquisició de saber fer és comparable al que una empresa vol obtenir amb els pressupostos destinats a formació i a recerca i desenvolupament en l'economia d'intercanvi.

Segona contrapartida: El plaer

Pot semblar un resultat ben pobre que es podria obtenir de moltes altres maneres. No obstant, en l'economia d'intercanvi, un cop cobertes les necessitats vitals, els diners també serveixen principalment per satisfer la necessitat de plaer i fins i tot la necessitat d'aparentar i de mostrar als altres que hem reeixit socialment a través de béns més luxosos, viatges, espectacles, etc. En els projectes cooperatius el plaer ja no és proporcionat indirectament pels guanys en diners, sinó directament pel propi projecte. Es tracta fins i tot d'un criteri primordial per gestionar el projecte: aquest ha de permetre que els participants hi trobin plaer i en contrapartida, el plaer actua com un motor per suscitar la implicació que és una de les claus de l'èxit de qualsevol projecte.

Tercera contrapartida: El reconeixement

Es tracta d'una compensació fonamental en un projecte cooperatiu lliure. De la mateixa manera que l'economia d'intercanvi no aporta directament la satisfacció de les necessitats vitals, sinó que proporciona els diners que permeten cobrir-les, el reconeixement, de rebot, aporta diversos avantatges:

- És un mitjà molt eficaç per atraure la cooperació dels altres en futurs projectes
- Permet satisfer la necessitat de reconeixement que tots tenim
- Un augment dels recursos econòmics (contractació, promoció) que resulta de manera indirecta de l'estima que suscitem o dels càrrecs que hem adquirit.

Els partidaris més radicals dels projectes de voluntariat acostumen a renegar de les dues darreres contrapartides. La necessitat de reconeixement fa pensar massa en la seva versió perversa: l'egocentrisme. I pel que fa a l'augment dels recursos econòmics, només es pot ignorar quan es tenen les necessitats vitals cobertes i s'ha obtingut la seguretat. Si sovint es nega aquest avantatge és perquè, com veurem més endavant, comporta uns riscos de desviacions importants. A títol de comparació, en l'economia d'intercanvi el reconeixement seria el que una empresa vol obtenir amb els pressupostos destinats al màrqueting o a la comunicació.

Un cop més, allò que pot semblar negatiu en el nostre entorn on l'interès individual és antinòmic amb l'interès col·lectiu es converteix en un fonament del projecte cooperatiu quan l'interès individual i l'interès col·lectiu convergeixen.

Les desviacions del reconeixement

En l'economia del regal el reconeixement té el paper dels diners amb les diferències que ja hem identificat: avaluació global de tots els dons a posteriori. La contrapartida no es demana sinó que es rep del conjunt de la comunitat.

Com que ha de passar més temps abans no es "cobra" la primera paga, una economia del regal funciona millor si els actors tenen cobertes les necessitats vitals i es poden concentrar en altres necessitats menys urgents (necessitat de reconeixement, plaer, adquisició de saber fer, facilitar la cooperació dels altres en futurs projectes...).

No obstant, hem vist que al menys dues d'aquestes compensacions (la satisfacció de la necessitat de reconeixement i l'augment dels recursos econòmics) comporten possibles desviacions.

La satisfacció de la necessitat de reconeixement, en particular, pot dur a l'egocentrisme. En aquest cas, el reconeixement ja no és el que els altres ens aporten, sinó que es considera com allò que ens deuen. Gràcies a un mecanisme de regulació natural, però, la persona que mostra aquest defecte i no disposa de poder coercitiu sobre els altres veu com els seus iguals li giren l'esquena.

Els diferents tipus de reconeixement

Pel que fa a l'augment dels recursos econòmics per mediació de l'augment de l'estatus social, cal distingir diferents formes de reconeixement. Si cadascuna aporta una forma de poder, també cal veure si està relacionada o no amb una possibilitat de coerció sobre els altres.

- El càrrec honorífic normalment no s'obté fins al final de la participació en un projecte. Per tal que aquest tipus de reconeixement funcioni, cal que després no hi hagi més implicació en el projecte. D'aquesta manera el càrrec dóna la mesura del reconeixement obtingut sense aportar poder. Les úniques desviacions possibles són seguir tenint una implicació i la mala avaluació de la recompensa. Aquesta corre el risc de produir-se si qui decideix atribuir el càrrec és només una persona o un grup petit. D'aquesta manera es pot influenciar la persona encarregada de l'atribució per obtenir un càrrec no merescut o a la inversa, fer que no s'atribueixi a algú que el mereix.
- L'estima s'obté durant el desenvolupament del projecte i permet que qui la rep pugui seguir actuant i fins i tot atragui més fàcilment la cooperació dels altres. El seu gran inconvenient és que no és mesurable (no hi ha una "unitat d'estima"), encara que pugui ser...estimada. Però aquesta forma de reconeixement aporta molts avantatges. L'avaluació és contínua i pot augmentar o disminuir gràcies a un fenomen d'autocorrecció permanent. L'avaluació està repartida perquè és feta per tots. Es fa sobre el que s'ha realitzat i no sobre el que s'anuncia. Proporciona un poder no coercitiu: serà més fàcil atraure la cooperació dels altres però l'estima no permet obligar a cooperar. I finalment, el darrer avantatge, la quantitat de persones que poden rebre estima no és limitada, som en una economia d'abundància que facilita la redistribució de l'estima als altres.
- El càrrec operatiu s'obté abans de complir la funció que se li associa. Aquest cop, es tracta d'una mesura fàcilment identificable. Però l'avaluació es fa en un moment donat per una persona o un grup petit que es basen en l'estima obtinguda en altres rols. El càrrec també es pot obtenir a partir de l'anunci del que es farà (com per exemple en les licitacions per obtenir un contracte). Aleshores som de ple en l'àmbit del principi de Peters ⁴: "En una jerarquia, tota persona és promocionada fins que arriba al seu nivell d'incompetència". És una de les conseqüències d'aquest sistema d'avaluació "a priori". Un dels punts importants és que la majoria de les vegades el càrrec operatiu dóna un poder coercitiu sobre uns "subalterns" que voldríem fer cooperar. Finalment, la quantitat de llocs de treball disponibles és limitada i per poder donar un càrrec operatiu, molt sovint cal eliminar-ne un.

Primera regla: facilitar els mecanismes de contrapartida

Un dels rols fonamentals del coordinador d'un projecte és fer que cadascú trobi el seu interès en cooperar amb els altres. Per això cal tenir cura en tot moment de facilitar l'aprenentatge de coses noves i d'afavorir els moments de plaer sobretot si són col·lectius.

El coordinador també ha d'estar atent al fet que cadascú reculli l'estima que es mereix. Fer circular la informació sobre el que ha fet cadascú, conservar una memòria del que s'ha realitzat són mitjans eficaços de facilitar l'autoregulació per l'estima.

Segona regla: Donar visibilitat a les persones construint el projecte per etapes

Fins i tot abans de realitzar grans coses, el membre de la comunitat provarà inconscientment la capacitat de la comunitat per reconèixer els seus resultats.

Hem vist que com més gran és la mida del grup, més oportunitats genera. Això sembla anar a la inversa de la capacitat de rebre reconeixement, ja que les accions queden diluïdes en el conjunt. No obstant, es pot tenir visibilitat fins i tot en els grups grans ja que el que compta és el nombre de contribuïdors i no el nombre total de persones.

La quantitat de persones que contribueixen regularment és limitada. Per permetre que hi hagi més persones que s'impliquin, s'ha d'anar segmentant progressivament el projecte en subprojectes. L'art del coordinador consisteix en fer que el projecte progressi al ritme adequat des d'una idea unificada fins a la ramificació en subprojectes, per permetre que a cada etapa hi hagi alhora una quantitat mínima de contribuïdors i que aquesta quantitat no sigui un fre perquè els contribuïdors es vegin i siguin reconeguts.

Tercera regla: No doneu càrrecs als participants, sinó rols no exclusius

La subtilesa entre el càrrec i el rol és important. El càrrec aporta la concretització d'un reconeixement. Sol ser exclusiu, i això impedeix que altres persones puguin assumir el rol obertament en cas que s'arribi al nivell d'incompetència. Per altra banda, el càrrec sol anar acompanyat d'un poder coercitiu que va en contra dels mecanismes de regulació pels participants proposats per als projectes cooperatius.

El rol no exclusiu en canvi, permet orientar la persona i l'incita a contribuir (especialment al principi quan el nombre de contribuïdors és baix o nul). Però per a rebre estima en contrapartida, el rol s'ha de conquerir en tot moment. Si no va acompanyat d'un poder coercitiu, la persona que tingui un rol haurà de motivar altres contribuïdors si vol que els resultats es multipliquin seguint el mateix procés que quan es posa en marxa un projecte complet. Atribuir un rol no exclusiu a una persona és una manera de motivar-la per què s'impliqui i pot conduir a què més endavant pugui coordinar un projecte fructuós.

Per resumir

Per tal que els contribuïdors més innovadors s'impliquin cada cop més i segueixin motivats cal facilitar els mecanismes naturals de compensació:

- El desenvolupament del saber fer
- El plaer
- El reconeixement

Per això el coordinador ha de seguir les regles següents:

- Facilitar els mecanismes de contrapartida (saber fer, plaer, reconeixement)
- Donar visibilitat a les persones construint el projecte per etapes
- No donar càrrecs sinó rols no exclusius als participants perquè s'apropiïn de les parts del projecte.

Reduir els riscos d'implicar-se en un grup

Paradoxa: només tenen temps els que no fan res

Si ja heu provat de reunir algunes persones, segurament us heu trobat amb aquesta curiosa paradoxa: els que podrien aportar més coses a una comunitat o bé ja estan implicats en altres grups o bé estan muntant el seu propi projecte. Per tant, no disposen del temps necessari per implicar-se en el vostre.

També ni ha d'altres que no tenen prou seguretat material per comprometre's.

Queda una tercera categoria de persones que participen en molts projectes. Estaran encantats d'unir-se al vostre. Però si bé poden aportar la riquesa dels lligams amb altres grups, no tindran ni el temps ni l'interès per contribuir amb intensitat al vostre projecte.

La paradoxa podria tenir aquest enunciat: "Llevat d'algunes excepcions, els millors contribuïdors no tenen temps per implicar-se en el vostre projecte."

Reduir els riscos a l'hora de comprometre's

Les persones que estan molt sol·licitades per participar en projectes acostumen a dir que no d'entrada i eventualment pensar-s'ho després. Per no haver seguit gaire bé aquesta regla, sovint m'he trobat amb una sobrecàrrega de feina per haver acceptat massa compromisos. Això només es pot fer en detriment de la implicació en els projectes als quals participen o que muntem.

Un cop més, cal que fem servir els mecanismes de regulació. Quan algú arriba en un projecte, mai no pot estar segur de que aquest li interessa realment o de que li seguirà interessant. Per tant, cal minimitzar el risc de comprometre's en un nou projecte.

Per això es poden fer servir dos criteris:

- Un depèn de la mateixa persona: podem implicar-nos quan hem solucionat els nostres problemes de seguretat material.
- L'altre depèn del grup: l'entrada en un grup no ha de ser un compromís a contribuir-hi ni fins i tot a quedar-s'hi.

Primera regla: cadascú ha de disposar d'una seguretat material

És necessari que cada persona hagi resolt els seus problemes de seguretat material:

- O bé participant al projecte en el marc de la seva feina si l'organisme del que forma part ho considera interessant,
- O bé disposant d'un marge de maniobra suficient per participar de manera voluntària.

Retribuir directament les persones per un projecte planteja problemes d'acceptació per part de les altres persones no remunerades i obliga a uns resultats que imposen altres mètodes de treball. No obstant, una persona pot rebre un sou d'una organització que participa en el projecte. En aquest cas el que es retribueix és el seu paper d'enllaç amb el projecte més que no pas el treball que fa directament en el marc del projecte.

Les comunitats obertes i tancades

Un aspecte important per posar en marxa projectes cooperatius fa referència a la condició d'obert o tancat dels grups.

Si un coordinador constitueix una comunitat d'usuaris que difícilment poden decidir sortir de la comunitat, diem que la comunitat és tancada. Si al contrari la comunitat permet a tot usuari sortir-ne fàcilment, si les contribucions poden venir de qualsevol persona, aleshores la comunitat és oberta. Algunes regles que es destaquen per formar un grup obert:

- Cada membre de la comunitat pot sortir-ne en tot moment si ho desitja. Si un membre pertorba el funcionament de la comunitat, el coordinador es reserva la possibilitat d'excloure'l. No obstant, no té el poder de mantenir dins la comunitat algú que vulgui sortir-ne.
- És possible i fins i tot molt positiu formar part de diverses comunitats. Cadascú pot triar lliurement els grups en els quals vol participar.

És millor optar per una comunitat oberta d'usuaris-contribuïdors que per una comunitat tancada.

Les sectes són grups tancats. Es dissuadeix encaridament tant pertànyer a altres grups com sortir de la secta. A més, el guru disposa d'un poder coercitiu sobre els seus

membres.

Els criteris que hem donat no es refereixen a la manera en què s'entra dins la comunitat. Hi ha casos de comunitats que posen frens a l'entrada utilitzant la cooptació o altres mecanismes. N'hi ha diferents tipus com ara el node de coordinació d'un projecte quan comporta diverses persones o la comunitat dels coordinadors de projecte.

Nucli de coordinació i grup de pilotatge

Hem vist que la gran diferència entre els contribuïdors i els coordinadors consisteix en l'aspecte crític o no crític de les tasques que executen. Així, el nucli de coordinació d'un projecte de vegades pot estar compost per diverses persones. En aquest cas és preferible escollir amb molta cura l'equip coordinador cada membre del qual s'encarregarà de dur a terme tasques crítiques. Per això, el millor sistema és la cooptació. El coordinador principal és qui ha d'escollir els seus socis i qui ha de garantir la coherència de l'equip.

Els usuaris no escullen cada membre del nucli de coordinació però sancionen l'eficàcia de l'equip coordinador contribuïnt o, al contrari, sortint de la comunitat. La informació de la qual disposen és un criteri clau per evitar les desviacions. Paradoxalment, el funcionament és similar al d'una borsa de valors o al d'un mercat financer: s'"aposta" per una idea, per una estratègia, per un equip i la sanció és el creixement de la demanda del càrec.

En tots els casos és preferible que el nucli de coordinació (i també la quantitat de tasques crítiques) segueixi sent el més petit possible per evitar la complexitat creixent imposada per la llei de Brooks. L'ideal és que el coordinador estigui sol.

Una solució consisteix en formar un grup de pilotatge. Aquest reuneix uns membres de la comunitat als quals s'ha donat uns rols (no exclusius i no crítics) perquè s'encarreguin de les tasques que no són vitals per al projecte. Un grup de pilotatge no crític com aquest permet disposar de contribuïdors especialment actius que fins i tot es poden encarregar de coordinar un subprojecte sense que si un d'ells falla es posi en perill la resta del projecte.

La comunitat dels iguals

La comunitat dels coordinadors de projectes és un cas de comunitat per cooptació: les persones entren dins la comunitat quan són reconegudes pels seus iguals. Aquí, l'objectiu de la comunitat només és l'intercanvi. Com que no han de produir res en comú, no hi ha tasques crítiques. Serveix principalment per aportar intercanvis i reconeixement entre els seus membres. No obstant, una comunitat tancada com aquesta és perillosa si el reconeixement està basat únicament en els seus membres i no en una comunitat oberta d'usuaris-contribuïdors.

Així, en els programaris lliures, hi ha dos tipus de comunitats. Els hackers (també anomenats hackers ètics per distingir-los dels altres): acostumen a ser persones que posen en marxa projectes cooperatius de desenvolupament de programaris lliures. El reconeixement (i per tant l'estatus de hackers), els ve donat no només per la comunitat dels hackers, sinó també dels usuaris-contribuïdors de les seves comunitats obertes.

Les comunitats d'interès com les dels hackers protegeixen la seva coherència de l'entorn exterior per mitjà de mecanismes de selecció:

- El vocabulari o el context social permet el reconeixement entre els membres
- La necessitat d'un temps d'iniciació permet adquirir les qualitats necessàries per ser reconegut com a membre del grup (competències tècniques, paciència, sentit del compromís...). Els secrets s'han d'anar descobrint progressivament.

A la inversa, els "crackers" són pirates informàtics que desenvolupen virus en secret o pirategen llocs web. La comunitat dels crackers està formada per persones que es reconeixen entre elles com a crackers. Si tenen un equivalent dels usuaris (que ho són malgrat ells mateixos!), no tenen comunitat oberta de contribuïdors. La regulació mitjançant la implicació dels usuaris-contribuïdors no és possible.

Una comunitat en la qual no es pot entrar obertament no és necessàriament una cosa dolenta si permet constituir un nucli de coordinació coherent per cooptació o permet intercanvis entre persones que tenen una cultura comuna. No obstant, ha de permetre la sortida i la multipertinença per seguir sent oberta i s'ha de basar en altres comunitats obertes per permetre els mecanismes que regulen el reconeixement i així evitar desviacions.

Segona regla: Entrar en un projecte no ha de comprometre ni a contribuir-hi ni a quedar-s'hi

Aquesta "apertura" pot mostrar-se com un inconvenient, i a curt termini podria semblar més interessant fer que els usuaris fossin "captius". Però la veritable avaluació del projecte passa per l'estíma que en tenen els usuaris que decideixen contribuir o, al contrari, marxar. Els reptaments imposats per aquesta avaluació permanent condueixen el projecte cap a un cercle virtuós de qualitat. Naturalment, el coordinador conserva el poder d'excloure un membre que pertorbi el funcionament del conjunt.

Per resumir

Per tal que els bons contribuïdors no percebin la participació al vostre projecte com un compromís de risc, cal que tinguin certa seguretat material i alhora que el grup sigui obert. Un grup obert permet que cadascú pugui sortir-ne en tot moment i fomenta la multipertinença per iniciativa pròpia.

Per minimitzar el risc de comprometre's en un projecte cal:

- Que cadascú disposi d'una seguretat material
- Que entrar en un projecte no comprometi ni a contribuir-hi ni a quedar-s'hi

La implicació: rebaixar el llindar del passatge a l'acció

Paradoxa: el tren ha sortit

Si arribeu just a temps per agafar el tren, podreu pujar-hi i viatjar tal com havíeu previst. Si arribeu 20 minuts abans, tindreu un marge de seguretat i la durada total del viatge (comptant l'espera) s'allargarà de 20 minuts. Però si arribeu uns segons després que el tren hagi sortit, tot el viatge es veurà alterat perquè se us haurà escapat el tren!

Acostumem a tenir una visió lineal de les coses. Però molts fenòmens es produeixen de manera no lineal en funció d'un llindar. Un àmbit on se sol trobar aquest tipus de llindar i de sacsejada brusca és la psicologia.

Rebaixar el "llindar del passatge a l'acció"

En els éssers humans el passatge a l'acció correspon a un canvi brutal. La teoria matemàtica del caos expressa bé el llindar que fa passar de l'actitud passiva a la cooperació⁵. Aquest llindar depèn de cada persona, però també de l'entorn.

Exemple: incitar a actuar enviant un missatge electrònic

Imagem per exemple un missatge electrònic demanant als usuaris que mirin una pàgina determinada del vostre lloc web. Si heu posat l'adreça de la pàgina en el missatge i l'usuari només ha de clicar, tindreu moltes més persones que miraran la pàgina que no pas si considereu que ja tenen l'adreça del vostre lloc i que són prou espavilats per trobar-la. En aquest cas, l'enemic és la frase que se sent massa sovint en alguns projectes: "és problema seu!". Si en un missatge el coordinador proposa als seus usuaris que contribueixin de manera activa, els ha de tornar a donar tots els elements per tal que els que reben el missatge no hagin de buscar més informació per contribuir. Sinó, només podrà lamentar-se de la falta de dinamisme dels seus usuaris. I en canvi, en serà el primer responsable. Penseu per un moment en les vegades que us heu implicat en la vostra vida i en les que al final no heu fet res. La vostra actitud depenia del vostre interès directe per allò que es proposava, de la dinàmica del grup, però també de petits detalls aparentment insignificants que van facilitar o no la vostra primera acció.

Autoritzar l'ús i la modificació a priori gràcies a una llicència en lloc d'imposar una sol·licitud d'autorització abans de qualsevol acció és un altre exemple d'elements que faciliten el passatge a l'acció.

Primera regla: KISS (Keep It Simple and Stupid - Fes-ho senzill i entenedor)

Perquè un projecte trobi contribuïdors, aquests han d'entendre el que ha volgut fer la persona que l'ha iniciat. A cada etapa, les possibilitats han de ser senzilles i comprensibles. Per altra banda, les solucions senzilles solen ser les millors.

Hi ha una regla d'or per facilitar les accions dels contribuïdors. Es resumeix en 4 lletres: K.I.S.S (Keep It Simple and Stupid - Fes-ho senzill i entenedor)

Sobretot, no considereu que tots els que participen en el vostre projecte l'entenen de la mateixa manera que vosaltres que hi esteu immersos de ple. Hi ha diversos motius que ho expliquen:

Segurament, la informació que comuniqueu als participants és més fàcil d'entendre amb la vostra manera de pensar que amb la seva. Els participants no han tingut accés a tota la informació, en particular la que us ha semblat prou evident com per no haver de transmetre'ls-la. Finalment, encara que alguns contribuïdors puguin estar molt implicats, sempre ho estaran menys que vosaltres i per tant seleccionen i assimilen millor la part de la informació que els concerneix dins del projecte.

Segona regla: Sigueu reactius abans que res

Per altra banda, un projecte presentat fa molt de temps i que no arrenca deixa el participant potencial amb una actitud de no participació que serà difícil fer-li abandonar. Vigileu doncs amb les promeses d'acció retardades. Aquests retards en la posada en marxa són freqüents en els projectes tradicionals basats en limitacions (per exemple financeres). Tallen la motivació i l'oportunitat de fer que els participants potencials es bolquin en la cooperació.

Ser reactiu... és una regla que pot semblar molt senzilla, però sovint és la que determina que la implicació de les persones sigui un èxit o un fracàs. És important entendre que el mecanisme que permet actuar evoluciona amb el temps. Com més temps passa, més es fa difícil actuar. A cada moment el llindar es va tornant més alt.

En gestió del temps sempre es recomana començar de seguida el que s'ha de fer. Si no es fa així, cada cop cal més força de voluntat per a fer-ho. La "malaltia" que consisteix a deixar-ho per més tard es diu "procrastinació".

Si voleu coordinar un projecte, no intenteu ser només reactiu: intenteu sorprendre els vostres membres sent hiper-reactiu! Veureu com així, no només acostumareu els vostres contribuïdors a ser reactius ells mateixos, sinó que a més se sentiran més reconeguts si reaccioneu amb rapidesa a les seves suggericions i us estalviareu molt de temps senzillament reaccionant sovint i ràpidament.

Per resumir

A més d'augmentar la motivació i minimitzar els riscos, rebaixar el llindar del passatge a l'acció és el secret de la implicació.

Dues regles són imprescindibles per abaixar aquest llindar

- KISS (Keep It Simple and Stupid - Fes-ho senzill i entenedor)
- El secret: sigueu hiper-reactius

¹ CLOSETS, François de. Le système E.P.M. Paris, France : B. Grasset, 1980. ISBN 2-246-00969-3.

² ALTER, Norbert. Sociologie de l'entreprise et de l'innovation. Paris, France : Presses universitaires de France, impr. 1996, 1996. Collection Premier cycle (Paris), ISSN 1158-6028. ISBN 2-13-047491-8.

³ Queuing theory, see for example MORSE, Philip M and KIMBALL, George E. Methods of operations research. [Cambridge : Published jointly by the Technology Press of Massachusetts Institute of Technology, and Wiley, New York, 1951. ISBN 026213005X 9780262130059.

Recherche opérationnelle. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://web.archive.org/web/20011115005936/http://chronomath.irem.univ-mrs.fr/LudoMath/ro.html>

⁴ PETER, Laurence J and HULL, Raymond. The Peter principle: why things always go wrong. New York : Collins Business, 2009. ISBN 9780061699061 0061699063. "in a hierarchy, every employee tends to rise to his level of incompetence."

See also the interview of Peters : The Peters Principles - Reason.com. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://reason.com/archives/1997/10/01/the-peters-principles>

⁵ See an example : Chaos and flight home page - Daniel Vandewalle. [online]. [Accessed 29 January 2014]. Available from: <http://web.archive.org/web/20020328105527/http://www.ping.be/chaoflight/pageen/bookchaos.htm>.

Crédits photo : Via catalana by SBA73 sur Flickr - CC-BY-SA

La mida dels grups i el rol dels membres

Autor de la fitxa : Jean-Michel Cornu

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

Els grups petits fins a dotze persones

Una limitació cognitiva de l'home és la que es refereix a la mida d'un grup en el qual pot entendre el que passa sense ajut de cap eina. Per sobre de tot, l'ésser humà és un animal que sap fer aliances, és a dir "una unió entre persones, que és el resultat d'un acord o d'un pacte"¹. Si molts animals saben viure en ramat o gossada, molt pocs són els que poden escollir per ells mateixos participar en una aliança. Els grans simis i alguns cetacis arriben a fer aliances fins a tres, i nosaltres el humans, estem limitats a dotze².

Per saber-ne més: el límit de dotze per als grups humans

L'antropòleg britànic Robin Dunbar s'ha interessat per la relació entre la mida del neocòrtex de 38 espècies de simis i la mida dels grups respectius en els quals viuen³. Curiosament, ha trobat una correlació entre aquests dos elements. Més endavant, ho ha extrapolat a l'ésser humà i n'ha deduït que el límit natural de la mida de la xarxa social d'un humà és de 148, nombre que arrodona a 150 s'anomena "nombre de Dunbar". Aquest nombre correspon a la mida dels poblats d'agricultors i ramaders del neolític, i avui en dia encara es troba en la mida de les xarxes socials⁴. Aquest nombre - que malgrat tot Dunbar considera bastant aproximatiu - determina el nombre de persones amb les quals podem socialitzar fàcilment sense necessitat de tenir cap eina (aquestes eines poden ser per exemple, la "llista d'amics" al Facebook, o senzillament la nostra agenda de telèfons, que de vegades ens permet mantenir el contacte amb moltes més persones que les que recordem...) ⁵.

No obstant, la confiança que permet crear aliances requereix no només tenir una visió de conjunt dels diferents membres del grup, sinó també de les relacions que existeixen entre ells. És el que s'anomena enfocament holòptic ⁶ (del grec holos, sencer i optikós, relatiu a la vista) per oposició a l'enfocament panòptic⁷ (del grec pan, tot) que permet veure totes les persones però no necessàriament els vincles entre elles.

Així, encara que els ximpanzés tinguin un nombre de Dunbar d'uns 55 que els permet mantenir grups d'aquesta mida, només saben aliar-se com a màxim entre tres. L'ésser humà, a més de tenir un nombre de Dunbar elevat, també té una capacitat d'holoptisme que li permet crear aliances amb una dotzena de persones. La mida màxima d'aquesta aliança correspon a 144 vincles entre les persones (tenint en compte alhora les pròpies persones i les diferències entre el vincle d'una persona amb una segona persona i el vincle recíproc de la segona cap a la primera). D'aquesta manera, a més de la seva capacitat per constituir una xarxa social d'unes 150 persones (que correspon a la mida dels primers poblats d'agricultors i ramaders del neolític), l'ésser humà també és capaç de constituir una aliança amb unes dotze persones aproximadament per dur a terme accions col·lectives més complexes ⁸.

Per tant, no sabem cooperar normalment en grups de més d'una dotzena de persones. Per anar més enllà hem hagut de desenvolupar estratègies: establir una jerarquia per tal que el cap s'encarregui com a màxim d'una dotzena de sots caps que s'encarregaran d'una dotzena de persones cadascun⁹; o bé tenir representants (de Déu o del poble) que ens permetin focalitzar-nos en algunes persones segons una estructura més centralitzada en estrella; o bé confiar en un sol mecanisme d'intercanvi en el grup - els diners - en lloc d'haver de conèixer cada persona i cada interacció entre les persones. Però, podríem superar la barrera dels dotze per beneficiar-nos directament de la intel·ligència col·lectiva d'un nombre més gran sense tenir una jerarquia, uns representants o uns mecanismes monetaris com a intermediaris?

El curiós principi del 90-9-1 en els grups de més de dotze

No es pot seguir la totalitat de les interaccions dins del grup si té més d'una dotzena de participants. Per a un membre del grup no participar sense que "es vegi" es torna més fàcil. Si en un grup petit, la participació és la norma i la no-participació l'excepció, en un grup gran, al contrari, només els qui decideixen participar ho fan.

Però els que participen no són sempre els mateixos. Nosaltres mateixos, ens impliquem en determinats grups i no en d'altres en funció de l'interès que presenti el grup. Si el nombre de persones que estan actives ens sembla baix, tenim certa tendència natural a "adoptar aquesta posició". Si al contrari, hi ha més persones treballant de les que semblen necessàries, tenim tendència a quedar-nos inactius. Això explica una regla molt contraintuïtiva: independentment del nombre de persones que hi hagi, en un grup gran, el tant per cent de les persones actives segueix sent relativament molt estable, segons el principi del 90-9-1¹⁰:

Els "proactius" que prenen iniciatives representen entre un i alguns per cent.

Els "reactius" que reaccionen quan se'ls sol·licita representen entre deu i algunes desenes per cent.

Els altres no són tots totalment inactius. N'hi ha alguns que són "observadors"¹¹ que segueixen els treballs del grup, els fan servir per a ells, fins i tot si no hi participen.

Així, hi ha tota una gradació en els rols més o menys actius que pot assumir un participant, que li permet implicar-se cada cop més... o cada cop menys.

Els percentatges observats en els grups existents corroboren el principi del 90-9-1. Aquesta regla té unes implicacions curioses. Imaginem un grup d'un centenar de persones. De manera natural tindrem al menys una desena de persones reactives. Imaginem que l'animador, contrariat pel fet que hi hagin persones no actives, decideix excloure-les per concentrar-se només en el grup petit de la desena d'actius. El seu nou grup conservarà no els mateixos actius, sinó el mateix percentatge d'actius, que per tant passarà a ser d'aproximadament... un. I se sentirà molt sol! A la inversa, agafem un grup d'una cinquantena de persones. Perquè hi hagi més de cinc o sis reactius, caldrà esforçar-se molt. Imaginem aquest cop que hi afegim unes cinquanta altres persones menys preocupades i que per tant són més aviat susceptibles de romandre inactives. Aleshores s'observa com algunes persones que eren inactives, fins i tot en el grup inicial, esdevenen més actives per conservar el mateix percentatge d'actius en el grup. Els reactius es converteixen així en una desena... Aquests comportaments tan curiosos són fàcils de verificar en la realitat: en general tenim una comprensió aproximativa del nombre de membres del grup que fa que alguns optin per convertir-se en actius o en inactius.

El nombre de participants estructura els grups

Un grup que funcioni normalment tindrà més o menys un 1% de proactius i un 10% de reactius. Caldrà esforçar-se perquè el percentatge de reactius arribi al 20%, o fins i tot al 40% en casos molt excepcionals. Perquè un grup gran pugui produir tant com un grup petit de fins a una dotzena de persones sense que calgui fer esforços massa grans, com a mínim haurà de tenir un centenar de participants per tal de tenir al menys una desena o una dotzena de reactius.

Entre dotze i cent participants, ens trobem en el cas d'un grup intermedi: massa gran perquè puguem seguir tot el que passa i, per tant, per poder gestionar-lo de manera coercitiva, i massa petit perquè funcioni tan bé com un grup petit de dotze persones sense que calguin grans esforços per dinamitzar-lo. Més enllà de cent participants, amb una implicació raonable, podem "passar a l'escala superior" i tenir un grup on el nombre d'actius superi la barrera dels dotze, a condició de tenir en compte els comportaments reactius (al menys un 10%) i no només els pro-actius (al menys un 1%). També existeix un límit de grandària: més enllà, d'un a alguns milers de persones, els animadors i els altres proactius que s'apropien d'algunes tasques de dinamització representen ells mateixos un grup que també supera la barrera dels dotze i per aquest fet dificulta que hi hagi coherència en el grup¹². Així doncs, un grup d'uns quants milers de persones sembla més complex de dinamitzar. La xarxa Tela Botanica dels botànics francòfons ha posat "membres relleu" per tal que resulti més fàcil identificar els proactius i començar a constituir un grup per desenvolupar els intercanvis entre ells. Més enllà, en els grups d'algunes desenes de milers de membres, el nombre de proactius encara creix més per superar el centenar i permetre altres formes de regulació i una governança descentralitzada i col·laborativa. D'aquesta manera existeixen grups molt grans en els quals la dinamització no es fa de manera coercitiva, sinó per oportunitat. És el cas, per exemple de grans projectes en línia com ara algunes de les versions lingüístiques de l'enciclopèdia Viquipèdia o també la cartografia col·laborativa Open Street Map. No obstant, encara no se sap gran cosa d'allò que facilita l'establiment i el desenvolupament de grups molt grans com aquests.

Per saber-ne més: per als reactius, Internet està dividit en tres

Si volem treballar amb un grup gran que no obstant estigui limitat a alguns centenars o fins i tot a un o dos milers de persones, el que cal imperativament és mirar de treballar amb els reactius (de deu a algunes desenes per cent) i no limitar-nos a treballar només amb els proactius (d'un a alguns per cent). A Internet, la diferència es tradueix en la noció d'einespush i d'einespull.

Una eina pull és una eina que requereix "estirar" la informació d'allà on es troba. És el cas per exemple dels llocs web clàssics, però també dels fòrums i de les principals eines 2.0 per a les quals cal que siguem proactius per anar-hi a buscar la informació. Una eina push, al contrari, té per objectiu portar (o "empènyer") la informació fins a nosaltres, o més exactament fins l'eina que consultem regularment. En la nostra vida quotidiana, és el cas del contestador telefònic (amb un enfocament pull, hauríem de consultar la bústia de veu de tots els nostres amics o de la nostra feina per veure si no hi ha un missatge per a nosaltres o per a tots... També és el cas de la bústia de casa nostra, que consultem regularment i on ens arriba el correu. D'aquesta manera només hem de "reaccionar" al que hem rebut.

En el cas d'Internet, l'aplicació push tipus és el correu electrònic. Per treballar entre diferents persones, per exemple, les llistes de discussió permeten fer arribar els missatges directament a la bústia electrònica de cada participant, sense obligar-lo a anar de manera proactiva al lloc del grup. Però ara també hi ha altres llocs que consultem regularment com ara Facebook, Twitter, o altres xarxes socials. Una de les grans dificultats que tenim actualment per treballar plegats amb moltes persones és que no podem consultar-ho tot sistemàticament: la bústia de casa i la de la feina, els contestadors del telèfon fix i del mòbil, el correu electrònic privat i professional, els nostres comptes de Facebook, Twitter i de vegades d'altres xarxes socials per a la nostra feina o els nostres projectes. Cada vegada més gent consulta amb regularitat només el correu electrònic, només Facebook o només Twitter, de vegades dos d'ells. En termes d'eines push, i per tant d'enfocament reactiu, Internet es troba dividit principalment en tres, tot i que segueix sent possible anar de manera proactiva a buscar la informació en altres canals que no fem servir amb tanta regularitat.

En el cas de les empreses, sol haver-hi un canal privilegiat. Per exemple, s'imposa l'ús del correu electrònic i d'aquesta manera es pot "empènyer" la informació directament fins als diferents treballadors. En aquest cas, per no frustrar els proactius que tot i que són deu vegades menys que els reactius representen les persones més motivades, pot ser interessant permetre l'ús d'eines push tan aviat com pull. Per exemple, es pot associar un fòrum amb el correu per tenir els avantatges d'una llista de discussió i eines pull: quan es proposa un tema nou al fòrum, la majoria dels participants el reben per correu electrònic. D'aquesta manera només caldrà que contestin perquè la resposta aparegui com a resposta al fòrum. Els que vulguin adoptar un comportament proactiu tot evitant que se'ls ompli la safata d'entrada poden anar directament al fòrum per llegir els temes, les contribucions dels altres i contribuir ells mateixos. En funció del nombre de participants i per evitar que aquells que reben la informació per correu electrònic rebin massa missatges, la majoria del grup pot adoptar un funcionament reactiu per a tots els missatges (per a grups limitats a alguns centenars de persones)¹³; o rebre per correu electrònic únicament les preguntes inicials, una selecció de contribucions preparada pels animadors i les síntesis de les discussions per als grups més grans. En aquest cas, els que vulguin conèixer els detalls de totes les contribucions hauran d'anar a buscar la informació de manera proactiva al fòrum¹⁴. L'ideal és que els participants puguin escollir entre rebre totes les contribucions de manera push per correu electrònic o només els correus importants (preguntes, síntesis, invitacions...) sigui quina sigui la mida del grup¹⁵.

En el cas de grups grans que reuneixen persones vingudes d'horitzons diferents (particulars, organitzacions diverses...), quan escollim una eina push, per exemple el correu o al contrari Facebook, estem exclouent una part dels participants potencials. Per evitar-ho, cal poder rebre la informació i contribuir des del canal que es consulta regularment. Ara per ara encara no s'ha desenvolupat l'eina que permetrà escollir entre rebre tots els intercanvis o únicament les preguntes inicials i les síntesis en el canal que haguem triat (correu, Facebook, Twitter) i contribuir directament des d'aquesta eina mitjançant una simple resposta. Per aquells que ho desitgin, aquesta eina també ha de permetre anar a buscar les contribucions de manera proactiva en una eina de tipus fòrum i fins i tot fer contribucions des d'aquest indret.

La importància dels grups grans de 100 a 1000, basats en els reactius

Tot i que avui els grups molt grans representen un nou horitzó que mostra que es pot col·laborar amb milers de persones i potser més, els grups grans de cent a mil persones presenten un interès especial per dues raons.

Abans de convertir-se en grups molt grans amb milers o fins i tot desenes o centenars de milers de persones, els grups comencen per tenir uns quants centenars de membres. Per tant, és important entendre com funcionen els grups grans per permetre l'emergència dels grups molt grans. D'altra banda, no hi ha molts temes que tinguin per vocació reunir milers de persones. Encara que pugui ser necessari fer més grans - de vegades de manera una mica artificial - alguns grups de diverses desenes de persones per superar el centenar de membres, no tots els grups es poden fer créixer més enllà d'alguns centenars o milers de persones. Els grups de treball de l'Internet Engineering Task Force (IETF) que desenvolupen els estàndards d'Internet solen ser d'alguns centenars de persones cadascun. Amb els diferents grups que el projecte Imagination for People recolza com a soci i que es dediquen a buscar i recolzar els projectes amb una visió particular de la innovació social (Fab labs, tercers llocs, monedes, innovació al Sud, energia, dinamització de grups...) passa el mateix.

No obstant, aquests grups grans necessiten tenir en compte especialment els reactius i no només els que han adoptat un funcionament proactiu que en aquest cas no són prou.

Per resumir

Quan un grup supera la dotzena de membres, cada persona adopta una posició proactiva, reactiva, d'observador o inactiva i pot canviar-la en funció d'alguns criteris. De manera bastant contraintuïtiva s'observa que el tant per cent d'actius segueix sent remarcablement constant (principi del 90-9-1): els proactius són entre un i alguns per cent i els reactius entre deu i algunes desenes per cent.

En podem deduir **diferents tipus de grups en funció del nombre de membres:**

- **Els grups petits** de dotze persones com a màxim que es poden gestionar de manera coercitiva (esperant una acció de cadascun dels seus membres);
- **Els grups intermedis** d'una dotzena a un centenar de persones que necessiten més esforços de dinamització per obtenir reaccions;
- **Els grups grans** d'un centenar a un o dos milers de persones que permeten produir de manera col·laborativa... a condició de centrar-nos en els reactius;
- **Els grups molt grans intermedis** d'alguns milers de persones en els que el grup format pels membres proactius es torna més difícilment coherent;
- **Els grups molt grans** de més d'algunes desenes de milers en els quals els proactius són prou nombrosos per fer que la dinamització sigui menys coercitiva;

Els grups grans d'un centenar a un o dos milers de persones presenten un interès especial: són una etapa obligatòria per als grups destinats a convertir-se en grups molt grans, i sobretot representen **una mida que sol correspondre al nombre de persones que es poden reunir al voltant de molts temes bastant concrets**. No obstant, requereixen que **es tinguin molt en compte els membres que han adoptat una actitud reactiva** (als quals en els sistemes en línia es pot arribar mitjançant eines push com el correu electrònic, Facebook o Twitter més que amb eines pull com la web o els fòrums) i no només els proactius que en aquest cas no són prou nombrosos.

Mot clau : #taille28

¹ alliance. Wiktionnaire [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://fr.wiktionary.org/wiki/alliance>

² CORNU, Jean-Michel. Donner: une capacité naturelle mais limitée. In : Tirer bénéfice du don: pour soi, pour la société, pour l'économie [online]. Limoges, France : FYP, 2013. Stimulo, ISSN 2265-7754. ISBN 978-2-916571-87-4. Available from: <http://www.comu.eu.org/news/donner-une-capacite-naturelle-mais-limitee>

³ DUNBAR, Robin. Theory of mind and the evolution of language. Approaches to the Evolution of Language. 1998. P. 92–110.

⁴ GONCALVES, Bruno, PERRA, Nicola and VESPIGNANI, Alessandro. Validation of Dunbar's number in Twitter conversations. arXiv preprint arXiv:1105.5170 [online]. 2011. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://arxiv.org/abs/1105.5170>

⁵ CORNU, Jean-Michel. Donner: une capacité naturelle mais limitée. In : Tirer bénéfice du don: pour soi, pour la société, pour l'économie [online]. Limoges, France : FYP, 2013. Stimulo, ISSN 2265-7754. ISBN 978-2-916571-87-4. Available from: <http://www.comu.eu.org/news/donner-une-capacite-naturelle-mais-limitee>

⁶ NOUBEL, Jean-François. Intelligence collective, la révolution invisible. TheTransitioner? [online]. 2007. [Accessed 30 January 2014]. Available from: http://thetransitioner.org/Intelligence_Collective_Revolution_Invisible_JFNoubel.pdf

⁷ BENTHAM, Jeremy. Panopticon; or, The inspection-house: containing the idea of a new principle of construction applicable to any sort of establishment, in which persons of any description are to be kept under inspection: and in particular to penitentiary-houses, prisons, houses of industry ... and schools: with a plan of management adapted to the principle: in a series of letters, written in the year 1787, from Crecheff in white Russia. To a friend in England. Gloucester, Royaume-Uni : Dodo Press, 2008. ISBN 978-1-4099-5202-2.

⁸ Correspon aproximadament a la mida màxima d'una família humana, a la mida dels grups humans abans que es constituïssin els poblats al Neolític i també a la mida màxima de les petites orquestres de jazz que, contràriament a les "big bands", no tenen director d'orquestra per a dirigir-les...

⁹ En ambients molt restrictius com ara el dels bombers durant una intervenció, s'hi afegeix un nivell jeràrquic a partir del moment en què el nivell n-2 supera les 12 persones (en comptes de fer-ho a partir del nivell n-1 immediatament inferior com en els altres casos). En un incendi forestal, per exemple, hi ha un cap per cada camió de 4 persones. Quan cal mobilitzar 4 camions (16 persones de les quals 4 caps) es designa un cap de nivell superior.

¹⁰ Règle du 1%. Wikipédia [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: http://fr.wikipedia.org/wiki/R%C3%A8gle_du_1_%25

¹¹ Les observateurs dans les groupes. Fing : groupe intelligence collective [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://ic.fing.org/news/les-observateurs-dans-les-groupes>

¹² Aquest fenomen no es produeix amb els reactius que reaccionen a les propostes dels animadors o dels altres reactius però interactuen menys entre ells i que per tant no constitueixen un subgrup com a tal sinó que només formen una part del grup principal.

¹³ La Fondation Internet Nouvelle Génération desenvolupa el 2012 una eina que permet contribuir per correu electrònic (enfocament push) als fòrums instal·lats a la seva xarxa social (enfocament pull) en el cas dels seus treballs col·lectius com ara Question Numérique o Digivorks que reuneixen entre cent i tres-cents participants : Réseau social de la Fing. Réseau FING [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://www.reseaufing.org/>

¹⁴ El 2013, el grup Adeo (13 cadenes de bricolatge a tot el món: Leroy Merlin, Weldom...) prova d'associar un fòrum amb el correu electrònic per enviar únicament les preguntes, seleccions de contribucions i síntesis als 1500 membres de la societat que participen als intercanvis sobre la definició de l'estratègia del grup. En aquest cas, tothom rep la mateixa informació (limitada) per correu electrònic i només els proactius van a buscar els detalls al fòrum (eina pull) si ho desitgen.

¹⁵ El grup de prospectiva digital de Franche Comté, utilitza una llista de discussió per als seus intercanvis, però alguns dels seus membres han optat per no rebre els correus de la llista (tot i estar-hi inscrits per poder enviar-hi les seves contribucions). Així doncs, se'ls posa en còpia – actualment de manera manual – quan s'envien correus importants: síntesis i invitacions.

La presa de decisions a posteriori

Autor de la fitxa : Jean-Michel Cornu

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Les estratègies que fem servir depenen de com percebem els problemes que hem de tractar i dels possibles enfocaments per a solucionar-los ¹. L'adopció d'una estratègia té un impacte sobre el moment en què prendrem les decisions.

Una primera estratègia: la planificació

Un dels problemes amb què ens solem trobar amb més freqüència és l'escassetat. Hi moltes coses que poden ser escasses: els diners, les matèries primeres, la mà d'obra, etc. Un possible enfocament és el que consisteix a optimitzar les nostres accions per a no malbaratar els recursos escassos i ser més eficaços prenent les decisions "a priori". En aquest cas estem parlant de planificació. Però per actuar segons aquesta estratègia cal que puguem preveure el resultat de les nostres decisions. Des de fa tres segles hi ha hagut molts avenços en l'àmbit de la previsió i en la manera de realitzar-la. Primer en les ciències físiques amb Newton, i més endavant en les ciències socials, per exemple amb els treballs de Taylor sobre la planificació del treball. Aquesta primera estratègia, molt emprada encara actualment, s'adapta bé a un entorn restrictiu però previsible.

Una segona estratègia: la negociació

En alguns casos, però, la previsió no és possible i intentar planificar ens pot portar a una estratègia poc eficaça. Henry Ford deia: "La gent pot triar qualsevol color per al Ford T, mentre sigui negre". Però actualment la gent tria de maneres molt més variades i es fa difícil decidir a priori. S'ha desenvolupat una segona estratègia per a tractar les situacions en què no es poden fer previsions i en què els recursos són escassos. Es tracta de la negociació. La decisió es pren en present. És el cas, per exemple, de l'economia de mercat, la comprensió de la qual s'ha desenvolupat molt fa 150 anys. El preu es fixa durant la negociació entre l'oferta i la demanda.

Hi ha grans debats per saber si val més triar la planificació o l'economia de mercat, no només en el si dels estats, sinó també en el funcionament de les col·lectivitats o de les empreses. És millor preveure o escollir bé a cada moment en funció d'una negociació? La millor estratègia depèn de les condicions en una situació determinada i per triar l'estratègia més eficient pot ser interessant aprofundir els nostres coneixements sobre les diferents estratègies possibles.

Una tercera estratègia: la presa de decisions a posteriori

Així doncs, hi ha un antagonisme entre unes estratègies basades en la previsió i altres basades en la no previsió. Podem suposar que aquest també existeix entre l'escassetat i l'abundància. De fet, existeix una tercera estratègia que consisteix en tractar de manera més específica la imprevisibilitat que ens trobem quan treballem amb persones o en l'àmbit de la innovació. Aquest cop la solució passa per l'abundància, o més exactament per desenvolupar una abundància de possibilitats que ens permeti a posteriori triar la millor solució possible.

Aquest enfocament no ens és tan fàcil perquè des de fa molt de temps estem més acostumats a tractar l'escassetat que l'abundància. Encara que aquestes estratègies es facin servir des de temps immemorials, només tenim 300 anys d'experiència en el desenvolupament d'una ciència de la previsió en la qual es basa la planificació i 150 anys de comprensió de l'economia de mercat que ha desenvolupat una societat de la negociació a cada moment. Pel que fa als enfocaments basats en l'abundància i la imprevisibilitat, només fa alguns decennis que en tenim una comprensió més exacta². Aquesta estratègia necessita l'abundància per què hi hagi possibilitat d'escollir. I pensem al contrari que tot és escàs. No sempre és veritat: de vegades ens veiem "obligats" a cremar una sobreproducció de tomàquets per no posar en perill la nostra estratègia de mercat basada en l'escassetat i la imprevisibilitat... Però a nivell informatiu, el més natural és l'abundància, a causa d'una qualitat que els economistes anomenen la "no-riualitat": una informació donada a algú segueix disponible per a qui l'ha proporcionada. De fet, la informació no es "dóna" sinó que més aviat es duplica, i això condueix a una multiplicació i en alguns casos a una abundància. L'abundància no és tan sols una estratègia per gestionar una situació en què la millor solució no es pot preveure fàcilment, també comporta les seves pròpies dificultats: com passa amb l'escassetat, hem d'aprendre a gestionar l'abundància, i fins i tot la sobreabundància.

Aquesta estratègia específica va ser descrita a finals dels anys 1990 per Eric Raymond³, aplicant-la específicament al programari lliure amb el nom de "llei de Linus"⁴: "Amb un nombre suficient d'observadors, tots els "bugs" (els errors en un programa) salten a la vista". En un marc més genèric, podríem definir aquesta llei com "Amb un nombre suficient d'observadors, totes les pistes aplicables a un problema determinat salten a la vista". Això és especialment cert si en lloc de fer la pregunta individualment a moltes persones, mostrem a cadascuna d'elles el conjunt de totes les pistes que ja s'han evocat. Això fa que ens concentrem en les que encara no s'han citat i per tant ens permet trobar pistes que ningú hauria citat a la primera.

Les tres estratègies

rareteabundance4.png?

Per tant, tenim tres possibilitats (si ometem el cas d'una situació alhora abundant i previsible que sembla plantejar menys problemes o que, en cas contrari, es pot afrontar amb una de les dues estratègies): planificació, negociació, decisió a posteriori. Cadascuna correspon a un context específic. Així, planificar la recerca científica que és imprevisible per definició suposa un problema. De la mateixa manera, fer servir una estratègia "a posteriori" per enviar un home a la lluna consistiria en enviar el màxim de coets habitats esperant que un d'ells arribés a bon port! Però com que la vida humana és escassa i molt valuosa, la solució per l'abundància no és certament la més adient en aquest cas... El problema és que sovint només dominem una estratègia, dues com a molt. Així, en comptes d'escollir la millor, apliquem la que coneixem. Fins i tot quan dominem les diferents estratègies, no sempre és fàcil triar-ne una. Moltes situacions són en part previsible i en part imprevisible. Comporten aspectes escassos i altres de més abundants.

¹ En un principi aquestes idees es van presentar a CORNU, Jean-Michel and FONDATION INTERNET NOUVELLE GÉNÉRATION (eds.). L'abondance comme moyen d'information. In : CORNU, Jean-Michel and FONDATION INTERNET NOUVELLE GÉNÉRATION (eds.), Internet. Tome 2, services et usages de demain [online]. Paris, France : FING, Fondation internet nouvelle génération, 2003. Les Cahiers de l'Internet (Imprimé), ISSN 1635-849X, 3. Available from:

<http://fing.org/IMG/pdf/internet2.pdf>

² La previsió es va convertir en una ciència a partir de la mecànica de Newton i la negociació a partir del desenvolupament d'una ciència econòmica amb Adam Smith. Les qüestions relacionades amb l'abundància i la no previsible es van desenvolupar sobretot quan els diferents pilars que constitueixen les ciències de la complexitat es van començar a agrupar en un conjunt coherent amb els enfocaments de l'escola de Palo Alto i d'Edgar Morin.

³ RAYMOND, Eric S. and YOUNG, Robert Maxwell. The cathedral and the bazaar: musings on linux and open source by an accidental revolutionary [online]. Sebastopol, Calif., Etats-Unis : O'Reilly, 2001. ISBN 0-596-00131-2. Available from: <http://www.catb.org/~esr/writings/cathedral-bazaar/cathedral-bazaar/>

⁴ Loi de Linus. Wikipèdia [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: http://fr.wikipedia.org/wiki/Loi_de_Linus

Per saber-ne més: el cas dels grups entre 100 i 1000

Una estratègia d'abundància permet abordar temes amb un grup constituït per un gran nombre de persones. No obstant, amb un grup d'un centenar a un o dos milers de membres, cal fer servir mètodes que tinguin en compte les persones amb actituds reactives i no només les proactives. En aquest cas, es pot aplicar la "llei de Linus" i aprofitar l'abundància de punts de vista per "ampliar les possibilitats" i descobrir un munt de punts de vista sobre un tema determinat. Això encara és més cert si es tracta d'un grup i no només d'un conjunt de persones que no comuniquen entre elles. D'aquesta manera, els intercanvis entre els membres permeten trobar pistes en les quals ningú no hauria pensat d'entrada sense haver sentit les pistes dels altres. Si a més, donem als membres del grup una visió de conjunt de les propostes que ja s'han fet, cadascú, des del seu propi punt de vista, pot identificar noves pistes que encara no han estat proposades. Per etapes successives, les contribucions de cada membre cada cop estan més influenciades per les dels altres i sovint s'arriba així a unes pistes totalment noves que ja no es poden atribuir simplement a un dels contribuïdors. Aquest enfocament és el fonament mateix de "la intel·ligència col·lectiva". Si després (i només després) s'ha d'escollir una solució entre totes les pistes citades, pot resultar més fàcil, perquè les propostes que arriben més tard solen ser més interessants que les del principi que estan lligades a les persones. Perquè quan només es tracta d'escollir una idea entre les idees originals dels membres, cadascú insisteix en defensar la seva pròpia idea per no perdre la dignitat i si pot, guanyar-se l'estima del grup.

Però si les pistes més interessants ja no es poden atribuir exclusivament a un dels contribuïdors, aleshores la decisió es concentra realment en identificar la solució (o millor les solucions). Això no impedeix que hi hagi opinions diferents, simplement evita que en el debat cadascú vulgui defensar la "seva" idea. Per altra banda, en molts casos no cal escollir una de les pistes entre totes les que s'han evocat, sinó senzillament conservar-les per presentar la diversitat de les possibles maneres fer. És el cas per exemple de la construcció col·lectiva d'una guia sobre com posar en marxa un projecte. No cal seleccionar una única solució. Al contrari, és molt més interessant presentar diferents punts de vista entre els quals el lector podrà triar en funció del seu context específic.

Per altra banda, en el cas de grups d'un centenar a un o dos milers de membres, són poques les persones que adopten un rol proactiu, i encara més les que participen en la coordinació del grup: sol haver-hi una o algunes persones. En aquest cas ja no ens trobem en un context d'abundància i l'estratègia "a posteriori" no està adaptada per a la coordinació de grups, mentre que sí que ho és per al treball efectuat pel grup. Per tant, la coordinació d'un grup gran de 100 a 1000 (contràriament als grups molt grans on el nombre de proactius també és abundant) és coercitiva i els animadors tenen menys dret a equivocar-se. Han de fer servir estratègies de planificació o d'adaptació a cada moment per tenir en compte l'escassetat dels recursos de coordinació disponibles.

Per resumir

Hi ha diferents estratègies en funció de l'entorn en el qual ens situem:

La planificació: en una situació previsible però en què els recursos són escassos, cal fer una previsió per optimitzar els recursos i no malbaratar-los;

La negociació: quan els recursos són escassos però la situació no és previsible, la negociació permet prendre una decisió al moment a falta de poder-ho fer de manera anticipada;

La presa de decisions a posteriori: quan es pot disposar de recursos abundants (grup gran, informació abundant) però la situació no és previsible, aleshores val més suscitar una abundància de possibilitats i triar només a posteriori, entre totes les possibles opcions.

Sovint no escollim una estratègia, sinó que fem servir la que dominem, sigui quin sigui el context. És important adaptar-se a l'entorn per triar la millor estratègia.

De vegades, la situació pot ser previsible per algunes coses i imprevisible per d'altres, alguns recursos poden ser abundants i d'altres escassos. En aquest cas, cal poder adaptar-se i fins i tot fer malabarismes amb les estratègies.

Per exemple, en un grup gran de més de cent persones, el nombre suficient de membres que adopten un rol reactiu permet que surtin el màxim de punts de vista i escollir a posteriori aquells que volem conservar: Amb un nombre suficient d'observadors, totes les pistes aplicables a un problema determinat salten a la vista".

Però si el grup té menys d'un o dos milers de persones, el nombre de membres que adopten una actitud proactiva i encara més el nombre de persones que participen a la coordinació del grup és baix. Per tant, la coordinació de grups inferiors a alguns milers requereix estratègies de planificació i/o negociació.

Mot clé : #choix28

La convergència

Autor de la fitxa : Jean Michel Cornu

Licència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

Facilitar la convergència mitjançant els béns comuns i un entorn d'abundància

La paradoxa de la tragèdia dels béns comuns

En un text que s'ha fet famós " La tragèdia dels béns comuns " ¹, Garret Hardin presenta les tres úniques solucions per viure junts amb un conjunt de béns per compartir. Hi descriu un camp, propietat col·lectiva d'un poble. Uns pagesos hi duen el bestiar perquè pasturi. El bestiar consumeix l'erba i degrada aquest bé comú deixant uns trossos enfangats per allà on passa. En absència d'una política que s'apliqui realment, l'interès de cada pagès és aprofitar el camp el més aviat possible enviant-hi com més besties millor i retirar-ne el màxim valor possible abans que el camp no es transformi en un fangar.

La tragèdia dels béns comuns només preveu tres sortides possibles per aquesta situació:

- El camp es transforma en un immens mar de fang
- Una persona que disposa d'un poder coercitiu assigna els recursos en nom del poble
- El camp es divideix en espais gestionats per cada pagès i s'atorga a cadascun un dret de propietat.

Eric Raymond² mostra a partir d'aquest exemple com a priori la cooperació no és tan senzilla.

Els límits de la tragèdia

Reconciliar l'interès individual i l'interès col·lectiu no sembla evident en el cas descrit a la tragèdia dels béns comuns (si no, viuríem millor des de fa temps!). En canvi, si Hardin conclou en el seu llibre que les úniques solucions a l'absència de responsabilitats dels homes són la privatització dels béns comuns i/o l'intervencionisme de l'estat, més tard reconeix que el seu postulat inicial no sempre és vàlid. El seu col·lega Gary Warner indica: "Hardin va reconèixer més tard que la caracterització dels aspectes negatius dels béns comuns... estava basada en una descripció... un règim obert, no regulat per una autoritat externa o un consens social." ³

Sense destrucció el territori ja no és limitat

També hi ha altres casos que condueixen a conclusions diferents: a la tragèdia dels béns comuns, el bestiar consumeix l'erba i progressivament va destruint el camp. En el marc dels béns immaterials com ara el dels programaris informàtics, els continguts, l'art o el coneixement, la regla del joc és intrínscament diferent: llegir un text no el destrueix, donar una informació a algú no vol dir que ja no en puguem disposar.

Aquesta simple diferència té unes conseqüències considerables. Significa que l'intercanvi condueix a una multiplicació del valor i que el territori ja no és tan limitat com abans. Com diu Jean-Claude Guédon, professor al departament de literatura comparada de la universitat de Montréal amb aquesta bonica frase: " Un ocell digitalitzat no coneix gàbia. "

Una nova noció de la propietat

Això no fa que desaparegui la noció de propietat. En el desenvolupament de programaris lliures, per exemple, sovint una persona deté el dret d'integrar les modificacions proposades per tots. Raymond l'anomena el " dictador benevolent ". Però tothom pot fer servir, copiar o redistribuir lliurement el programari produït de manera col·lectiva. Tothom pot circular lliurement pel territori del propietari i justament això és el que li dona valor.

Una nova noció de l'economia

La mateixa economia ha estat basada en els intercanvis entre dos protagonistes (la transacció), i el consum in fine per part d'aquell que els experts anomenen " el destructor final " (el consumidor.) Si volem entendre perfectament les regles de l'àmbit dels béns immaterials, haurem d'ampliar les anàlisis actuals per tenir en compte: els intercanvis col·lectius (equilibrats globalment i ja no de manera elemental) i l'ús sense consum de béns.

L'economia del regal

A priori, un exemple d'economia que no estigui basat en la transacció, pot semblar una utopia. Es tracta de l'economia del regal tal com la trobem en alguns entorns molt específics. L'expressió " economia del regal " no s'ha d'entendre com una mena d'utopia en què tothom es tornés altruista encara que anés en contra del seu interès personal. Es tracta més aviat d'un mode d'intercanvi asimètric. Quan negociar un bé ja no té sentit perquè és abundant i fàcil de trobar, i quan hem satisfet les nostres necessitats bàsiques de supervivència, l'única cosa que ens queda per desitjar és l'estima de la comunitat. El fet que la contrapartida del regal passi pel conjunt de les altres persones fa que els interessos individuals i col·lectius convergeixin.

L'abundància, origen del regal

Un dels elements clau que afavoreix que una economia d'intercanvi canviï cap a una economia del regal és el pas de la penúria a l'abundància. L'abundància significa

que els actors han resolt les seves necessitats de seguretat i que busquen una altra cosa com per exemple el reconeixement. Com hem vist, l'abundància pot existir en l'àmbit dels béns immaterials i en l'àmbit del saber...

Alguns exemples d'economia del regal

Existeixen diferents comunitats que es beneficien alhora de la seguretat material i de l'abundància. En aquests diferents casos, aquestes comunitats han vist com emergeix naturalment una economia del regal.

En algunes illes tropicals, el menjar abunda. Marcel Mauss ha estudiat l'establiment del regal i les seves diferents característiques⁴.

Més a prop nostre, la comunitat científica fa molt de temps que acostuma a compartir totes les seves descobertes. El col·loqui són una ocasió per presentar els resultats obtinguts a tothom i de treure'n consideració i estima.

La comunitat dels programadors lliures ha seguit un recorregut similar. Al principi eren investigadors que treballaven en diversos laboratoris i universitats (per tant es beneficiaven d'una relativa seguretat material). Van aplicar amb èxit els mateixos mètodes que els científics a l'àmbit aparentment més industrial del programari informàtic.

Finalment, la petita comunitat de persones particularment riques passa molt de temps a involucrar-se en grans causes humanitàries per guanyar-se l'estima dels seus contemporanis.

L'abundància... abunda

L'àmbit de l'abundància és molt més ampli del que ens podem imaginar. Si els béns materials semblen limitats per a una majoria de persones, amb els béns immaterials pot no succeir el mateix. És com el proverbi de Kuan-Tseu " Si li dones un peix a un home, menjarà una vegada; si li ensenyes a pescar, menjarà tota la vida ". El peix és un bé de consum que pot ser escàs en cas que falti o si poques persones pesquen. Aprendre a pescar al contrari és un saber que es va tornant més abundant cada vegada que una persona ensenya a pescar a una altra.

Les regles del do

En el món de l'abundància i del regal no tot és de color de rosa. El canvi de les regles del joc no fa que tothom es torni altruista.

Així, s'observen derives quan una o diverses de les característiques que formen el regal no són respectades. Senzillament, l'economia del regal es regeix per unes regles pròpies diferents de les de l'economia basada en el consum.

Primera desviació: mantenir la penúria

Una de les primeres desviacions consisteix en fabricar penúria artificialment per tornar a les regles del consum que es coneixen millor. Això és habitual amb béns materials com ara el petroli. També es poden tornar "usables" o més exactament "obsolets" alguns béns immaterials. La indústria dels programes informàtics ho ha fet tan bé que a França l'administració fiscal considera que la durada d'amortització d'un programa és d'1 any, és a dir molt menys que el maquinari informàtic!

Si les patents, els drets de propietat intel·lectual i la moda tenen per objectiu protegir la creació, cal analitzar-los amb molt de compte perquè no es converteixin en una arma contra l'abundància i... la creació.

Primera regla: l'abundància preservada i ben repartida

El projecte ha de referir-se a un bé que es pugui tornar abundant per afavorir una economia del regal. Podria ser el cas dels béns immaterials no consumibles (el coneixement, els programaris, els continguts...). En aquest cas, l'intercanvi condueix a una multiplicació del valor. Sovint el pas a una economia d'abundància o de penúria no depèn només de que el bé sigui abundant al principi, sinó també dels mecanismes de repartiment i de protecció.

Segona desviació: Donar per aixafar l'altre

Malgrat el sentit altruista que sembla que hagi de tenir, " l'economia del regal " és senzillament una economia amb unes regles ni millors ni pitjors, simplement diferents. Així, Maurice Godelier, descriu les regles d'un regal especial: el potlatch. Es tracta d'un do o d'una destrucció de caràcter sagrat que constitueix un repte per a l'altre, que ha de fer un regal equivalent. " En el potlatch, es dóna per aixafar l'altre per mitjà del regal. Per això se li dóna més del que podrà tornar o se li dóna molt més del que ha donat " ⁵.

Segona regla: L'avaluació és global i descentralitzada

L'altre gran canvi consisteix en l'avaluació. Es fa de manera descentralitzada, per part de tots i sobre el conjunt dels dons realitzats. En això és molt diferent de l'economia d'intercanvi que avalua cada transacció de manera unitària. Una de les conseqüències és que l'avaluació és empírica i depèn de cadascú. No és mesurable perquè no es pot comparar el reconeixement obtingut de manera exacta amb una unitat determinada.

L'exemple dels benchmarks

En l'economia d'intercanvi, els "benchmarks" (criteris comuns de referència) cada cop són més comuns i estesos en els mercats mundials, cadascú en pot copsar més o menys l'evolució. En l'economia del regal cadascú té el seu propi "benchmarking system" en funció dels seus propis criteris subjectius. Però el fenomen de grup podria generar l'aparició de benchmarks localment reconeguts.

Veurem més endavant les regles que cal respectar per instaurar un mecanisme d'avaluació autoregulat.

Tercera desviació: reclamar allò que se'ns deu

Una altra desviació consisteix en demanar alguna cosa a canvi del do a la persona que se n'ha beneficiat o a la seva família, en comptes d'esperar a rebre'l del conjunt dels iguals. Aquesta desviació s'observa sovint en les famílies africanes que per altra banda tenen una llarga tradició de solidaritat i cooperació.

Tercera regla: Una contrapartida no demanada - el mecanisme de dos temps

Una tercera cosa que canvia en l'economia del regal és el que guanya el donant. En l'economia basada en la transacció individual, el que dóna un bé demana a canvi un altre bé equivalent o una representació del valor del bé (diners). El cas del regal, el donant no espera res a canvi per part del que rep i ni tan sols espera res a canvi de manera immediata. Posteriorment rebrà el reconeixement per part del conjunt de la comunitat que avalua no pas cada regal, sinó el conjunt de totes les aportacions que s'han fet. Més tard, aquest reconeixement li aportarà uns avantatges com veurem més endavant.

Així, no cal esperar que tots es mostrin altruistes per posar en marxa projectes que necessitin la cooperació. Els donants en treuen uns avantatges que simplement no són tan fàcils d'entendre perquè s'inscriuen en una lògica en dos temps que aporta beneficis a llarg termini.

Per resumir

Una economia del regal emergeix quan abunden els béns comuns.
Una economia del regal implica noves nocions de propietat i d'economia.

Normalment els intercanvis de béns immaterials condueixen a una multiplicació del valor i a l'abundància. Sovint es poden prendre decisions que portin cap a la penúria o cap a l'abundància.

Hi ha regles del regal que si no es respecten condueixen a desviacions:

- S'ha de preservar l'abundància i repartir-la bé per evitar tornar a una economia del consum
- L'avaluació ha de ser global i descentralitzada perquè un regal no serveixi per aixafar-ne un altre
- No s'ha de demanar contrapartida al que rep per evitar els deutes...

Facilitar la convergència donant una visió a llarg termini

El dilema del presoner

L'exemple del " dilema del presoner " presenta una paradoxa en què dues persones poden actuar en contra del seu propi interès. Un delinqüent i el seu còmplice són detinguts per la policia. Cadascun d'ells té l'opció de traïr o no traïr l'altre però no sap quina serà la reacció del seu còmplice. En aquesta situació si els dos s'entenen, globalment en sortiran més ben parats. Però un pot estar temptat de traïr el seu còmplice per no ser l'únic inculpat en el cas que l'altre el traeixi. En aquest cas, la delació també podria fer que es beneficiés d'una pena més lleu. Sovint, en el dubte, els dos presoners es denuncien l'un a l'altre i tots dos hi surten perdent ⁶.

A la vida ens trobem bastant sovint amb aquest tipus de situació. En no saber com reaccionarà l'altre considerem el cas en què ens traeix (o senzillament el cas en què no coopera). En cas que l'altre no respecti les regles del joc, la situació menys dolenta consisteix en no respecta-les nosaltres mateixos. En canvi, des d'un punt de vista més global, els dos hi guanyen més si tots dos cooperen.

El mètode CRP

El "dilema del presoner" ha estat estudiat en el marc de la teoria dels jocs. A falta d'informació sobre la reacció de l'altre, la resposta individual menys dolenta va en contra de l'interès col·lectiu. En canvi, els resultats canvien quan ja no es tracta d'un únic esdeveniment sinó de diverses iteracions. En aquest cas, cadascú pot anar obtenint informació a cada pas sobre la manera en què l'altre reaccionarà.

Les simulacions que s'han fet mostren que la solució més eficaç consisteix en començar per cooperar i calcar la pròpia actitud sobre les respostes de l'altre: si coopera, també cooperem, si traeix, fem el mateix.

Més exactament, l'estratègia més eficaç va ser descoberta el 1974 pel filòsof i psicòleg Anatol Rapoport [RAP] citat per Bernard Werber ⁷ : es tracta del mètode CRP (Cooperació-Reciprocitat-Perdó). En aquest cas es comença per cooperar, i en funció del que faci l'altra persona calquem la nostra actitud sobre la seva, i finalment tornem a començar de zero estant disposats a cooperar de nou. Aquesta manera de fer és la més eficaç perquè una persona que ha traït entengui alhora que no us deixareu fer, però que esteu disposats a tornar a començar sobre una base de cooperació.

Permetre el màxim d'ocasions d'interactuar a llarg termini

A partir d'aquests dos exemples podem constatar que quan l'experiència és única, la tendència és a la traïció, mentre que després d'uns intents repetits, és possible tenir una estratègia que convergeixi cap a la cooperació.

Per permetre que es donin aquestes diferents interaccions, cal haver passat junts un temps suficient. Ajuntar unes persones durant un temps i crear entre elles una relació de confiança és la definició mateixa d'una comunitat.

Una comunitat per cooperar a llarg termini

Una de les maneres més eficaces per fer cooperar les persones és crear un esperit de comunitat. Això implica un sentiment de pertinença i una confiança recíproca entre els membres.

Un cop més, proposar noves regles del joc no significa que tothom s'hagi tornat altruista. Per tant, hi ha uns riscos per les comunitats que poden produir un resultat contrari a l'esperat.

Primer perill: La comunitat mor abans de tenir una història

La posada en marxa de la comunitat és el moment més sensible. Quan es desenvolupen les interaccions entre els membres de la comunitat acostuma a haver-hi traïcions que condueixen als conflictes.

La posada en marxa d'una comunitat és un passatge obligat. Els avantatges de la comunitat encara no han aparegut i les múltiples etapes que podrien permetre sortir del dilema del presoner encara no s'han pogut produir.

Primera regla: Donar a les persones una visió a llarg termini

Hem vist que el millor mètode consistia en començar a cooperar (encara que després haguem d'actuar a la inversa segons les reaccions de l'altre). Així doncs es pot fomentar la cooperació entre persones que no tenen un passat comú si tenen la percepció que hi haurà altres moments comuns en el futur.

Els sociòlegs anomenen distància d'horitzó ⁸, la durada durant la qual pensen que estaran juntes. Aquesta noció, molt subjectiva, és un factor clau perquè els actors cooperin o no. Hi ha molts menys robatoris a les botigues petites de barri fins i tot quan la botiga acaba d'obrir que a les grans superfícies anònimes i indiferenciades. Els actes es perceben de manera diferent en funció de la història que pensem que tindrem més endavant amb les persones en qüestió.

És clar que no es tracta d'una regla absoluta. No tothom actua pel bé dels seus interessos perquè no tothom assimila el mètode CRP. Però la visió d'un futur comú afavoreix la cooperació mentre que la manca d'horitzó a llarg termini afavoreix els comportaments inversos.

Com més experiències positives de cooperació hagin tingut les persones veient com al seu voltant d'altres comencen per cooperar, millor assimilen el mètode CRP i més fàcil resulta establir una comunitat.

Segon perill: El passat perdut

Quan hem passat un temps amb algunes persones, segurament s'han produït moltes proves basades en el dilema del presoner. Si el grup no mor amb aquestes tribulacions, en surt cada cop més reforçat. Però una de les particularitats de l'ésser humà és la seva capacitat per oblidar. Aquesta funció és imprescindible per no sobrecarregar el cervell amb totes les experiències no utilitzades. Però a mesura que la cooperació es va instaurant, la noció de perill s'allunya i la memòria considera menys prioritaris els records de les diferents proves passades.

Si s'obliden les experiències passades, el grup torna a la situació molt més perillosa de l'inici de la comunitat.

Segona regla: La història és la base del futur

El llegat del grup és un element fonamental perquè pugui anar-se construint una cohesió en lloc de tornar al perillós punt de partida.

Amb els intercanvis, que hem estudiat al capítol anterior, el llegat constitueix el segon fonament d'una societat humana. Segons Maurice Godelier⁹: "Les nostres anàlisis ens duen a concloure que no hi podria haver societat humana sense dos àmbits, el dels intercanvis, sigui el que sigui el que s'intercanvia i sigui quina sigui la forma d'aquest intercanvi, del regal al potlatch, del sacrifici a la venda, a la compra, al negoci, i l'àmbit en què els individus i els grups conserven preciosament coses, relats, noms, maneres de pensar per a ells mateixos, i que després transmeten als seus descendents o a aquells que comparteixen la mateixa fe. Perquè allò que es guarda sempre constitueix unes "realitats" que duen els individus i els grups a un altre temps, que els tornen a posar davant dels seus orígens, de l'origen." Veurem que una de les tasques fonamentals del coordinador consisteix en desenvolupar un historial que capitalitzi el llegat comú.

A més de les relacions de confiança que es van establint progressivament al sí de la comunitat, la comunitat també es basa en el sentiment de pertinença. La instauració de "rituals" i de referències comunes també constitueixen una base sobre la qual es construeix el llegat col·lectiu.

Tercer perill: el cercle mimètic

Ens costa molt admetre que a més dels comportaments individuals que tenim la impressió que controlem estem sotmesos a uns comportaments col·lectius. Els moviments de masses i les reaccions de pànic ens són familiars per haver-ne vist al cinema o per haver-les viscut. Però ens sembla impossible que nosaltres mateixos puguem fer coses que trobem tan insensates per simple mimetisme.

René Girard¹⁰ descriu un comportament col·lectiu arrelat en els comportaments humans que salvaguarda la integritat de la comunitat sacrificant un "cap de turc". El cicle mimètic que descriu es dona en diverses etapes.

Un conflicte comença sovint per un "desig mimètic" que consisteix en voler el que l'altre té.

Quan es dona un conflicte (i es donen, és clar, amb més o menys freqüència), la persona que se sent traïda sol tenir una actitud agressiva. Que ho reconeguem o no, tots tenim una tendència natural al mimetisme i les nostres actituds es calquen en les de l'altre (encara que vosaltres no ho reconegueu, el publicistes, en canvi, ho saben molt bé). Per mimetisme, l'altre persona adopta una actitud agressiva i aleshores s'inicia allò que de vegades els psicòlegs anomenen "ping-pong verbal" en què l'objectiu és acabar amb la tossadesa de l'altre amb obstinació, cadascun xuclant l'energia de l'altre.

La tercera etapa és quan l'estat d'agressivitat s'estén a tota la comunitat, també per mimetisme, i els conflictes es multipliquen. Aquest mecanisme està molt ben descrit de manera divertida al còmic d'Astèrix "La Zitzània". A mida que les reaccions agressives es multipliquen, el grup influeix els comportaments i produeix un efecte suto-cumulatiu.

Quan la tensió en el grup assoleix un nivell que posa en perill la seva integritat, o bé hi ha escissió, i cadascú pren partit per un camp o per l'altre, o bé el grup evacua l'agressivitat a través d'un "cap de turc". Aquest és escollit preferentment fora dels múltiples conflictes que no tenen més relació entre ells que l'efecte mimètic. Sovint es tracta d'una persona més dèbil i sobre tot diferent, i sobre ella es descarregaran de manera irracional totes les agressivitats.

Un cop l'excess d'agressivitat descarregat, el cap de turc és "demonitzat" com si fos la causa de tots els mals per justificar que el grup es reunifiqui al voltant de la seva destrucció i oblidar les circumstàncies del "sacrifici". El grup reconciliat ha salvaguardat la seva integritat sacrificant un cap de turc innocent. L'oblit permet que el grup repregui el seu curs fins al pròxim cicle.

Tercera regla: Donar visibilitat al mecanisme del cap de turc

Una de les dificultats per entendre el mecanisme de cicle mimètic es deu justament al fet que només pot funcionar si és inconscient. Els que participen a aquest cicle no poden acceptar ni el mimetisme del seu comportament, ni el seu paroxisme irracional fins al descarregament de tota l'agressivitat en un innocent i encara menys el mecanisme d'oblit d'aquesta atrocitat.

René Girard continua mostrant que el mecanisme de victimització que situa les víctimes al centre de la nostra atenció està molt arrelat a la nostra civilització judeocristiana. Les nostres informacions se centren sobretot en les conseqüències per a les víctimes, cosa que antigament no era així. Aquest procés té un efecte beneficiós ja que fa més difícil l'engegament i l'oblit necessari perquè el cicle mimètic funcioni.

Fer visible el mecanisme de "cap de turc" permet trencar el cicle mimètic. No obstant, no impedeix que la tensió pugui i cal trobar una nova vàlvula de seguretat més acceptable. El capítol sobre la resolució dels conflictes presenta algunes reflexions al respecte.

El mimetisme de l'ésser humà no només té efectes negatius. També es pot considerar de manera positiva: entre d'altres permet escampar el mètode CRP a la comunitat "mitjançant l'exemple".

Quart perill: la comunitat tancada

El quart perill que aguaita una comunitat és que es tanqui sobre ella mateixa. El grup pot seguir la seva progressió però separant-se de l'exterior, i així corre el risc d'adoptar comportaments sectaris perjudicials per als seus membres.

Això no vol dir que no hi hagi d'haver frontera entre l'interior i l'exterior de la comunitat. El sentiment de pertinença i l'existència de particularitats específiques al grup són imprescindibles perquè una comunitat existeixi. Però només es pot enriquir si es manté oberta a l'exterior.

Quarta regla: Permetre la sortida i la multipertinença

No sempre és fàcil trobar uns criteris objectius per qualificar un grup d'obert o de tancat. L'informe parlamentari sobre les sectes¹¹ proposa fer un control fiscal dels moviments sospitosos perquè sovint tenen per objectiu aportar riquesa i poder a un presumpte guru.

No obstant això, hi ha dos criteris que afavoreixen l'obertura del grup cap a l'exterior:

Cada participant ha de poder sortir-ne en tot moment.

Cal permetre la pertinença a d'altres grups i fins i tot fomentar-la per enriquir el grup a través d'aquestes relacions informals.

Per resumir

Si l'estratègia dominant en el cas d'una reunió única acostuma a ser la traïció, el mètode CRP (Cooperació, Reciprocitat, Perdó) és el més eficaç quan hi ha moltes experiències iteratives comunes.

Una comunitat permet multiplicar les oportunitats d'experiències i per tant afavorir una convergència cap a la cooperació.

Hi ha algunes regles per evitar que la comunitat es desviï:

- Donar a cadascú una visió a llarg termini
- Per permetre que es desenvolupin comportaments del tipus CRP
- Desenvolupar un historial per preservar el llegat comú
- Per evitar "tomar a començar de zero"
- Fer visible el mecanisme del cicle mimètic i trobar una altra vàlvula
- Per trencar la focalització en un "cap de turc"
- Permetre que tothom pugui sortir en qualsevol moment i fomentar la pertinença a altres grups
- Per evitar la sectarització d'un grup tancat

Facilitar la convergència establint mecanismes d'estima

El principi de Peter

Laurence J. Peter ha estudiat les paradoxes que sempre duen les organitzacions a anar cada cop pitjor. El seu principi més conegut indica que "En una jerarquia, tota persona és promocionada fins que arriba al seu nivell d'incompetència"¹²

En efecte, quan algú és nomenat per un càrrec i fa correctament la seva feina, se'l promociona a un càrrec més elevat. El procés continua permetent-li que posi les seves competències al servei de tasques cada cop més complexes fins que arriba a una feina on ha assolit el seu "nivell d'incompetència". Per tant ja no pot fer tan bé la seva funció i ja no se'l promociona. Així, queda estancat en el càrrec en què és menys competent.

Aquest cas només és una de les múltiples paradoxes que apareixen quan es vol avaluar el treball humà de manera tan objectiva com els fets concrets i científics. Des d'aquest punt de vista, els treballs de Taylor que han fet que la planificació sigui més científica s'adapten més a les màquines que als homes. A l'època que es van publicar, moltes persones feien la feina de les màquines. Avui, les màquines s'han perfeccionat prou com per encarregar-se de la major part de les feines repetitives i planificables. En contrapartida, les tasques creatives, així com les que demanen una gran adaptabilitat i una estimació subjectiva es desenvolupen considerablement. No es tracta en absolut de rebutjar tota avaluació, ben al contrari, cal trobar nous mètodes que tinguin més en compte les especificitats humanes: subjectivitat, motivació o desmotivació, bona o mala fe. Aquests diferents criteris tenen la particularitat de no ser mesurables tot i que en certa mesura se'n pugui fer una estimació. Per tant, es tracta d'una veritable revolució dels sistemes d'avaluació en un món que des del segle XVII està basat en mesures objectives. No obstant, veurem que les avaluacions, fins i tot subjectives, poden produir fenòmens de regulació i d'autocorrecció que són la seva veritable raó de ser.

L'avaluació en els projectes clàssics

L'objectiu de l'avaluació en una gestió de projecte clàssica és triple:

- Saber anticipadament si es pot confiar un projecte a algú o a un equip
- Fer que el projecte es vagi corregint durant el seu desenvolupament per millorar-ne els resultats
- jutjar després del projecte si s'ha desenvolupat correctament

Habitualment, en els projectes industrials sotmesos a una licitació per exemple, el primer i el darrer objectiu són els que prevalen. Com que el mandatari fa una gran inversió, vol saber per endavant si els seus diners estan ben col·locats. Durant el projecte, intenta corregir-lo per tal que la continuació del projecte es desenvolupi correctament. Al final, jutja si el resultat pot servir per a etapes posteriors (difusió dels resultats o aportació de base per a un altre projecte segons una cadena "tayloritzada").

Primera desviació: L'avaluació a priori

Sovint, per captar contribuïdors, se'ls proposa un "càrrec" dins del projecte. Aquest acostuma a motivar la persona aportant-li elements de reconeixement des del principi. Però cal vigilar molt perquè els càrrecs comporten tres perills:

- Són un reconeixement a priori que ens torna a situar en el principi de Peter.
- Sovint atorguen un poder jeràrquic coercitiu.
- Suposen un perill quan són operatius ja que impedeixen que una altra persona pugui prendre el relleu fàcilment en cas necessari.

L'ideal és que el càrrec donat no sigui exclusiu i no atorgui cap poder especial. Més val tenir un "agent d'enllaç amb els països de parla hispana" (cosa que no impedeix tenir-ne d'altres) que un "responsable de les traduccions en espanyol".

Primera regla: Avaluar a posteriori

Imaginem un projecte que es desenvolupi en un entorn d'abundància, que tingui cobertes les necessitats mínimes per a sobreviure i que hi hagi prou temps per permetre que el grup pugui anar madurant al seu ritme. En aquesta situació, l'avaluació a priori té molta menys importància (llevat potser per al portador del projecte que ha de decidir si el posa en marxa o no). En aquest cas resulta més útil aportar correccions per iteracions successives.

Fins i tot en el cas de l'avaluació final, sovint del que es tracta és de jutjar la realització d'allò que s'havia previst a priori en comptes de jutjar-ne la utilitat i l'ús que se n'ha fet a posteriori.

En canvi, avaluar durant el desenvolupament del projecte pot permetre que després aparegui un mecanisme d'autocorrecció per a maximitzar l'ús que es fa dels resultats obtinguts en el projecte. Els contribuïdors potencials s'implicaran en funció de l'avaluació personal que fan del projecte, del coordinador i del que en poden treure.

Segona desviació: L'avaluació puntual

L'avaluació se sol fer en uns moments determinats, com una fotografia del projecte, de vegades només abans i després. En aquest cas, no té en compte les evolucions humanes que al principi poden ser petites però que es poden inflar ràpidament i fer un canvi brutal cap a la cooperació o la traïció. Per tant, tampoc permet veure les oportunitats amb temps suficient per poder-les aprofitar.

Segona regla: l'avaluació continuada

Amb l'avaluació continuada es poden "veure aparèixer" els cercles viciosos o virtuosos que aniran creixent fins a transformar-se brutalment en canvis de comportament. En funció de la perspiciàcia dels observadors (i veurem al punt següent que en aquest cas diverses persones valen més que una), es poden detectar les divergències amb temps suficient per actuar en conseqüència.

Tercera desviació: L'avaluació per part d'un nombre reduït de persones

Sovint, el projecte és avaluat per uns mandatariis que volen saber si els seus diners estan ben invertits. L'avaluació la fa una persona externa (un mandatari) que "només" s'ha de convèncer amb un informe ben presentat sobre el que es farà o sobre perquè serviran els resultats. Naturalment durant el projecte i al final, els resultats concrets també entren en compte però de manera indirecta.

Tercera regla: L'avaluació per part del conjunt de la comunitat

L'avaluació dels projectes cooperatius no l'ha de fer qui els posa en marxa, sinó el conjunt de la comunitat que de manera natural es focalitzarà en els projectes útils, ben realitzats i presentats de manera entenedora. Si el projecte l'ha iniciat o recolzat un mandatari, podrà conèixer el valor del projecte en funció de la utilització cada cop més gran que en fa la comunitat a la qual va dirigit.

Quarta desviació: L'avaluació objectiva

Un altre perill d'una avaluació tradicional és haver de definir uns criteris d'avaluació objectius que per definició intenten acostar-se al que es desitja sense arribar-hi mai. Només es prenen en compte correctament els elements objectius. Els elements subjectius no mesurables com ara la bona fe o la motivació en el desenvolupament del projecte són menystinguts o, pitjor, sotmesos a una acumulació de regles objectives cada cop més complexes que afavoreixen l'efecte invers.

Exemple de l'avaluació dels països: els indicadors de ràting

Es fan moltes avaluacions dels països a partir de mitjanes financeres (els indicadors de ràting) com ara el Producte Interior Brut. Per als polítics és gran la temptació d'intentar actuar directament sobre els criteris avaluats més que sobre les seves causes. El PIB, per exemple no expressarà la diferència entre un país en què la majoria de les riqueses és entre les mans d'un petit grup de dirigents i un país en què les riqueses estan més ben repartides. El que se sol fer és afegir cada vegada més criteris financers "correctius", però sense incitar realment els dirigents a actuar sobre les causes i no sobre els criteris avaluats.

El Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament ha iniciat un enfocament molt interessant amb un Indicador de Desenvolupament Humà basat en diferents criteris que s'acosten més al objecte que es vol avaluar.

Aquests criteris tenen en compte: l'estat de salut, l'educació i la situació econòmica.

És probable que es tracti del millor que es pot fer actualment per avaluar el desenvolupament humà d'un país amb un indicador objectiu, però cada índex en si mateix és una mitjana i només es tenen en compte els criteris objectius mesurables. Això fa possible tant escolaritzar millor una part privilegiada de la població com escolaritzar sense buscar resultats escolars per augmentar els índex. Multiplicar encara més els criteris no fa més que augmentar la subtilitat de la feina d'aquells que només estan interessats en adaptar els resultats per optimitzar el valor de cada criteri. Però dóna menys possibilitats de complir els criteris específics de l'indicador de la millor manera possible per a aquells que s'interessen per les causes amb tota la bona fe.

Cal desenvolupar els mètodes tradicionals de mesures objectives nascuts de l'avenç científic del segle XVII perquè vagin més enllà de les simples mitjanes: de vegades, als índex mitjos se'ls afegeix unes desviacions estàndard (la mitjana de les desviacions respecte a la mitjana). Si això ens dóna una idea de l'amplitud de les diferències, alguns punts més subtils no es tenen en compte: per exemple la repartició homogènia d'una població o la repartició en dos o més grups més o menys afavorits amb poques possibilitats de poder passar d'un grup a l'altre.

Els efectes de límit (en els límits extrems) també poden perturbar les lleis objectives simples (en el cas, per exemple, de les situacions de monopoli). Cal tenir una idea del que passa lluny de l'equilibri i fins i tot en els límits i no només en el punt d'equilibri.

Quarta regla: Reintroduir l'avaluació subjectiva

Si els criteris d'avaluació són imprescindibles, especialment quan persones de fora han d'analitzar objectivament uns resultats, també són insuficients. Al contrari, l'avaluació col·lectiva a llarg termini permet afavorir directament l'expansió d'un projecte atraient cada dia nous usuaris contribuïdors, però no està adaptada perquè se'n faci una avaluació objectiva.

El problema ve de la impossibilitat de mesurar objectivament la bona fe. Només és possible obtenir una avaluació objectiva mesurable a posteriori i amb un marge més o menys gran entre el resultat mesurat i els criteris d'avaluació.

És imprescindible acceptar que es reintrodueixi una avaluació subjectiva, com la que és aportada per l'estima que comporta un projecte. Per atenuar-ne les dificultats, és important que sigui descentralitzada i global, és a dir que s'obtingui del conjunt de la comunitat i del món exterior.

El final del poder coercitiu permet una avaluació autoregulada

És clar que instaurar una avaluació a posteriori, continuada, subjectiva i per part del conjunt de la comunitat sembla impossible si conservem un enfocament tradicional de l'avaluació. Per sortir de les paradoxes aparentment insolubles de Peter, com en els capítols anteriors, ens caldrà proposar un entorn diferent que imposi els mateixos límits.

En un projecte cooperatiu el que es pretén és obtenir la cooperació dels membres i coordinar les seves tasques per obtenir un resultat. El poder coercitiu (poder jeràrquic o contractual), ja no és al centre de la gestió del projecte.

La supressió pura i simple del poder coercitiu pot semblar una heretgia que porti al "fangar" de la tragèdia dels béns comuns. Veurem com al contrari, en un entorn apropiat, aquest permet sortir de les paradoxes habituals.

Quan ja no es pot "imposar" a ningú que "cooperi", cadascú s'implica o utilitza els resultats en funció de la imatge que es fa del projecte. Si, globalment, el projecte gaudeix d'una gran estima, es desenvoluparà cada cop més. Aleshores l'avaluació és subjectiva, a posteriori i continuada i feta pel conjunt de la comunitat dels contribuïdors i la dels usuaris. El conjunt construeix un cercle virtuós.

El poder del coordinador es limita a la possibilitat d'integrar o no les modificacions proposades pels contribuïdors i eventualment d'excloure una persona de la comunitat que ha establert. Pel que fa a la resta, només pot incitar les persones a convertir-se en usuaris o contribuïdors, sense poder obligar-les a fer-ho.

Els projectes cooperatius s'adapten molt bé als projectes entre estructures o als projectes entre serveis. El funcionament de les associacions de vegades permet instaurar projectes no jerarquizats d'aquest tipus.

Altres enfocaments

Una de les dificultats d'abandonar el poder coercitiu és que es necessiten projectes que demanin molt poca inversió inicial, un entorn d'abundància i que no hi hagi terminis restrictius ni expectatives d'un resultat determinat. Aquests són els criteris que permeten posar en marxa un projecte cooperatiu, com hem començat a veure.

La supressió total del poder coercitiu donat per un càrrec jeràrquic o contracte de treball se substitueix per la incitació a cooperar pels resultats i l'estima que s'obtenen. És tracta d'una diferència cabdal amb la gestió de projectes clàssica. Per tant, no és fàcil seguir els dos enfocaments al mateix temps. En el capítol dedicat a la barreja dels mètodes veurem com projectes que utilitzen el poder coercitiu de forma total o parcial simplement poden beneficiar-se d'alguns avantatges afavorint al màxim una avaluació a posteriori, continuada i subjectiva per part de la comunitat.

Per resumir

L'avaluació d'un projecte s'ha de fer:

- A posteriori
- De manera continuada
- Prenent en compte els aspectes subjectius
- Per part del conjunt de la comunitat dels contribuïdors i dels usuaris

Això es pot obtenir abandonant el poder coercitiu per deixar que l'estíma faci la seva feina d'autoregulació respecte al projecte i als seus membres.

- 1 HARDIN, Garrett. The Tragedy of the Commons. Science [online]. 13 December 1968. Vol. 162, no. 3859, p. 1243–1248. [Accessed 30 January 2014]. DOI 10.1126/science.162.3859.1243. Available from: <http://www.sciencemag.org/content/162/3859/1243>The population problem has no technical solution; it requires a fundamental extension in morality.PMID: 17756331
  - 2 RAYMOND, Eric S. Homesteading the noosphere. First Monday [online]. 1998. Vol. 3, no. 10. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/621>
  - 3 "Hardin later recognized that much of his characterization of the negative aspects of the commons, which according to his analysis 'remorselessly generates tragedy'... was based on a description, not of a commons regime in which authority over use of the resources resides within the community, but of an open access regime, unregulated by any external authority or social consensus": WARNER, Gary. Participatory Management, Popular Knowledge, and Community Empowerment: The Case of Sea Urchin Harvesting in the Vieux-Fort Area of St. Lucia. Human Ecology [online]. 1 March 1997. Vol. 25, no. 1, p. 29–46. [Accessed 30 January 2014]. DOI 10.1023/A:1021931802531. Available from: <http://link.springer.com/article/10.1023/A%3A1021931802531>
  - 4 MAUSS, Marcel and WEBER, Florence. Essai sur le don: forme et raison de l'échange dans les sociétés archaïques. Paris, France : Presses universitaires de France, 2007. Quadrige. Grands textes, ISSN 1764-0288. ISBN 978-2-13-055499-8.
  - 5 GODELIER, Maurice. L'énigme du don. Paris, France : Fayard, impr. 1997, 1997. ISBN 2-213-59693-X.
  - 6 See the journal "Pour la Science" which edits an article on the prisoner's dilemma every six months (Scientific American). Pour la Science - Le magazine de référence de l'actualité scientifique. [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://www.pourlascience.fr/> Voir aussi Le dilemme du prisonnier. [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://web.archive.org/web/20050302205551/http://www.apprendre-en-ligne.net/jeux/dilemme/home.html>
  - 7 WERBER, Bernard. L'encyclopédie du savoir relatif et absolu. Paris, France : Albin Michel, 2000. ISBN 2-226-12041-6.
  - 8 GLANCE, Natalie and HUBERMAN, Bernardo. La dynamique des dilemmes sociaux. Pour la science [online]. 1994. No. 199, p. 26–31. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://cat.inist.fr/?aModele=afficheN&cpsid=4210574>
  - 9 GODELIER, Maurice. L'énigme du don. Paris, France : Fayard 1997. ISBN 2-213-59693-X.
  - BLONDEAU-COULET, Olivier and LATRIVE, Florent (eds.). Livres enfants du savoir numérique: une anthologie du "Libre." Paris, France : Ed. de l'Éclat, impr. 2000, 2000. Premier secours. - Perreux: L'Éclat. ISBN 2-8416-2043-3.
  - BARBROOK, Richard. L'économie du don High Tech. [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://web.archive.org/web/20090917124333/http://www.freescape.eu.org/eclat/2partie/Barbrook/barbrook2.html>
  - 10 GIRARD, René. Je vois Satan tomber comme l'éclair. Paris, France : B. Grasset, 1999. ISBN 2-246-26791-9.
  - 11 GUYARD, Jacques, BRARD, Jean-Pierre and FRANCE. ASSEMBLÉE NATIONALE. Rapport fait au nom de la Commission d'enquête sur la situation financière, patrimoniale et fiscale des sectes, ainsi que sur leurs activités économiques et leurs relations avec les milieux économiques et financiers. Paris, France : Assemblée nationale, 1999. Les Documents d'information - Assemblée nationale (Texte imprimé), ISSN 1240-831X ; 1999, 33. ISBN 2-11-108354-2.
  - 12 "in a hierarchy, every employee tends to rise to his level of incompetence.": PETER, Laurence J and HULL, Raymond. The Peter principle: why things always go wrong. New York : Bantam, 1969. ISBN 9780553244151.
- See also an interview of J. Peters : The Peters Principles. Reason.com [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://reason.com/archives/1997/10/01/the-peters-principles>

Source: CORNU, Jean-Michel. La coopération, nouvelles approches. <http://www.cornu.eu.org/texts/cooperation> [online]. 2004. [Accessed 30 January 2014]. Available from: <http://fing-unige.viabloga.com/files/cooperation2.pdf>

Crèdit de la fotografia : StephanieHobson a Flickr - CC-BY-SA

La tragèdia de les 3 C

Autor de la fitxa : Jean-Michel Cornu

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

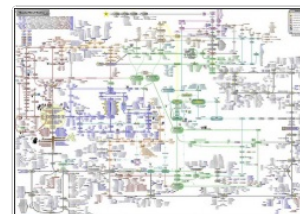
Descripció : Una regulació completa i coherent en un món complex?

El nostre món és complex. Això no vol dir que sigui complicat, sinó més aviat que és un conjunt d'elements que interactuen conjuntament. Tant si es tracta de ciutadans, consumidors, societats, governs o qualsevol altre organisme, el tot forma una xarxa complexa de persones i de grups a l'interior dels quals es produeixen intercanvis.

Les lleis de la complexitat tenen una particularitat: s'apliquen a tots els àmbits. Tant si el sistema està format per persones, màquines o molècules, algunes regles funcionen de la mateixa manera. Les ciències de la complexitat són recents, però també es poden enriquir amb els treballs realitzats en diferents àmbits científics: economia, sociologia, biologia o física, per exemple. Una d'aquestes regles va ser descoberta el 1931 pel matemàtic i lògic Kurt Gödel. Volia saber si les matemàtiques (un sistema complex on uns "postulats" inicials interactuen entre ells) són completes i coherents, el que en aparença hauria de ser el mínim. En canvi, va arribar al resultat exactament contrari!

Podríem resumir els dos teoremes d'incompletesa i de coherència limitada de Gödel en llenguatge corrent de la manera següent: quan un sistema supera determinada llindar de complexitat, no pot ser alhora complet i coherent. Aquest resultat va produir una autèntica ona de xoc. Però per prendre'n consciència, hem d'admetre que es pot aplicar a qualsevol tipus de sistema complex, fins i tot a les xarxes humanes utilitzades en economia, sociologia, política...

No és possible tenir alhora complexitat, coherència i completeness. Als sistemes que instaurem els faltará com a mínim un d'aquests tres objectius. Si no en som conscients, no podrem triar a quin d'ells estem disposats a renunciar. Fins i tot podrem fracassar en dos d'ells o en la totalitat.

- D'aquesta manera correm el risc de transformar una xarxa complexa en un sistema "simplista". Per regular només n'hi hauria prou amb establir uns lligams entre un poder central i cadascuna de les persones concernides sense tenir en compte les relacions ENTRE les persones. Però al mateix temps estarem perdent una de les característiques més importants dels sistemes complexos: la seva capacitat d'autoadaptació. Llavors, l'adaptació, i per tant la supervivència del sistema, ja no depenen més que de la persona o de l'organisme que es troba al centre d'aquest sistema en estrella. Un sistema com aquest deixa de ser complex perquè tots els intercanvis es fan únicament entre el punt central i un dels participants. Una organització d'aquest tipus només pot funcionar correctament si eliminem qualsevol possibilitat d'intercanvi entre els membres. No obstant, suprimir la complexitat a la nostra "societat en xarxa" encara resulta menys fàcil que en qualsevol període anterior.
- També correm el risc d'establir una regulació que no sigui completa. Com s'apliquen les regles determinades per un comitè de decisió als seus propis membres? Els representants poden representar-se ells mateixos? Tot i això formen part del "poble" al qual representen. Si, per ésser complets, volem que la regulació proposada s'apliqui a qui l'estableix, aquest darrer es troba davant d'una incoherència: el seu interès individual pot trobar-se en conflicte amb l'interès general quan justament hem delegat en ell la capacitat de preservar aquest interès general. Per resoldre aquesta dificultat, pressuposem que qui pren les decisions triarà sistemàticament l'interès general. Per estar-ne més segurs, establim una forma de vigilància del funcionament del sistema esperant que sigui... completa.

Tancar els ulls per no veure la incoherència dels interessos, l'incompletesa de la nostra vigilància del sistema o la tendència a suprimir els intercanvis entre membres per reduir la complexitat no resol el problema. Hem d'acceptar que les lleis de la complexitat fan que els sistemes que establim no puguin ser alhora complexos, complets i coherents.

En totes les reflexions sobre la governança i els diferents modes de regulació, cal que tinguem en compte que el món en el que vivim és intrínsecament complex. Podem intentar simplificar-lo per tal que sigui concebible per a un nombre molt petit dels seus membres. També podem optar per treure profit d'aquesta complexitat i de la seva capacitat d'autoadaptació. En aquest cas, cal que escollim amb plena consciència per quina d'aquestes nocions, la coherència o la completesa, estem disposats a fer concessions.

Text original : CORNU, Jean-Michel. Annexe 5 du rapport Vox Internet 2005 : Une régulation complète et cohérente : la théorie des 3 C. Vox Internet [online]. [Accessed 30 January 2014]. Available from: http://www.csi.ensmp.fr/voxinternet/www.voxinternet.org/article72ac.html?id_article=11&lang=fr

Crèdit de la fotogràfica: jean-louis Zimmermann a Flickr - CC-BY

La vigilància tecnològica compartida i col·laborativa a Internet

Autor de la fitxa : Hélène Laxenaire - SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

1. Què és la vigilància tecnològica?

És fer una guàrdia. En termes militars, és el que fa un sentinella

1.1 Definicions

"Saber per prevenir a fi i efecte de poder", detecció dels senyals febles

Les diferents fases de la vigilància tecnològica:

- Recollir la informació
- Triar, tractar la informació
- Difondre a un públic determinat
- Decidir en funció de la informació recollida

Cal precisar que en funció del tipus de la vigilància tecnològica, no necessàriament totes les fases es realitzen (la difusió, per exemple en el marc d'una vigilància purament personal) o es formalitzen (la presa de decisió, sovint).

Existeixen diferents tipus de vigilància que varien en funció de l'objecte (jurídic, informatiu,...) i de l'objectiu (vigilància estratègica en què es vigila la competència per tal de poder posicionar la pròpia empresa i els propis productes en funció de, vigilància creativa vigilant les obres dels dissenyadors per poder detectar les noves tendències,...)

En tots els casos, la vigilància és un **procés iteratiu i continu**

- iteratiu: un anar i venir regular entre els resultats i les fonts (i eines) per millorar els resultats de la vigilància en relació als seus objectius. Aquest anar i venir permet igualment fer evolucionar la nostra vigilància en funció de l'evolució dels objectius o de l'evolució pròpia del tema que s'està vigilat (emergència de novetats temàtiques en el propi camp de vigilància per exemple)
- continu: una vigilància no és pas un estat de la qüestió en un moment donat o un estat de l'art sinó un procés continu seguint l'actualitat i l'evolució dels objectes de la vigilància.

1.2 Una vigilància informativa... i col·laborativa

En el marc d'aquest curs, parlarem de la vigilància anomenada "informativa".

Exemples de continguts vigilats:

- Actualitat de la temàtica
- Calendari dels esdeveniments, col·loqui
- Iniciatives de grups semblants però en un altre context (això dóna oxigen)
- Actualitat de la recerca
- Vigilància sobre les novetats editorials (bibliografia)
- Iniciatives col·laboratives
- Vigilància reglamentària (light)
- ....

Les fases de la vigilància col·laborativa són les mateixes que les de la vigilància purament personal només que les efectuen tots els participants a aquesta vigilància col·laborativa.

- recollir la informació (junts)
- Triar, tractar la informació (junts)
- Difondre a un públic determinat (al grup i més enllà)
- Decidir en funció de la informació recollida (rarament formalitzada per la vigilància informativa)

Aquestes tasques són portades a terme per tothom i sense repartir.

El punt més important és la difusió: els participants a la vigilància col·laborativa es posen d'acord tots junts sobre el contingut i sobre els criteris de tria d'allò que es portarà a la vigilància col·laborativa. Que pot ser la vigilància que interessa al grup i/o la vigilància destinada a un públic concret.

Aquesta és la diferència entre una vigilància compartida i una vigilància col·laborativa:

- **vigilància compartida:** jo faig la meua vigilància, segons els meus propis criteris i la comparteixo
- **vigilància col·laborativa:** tot el grup es posa d'acord conjuntament sobre el tema de la vigilància i alimenta la vigilància col·laborativa únicament en relació a aquest tema.

2. La vigilància a internet, què canvia?

La vigilància és el tractament del flux

2.1 Abans d'Internet

Els fluxos: la ràdio, la televisió, els diaris

Les fases de la vigilància

- **Recollir:** abonament a diaris, cartes informatives
- **Triar, tractar:** butlletins de premsa, informe documental
- **Difondre:** el butlletí de premsa, posada a disposició de l'informe
- **Decidir:** nota de síntesi, acta

2.2 Ara

Uns fluxos nous d'informació que se sumen als antics:

- Flux RSS
- Xarxes socials
- Newsletter, llista de difusió
- E-mail
- Sistema d'alertes (servei en línia que adverteix via un mail o un flux RSS quan apareix un nou article relacionat amb els mots-clau que hem escollit)
- Vigilància de lloc web (permet seguir l'actualitat dels llocs que no tenen flux RSS).

I sovint ens trobem sols: cap selecció, cap editorialització

3. Organitzar una vigilància

3.1 Definir el camp i les temàtiques

3.2 Trobar les fonts

Trobar les bones fonts és el primer repte davant l'abundància d'informació disponible a internet!

La prospecció es fa via motors de recerca, eines de social bookmarking ([Diigo](#), [Pearltrees](#),...), revistes en suport paper, recomanacions dels col·legues, etc... Però tot seguit hi ha una reavaluació constant de les fonts (afegitons, supressió) en funció dels resultats de la vigilància: un anar i venir constant.

En el model proposat per Jean-Michel Comu: abundància /escassetat/oportunitat/limitació, la vigilància se situa a la banda de l'abundància, l'abundància de la informació disponible a Internet.

modeleComu2.png?

(Crédit : Marc Lanssens - SupAgro Florac - CC By-Sa)

L'estratègia guanyadora és doncs la de l'oportunitat i no la de la planificació: jo no puc saber amb anticipació la informació que trobaré, ja que la vigilància justament és el seguiment de l'actualitat i dels senyals febles. Per tant cal "provar" les fonts i en funció del resultat, modificar-les.

La dificultat rau en saber per on començar, on trobar el fil que cal estirar. De fet, a mesura que la vigilància s'estructura i esdevé cada vegada més pertinent, les diferents fonts fan de referència a d'altres fonts pertinents. Hi ha com una mena de prima al guanyador: com més evoluciona i s'estructura la vigilància més fàcil resulta millorar-la! I els algorismes de suggestió proposats per diferents eines de vigilància ([Google reader](#), [Twitter](#)) reforcen aquesta paradoxa: com més pertinents siguin les fonts que ja formen part de la nostra vigilància, més ho seran les fonts proposades de manera automàtica. Per limitar aquest efecte pervers, en comptes de partir d'un motor de recerca, és interessant començar a detectar les fonts utilitzades per vigilàncies properes al nostre tema. Aquest és l'interès de la vigilància compartida. Aquest vigilant ha posat en línia un [agregador de flux RSS](#) per una temàtica propera a la meua, quines són les fonts que ha utilitzat? Trobo pertinent la vigilància d'aquest usuari de Twitter, a qui segueix ell? Qui el segueix? I així pas a pas, anant cercant, ens constituïm la nostra pròpia selecció beneficiant-nos de la feina de selecció ja feta per altres vigilants tot adaptant-la a les nostres necessitats.

3.3 Avaluat les pròpies fonts

3.3.1 PROBLEMÀTICA DE L'AVALUACIÓ

3.3.1.1 El món tangible : un món conegut on l'autoritat prima

La materialitat del suport tangible (paper, banda magnètica, DVD,...) implica l'"escassetat" del recurs: no es poden editar un milió de llibres cada vegada! La informació passa per canals ben definits i limitats (per la materialitat i/o per la regulació: l'Administració competent atribueix les freqüències a les ràdios i a les televisions perquè tenen un nombre limitat; per difondre eficaçment un llibre, cal passar per un editor (que assumeix un risc financer), i que també passarà per un distribuïdor que farà arribar les publicacions a punts de venda ben definits. I l'obra haurà de tenir un dipòsit legal a la BNF (Biblioteca Nacional de França). En conclusió, el limitat nombre de canals de difusió afegit a un paisatge informatiu que no ha canviat massa en 30 anys permet tenir punts de referència per avaluar fàcilment la informació: sovint n'hi ha prou amb el nom de l'editor, de l'autor, de l'emissora de ràdio, el tipus de diari o fins i tot la maqueta del diari.

L'avaluació es fa a partir de l'**autoritat**: tant si és la que se li acorda a l'autor pròpiament dit o més sovint al seu editor, el diari que el publica o la cadena de televisió o de ràdio a la qual pertany.

3.3.1.2 La web 2.0 o la dilució de l'autoritat i els punts de referència clàssics

A internet, ja no hi ha editorialització per a una bona part dels continguts. La jerarquizació de la informació es deixa sovint als algorismes: jerarquia dels resultats en els motors de recerca, vídeos associats a Youtube, etc...

A més, el suport, fruit de la materialitat, ja no queda limitat a una sola font, identificada. En una mateixa pàgina web es poden trobar informacions que venen automàticament de diferents fonts exteriors (fluxos RSS, pàgines imbricades) sense que això sigui necessàriament visible per al visitant.

El suport digital permet l'escriptura col·laborativa, on ja no se sap qui és l'autor (Viquipèdia) però també continguts generats automàticament via bases de dades: per una mateixa recerca, una pàgina Amazon serà diferent en funció de les recerques precedents, les compres ja realitzades, les compres efectuades pels altres usuaris, etc...

Les facilitats oferides per el retalla i enganxa contribueix a aquesta dilució de l'autoritat. Alguns textos poden ser compostos encaixant (amb més o menys encert) altres textos.

3.3.2 ELS CRITERIS D'AVALUACIÓ DE LES FONTS A LA WEB 2.0

3.3.2.1 Avaluació de les fonts primàries

Fons primàries: llocs que contenen els articles. Es vigila via el flux RSS del lloc, un agent de seguiment de pàgina, la inscripció a una newsletter publicant les novetats

Criteris d'avaluació:

- **Autoritat:** l'autor, l'editor del lloc: jo vigilo el blog d'un tal autor que està especialitzat en..., jo segueixo els fluxos RSS del lloc web de l'Institut de ...
- **Criteris exteriors** (quan no es coneix ni l'autor, ni l'editor del lloc web)
  - qualitat intrínseca del text
  - coherència amb el que ja se sap

- vocabulari, construcció del text
- fonts

Quan s'avalua via criteris exteriors, cal anar en compte amb "la cosmètica de la credibilitat" que consisteix en donar totes les aparences de credibilitat a un lloc. (Vegeu: Fogg, B. J. 2002. *Persuasive Technology: Using Computers to Change What We Think and Do*. 1è ed. Morgan Kaufmann)

3.3.2.2 Avaluació de les fonts secundàries

Fonts secundàries: articles trobats i aconsellats per altres via Twitter, Facebook, una vigilància compartida, un butlletí de vigilància...

Criteris d'avaluació: la confiança que se li acorda a qui ens ha aconsellat l'enllaç.

(Petit parèntesi de caràcter informatiu i històric:

Ens han acostumat a confiar en els documentalistes i en els bibliotecaris pel que fa a la tria dels documents seleccionats i disponibles: rarament es verifica la serietat o la fiabilitat d'una obra del centre de documentació partint del principi que el document ha estat seleccionat. Quan la web ha esdevingut accessible al gran públic a mitjans dels anys 90, d'entrada se li va aplicar aquest model en forma de directori, repertori i classificant els llocs web seleccionats per éssers humans (i tanmateix documentalistes). Davant l'amplitud de la tasca i la millora de les seleccions realitzades pels motors de recerca, els repertoris generalistes han desaparegut en benefici dels motors de recerca. És l'inici de l'era Google en què s'ha traslladat la confiança acordada fins aleshores a éssers humans cap a un algorisme de recerca. Més tard la web 2 amb les eines de social bookmarking o de curació i també la vigilància via les xarxes socials (sobretot Twitter) han reafirmat la plusvàlua de la selecció. En aquest context, la vigilància compartida i/o col·laborativa és on mostra tota la seva força, perquè la selecció de les informacions es fa en el si mateix de la comunitat d'interessos i per tant més enllà de la pertinença, és el nivell de confiança en la selecció el que és elevat i que dona tot el seu valor afegit a aquest tipus de vigilància.

3.4 Classificar i ordenar la nostra vigilància

Estem aclaparats de fluxos d'informacions, les fonts es multipliquen gràcies al web 2, la cosa es desborda, estem inundats, llavors per evitar d'ofegar-nos, cal fer una mica de lampisteria...

Descobrir les fonts pertinents, després gràcies a les eines, filtrar-les, reunir-les i fer-les arribar fins a nosaltres.

3.4.1 A LA PRÀCTICA: AGREGAR LES NOSTRE FONTS AL MATEIX LLOC: NIVELL PADAWAN

Les eines per agregar els fluxos RSS i/o els de les xarxes socials:

- el conjunt dels fluxos: iGoogle, Google reader
- editorialització automatitzada: Paper.li, Feedly

Tot això permet optimitzar el moment dedicat a la vigilància i separar-lo del mail, ja que el moment en què es llegeixen els correus no és necessàriament el moment que hem dedicat a la nostra vigilància.

3.4.2 A LA PRÀCTICA: FILTRAR, REORGANITZAR LES FONTS: NIVELL JEDI

- Ajuntar diversos fluxos en un de sol
- Filtrar un o diversos fluxos per reconstituir-ne un (Yahoo Pipes)
- Crear un flux a partir d'una vigilància compartida (Delicious, Diigo)
- Connectar diferents serveis web 2 entre ells (Itttf)

3.4.3 CREAR-SE UN ESPAI INFORMÀTIC A ESCALA HUMANA DINS L'OCEÀ DE LA WEB

El risc d'aquesta tria és el d'accedir només a les coses conegudes, a allò que és confortable sense haver-nos de confrontar amb altres parers o altres visions. Però una vegada més, la vigilància col·laborativa ens treu d'aquest escull:

- Les fonts són múltiples (totes les fonts de tots els participants)
- Però les informacions estan seleccionades
- És l'avantatge de la multiplicitat de fonts (intel·ligència exterior, glopada d'aire fresc) sense el pes de la infobesitat!
- El mateix principi per les xarxes socials però amb menys pertinença (per tant més soroll)
- Major serendipitat a internet que en el món tangible

I cal acceptar-ho!

3.5 Triar per no enfonsar-se!

Per sortir-se'n sense ofegar-se, cal aprendre a avaluar les informacions que es reben a partir de dades secundàries: **no cal llegir-ho tot!**

3.5.1 CRITERIS DE TRIA

- Dades secundàries: títol, comentari, etc...

Per això és important fer-les el més explícites possible

- Redundància

Ja no és un enemic (soroll) més aviat pot ser una alerta sobre la importància d'una informació

- Llegeixo o no llegeixo / conservo o no conservo / transmeto o no transmeto

3.6 Difondre sense ofegar els altres!

Alerta a la síndrome "Déu ja reconeixerà els seus". No ho envieu pas tot, a tothom tot dient-vos, "ja triaran" o "això pot interessar a algú". Cal triar el que difonem i a qui ho difonem. Fer el contrari és contraproduent. És aquí que resideix el gran avantatge d'una vigilància col·laborativa, cadascú coneix bé el seu públic, que està ben identificat. No transmetre més que allò que interessa al grup.

A les xarxes socials, cal difondre el que ens interessa a nosaltres i no el que potencialment podria interessar a aquells que ens segueixen perquè aquesta decisió subjectiva, aquesta editorialització és la plusvàlua de la vostra vigilància. Les xarxes socials són l'espai de la subjectivitat assumida, la seva força fins i tot.

Com difondre la nostra vigilància?

- Xarxes socials: retuit, compartició
- Creació d'un flux RSS (Diigo, Delicious)
- Butlletí PDF generat automàticament des d'un flux: Zinepal
- Evitar el mail excepte en forma de newsletter
- Vigilància col·laborativa: utilització d'un mot clau específic del grup per redirigir les informacions més especialment dedicades al grup: Diigo, Scoop.it

4. Capitalitzar

4.1 No ho conservem tot! Canvi de postura

Les dues lògiques:

- Lògica del fons: en un món d'escassetat s'intenta reunir-ho tot en un mateix indret (biblioteca). És el món del suport paper
- Lògica de flux: en un món d'abundància, s'implementen eines i mètodes per trobar la informació interessant. És el món del suport en línia

A més, el valor de la paraula escrita ha canviat. En el món tangible, es parla més que no pas s'escriu. El document escrit tot sovint és una traça, una garantia. A la web, s'escriu més que no es parla però és una escriptura que sovint té el mateix valor que li donàvem a la paraula, és el cas dels mails sobretot, molt menys formals i molt més efímers que una carta en paper. No guardem pas un mail que diu "Vens el dissabte?", com tampoc gravàriem la veu de la persona preguntant-nos-ho en directe. No

obstant, el valor de l'escriptura a Twitter s'assembla més al valor que li donem a les informacions a la ràdio: no gravem les notícies de Catalunya Ràdio només perquè no les hem sentit. Si una setmana no entro a Twitter, no em llegiré pas tots els tuïts que he rebut durant una setmana, ni em culpabilitzaré perquè me'ls he perdut. I a la inversa, el valor de l'àudio també canvia. Amb el podcast, puc escoltar un programa de ràdio uns quants mesos després.

4.2 Com?

Sabem gestionar perfectament les informacions que ens arriben pels canals "antics": correu, paper, telèfon, etc.. Però encara no sabem gestionar les que ens arriben, en proporcions descomunals, de manera electrònica. Per tant, cal bastir un mètode de gestió dels coneixements. N'existeixen molts, el mètode GTD per exemple pot servir per això. Té poca importància el mètode que s'esculli sempre que se n'utilitzi un. Una vegada tinguem un mètode, hi ha eines que ens permetran implementar-lo.

5. Però si no tinc temps!

- Automatitzar tot el que sigui automatitzable

Les màquines existeixen justament per descarregar els humans de les tasques repetitives i permetre'ls beneficiar-se cada vegada de més temps per a les coses realment intel·ligents. Per exemple, calculeu el temps per posar filtres a la vostra missatgeria per alliberar d' spam o desar automàticament en les carpetes els mails de les newsletters que llegireu més tard. Encadeneu les vostres aplicacions web 2 a fi i efecte de no haver de publicar la vostra vigilància més que en un sol indret perquè tot seguit sigui enviada automàticament a altres mitjans. La majoria dels serveis ho proporcionen però ho podeu fer de manera més llarga amb serveis com IFTTT.

Exemple: jo afegeixo una notícia a la meua vigilància compartida amb Diigo, és publicada automàticament a Facebook, Twitter i en el flux RSS de la meua vigilància.

- Determineu un moment en la vostra agenda pel que fa a la vigilància i atingueu-vos-hi (és a dir, si pot ser refuseu reunions en aquest horari: "no, no estic disponible"). Si decidiu fer la vostra vigilància justament quan no tingueu altres coses a fer, no la fareu mai.
- Aproveiteu-vos de la vigilància dels altres gràcies a la vigilància compartida!!

Posar el focus en la vigilància col·laborativa

Recollida: detectar

- En fer la vigilància localitzar el que pot interessar a la xarxa
  - Paraules-clau: Delicious, Diigo
  - Hashtag: Twitter
  - Compartició en un grup: Facebook
- Utilitzar la redundància: Yahoo Pipes

Difusió

- Flux RSS: agregador, lloc internet
- Scoop.it, Paper.li
- Page Facebook
- Mail (pot ser generat automàticament des del flux)
- PDF (pot ser generat automàticament des del flux)

Capitalització

- Scoop.it: paraula clau
- Delicious: stack
- Pearltrees
- Zotero

Les obres lliures

Autor de la fitxa : Daniel Mathieu et SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : A molts països (entre els quals França i Estats Units) a partir del moment en què es crea una obra intel·lectual, els drets d'autor s'apliquen automàticament, protegint l'obra i el seu autor.

Així, tota persona que vulgui difondre, publicar o modificar l'obra ha de demanar-ne l'autorització al seu autor, que li concedirà, o no, de manera gratuïta o onerosa.

Les llicències lliures són textos jurídics "llestos per ser utilitzats", que permeten al creador donar més drets a altres persones sobre la seva obra, sense haver de tenir necessàriament uns coneixements jurídics específics.

Lluny d'ignorar els drets de l'autor, les "llicències lliures" els reconeixen i els protegeixen!

Mentre que l'ús habitual del dret de la propietat literària i artística condueix a restringir l'accés del públic a les obres, les "llicències lliures" tenen per objectiu afavorir-lo. En efecte, no tots els creadors d'obres són reticents a la difusió de les seves obres. Al contrari, alguns fins i tot desitgen que les seves obres puguin tenir una àmplia difusió (música, fotografia,...) i també puguin ser modificades, millorades o personalitzades (cursos, articles, programaris,...). Però per defecte (en el dret francès i en molts altres drets), les obres intel·lectuals estan protegides de la manera més estricta per tal de proposar la protecció més gran possible als autors.

Per tant, les llicències lliures permeten als autors que ho desitgen, i sense que hagin de tenir coneixements jurídics específics, "alliberar" les seves obres per tal de facilitar-ne la difusió alhora que les protegeixen, ja que aquestes llicències segueixen sent oposables en el dret nacional de l'autor.

Com "alliberar una obra?"

Associant a l'obra un contracte d'utilització (llicència) per, segons la llicència escollida:

- autoritzar tots els usuaris a reproduir i difondre l'obra lliurement, sense autorització
- permetre la modificació de l'obra inicial
- autoritzar o no un ús comercial de l'obra
- obligar tota persona que modifiqui l'obra a difondre l'obra nova sota la mateixa llicència

Per a què serveixen les obres lliures?

- facilitar la difusió dels coneixements
- crear **béns comuns**

- autoritzar la col·laboració per fer evolucionar una obra, un programari

El programari lliure

- Nascut de l'experiència de Linux (30 milions de línies de programes col·laboratives)
- Estès a molts programaris a la xarxa: sistema LAMP (Linux, Apache, MySQL, Php), Open Office...
- Diverses llicències possibles: BSD, GNU/GPL, CeCILL (Cea, Cnrs, Inria)
- Les fonts del programari han de ser d'accés lliure: servidor específic (CVS)
- La GPL imposa transferir als programaris derivats els mateixos drets que els del programari inicial; la GPL no ho imposa.

Altres llicències lliures

- **Licence art libre** : llicència que aplica el Copyleft a l'art. Aquesta llicència autoritza la difusió i la modificació a condició que l'obra modificada estigui sota la mateixa llicència.
- Llicència d'informació pública lliurement reutilitzable: a França, permet la difusió, la reutilització de dades públiques, de manera comercial o no. Totes les dades públiques encara no estan sota aquesta llicència .

Les llicències Creative Commons

Sistema de llicències lliures, multilingüe que ofereix un ventall de solucions adaptades a totes les obres. Han estat adaptades al dret francès pel Centre d'estudis i de recerca de ciències administratives i polítiques (CERSA, que depèn del CNRS, Centre nacional de recerca científica)

Les possibles opcions:

- Autoritza l'ús comercial de la seva creació?
- Autoritza les modificacions de la seva creació?
- En cas afirmatiu, amb la condició que les creacions que se'n derivin siguin compartides segons les mateixes condicions que la creació inicial

Només cal posar el logotip corresponent a la llicència escollida perquè l'obra estigui protegida.

Per escollir la llicència i trobar el logotip corresponent: <http://creativecommons.org/>

On trobar obres lliures?

Utilitzar obres lliures (respectant-ne les condicions de llicència) és respectar el treball dels creadors alhora que participar en el procés de l'obra. En la pràctica:

- Imatges, vídeo, sons: <http://search.creativecommons.org/> ou <http://commons.wikimedia.org/>
- Programaris: <http://www.framasoft.net/>
- Google Image, Flickr, Youtube: clicant l'opció a la Recerca avançada.

Webografia

- Llicència Art lliure: <http://artlibre.org/>

Creatives Commons

- Lloc francès de la fundació Creative Commons: <http://creativecommons.fr>
- Llista de més de 500 llocs sota llicència Créative Commons: <http://www.sites-cc.infini.fr>
- **Relat del pas cap a Créative Commons fet per un documentalista**
- **FAQ sobre les llicències Créative Commons a Generationcyb.net**

Dades públiques lliures

- Article "La donnée libre" al lloc web de l'ADBS
- Llicència simplificada "Information publique librement réutilisable" al lloc web del ministeri de Justícia francès

Bibliografia

-AIGRAIN, Philippe. Cause commune: l'information entre bien commun et propriété. Paris : Fayard, 2005. Transversales (Paris. 2005), ISSN 1772-5216. ISBN -213-62305-

Font il·lustració: **Official logo for the Definition of Free Cultural Works** par Marc Falzon - Domaine public

M'he enganxat a les taules en línia!

Autor de la fitxa : Claire Herrgott

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : Sóc coordinadora pedagògica d'una llicenciatura professional. Qui diu coordinació diu OR-GA-NIT-ZA-CIÓ!

No és fàcil centralitzar les informacions, evitar les redundàncies, tenir al corrent els estudiants, l'equip pedagògic i els socis professionals!

Després de la formació Coop-Tic vaig entendre l'interès de la cooperació i intento cada cop més ser una "coordinadora cooperativa"!

Un petit exemple: per cada promoció d'estudiants es multipliquen les taules (taula per a les seves adreces, taula per al seu tema de pràctiques + dades del tutor de les pràctiques, etc.)

He creat una sola taula en línia que ompliu a principi de curs quan es comencen a buscar empreses per fer les pràctiques. Els estudiants la van omplint a mesura que van trobant informació (recerca de pràctiques); l'assistent de formació i la coordinadora (jo mateixa) la completem indicant si s'ha redactat, signat i enviat el conveni; l'equip pedagògic completa la columna "nom del tutor pedagògic". Un cop estan fent les pràctiques, els estudiants també completen la informació sobre el seu tutor de pràctiques, etc. Després faig servir la taula per organitzar les presentacions.

S'ha acabat allò d'haver d'arxivar taules múltiples en el servidor, d'enviar-les per mail, de no saber quina és la versió que cal utilitzar... ara només faig servir una taula, accessible per a tots i des de qualsevol ordinador!

Petita anècdota: durant una auditoria de qualitat hi va haver una pana d'internet... i no es podia accedir a la taula! Des d'aleshores faig regularment una importació cap al format .ods per tal d'evitar quedar-me sense res!

Enllaç d'Internet : <https://docs.google.com/spreadsheet/ccc?key=0AtlAzvEjLsq-dGcteTdJVW9FS2J5WVlyNzY3aHdjMFE#gid=2>

M'he tornat fan de l'accelerador de projectes

Autor de la fitxa : Laurent Tézenas - Montpellier SupAgro

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : Sóc professor a Montpellier SupAgro, a la branca d'Enginyeria, però també de Màster i Mòdul professional. A nivell de la comunicació escrita i oral, els treballs són individuals o col·lectius.

Per a qualsevol tipus de treball, l'individu ha de mostrar la seva capacitat per mobilitzar la seva xarxa per tal de pensar en les solucions, resoldre els problemes i esquivar les dificultats. Treballar de manera autònoma no exclou confiar en els altres, donar-los l'oportunitat de mostrar la seva disponibilitat i el seu interès envers el nostre treball. És en aquest context que l'accelerador és operatiu.

L'accelerador de projectes no és ni un programa ni una eina informàtica: és un mètode que obliga a fer intercanvis entre cinc individus. Aquesta posada en situació dura 60 minuts. Un individu exposa un problema que confia al grup. El grup hi reflexiona durant 30 minuts sense que intervingui la persona que ha plantejat la pregunta.

L'he utilitzat amb alumnes de segon curs d'enginyeria. En tornar d'unes pràctiques, una sessió de síntesi a l'octubre va permetre que els enginyers parlessin de les funcions, dels projectes i de les activitats de les que es van haver de responsabilitzar durant les pràctiques. I a partir d'això, que enumeressin les competències que pensaven haver mostrat. Després, van compartir en grups de cinc les seves experiències i les dificultats amb què s'havien trobat. Més endavant, cada grup va triar un problema o dificultat per tractar-la amb el mètode de l'"accelerador de projectes".

Els estudiants van apreciar molt aquest moment perquè és un moment en què es viuen realment uns intercanvis regulats de manera estructurada. El mètode permet que cadascú s'expressi, fins i tot els més discrets o tímids, i sobretot permet evitar les reprensions intempestives de qui pregunta que ha de romandre en silenci durant la reflexió col·lectiva. Al final de l'exercici, cal explicitar un aprenentatge concret relacionat amb aquesta sessió, és tot un descobriment i surten autèntiques perles. Entre les darreres: "ha anat molt bé que callés després d'haver plantejat la pregunta"; "desenvolupar l'escolta realment enriqueix la reflexió".

Petita experiència irreversible de cooperació!

Enllaç d'Internet : <http://ebook.coop-tic.eu/catala/wakka.php?wiki=ElsAcceleradorsDeProjecte/iframe>

Mr Cloud al servei de les meves xarxes

Autor de la fitxa : Gatien Bataille

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : El Cloud o emmagatzematge en línia de les dades es democratitza cada cop més. Cada mes surten noves eines. Molt pràctics per accedir a les pròpies dades des de qualsevol lloc mitjançant un simple accés a internet, els serveis "cloud" també ofereixen noves perspectives per a la dinamització de xarxes.

En la vida de les xarxes, de seguida esdevé essencial:

- fer que les informacions (arxius, imatges, sons...) esdevinguin accessibles per a tots
- permetre la recollida d'informació per part dels membres (arxius, fotos, sons...)
- afavorir el treball col·lectiu (especialment mitjançant la compartició de documents)

Les eines "cloud" ho permeten de manera prou senzilla.

Alguns exemples:

- La xarxa dels CRIE (centres regionals d'iniciació al medi ambient a Bèlgica) comparteix alguns documents de treball per via del servei [Google drive](#). Per mitjà d'aquest espai compartit, els ordres del dia es co-construeixen, les actes de les reunions s'elaboren a diverses mans durant les reunions, i es compilen documents de "recursos". L'ús d'aquest servei ha facilitat considerablement el treball col·lectiu en el si de la xarxa i ha desenvolupat força la co-construcció dels continguts. Tot i que una petita formació hagi estat necessària, no hi ha hagut problemes d'ús importants. L'únic impediment tècnic ha estat la "desaparició temporal" d'alguns arxius (simplement desplaçats per un membre en un arxiu google drive personal). Les preguntes que aquest servei ha suscitat són més aviat de caire metodològic. De fet, tots els membres d'aquest arxiu compartit poden modificar el contingut de la carpeta... esborrar arxius, modificar les actes. El fet que tots els continguts s'hagin posat a disposició de tothom ha descentralitzat completament el "poder", cosa que fa trontollar considerablement el funcionament tradicional d'algunes estructures.
- La xarxa dels CRIE (centres regionals d'iniciació al medi ambient a Bèlgica) gestiona la seva revista de premsa per via del servei [box.com](#). Aquest servei d'emmagatzematge en línia permet que cadascú pugui alimentar un arxiu compartit mitjançant una simple adreça de correu electrònic específica. A més, aquest arxiu es pot integrar fàcilment en un lloc web. Cada CRIE alimenta la revista de premsa regularment enviant l'article de premsa per correu electrònic en document adjunt. Aquest revista de premsa està a disposició del públic als llocs web de les diferents estructures.
- La comunitat d'usuaris del parc de les dominicanes de Toumai (Bèlgica) disposa d'un espai compartit per tal de recollir fàcilment les fotografies d'aquest indret. Per a això, s'ha utilitzat el servei [yogile](#). Aquest servei d'emmagatzematge en línia permet crear i gestionar un àlbum de fotos col·lectiu. Cadascú pot alimentar aquest àlbum mitjançant una tecla de carregament directament a l'àlbum o una adreça mail específica. L'alimentació d'aquest àlbum és voluntàriament oberta a tots (no cal ser-ne "membre") per tal de minimitzar al màxim el frens a la utilització del servei. Només es manté actiu un control (per part d'alguns membres) "abans de la publicació" de les fotos per tal d'evitar les derivacions dubtoses. Diverses preguntes queden en suspens pel que fa a l'ús possible de les imatges proposades pels membres. Actualment, les fotografies segueixen sent propietat dels autors, però manca explicitar de manera més clara la tria de la llicència CC BY SA.

Altres exemples bastant similars als que hem evocat més amunt utilitzen altres serveis d'emmagatzematge en línia com ara [dropbox](#) o [Copy](#) per exemple.

Crèdit de la fotografia : King Cloud by Akakumo on Flickr - CC-BY-SA

Enllaç d'Internet : <http://www.criemouscron.be>

Organitzar a distància la comunicació d'un esdeveniment

Autor de la fitxa : Corinne Lamarche - SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : Parlaré d'una experiència, viscuda a distància, que em va sorprendre per la seva eficàcia. Em vaig trobar en el si d'un petit grup encarregat de la comunicació de les Trobades [Moustic](#) que van reunir dues-centes persones l'any 2013.

Com va succeir?

Al principi, només coneixia quatre de les vuit persones que em vaig trobar el dia de l'esdeveniment. Vam participar, conjuntament, durant cinc mesos, a quinze reunions a distància organitzades via skype. D'entrada no estava segura d'aconseguir-ho; no obstant el resultat va ser excel·lent. He quedat molt sorpresa de la capacitat que podem tenir per treballar a distància quan triem les eines adequades i les persones estan disposades a compartir i a escoltar. És clar que les competències de cadascun eren complementàries, però amb això no n'hi ha prou. Les eines col·laboratives ens han ajudat molt.

El que vam fer

Per a aquest esdeveniment, vam crear un wiki, amb unes rúbriques per a cada subcomissió (Comitè de pilotatge, programació, finançament, comunicació). La fluïdesa

dels intercanvis va ser facilitada per una mena de taula en una sola pàgina amb diversos paràgrafs:

- per fer (recapitulació de les decisions preses en acabar la reunió), una ullada a aquest apartat em va permetre veure quines eren les tasques que havia de fer i també les que no havia de fer però en les quals podia intervenir si em sobrava temps. En un principi, aquestes tasques havien estat atribuïdes a una o dues persones, però no eren exclusives i per tant en podíem anar veient la progressió.
- les dates de les reunions fixades anticipadament. Al principi, ens vam posar d'acord sobre la disponibilitat de cadascú (temps de treball) i els períodes de vacances.
- l'enllaç per a la presa de notes de les reunions; i un pad de recanvi per fer servir en cas de caiguda del servidor de hosting (ens va passar una vegada).
- l'adreça de la llista de discussió, per tal que els participants d'altres comissions es poguéssin comunicar amb aquesta comissió.
- els documents de referència (amb un enllaç a cada google doc, o altre eina de treball). És important anotar-hi la llista dels documents útils per a la comissió, per poder retrobar-los més fàcilment que per mail. Un mes i mig abans de l'esdeveniment es van crear molts documents i cada vegada es va enviar un mail per donar-ne l'enllaç. De vegades l'assumpte del mail no era prou explícit i això plantejava un problema a l'hora de retrobar la informació. Per tant, vaig recuperar tots els enllaços i els vaig posar en aquesta pàgina descrivint-ne el contingut. També és important no crear diverses taules, sinó una amb diverses pestanyes (o fulls).
- les actes de les reunions. Cinc dies abans de la reunió vaig enviar un correu per recordar la data i l'hora, on hi figurava l'enllaç del pad que contenia algunes informacions i l'ordre del dia; a més de demanar si algú volia afegir-hi algun punt. De vegades hi anotava preguntes i el mateix dia la resposta estava redactada. La setmana anterior m'havia llegit les actes dels altres grups i si hi havia punts que s'havien de donar a conèixer al grup, els havia anotat com a punt d'informació. Després de la reunió, el dinamitzador o una altra persona en posa el resum en una pàgina wiki (compaginació, hipervincles, llegibilitat) i també envia l'enllaç als altres membres per tal de mantenir informats els absents i recordar la data de la propera reunió.
- la llista dels participants: on hi figuren els noms, cognoms i funcions dels participants en la subcomissió.

El que em sembla important és decidir prèviament quines eines es faran servir i perquè, així com el procés que se seguirà; sobretot no s'han de canviar a mig camí si no s'està totalment segur que tothom domina l'eina.

Enllaç d'Internet : <http://moustic.info/2013/wakka.php?wiki=ComMunication>

Organitzar un esdeveniment participatiu

Autor de la fitxa : Outils-réseaux Vincent Tardieu

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

Dinamitzacions que faciliten la vivència de la participació i la cooperació presencials

La pràctica del diàleg democràtic i la democràcia participativa (DP) són coses que s'aprenen!

No hi ha res d'innat, ni de donat per descomptat per fer que es visquin bé en grup. Ni tan sols amb grups sensibilitzats envers aquestes temàtiques.

A grans trets, perquè sigui viable, la democràcia participativa demana una important inversió prèvia a les reunions col·lectives, considerar el pre-reunió com una etapa tan important com la reunió mateixa, i com el post-reunió.

També és un objectiu d'aquesta iniciació el de no limitar la DP a les etapes prèvia i posterior a la reunió pròpiament dita, durant la qual els organitzadors no dedicaran temps a fer-la viure i assegurar la participació de la majoria. Causa evident de frustració...

Acceptar que s'ha de dedicar temps i energies en totes les etapes i procediments del debat col·lectiu no vol pas dir "perdre temps" sinó guanyar-ne per a la reflexió col·lectiva.

I finalment, massa sovint utilitzem els enfocaments participatius per tractar temes "candents" sense haver-ne fet l'aprenentatge. **La participació i la cooperació demanen una educació específica que convindria separar de la seva utilització pràctica** si no volem sentir allò de "Ja us ho havia dit que la participació no funciona "...

1. Abans de reunir-nos...

És assenyat començar aquesta "educació" en DP amb una simple iniciació, d'una forma no massa "comprometedora"-perturbadora . Només un cop, per provar-ho... Una bona manera de tastar la felicitat i les exigències de la DP, i de no voler renunciar-hi mai més ni tornar enrere a unes pràctiques sense massa democràcia. Treballarem per fer viure "**petites experiències irreversibles**"

Ex.1 Les gotes d'aigua fan els grans rius

Imaginem el marc d'un seminari d'un dia sobre "preservació de la biodiversitat en les pràctiques agràries", per al qual cada participant potencial podrà visitar un lloc web que presenta l'entitat organitzadora de l'esdeveniment, els objectius globals de la trobada, les dates i lloc, etc.

Podem començar la iniciació a la DP fent a cada persona que s'inscriu algunes preguntes suplementàries a les seves dades. Com ara:

- les tres paraules-clau que relaciones amb la paraula agricultura (lliure o amb mini llistat)
- ídem per la paraula biodiversitat
- les dues referències bibliogràfiques que recomanes sobre aquesta doble temàtica
- etc...

Aquest petit qüestionari personalitzat es proposarà a cada nou inscrit, unes setmanes abans de la celebració de la reunió, i les respostes seran publicades en línia amb una possibilitat de resposta i de comentar per cadascuna.

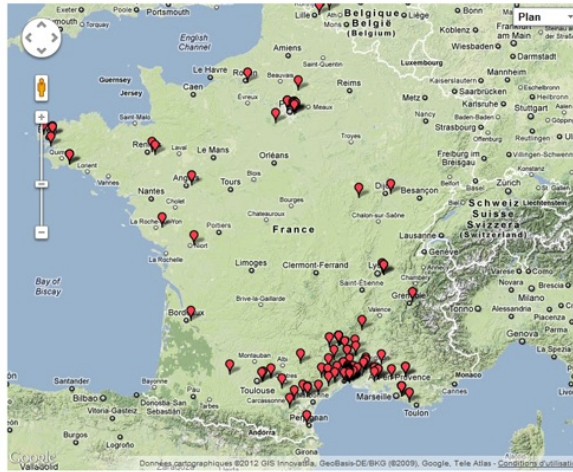
En cas d'absència d'un lloc internet específic per aquest seminari, es pot iniciar aquesta DP simplement amb una ronda d'intervencions fent aquestes mateixes preguntes en començar el seminari. D'aquesta manera tindrem unes presentacions més originals que "em dic M . XX, i em dedico a tal cosa o tal altre..." i, sobretot, podrem entrar en matèria amb la implicació de tothom.

Això també ens permetrà, gràcies a aquest repositori col·lectiu en fase d'elaboració o a aquesta bibliografia, crear recursos útils per a tothom i d'accés lliure.

Ex.2 Esteu fitxats

- És força interessant, per una implicació més gran dels participants en una reunió que **cadascú també es pugui georeferenciar**, i així descobrir indrets, amics o coneguts en comú, etc. Sobretot quan es tracta d'un seminari amb desenes de persones que no es coneixen gaire.

Cartographie des participants

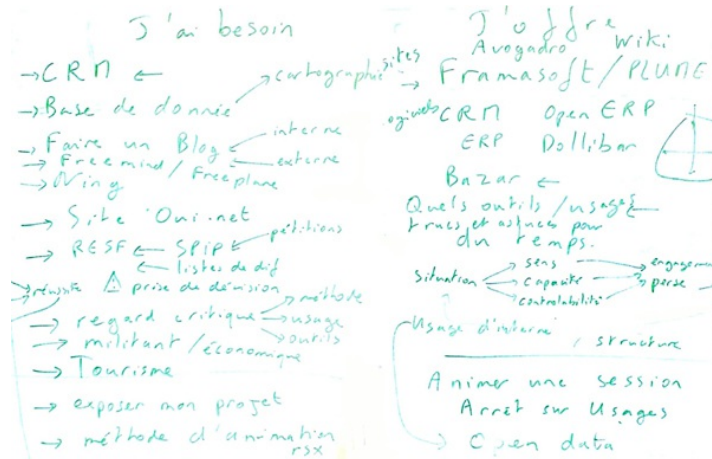
És molt simple: a internet el procediment serà el mateix que el del petit qüestionari de presentació personalitzat, cada persona que s'inscriu haurà de marcar en un mapa administratiu francès o altre (mapes bàsics disponibles en línia), segons la naturalesa de la reunió, el lloc de residència i/o de treball. En cas d'absència d'un lloc internet específic del seminari, es pot cercar un mapa IGN o Michelin i penjar-lo a l'entrada de la seu del seminari, on per una banda amb xinxetes de colors cadascú es localitza, i per l'altra amb unes tires de paper cadascú hi podrà posar el seu nom (i un número de telèfon i una adreça de correu electrònic). Si s'ha demanat als inscrits una foto de carnet també es podrà reproduir en petit i penjar-la amb la xinxeta de localització...

- Segons la reunió, es podrà seguir el mateix procediment amb un mapa de les entitats i organitzacions presents, permetent així que tothom sàpiga qui assisteix i qui no, les estructures de les direccions d'organitzacions presents, etc... Es pot afegir un full al costat del mapa on cada sigla d'entitat serà explicada per als altres...
- I finalment es pot afegir a aquesta georeferenciació una geotematització. Per exemple proposant una taula sobre el tema del seminari esmentat més amunt per sotmetre a discussió col·lectiva uns interrogants i paraules clau de reflexió. Clicant sobre un i/o altre cadascú podrà indicar als altres els temes i els aspectes que més li interessin. També es procurarà deixar una o varies caselles buides per tal de donar a tothom la possibilitat d'afegir més temes o qüestions que no se'ls hagin acudit als organitzadors. Aquesta geotematització (o mapping) pot introduir-se a la vegada per internet abans del seminari, i a l'entrada del seminari en un tauler físic penjat a la paret.

Aquest mapping és una excel·lent manera de suscitar reaccions, debat i reflexió col·lectiva, abans i tot que comenci el seminari pròpiament dit!

També podem anar més enllà amb l'exercici permetent, tant per internet com en el tauler físic, que s'hi afegixin notes breus o dades que completin les diverses posicions.

- Mateix principi per un "anunci de recerca": una graella per internet, reproduïda i penjada a l'entrada del seminari, on tothom pot apuntar "estic buscant informació sobre els resultats de les tècniques de RCW (estellat) per la preservació de la biodiversitat dels organismes del sòl", o bé "em pregunto si les MAA (mesures agroambientals) debatudes en el marc de la nova PAC (política agrària comuna) inclouen la realització de guarets apícoles?", etc. Cadascú afegirà a la seva pregunta o recerca les seves dades telefòniques i d'e-mail a fi i efecte que abans i després del seminari altres participants puguin (continuar a) respondre-li.

Gràcies a un petit dispositiu enginyós de fixa internet (realitzable amb una simple fitxa de cartó enganxada a la paret) podem publicar a la vista de tothom, sota la pregunta o interrogant plantejat, les respostes obtingudes (amb les dades dels autors de les respostes). Això enriqueix la reflexió col·lectiva i permet, a més, a cada persona que hagi publicat un "anunci de recerca" marxar del seminari amb la seva fitxa i les dades de les persones amb les quals podrà seguir interactuant.

Seria una bona pràctica demanar que cada autor d'un "anunci de recerca" compartís amb el grup, tant en directe al final del seminari com via internet uns dies més tard i de manera sintètica, les respostes obtingudes.

Ex. 3 Sobre l'ús de les eines cooperatives

En una xarxa internet en què s'hagin d'organitzar reunions i intercanvis d'informacions, es pot introduir tota una sèrie d'eines ben simples i útils, com ara una agenda compartida que ajudi tothom a visualitzar les activitats i les reunions del grup, proposar una iniciativa en un espai disponible o evitar que s'encavalquin diverses cites i que algunes persones quedin excloses de participar-hi.

Sigui quin sigui el contingut d'aquests mapes i graells, els organitzadors del seminari s'encarregaran d'apuntar en el mapa o tauler penjat a l'entrada de la sala de reunió, els punts de localització, el mapping, els anuncis de recerca, etc. que alguns ja hauran penjat a internet.

Aquestes eines en línia (qüestionaris, agenda, etc.) tenen un funcionament modular, especialment pel que fa a la seva gestió i als accessos als paràmetres que permeten modificar-los i formatjar-los. **Per tant cal una discussió col·lectiva prèvia sobre aquests accessos.**

Queda clar, doncs: cal preveure, ja d'entrada, els temps i els espais perquè el diàleg entre els participants s'activi, i pugui continuar més enllà de la reunió.

2. Durant la reunió...

Un cop descrits els preliminars, entrem en el cor de la DP!

Al dinamitzador de la reunió li interessa **aprofitar el "material" de comentaris i preguntes** obtingut en aquesta fase preparatòria per nodrir, encetar els treballs i la discussió del grup, per evitar d'obrir debats davant d'un gran tauler buit, per no dubtar en **col·locar ni que siguin algunes paraules-clau, si cal provocadores...**

Excel·lent per estimular les intervencions!

A més, i en general, **hi ha dos procediments que faciliten el despertar participatiu de tothom** durant tot el seminari, deixant de banda, és clar, les galledes d'aigua freda, els insults i les puntades de peu al cul!

- 1. Prevenir els participants de que totes les presentacions (vegeu punt 3), power point, etc., es posaran on line en el lloc web uns dies o unes setmanes després del seminari. Això per evitar que els participants es passin el temps escrivint com bojos durant les presentacions i... que no escoltin els continguts!

També es poden oferir unes actes del seminari (discussions incloses) en línia, perllongant la durada del seminari mitjançant una captació àudio o audiovisual del mateix - o d'una part -, segons els mitjans, que s'anirà penjant en el lloc web.

- 2. El dinamitzador, al llarg del seminari, realitzarà unes **síntesis el més regulars possible**, gairebé en directe segons la natura dels debats, llur complexitat i els mitjans informàtics (retroprojector amb programa Freemind, per ex.), de manera que, un cop més, els assistents es dediquin més a **escoltar, reflexionar i debatre**, que a posar per escrit les paraules d'altres.

Llavors el dinamitzador esdevindrà plenament el facilitador que se suposa que ha de ser... A més aquesta feina regular de síntesi pot alimentar els debats en els tallers que puguin seguir a la primera sessió plenària. També es podrà convidar a l'ús d'eines de tipus etherpad perquè els assistents redactin les actes entre uns quants, petita experiència irreversible de cooperació.

Aquesta tasca de síntesi també poden assumir-la tercers, sobretot en el cas de tallers, mitjançant apunts (o via Freemind), per tal que l'acta pugui ser realment debatuda abans de la seva presentació en sessió plenària. Aquesta feina de síntesi pot ser facilitada distribuint a les persones que se n'encarreguen uns formularis específics per a tal fi (concebuts pel dinamitzador i els organitzadors).

Aquesta tasca de síntesi suposa una discussió prèvia sobre el plantejament que els organitzadors s'esperen de les sessions i dels tallers. En lloc de preparar anticipadament síntesis i conclusions, abans i tot de la celebració del seminari - un gran clàssic dels congressos internacionals! -, serà més interessant discutir dels temes triats per sessions i tallers durant la fase preparatòria del seminari entre organitzadors i dinamitzador. Aquests temes podran ser proposats prèviament als participants inscrits, i posats en línia abans de la celebració del seminari. D'aquesta manera els participants els podran esmenar abans i durant el seminari.

Aquest procediment:

- **facilita molt les síntesis globals sobre el conjunt del seminari,**
- **estimula una elaboració més democràtica que l'habitual,**
- **i garanteix un ritme raonable per la seva difusió posterior.**

La tècnica de **formular a l'inici del seminari una sèrie de preguntes simples** a respondre durant una ronda d'intervencions (per ex. sobre la idea que té cadascú d'un terme o d'una noció), i de **formular les mateixes preguntes a la conclusió del seminari**, és un excel·lent mitjà d'avaluació col·lectiva del camí recorregut i de la utilitat del seminari.

Aquest exercici pot interessar especialment els organitzadors del seminari o la organització amfitriona, que d'aquesta manera poden apreciar els resultats de la feina realitzada. Aquest procediment de l'abans i del després també es pot fer en el lloc web del seminari. Es pot proposar de mil maneres diferents i permet constatar progressos col·lectius.

En la mateixa línia es poden **repartir unes respostes a les preguntes formulades en línia per completar-les i reformular-les en directe, conjuntament**. Així s'assegura una continuïtat de les fases de desenvolupament del seminari, i justifica l'esforç esmerçat per els que han acceptat d'entrar en el joc on line.

Per tal d'estimular l'expressió d'opinions i preguntes, fins i tot quan no es té el do de la paraula o no s'està acostumat a parlar en públic, es proposarà l'ús de **"cartolines pregunta o comentari"** (en poques ratlles).

Es repartiran a l'arribada al seminari, en diversos exemplars. Un cop omplertes es podran dipositar en una capsa destinada a tal efecte durant tota la durada del seminari (és tasca dels organitzadors buidar amb regularitat aquesta capsa de preguntes i comentaris) o bé lliurar-les al dinamitzador durant una sessió.

Aquest últim pot agrupar diverses preguntes i comentaris abans de presentar-les per tal que s'obtingui una resposta en directe.

En cas de manca de temps, les preguntes i comentaris es posaran en línia i el debat podrà continuar, encara que el seminari s'hagi acabat. La **creació de Fòrums de discussió** pot començar així...

Una altra possibilitat és que el dinamitzador agrupi preguntes i comentaris per temes i després els trameti a una persona-recurs: aquesta persona-recurs es prendrà el temps necessari per respondre públicament o en el lloc internet.

També podria ser que aquesta mateixa persona facilités les respostes al dinamitzador que posteriorment les presentaria en una sessió pública o en la pàgina web.

Aquesta fórmula a través del dinamitzador té l'avantatge de ser sintètica – ja que un "especialista" té la tendència a estirar sempre un pèl massa les respostes – però per altra banda multiplica els intermediaris... amb el risc implícit de pèrdua d'informacions i de qualitat de les mateixes.

El desenvolupament de jocs de rol. Aquí tot just els esmentem, però haurien de ser objecte d'un estudi posterior molt més acurat. Aquests jocs poden ser un mitjà excel·lent per fer emergir algunes idees, reflexions, comportaments, superar conflictes, fer aflorar temes tabú o implícits, etc. Hi ha una gran quantitat de tècniques i de

generalització de la banda ampla i a l'emergència d'una nova generació d'internautes nadius digitals.

2. Fronteres abolides

La web 2.0 fa desaparèixer les fronteres: els llocs web i els serveis ja no són espais d'informació aïllats i compartimentats. Es poden comunicar entre ells i permeten múltiples combinacions:

- entre aplicacions (inter-operabilitat, combinació d'aplicacions...): calendaris, mapes...
- entre mitjans (ordinador, telefonia, lector d'àudio, vídeo, Internet), amb l'accés a la web com a canal principal

3. La millora de les interfícies

Les interfícies són més ergonòmiques gràcies a una simplificació de les accions: menys clics ("arrossegar/deixar anar"), més comoditat (enregistrament automàtic de les modificacions).

4. La webització de les aplicacions ofimàtiques

Les aplicacions tradicionals abandonen els escriptoris locals (desktop) per unir-se a l'escriptori web (webtop). Exemple: "Office live" de Microsoft

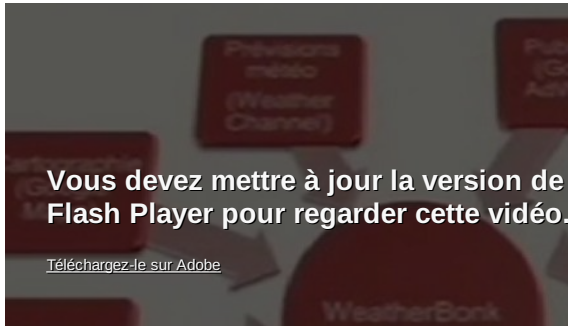
5. Un sector inestable

Els llocs i serveis que es consideren 2.0 no deixen d'augmentar. Els serveis són gratuïts o accessibles a costos molt reduïts. La gran majoria d'empreses que proposen serveis 2.0 tenen menys de 24 mesos...

Mirades creuades: exemples d'usos de la web 2.0

En el camp de l'educació

"En el camp de la vigilància documental

Serge Courier-Quels usages... par Inist-Cnrs

Per anar més lluny

Web 2.0 dans Ressources TIC / Laurent Marseault (fux37)

Font il·lustració: Photo : Markus Angermeier - Wikipedia - CC-BY-SA

Teoria del caos i xarxes

Autor de la fitxa : Gatien Bataille

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

El món, encara que sempre ho hagi estat, s'està tornant cada cop més fractal, caòtic.¹

Això ve donat per:

- l'augment dels "agents" interactius (les persones per exemple)
- l'augment dels mitjans interactius (telèfon, Internet...)
- l'acceleració dels moviments dels agents o dels mitjans interactius (les persones cada cop viatgen més, les interaccions cada cop són més instantànies)

les nostres xarxes no escapen a aquesta tendència:

- més membres
- més mitjans interactius (mail, fòrum, lloc web, GSM, xarxes socials...)

- acceleració dels intercanvis

En un entorn cada cop més complex, la teoria del caos postula que una ínfima modificació de les condicions inicials d'un procés fa que aquest resulti totalment impredecible a llarg termini.²

Aquesta constatació ens ha de dur a considerar les nostres xarxes com a entitats caòtiques que cal dinamitzar de manera no lineal si no volem que els resultats ens decebin.

Aquí teniu algunes pistes per reflexionar:

- En un sistema caòtic és perillós tancar-se en projeccions massa detallades perquè a llarg termini un sistema caòtic és impredecible. En les nostres xarxes, més val treballar amb grans objectius, grans línies de comportament que amb expectatives de resultats xifrats.
- En la teoria del caos, com més creix el desordre, més aviat l'ordre emergeix del caos. Afavorim l'arribada de nous membres i els intercanvis en tots sentits en les nostres xarxes per veure emergir ben aviat un "ordre" que li sigui propi.
- Un sistema caòtic és molt sensible a les condicions externes i ràpidament pot abandonar el seu equilibri per adoptar un altre estat més d'acord amb l'entorn. En les nostres xarxes, no intentem limitar la influència dels agents externs (cosa que de tota manera és il·lusòria) aprofitem al contrari aquests intercanvis per permetre que la nostra xarxa es mantingui "àgil" en el seu funcionament i respecte al seu entorn.
- Un sistema caòtic és un sistema fractal (per resumir: el tot s'assembla a una de les seves parts i els detalls són similars sigui quina sigui l'escala). Les nostres xarxes es fractalitzen ràpidament quan n'augmenta la mida. Es formen petites xarxes dins la xarxa. Aquesta tendència és inevitable. Simplement hem de tenir cura que aquestes parts de fractals segueixin intercanviant.

1 http://fr.wikipedia.org/wiki/Th%C3%A9orie_du_chaos

2 <http://plusconscient.net/index.php/systemique-et-theorie-integrale/108-francais/438-monde-fractal-opportunit%C3%A9-de-changement>

Crèdit de la fotografia: Zimmerman CC BY-SA

SPIP

Autor de la fitxa : Mathilde Guiné, Outils Réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : "SPIP forma part dels llocs sota CMS. Es tracta ni més ni menys que d'un dels més grans èxits de programació nascuts de l'esfera francòfona lliure (amb, per exemple, la distribució de Linux Mandriva tot i que en aquest cas sortim del món associatiu per entrar en l'empresarial). També és un èxit cooperatiu perquè el projecte rep el suport d'una comunitat àmplia i reactiva que li assegura reactivitat, qualitat i perennitat." (extret de la fitxa Framasoft)

Lloc oficial : <http://www.spip.net/>

Família d'eines : Gestors de continguts (CMS)

Presentació : [Què és SPIP?](#)

Requisits previs : Disposar d'un accés a la xarxa, d'un programari servidor Web i d'un sistema bàsic de dades (tipus MySQL).

Algunes aplicacions :

- [Llista de llocs en SPIP](#)

Per dominar-ho : [Utilitzar SPIP](#)

Per aprofundir-hi :

[Per anar més lluny](#)

Avantatges :

- Moltes possibilitats de personalització, de funcionalitats, gran comunitat de desenvolupadors, multilingüisme.
- Utilitza un llenguatge específic (i en francès) per modificar el codi, molt més senzill que els llenguatges de programació habituals. Per tant podrem remenar les pàgines i els esquelets sense saber res de PHP.

Inconvenients :

- Comunitat molt menys àmplia que d'altres CMS i per tant hi ha molt menys template i plugin disponibles per personalitzar Spip respecte a d'altres CMS.

Llicència : Llicència lliure, Gratuïta

Utilització : N'hi ha de molts senzills, però també de molt complicats

Instal·lació : Reservat per a Jedis de la informàtica

Pearltrees

Autor de la fitxa : Frédéric Renier, Supagro florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : Pearltrees permet **organitzar els marcadors** en forma d'arbre. Permet **compartir els favorits** internet a la web. Permet beneficiar-se de la vigilància tecnològica d'altres internautes però també organitzar grups de **vigilància col·laborativa**.

Lloc oficial : <http://www.pearltrees.com>

Família d'eines : Eines de curació de continguts

Presentació :

Requisits previs : Competències

- saber navegar per la xarxa
- saber instal·lar una extensió en el propi navegador

Tècnica

- lector flash en el propi ordinador

Algunes aplicacions :

- Compartició de marcadors web
- Vigilància tecnològica col·laborativa
- Bookmarking social
- Organització dels marcadors

Per dominar-ho :

Avantatges :

- presentació original
- enllaçat a Twitter i Facebook
- generació de widgets

Inconvenients :

- no es poden importar o exportar les dades pròpies
- no hi ha flux RSS

Llicència : Programari de propietat, Freemium

Utilització : Senzill

Instal·lació : No cal instal·lació

Per què tot plegat no va pitjor?

Autor de la fitxa : Jean Michel Cornu

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Algunes idees a partir de la conferència del 5 d'abril de Patrick Viveret

"La humanitat té una cita amb ella mateixa"

L'home ha arribat a un moment crucial. Fins ara podia modificar o destruir una part del planeta (el seu nínxol ecològic) o de la seva espècie. Avui dia ja pot destruir la totalitat de la seva espècie o del seu nínxol ecològic.

L'aventura humana es podria acabar de diferents maneres:

- La guerra econòmica: no vivim en un sistema de competència lleial, sinó en una lògica guerrera en la qual donem l'esquena als més febles que nosaltres i on l'interès individual sol estar en conflicte amb l'interès del conjunt de la societat.
- Per la desestabilització climàtica (terme més adaptat que escalfament climàtic), que podria acabar destruint el nínxol ecològic de l'home ("el repte Ecològic és molt més difícil de tractar que el repte ecològic"...). S'ha demostrat que la desestabilització climàtica és una conseqüència del primer punt.
- La guerra econòmica, prevista en un principi per regular els intercanvis entre els homes, representa així el principal perill per la seva supervivència. Què cal fer perquè l'home, que Edgar Morin qualifica "d'homo sapiens demiens" pugui treure profit de la cara positiva de la seva doble natura per continuar i transcendir la seva pròpia aventura?

Com va derivar tot?

Hi ha hagut una desviació: mai no hi ha hagut cap societat que donés tanta importància a l'economia. Habitualment, l'economia està subordinada a unes activitats que es consideren més fonamentals: la religió, la política, la cultura, la filosofia... i d'aquesta manera es crea un equilibri entre les diferents formes de regulació: economia, estat, solidaritat (economia del regal)...

Es va fer en diferents etapes:

- A l'edat mitjana, es va crear la noció de pecat mortal, del qual l'exemple per excel·lència era el préstec per interès. L'interès va fer que l'home creés diners quan només Déu podia crear. Si hem obtingut un interès financer d'una acció, cal reemborsar-lo (exceptuant la part que representa un servei real que s'estima en un 5%). El pecat mortal enviava directament a l'infern en una cristiandat que proposava una visió del món extremadament bipolar (el bé/el mal, el paradís/l'infern) molt probablement influïda pel maniqueisme (segles III i IV) que no obstant havia combatut.
- Al segle XII es va inventar el purgatori. El sistema binari es va convertir en ternari. L'acumulació del capital enviava al purgatori que no era tan definitiu com l'infern (Jacques Le Goff, *La Bourse et la vie : économie et religion au Moyen Âge*, Hachette Littératures, París 1986).
- Amb la reforma protestant del segle XVI, la riquesa es va tornar lícita. Fins i tot es considerava un indicador de salvació. El que era prohibit era fruir-ne.
- Els temps moderns es van caracteritzar pel que Max Weber considera com un pas de l'economia de la salvació (la fe) cap a la salvació per l'economia.
- Els temps moderns van portar la individuació, l'emancipació però també l'individualisme (l'economia estava prevista per gestionar l'escassetat i necessitava un "agent" individual i racional). Les societats tradicionals, a la inversa, estaven basades en el sentit i el vincle social. Però el sentit era imposat i el vincle social estava basat sobretot en el control dels individus.

Com podem sortir de la modernitat? Es pot fer:

- o bé per una regressió (tornant a una societat del control i una pèrdua de la individuació)
- o bé intentant conservar el millor de les societats tradicionals (sentit i vincle social) i de la modernitat (individuació i emancipació)

Ens hem quedat encallats en la fase intermèdia

No obstant, tot i haver estat creada per resoldre un problema d'escassetat, l'economia només era una fase de transició per arribar a una altra societat:

- Per a Adam Smith, el paper de l'economia consistia en organitzar l'abundància per tal que es donessin les condicions que més endavant permetrien construir una "república filosòfica".
- En certa manera Marx ve a dir el mateix indicant a llarg termini la sortida del regne de la necessitat per entrar en el regne de la llibertat.
- Keynes considerava que a llarg termini l'economia havia d'ocupar un lloc reduït dins l'activitat social; i que els economistes havien d'acceptar que el seu paper no fos més important que el dels "dentistes".
- Avui dia, el programa econòmic ha estat realitzat. Contràriament a les aparences: estem en situació de sobreproducció des de 1930 i el món en general és tres vegades més ric actualment del que era l'any 1960 i no obstant hi ha un terç menys de feina.
- Més esclaridor encara: el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (Pnud) ha avaluat en 100 000 milions de dòlars la quantitat que caldria trobar cada any per tal d'eradicar la fam, permetre que tothom pogués accedir a l'aigua potable i a un allotjament decent i combatre les grans epidèmies. És interessant comparar aquesta quantitat amb els 2 500 000 milions de dòlars que representa el mercat de la droga (que prolifera gràcies al malestar), el de les armes (que prolifera gràcies a la por) i el de la publicitat (que prolifera gràcies als "cervells disponibles" dels quals parla Patrick Le Lay).

Si el programa econòmic de sortida de l'escassetat ja s'ha complert, per què no passem a una altra cosa? A l'etapa següent de realització de l'home? (Maslow, en la seva famosa piràmide, explica que hi ha una jerarquia de les necessitats, des de la supervivència i la seguretat, fins a la realització d'un mateix).

Un procés d'evitació increïble

Ens trobem doncs en una situació de guerra econòmica sense causa econòmica però amb una derivació de la riquesa extraordinària. Segons Patrick Viveret, estem en un procés d'evitació increïble: l'economia que havia d'organitzar l'abundància per passar més endavant a la "república filosòfica" d'Adam Smith, ha quedat encallada i s'ocupa sobretot de gestionar el malestar. "Les ganes de ser" han estat substituïdes per "les ganes de tenir" o fins i tot "la por de no tenir".

- Georges Bataille va estudiar la noció de despesa no des de l'angle de la necessitat, sinó des del luxe (La Notion de dépense puis La Part maudite, *Minuit Critique*, 1967). Fins i tot quan assolim l'abundància, ens sotmetem a allò que La Boetie anomenava la "servitud voluntària" (discurs de la servitud voluntària). Gastem i ens creem necessitats afegides de seguretat (i de reconeixement dels altres) per no passar a les etapes següents ("autoestima" seguida d'"autorealització" a la piràmide de Maslow).
- John Maynard Keynes ja explicava el 1930 (*Essais sur la monnaie et l'économie. Les crises de Cassandre*, París, Payot, 1972) que les societats humanes s'han organitzat per lluitar contra la penúria i no estan preparades culturalment per a sortir de l'escassetat. "Somio aterrat en el reajustament dels seus hàbits que l'home haurà d'efectuar. En alguns decennis s'haurà d'alliberar d'allò que li han inculcat durant múltiples generacions. No ens hem d'esperar una depressió nerviosa col·lectiva?"

L'home té un error de programació

Per què ens quedem enmig del qual, enfangats en el malestar, quan hem aconseguit produir més del que és necessari per assegurar la seguretat material del conjunt dels homes? Per quina raó no podem passar a la següent etapa de la "república filosòfica" i intentem perllongar la fase intermèdia amb el risc de destruir el planeta i destruir-nos a nosaltres mateixos?

Freud, a "Malaise dans la civilisation" (PUF, 2004), parla de pulsio de mort (Tanatos)

Sens dubte cal tornar a allò que constitueix l'espècie humana. Som una espècie vulnerable. Si sobrevivim és perquè som capaços de fer aliances voluntàries amb els nostres congèneres, que és el que podria haver-nos aportat la capacitat de comunicar-nos mitjançant el discurs i, per tant, la intel·ligència (vegeu el meu escrit sobre "i si no fóssim tan individualistes?"). En canvi, el desenvolupament de la intel·ligència imposa un temps més llarg a les criatures de l'home per aconseguir l'autonomia. Quan acabem de néixer som una espècie de prematurs que se segueixen desenvolupant fora de la panxa de la mare (vegeu la noció de neotènia). Hem superat la nostra vulnerabilitat física i psíquica aliant-nos amb els altres (no amb tots sinó amb un nombre limitat de persones, el que Hume anomenava esfera de simpatia privilegiada) i quedant-nos més temps sota la protecció de la família. Però sentir-nos vulnerables també ens du o bé a fugir, o bé a atacar. La vulnerabilitat condueix... a la guerra preventiva.

Sens dubte és en aquest sentiment barrejat de força i vulnerabilitat que hem de trobar les causes de la guerra econòmica i la necessitat de prendre-la amb els més dèbils...

Davant d'aquesta dificultat se solen trobar dos punts de vista:

- La tradició misantròpica que considera que l'ésser humà és la causa de tots els mals (en la religió és el pecat original però en alguns corrents ecologistes també es considera l'ésser humà com un simple paràsit del planeta i segons determinats punts de vista econòmics l'home és superflu davant les forces reguladores del mercat)
- La tradició idealista que intenta tornar a posar l'ésser humà al centre. Però això no resol el problema: la pulsio de destrucció de l'ésser humà que se sent vulnerable.

Com sortir d'aquest dilema? En ambdós casos, només volem "eliminar els obstacles" com si, un cop ho haguéssim superat, la humanitat quedés reconciliada amb l'univers. Però aquest "obstacle" de fet és el punt de partida. Tomar-se humà és un llarg camí i segons el terme de Michel Serres som en un procés d'"hominescència".

"Un problema no es resol amb les maneres de pensar que l'han engendrat" (Albert Einstein)

Keynes escriu en el prefaci de "perspectives econòmiques per als nostres néts" (un dels textos inclosos en *Essais sur la monnaie et l'économie. Les cris de Cassandre*): "I resulta que per una raó subtil extreta de l'anàlisi econòmica, la fe, en aquest cas, pot actuar. De fet, si actuem contínuament basant-nos en una hipòtesi optimista, aquesta hipòtesi tendirà a convertir-se en realitat, mentre que podem mantenir-nos per sempre en l'infern de la necessitat si basem les nostres accions en una hipòtesi pessimista".

I si en comptes de quedar-nos hipnotitzats per la nostra vulnerabilitat i el risc de manca de seguretat concentréssim la nostra atenció en l'autorealització, en el sentit? Es tracta d'un autèntic gir copernicà: així, l'art de viure es pot entendre no només com una qüestió individual, sinó al contrari com una qüestió col·lectiva.

No obstant, existeix un triple canvi que podria representar una oportunitat per modificar la nostra visió del món:

- Un canvi d'aire: el repte ecològic
- Un canvi d'àrea: la nostra relació amb el territori
- Un canvi d'era: la sortida de l'era industrial i fins i tot dels temps moderns

Hi ha un element impulsor que ens podria ajudar a desenvolupar aquesta nova nova visió: l'emergència dels anomenats creadors de cultura i sobretot que prenguin consciència que representen un nombre important.

L'emergència dels "creatus culturals"

Als Estats Units s'ha realitzat un estudi amb 100 000 persones per entendre com es reparteixen els conservadors i els progressistes dins la cultura americana. Però el resultat ha fet aparèixer una part important (un quart) de respostes incoherents i fins i tot contradictòries. Aleshores s'ha formulat la hipòtesi de l'emergència d'un nou model de cultura que ha estat descrit com els "cultural creatives".

Contràriament a les altres famílies socioculturals, els creatius culturals consideren que hi ha una relació entre la transformació personal i la transformació social. Tenen un punt de vista diferent que la resta de la població pel que fa a:

- L'ecologia, el planeta i la natura
- El lloc de les dones a la societat
- La importància respectiva de ser, tenir o aparentar
- El desenvolupament personal
- La política, l'economia i els interessos de la societat
- L'obertura cultural

Més endavant s'ha realitzat l'enquesta a la Unió Europea i s'ha confirmat la mateixa tendència. Els resultats de l'enquesta francesa estan descrits en el llibre "Les créatifs culturels en France" (edicions Yves Michel, París, març 2007). S'hi constata l'existència de cinc grans famílies (en lloc de 2 o 3 com als Estats Units):

- Els "creatus culturals" representen el 17% de la població francesa de més de 15 anys (és a dir 8 milions de persones)
- La família dels "creatus individualistes" (propers als creatius culturals però resistent als aspectes de desenvolupament personal) són el 21%
- Els "conservadors moderns" representen un 20%
- Els "desencantats escèptics" i els "proteccionistes inquietos" sumen un 42%

Les dues darreres famílies (els "desencantats escèptics" i els "proteccionistes inquietos") agrupen una visió depressiva del món. Estan replegades sobre elles mateixes i per tant tenen menys influència en la societat.

Les dues primeres famílies (els "creatus culturals" i els "creatus individualistes") representen el 38% de la població, però actualment tenen un impacte poc important en la societat perquè no tenen consciència de representar més que una categoria marginal.

Per tant, la família sociocultural dels "conservadors moderns" és la que ara per ara té més influència en la marxa de la societat.

Un altre enfocament

Podem recolzar-nos en unes forces ben establertes tot i que potencials, per fer evolucionar la societat i sortir finalment de la "fase de transició". Per això, cal que les classes de la societat que podrien aportar una nova visió prenguin consciència de la importància del seu nombre.

Aquesta nova visió consisteix en aplicar a cada àmbit el principi proposat per Einstein ("Un problema no es resol amb les maneres de pensar que l'han engendrat").

D'aquesta manera, el problema de les jubilacions és insoluble amb l'allargament de la durada de vida. Sens dubte, apareixerien altres pistes si consideréssim les coses de manera diferent i substituïssim la paraula jubilació per "lliure activitat": una persona que pot escollir lliurement la seva activitat pot decidir no fer res, però també es pot decantar per una activitat que haurà triat i en la qual, per definició, s'hi implicarà molt més (vegeu la diferència entre "mobilitzar" i "implicar-se": Internet Tome 2 - services et usages de demain - capítol 7 : l'appropriation des usages – quadre sobre els projectes cooperatius - pàgina 97).

D'aquesta manera, deixant de veure únicament les limitacions, podem focalitzar la nostra ment sobre les oportunitats i desenvolupar noves solucions.

El conflicte d'interessos

Com s'aplica aquest enfocament sobre les oportunitats en el conflicte d'interessos, un dels aspectes que fa que sembli que l'home només pugui mostrar la cara destructiva de la seva doble natura?

En cas de conflicte d'interessos "no explícit", l'home està obligat a escollir:

- L'altruisme: va en el sentit de l'interès de l'altre (o del de la col·lectivitat) en detriment propi i es destrueix ell mateix...
- L'individualisme: privilegia el seu propi interès en detriment de l'altre o dels altres

En ambdós casos, sembla que les nostres accions només puguin dur-nos a la destrucció (de nosaltres mateixos o dels altres)

No obstant, Patrick Viveret recorda que "el que és perillós no és mai el desacord, sinó el malentès". Quan les coses són explícites, és possible:

- O bé trobar un nou enfocament que faci que els interessos tornin a convergir (vegeu "La coopération, nouvelles approches")
- O bé aprofitar el desacord per trobar un nou enfocament (procés dialèctic). El moviment altermundista fins i tot ha creat un "mètode de construcció de desacords".

La ciència política s'ha construït basant-se en la resolució dels conflictes d'interessos per arbitratge. Però el mode de resolució ell mateix produeix conflictes d'interessos (eventualment amb la mateixa persona que se suposa que els ha de resoldre). En lloc d'intentar resoldre el problema d'aquests conflictes o, pitjor, amagar-los quan no es poden resoldre, no hi ha dubte que al contrari, s'haurien de fer explícits intentant en primer lloc "posar-se d'acord sobre l'objecte del desacord". Dues vegades de cada tres, s'aconsegueix superar el desacord. Fins i tot si no és el cas, el desacord final és infinitament més ric que el desacord inicial (vegeu Patrick Viveret, "Coopération ou compétition en économie ?", pàgina 26)

Unes lògiques cooperatives i també festives

El moviment obrer del segle XIX va poder avançar perquè havia escollit experimentar sobre ell mateix noves idees sense esperar imposar-les a la societat. Així és com va crear les mútues, la jubilació, els sindicats... De la mateixa manera, el moviment dels creatius culturals podria experimentar en ell mateix les seves noves idees econòmiques i cooperatives.

Per això, és important fugir dels missatges amb els quals ens bombardegen i que capten la nostra atenció fins a hipnotitzar-nos. L'anàlisi transaccional defineix cinc "missatges impulsors". Entre ells, n'hi ha tres de guerrers i dos de puritans: "sigues perfecte", "afanya't", "sigues fort", "fes un esforç", "complau". A aquests missatges, cal que els oposem una lògica cooperativa, però també lúdica i festiva.

Hi ha diferents iniciatives que experimenten aquestes noves posicions:

- El "Produit Intérieur Doux" (Producte Interior Suau) dels quebequesos
- El projecte NANOUB: "nous allons nous faire du bien" (fem coses per sentir-nos bé)
- El Collectif nouvelles richesses (Col·lectiu noves riqueses)...

A la inversa, si ens apropem al que Patrick Viveret anomena les "zones de patologia elevada" (els malalts de poder i els diferents missatges coercitius identificats per l'anàlisi transaccional), en sortirem o bé contaminats o bé desesperats. Per tant, cal que ens protegim amb l'alegria de viure.

L'autèntica radicalitat no rau en el fet de lluitar contra (que ens porta als mateixos mecanismes que critiquem) sinó més aviat en les pràctiques de convivialitat.

Patrick Viveret conclou: "escollir ser feliç és un acte polític". Sens dubte és la millor manera de modificar el nostre punt de vista per tal que allà on ens quedàvem bloquejats gestionant limitacions sense fi, puguem desenvolupar noves oportunitats.

Vegeu també el lloc "Dialogues en humanité": <http://dialoguesenhumanite.free.fr/>

[Nota: Manu Bodinier en un dels comentaris que va fer sobre el meu llibre "La coopération nouvelles approches" va ser qui em va fer veure la proximitat entre els meus treballs sobre cooperació i economia de l'abundància i l'enfocament de Patrick Viveret.]

VIVERET, Patrick. Pourquoi ça ne va pas plus mal? Paris, France : Fayard, 2005. Transversales (Paris. 2005), ISSN 1772-5216. ISBN 2-213-62207-8.

Prezi

Autor de la fitxa : Outils-Réseaux et SupAgro Florac

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : Prezi és un programa de creació de presentacions en línia. La seva peculiaritat, respecte als programes de presentació clàssics com Impress o PowerPoint és que el desenvolupament de la presentació no és lineal. Tota la presentació Prezi ocupa un mateix i únic espai i l'accés als diversos elements es fa mitjançant el zoom.

Lloc oficial : <http://www.prezi.com>

Família d'eines : Animació

Presentació : Un exemple: un curs sobre cooperació de Jean-Michel Cornu :

Prezi needs Flash Player 11.1 or better. Upgrade [here](#).

Requisits previs :

- Crear-se un compte Prezi
- Disposar de connexió a Internet
- Disposar d'un programa de lectura amb format Flash instal·lat (per editar el Prezi)

Algunes aplicacions :

- Presentació d'un projecte, presencial o a distància
- Creació d'un suport per a cursos o d'un tutorial disponible en línia
- Creació d'una presentació col·lectiva a distància

Per dominar-ho :

Per aprofundir-hi :

- [Exemples de presentacions Prezi molt interessants des del punt de vista gràfic](#)

Avantatges :

- Presentacions més dinàmiques!
- Molt adequada per a presentacions situades en una lògica d'atenció (adapto la dinàmica al grup). Aquesta noció és oposada a la lògica d'intenció: conduexo el meu públic des del punt A al punt B
- Permet una organització de la proposta sota forma de mapa heurístic o lineal
- Presentació descarregable i per tant presentable sense accés a Internet
- La presentació descarregada s'autoexecuta i per tant no necessita un programa instal·lat per activar-se.
- Es pot accedir a les presentacions des de qualsevol ordinador connectat a Internet
- Permet l'edició col·lectiva, de manera sincrònica o asincrònica

Inconvenients :

- En la seva versió gratuïta la creació només pot fer-se en línia
- Cal vigilar amb l'efecte "mareig" per l'abús dels efectes de rotació
- Interfície: tot en anglès
- En la versió gratuïta (no per a usos educatius) totes les presentacions són visibles en línia, no hi ha espai privat

Llicència : Programari de propietat, Freemium

Utilització : Senzill

Instal·lació : No cal instal·lació

Quines eines per fer què? (segons el tipus de grup)

Autor de la fitxa : Outils-réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció :

Graella de decisió

Quin tipus de grup?

MIDA: gestionar la paraula	PETIT GRUP: interaccions immediates	GRUP MITJÀ: facilitar les interaccions	GRAN GRUP: gestionar el volum d'interaccions
ABAST: reforçar els lligams	GRUP LOCAL: sincronitzar-se	GRUP NACIONAL: retrobar la dimensió local	GRUP MUNDIAL: retrobar la dimensió nacional
VOCACIÓ: adaptar les eines als objectius	CONVIVIALITAT: dominar l'àmbit informal	PRODUCCIÓ: dominar les tasques crítiques per Co-construir	DIFUSIÓ: publicar i donar-se a conèixer
MADURESA: cap a l'autonomia	INFANT: fer el primer pas	ADOLESCENT: gestionar els conflictes	ADULT: romandre obert i jove

PETIT GRUP: Interaccions immediates

- Correu electrònic
- Eines de comunicació sincrònica

Aquesta família d'eines aplega totes aquelles que permeten dialogar en directe i a distància:

Les eines del xat o de missatgeria instantània: es conversa per escrit i de forma gairebé sincrònica

Les eines de telefonia per IP: podem conversar oralment (transmissió de la veu)

Les eines de videoconferència: podem dialogar oralment i veure'ns (transmissió de sons i d'imatges)

GRUP MITJÀ: facilitar les interaccions

- Llistes de discussió, de distribució, fòrums

Descripció: Una llista de discussió o llista de distribució és un ús específic del correu electrònic que permet la tramesa múltiple d'informacions als usuaris que s'hi hagin apuntat.

- *Llista de discussió: llista d'interacció, per correu electrònic, sobre un tema o per a un grup. Tothom pot escriure a la llista, tothom rep allò que hom escriu a la llista. (n cap a n)*
- *Llista de distribució: llista de només lectura, per correu electrònic, per difondre per exemple un butlletí informatiu o "Newsletter". La comunicació arriba a tothom però cap destinatari pot replicar ni comunicar amb els altres inscrits a la llista de distribució (1 cap a n)*
- *Fòrum Web: llista de discussió "en línia": es consulta, es crea un missatge i s'hi respon mitjançant el propi navegador Web. Els missatges es classifiquen per fils de discussió.*

GRAN GRUP: Gestionar la quantitat d'interaccions

- Núvol de paraules clau

El núvol de paraules clau (tag cloud en anglès) és una representació visual de les paraules clau (tags) més emprades en un lloc web. En general les paraules apareixen amb tipus tipogràfics de grandària proporcional a la seva utilització o popularitat.

Síntesis: vegeu l'exemple de [l'ús de les llistes a Tela Botanica](#)

GRUP LOCAL: Sincronitzar-se

- Agenda compartida

Unes agendas visibles a Internet i que es poden completar entre molts.

GRUP NACIONAL: Retrobar la dimensió local

- Directoris

No hi ha eines específiques per realitzar directoris. No obstant és una eina sovint present en altres sistemes:

les eines de xarxes socials, per exemple, permeten crear un directori dels membres,

els CMS (Sistemes de gestió dels continguts) proposen en general una inscripció informàtica i així proporcionen un llistat de membres,

també es pot crear un llistat de membres en una wiki obrint una pàgina per a cadascun.

- Cartografia

Sistemes per instal·lar unes cartografies interactives en un lloc Internet. Poden servir per cartografiar una comunitat, una xarxa en construcció: indispensable per iniciar la cooperació!

GRUP MUNDIAL: Retrobar la dimensió nacional

CONVIVIALITAT: Dominar l'àmbit informal

- Facebook
- Xarxes socials i micro-blogging

Les xarxes socials: servei basat en la web que permet a les persones construir un perfil públic o semi públic en un sistema definit, articular una llista d'usuaris enllaçats, veure i navegar a través de les relacions pròpies i de les d'altres usuaris.

- El microbloc: (també anomenat minibloc)

és un derivat concís del blog, que permet publicar articles curts, més curts que en un blog clàssic, articles que poden ser de tipus text curt, però també poden contenir una imatge o fins i tot un vídeo incorporat. Els fluxos d'agregació són més lleugers que en els blogs tradicionals i poden contenir tot el missatge. La difusió també pot ser restringida per l'editor a un cercle de persones seleccionades.

PRODUCCIÓ: Dominar les tasques crítiques per Co-construir

- Wiki
- Compartició de documents

En un grup és indispensable compartir documents i recursos. Per això, hi ha tant sistemes en línia preparats com programes lliures que es poden instal·lar en un lloc.

L'ideal és escollir dispositius que permetin una sincronització.

- Ofimàtica en línia

També podem traslladar la nostra oficina a Internet: les eines ofimàtiques en línia s'utilitzen cada cop més. Tenen l'avantatge de permetre una utilització col·lectiva i en temps real: ideal per promoure la cooperació!

- Bookmarking social

El social bookmarking (en català "marcadors socials") és una forma per als internautes de emmagatzemar, classificar, buscar i compartir els seus enllaços favorits.

- Mapa heurístic

També denominat mapa mental (mind map en anglès), és un mètode de comunicació i transmissió d'informacions entre persones, en forma gràfica. Es tracta de col·locar en el centre del full el tema principal (paraula o dibuix) i desenvolupar a continuació unes branques amb les diverses idees relacionades amb un tema. És un concepte inventat pel matemàtic Tony Buzan als anys 60.

DIFUSIÓ: Publicar i donar-se conèixer

- Butlletí informatiu i llista de distribució
- CMS

Content Management System, o Sistema de Gestió de Continguts. Indica una categoria de programes que faciliten la creació, l'actualització i la publicació d'un contingut en un lloc web. Entre les eines més conegudes d'aquesta categoria: SPIP, Mambo (transformat en Joomla), ez Publish, Typo 3 ...

- Flux RSS i sindicació

S'anomena "RSS" ("Rich Site Summary" o "Really Simple Syndication") un format de dades utilitzat per difondre les actualitzacions de llocs amb continguts que canvien sovint, llocs d'informació, blogs... Un flux RSS conté en general el títol de la informació, una descripció sintètica i un enllaç cap a una pàgina que descriu de forma més detallada la informació. L'arxiu RSS, també denominat flux RSS, canal RSS, fil RSS, s'actualitza per tal d'oferir en temps real les últimes informacions publicades.

Hi ha dues maneres d'utilitzar RSS:

per a un ús personal. Cal disposar d'una eina específica, denominada "lector RSS" o també "agregador", per abonar-se i consultar en un únic lloc les últimes notícies de llocs web, sense haver de visitar-los.

la sindicació de continguts: publicació automàtica en un lloc Internet d'informacions d'altres llocs.

Blog

De "Web - log": en un principi es tractava d'una mena de diaris íntims en línia que s'han anat imposant a la xarxa, esdevenint suport d'una expressió pública diversa: opinió, comunicació ciutadana, militant, testimoni, narracions...

N'hi ha de diverses menes: serveis clau en mà (plataformes de blog) o programes lliures per instal·lar en un servidor. El seu un punt en comú: permeten que un no-tècnic escrigui i publiqui articles que queden ordenats per dates.

INFANT: fer el primer pas

Eines simples

Trobades

ADOLESCENT: Gestionar els conflictes

Regles de funcionament

- Enquestes i formularis

Eines per crear qüestionaris en línia. N'hi ha que fan un tractament estadístic de les respostes (gràfics, percentatges).

ADULT: Mantener-se obert i jove

Acollida dels nous, entrades en el contingut per públics

Quines eines per fer què? (segons l'evolució de la xarxa)

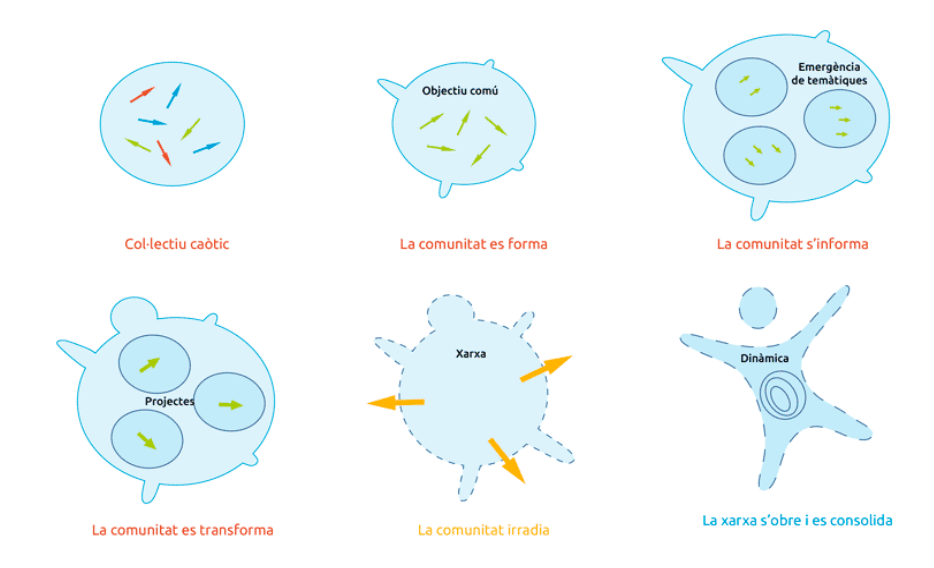
Autor de la fitxa : Outils-réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Hi ha nombroses eines per funcionar en xarxa, **les eines col·laboratives**, moltes de les quals són disponibles en programari lliure. Ofereixen camps d'aplicació molt oberts. Però de vegades entre aquesta profusió d'eines i funcionalitats és difícil d'orientar-s'hi.

Vida d'una Xarxa

LA CREACIÓ DE LES XARXES: 5 PROCESSOS FONAMENTALS

Aquests processos són simultanis. Guien el camí dels nous.

Unes eines per a cada etapa de la vida de la xarxa

Procés	**Funció**	**"Fletxes"***	**Eines privilegiades**
Formació	Creació de la identitat de la xarxa	Reagrupament de les fletxes del mateix color	Llista de correu general i cartografia dinàmica dels membres de la xarxa
Informació	Intercanvi d'informacions entre els membres de la xarxa	Reagrupament de les fletxes que van en la mateixa direcció	Listes de correu temàtiques, fòrums, butlletins
Transformació	Muntatge de projectes col·lectius	Emergència de les "grans fletxes" dels projectes	Tallers i eines de suport dels projectes
Irradiació	Interacció amb el món circumdant	Acció de les fletxes projectes sobre les altres fletxes de l'entorn	Difusió de les dades en un lloc Internet (amb els CMS: integració dinàmica de contingut)
Consolidació	Obertura i continuació de la dinàmica	Permeabilitat (guions) a nous membres i conservació d'una dinàmica interna (espiral)	Acollida dels nous, classificació de la informació, presència d'un historial

Formació de la xarxa

Aquesta primera etapa consisteix en visibilitzar la pertinença a la xarxa. És important que cada nou actor sigui immediatament visible, tant per ell mateix (existeix en la xarxa i ella em reconeix) com per els altres.

Les eines indispensables en aquesta primera etapa corresponen a la tradicional "ronda d'intervencions" d'una trobada física.

- [Directoris](#)
- [Cartografia](#)

Descripció: eines per realitzar qüestionaris en línia. Alguns ofereixen un tractament estadístic de les respostes (gràfics, percentatges).

- [Framadate](#)
- [Google formulaire](#)
- [Limesurvey](#)

Informació de la xarxa

No n'hi ha prou amb dir "formo part de la xarxa" per ser-ne una part activa, també cal dir què és el que ens il·lusiona, què volem fer-hi, amb qui ho volem fer; per això cal que els membres de la xarxa puguin intercanviar informacions de manera eficaç, parlar entre ells, agrupar-se per afinitats i fer visibles els temes de debat que poden donar peu a projectes futurs.

- [Llista de discussió, de difusió, fòrum](#)

Xarxes socials:

- [Twitter](#)
- [Ning](#)

Transformació de la xarxa

Aquesta etapa – en realitat es tracta d'un procés permanent – s'identifica amb l'emergència, la creació i el muntatge dels projectes. De fet es tracta d'una transformació a l'interior de la xarxa, donat que aquesta comença a crear organització i esdevé operativa a través dels seus projectes.

Les eines necessàries en aquesta etapa són aquelles que permetin treballar en comú en projectes concrets, per tant corresponen a tota la bateria d'eines col·laboratives que possibiliten compartir documents i informació, co-redactar, interactuar, sincronitzar i reflexionar conjuntament.

Compartició de documents:

- [Dropbox](#)
- [D Manager](#)
- [Boxnet](#)

Wiki:

- [YesWiki](#)

Ofimàtica en línia:

- [Etherpad](#)
- [Google documents](#)
- [Framacalc](#)
- [Eyeos](#)

Agenda:

- [Google Agenda](#)
- [Php I calendar](#)
- [Sunbird](#)

Mapa heurístic:

- [Freeplane](#)
- [Mindomo](#)

Xat:

- [Flashmeeting](#)
- [Skype](#)
- [Pidgin](#)

Bookmarking social:

- [Pearltrees](#)
- [Diigo](#)

Irradiació de la xarxa

A hores d'ara la xarxa és percebuda a través dels projectes que acull i anima, i entra en interacció amb el seu entorn.

Aquestes interaccions poden produir-se a diversos nivells: interacció amb el públic en el marc dels projectes, interacció amb els socis institucionals que donen suport i promouen els projectes, interacció amb altres xarxes per l'intercanvi o transferència de competències, d'experiències...

CMS: content management system

- [Sipip](#)
- [Drupal](#)

RSS:

- [Netvibes](#)

Consolidació de la xarxa

L'objectiu d'aquesta etapa és garantir que, encara que la xarxa hagi passat per les primeres 4 etapes amb uns membres determinats, estigui oberta a nous membres. En aquesta etapa les eines són més aviat metodològiques (historial de la xarxa, reglament intern, guia del nou membre, instruccions de participació...). Tanmateix hi ha eines tècniques que ajuden a visualitzar amb més facilitat l'activitat d'una xarxa que tingui molt de contingut.

Núvol d'etiquetes:

- [Tagcrowd](#)
- [Wordle](#)

Crèdits il·lustracions sota llicència Creative Commons : by - Outils-Réseaux

Regles del pedagog

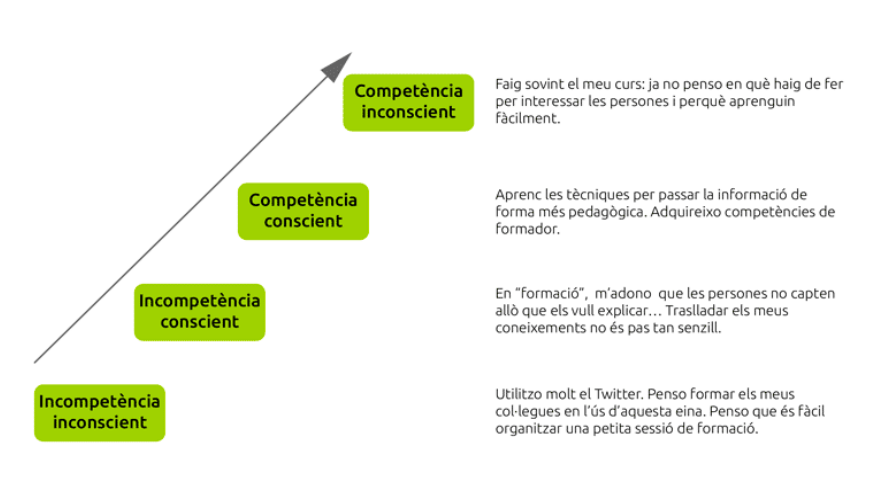
Autor de la fitxa : Outils-réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Aquí apuntem alguns principis que cal tenir en compte quan construïm una acció de formació.

Com s'aprèn?

L'adquisició d'una nova competència segueix una progressió en quatre etapes:

La persona pot activar els mecanismes d'aprenentatge a partir de la constatació d'una mancança.

En situació de formació, aquesta lògica pot correspondre a les activitats proposades:

- activitat que desestabilitza, qüestiona (incompetència conscient),
- seguida d'una activitat que estabilitza, aporta sabers i saber-fer necessaris (competència conscient)
- activitat que dóna possibilitat d'aplicar (en via d'una competència inconscient)

10 regles d'aprenentatge d'adults

- L'adult no és una criatura. No obeeix a uns pares-formadors.
- L'adult no és aquí per diversió. Se sent responsable i demana que se li reconegui aquest sentit de la responsabilitat.
- L'adult disposa d'una experiència humana, familiar, social i professional en la qual el formador ha de recolzar-se.
- L'adult treballa en equip, encara que de vegades també ha de treballar sol.
- L'adult conjuga sempre teoria i pràctica en la seva formació.
- L'adult entén molt bé la lògica de l'intercanvi simbòlic: donar-rebre-tornar. Com més gran sigui la dedicació en temps i energia del formador, més gran serà l'esforç que farà. No dubtarà gens a l'hora de compartir el seu saber específic amb els altres.
- L'adult necessita espais de convivialitat i temps per assimilar.
- L'adult sempre avalua l'interès del seu temps de formació.
- L'adult sap i pot seguir aprenent, fins i tot a edats avançades.
- L'adult respecta el saber, però encara més la relació humana.
- L'adult no és cap "fitxer"... i el saber purament acadèmic no li interessa.
- L'adult està obert a una aproximació multidisciplinària als problemes. Sovint considera una qüestió com un "un problema que cal resoldre" en concret.

Ritme de la jornada

Nombrosos estudis demostren que el nivell de productivitat i d'atenció va canviant al llarg del dia. En un jornada laboral "normal" (9-18 h.), observem els següents fenòmens:

- **matí :** és més propici al treball intel·lectual que la tarda

Caldrà doncs proposar una activitat de demostració al matí i realitzar els exercicis pràctics a la tarda

- **els períodes d'hipoglucèmia:** 11,30h-12,30h. i 17,00h-18,00h aproximadament: poden aparèixer fatiga i irritabilitat. Cal evitar les activitats d'incompetència conscient i privilegiar els treballs en petits grups o parelles
- **el període de digestió fort :** 14-15,30 h. aproximadament: passivitat, endormiscament i dissipació. Cal prioritzar els exercicis d'aplicació, de descoberta
- **la durada òptima d'una jornada de formació:** 7h És difícil perllongar més temps l'esforç de concentració

Com es reté la informació?

Cal pensar-hi quan preparem els materials dels cursos. Retenim:

- el 10% del que llegim
  - el 20 % del que escoltem
  - el 30 % del que veiem
  - el 50 % del que veiem i escoltem alhora
  - el 80 % del que diem
  - el 90 % del que diem fent estant implicats

Corrents, enfocaments, mètodes, sabers ...de què estem parlant?

Una mini guia pedagògica per conèixer els conceptes bàsics.

Guia realitzada per foad-spirit.net (en francès)

Treballar tots junts, sense ser-hi: l'organització interna d'Outils-réseaux

Autor de la fitxa : Outils-réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : La particularitat de l'equip és que de vegades és fraccionat ja que alguns dels 6 membres treballen a distància o bé principalment o bé de manera ocasional. Per altra banda, tots treballen a temps parcial. És a dir que no hi ha una unitat de temps i d'espai per a la feina i per tant, l'ús de les eines informàtiques i de les TIC resolten en part els problemes d'organització i de comunicació lligats a aquesta situació.

Compartició de documents i co-redacció

- Una intranet, en forma de YesWiki protegida per una clau d'accés i una contrasenya, constitueix l'espai on es centralitzen les informacions necessàries per a la vida de l'equip; d'aquesta manera podem centralitzar actes de reunions, descripció dels projectes, co-redacció de documents, memòries i procediments.
- Per co-redactar les actes de la reunió en directe, en primer lloc fem servir el sistema etherpad i fem un retalla i enganxa de l'acta a la intranet. Per a continguts de tipus taula, fem servir les eines Google documents.
- Un Dropbox per a cada membre de l'equip, per mitjà d'un arxíu compartit, permet que cada membre disposi del conjunt dels documents relacionats amb el funcionament de l'estructura (documents administratius, comptables, gestió dels projectes...) en el seu ordinador. El Dropbox permet sincronitzar l'actualització dels arxius (si un dels treballadors modifica un document en el directori Dropbox del seu ordinador, automàticament, els altres treballadors que tinguin l'ordinador connectat podran beneficiar-se de l'actualització).

Comunicació: reunió, mailing i missatgeria

- cada dilluns organitzem una reunió d'equip: alguns hi participen a distància (via Skype) i Etherpad. Ens posem al dia pel que fa als projectes, a les trobades...
- un mail per persona, que es llegeix per mitjà del programa de correu electrònic Thunderbird (utilitzant el sistema "POP" els missatges es descarreguen a l'ordinador de cadascú).
- una llista de difusió per al consell d'administració i l'equip: tots els treballadors i alguns membres del consell d'administració hi estan inscrits. Així, quan un d'ells escriu, tots reben el missatge.
- una llista de difusió únicament per a l'equip.
- una bústia "presentació": tots els treballadors la consulten (subscripció via Thunderbird en IMAP: és a dir que els missatges segueixen estant en línia en el servidor): cadascú pot accedir a tots els missatges rebuts i enviats i pot enviar un missatge utilitzant aquesta adreça.
- utilització del programa Phpliste per gestionar els contactes i la difusió de correus electrònics: Phpliste permet gestionar una base de dades de contactes de mails i té una interfície per configurar mailings. L'avantatge és que les persones poden donar-se de baixa elles mateixes.
- Tots fem servir Skype per poder comunicar-nos a distància (ús diari del xat, i un cop per setmana, per a la reunió de l'equip, ús de la videoconferència i de la compartició d'escriptori).

Sincronització

- uns calendaris permeten a cadascú seguir les activitats programades de l'equip: cadascú té la seva agenda (Phpcalendar o Google Agenda) en línia, n'hi ha una de comuna per a tot l'equip i cadascú disposa d'una eina en el seu ordinador per actualitzar-la (Sunbird o l'extensió Lightning de Thunderbird).

Vigilància compartida

- Amb el tag "outils-reseaux.org" a Delicious, la vigilància és col·lectiva i es pot seguir mitjançant fluxos RSS.
- Governance and Decision-making tools | Comparison tables - SocialCompare
- CRDP de Franche-Comté : écriture collaborative #2
- Scénariser et produire un module de formation en ... - MindMeister Mind Map
- World Cafés - Cafés D couverte
- Communautés de pratique et management par projet
- docfin_cloud.pdf (Objet application/pdf)
- Les TIC ne changent pas (encore) notre façon d'apprendre | duveille
- Le Formateur du Web | Au bon plaisir d'apprendre
- Official Google Blog: Thousands of "hackers for good" build applications for humanity
- Réutilisation des données publiques : des promesses vertigineuses - Lagazette.fr

Enllaç d'Internet : <http://outils-reseaux.org>

Trucs i argücies per endegar una xarxa cooperativa

Autor de la fitxa : Outils-Réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Descripció : Outils-Réseaux acompanya xarxes i grups des del 2003 per ajudar-los a apropiari-se de mètodes i eines cooperatius. D'aquesta manera hem pogut

identificar elements facilitadors o bé obstacles que frenen la cooperació i la participació.

Les eines no són col·laboratives per naturalesa, esdevenen tals quan s'utilitzen conscientment i en un context favorable.

Els "trucs i argücies" que es descriuen a continuació no demanen grans competències tècniques ni pressupostos importants. Una tècnica d'animació, la utilització d'una eina activada amb 2 clics o una posició adequada del dinamitzador de la xarxa poden aportar molt més que la instal·lació de fàbriques sobredimensionades, que poden costar molt cares (tant en sentit figurat com literal).

Aquesta llista és fruit d'aquesta experiència i només demana ser enriquida!

Cooperador humanum est

La cooperació és una singularitat de l'espècie humana, el nostre motor principal, eina de supervivència. Tres segles de competència no ens han de fer oblidar que som fills de diversos mil·lennis de cooperació i col·laboració.

Tres camps d'acció

La nostra època haurà d'afrontar tres reptes en matèria de cooperació:

- Aprendre a cooperar entre humans: països del sud / països del nord, rics / pobres, entre religions, homes / dones...
- Procurar que la humanitat cooperi amb el seu entorn: menys contaminació, agressions ...
- Possibilitar que cada individu cooperi millor amb ell mateix: reconciliar humanitat i animalitat, costat femení i masculí...

Separar l'aprenentatge de la cooperació...

...de la seva utilització en temes conflictius!

És assenyat evitar temes polèmics quan ens iniciem en la cooperació. Val més provar mètodes i eines cooperatives en petits projectes amb poca transcendència que en àmbits vitals per a la xarxa.

Per exemple, compartir fitxes pedagògiques en una xarxa d'educació mediambiental, quan la cosa vital per als membres de la xarxa és trobar mitjans de finançament. Quan els membres de la xarxa hauran adquirit una mica d'experiència en matèria de pràctiques cooperatives i hauran desenvolupat experiències comunes, es podrà pensar en una experiència sobre mutualització de mitjans.

Fer viure petites experiències irreversibles de cooperació

Un gran viatge comença amb uns petits passos.

Encara que sembli que la cooperació és un component fonamental de l'animal humà, uns segles de "sana competència", de "no s'ha de copiar", de "per existir, no s'ha de deure res a ningú"... condicionen els humans que n'han quedat tocats. Per tant és oportú reinstal·lar poc a poc la dimensió cooperativa.

Qualsevol canvi és un procés de trencament que sacseja les representacions, les idees, els mètodes dels individus.

Perquè una xarxa comenci a cooperar, cal provocar aquests trencaments, aquests canvis que sovint són irreversibles: per aconseguir-ho proposem fer viure petites experiències irreversibles de cooperació:

- aixecar un menhir, 340 persones que estiren en sentits diferents però no massa fort: molt bona com experiència, tot i que no gaire freqüent.
- agafar apunts entre uns quants al mateix temps i en una mateixa pàgina (amb etherpad, google doc o gobby: eines que permeten co-redactar en línia un text), més simple que aixecar un menhir però ben eficaç.
- dinamitzar un debat utilitzant uns mapes heurístics (freepaper, freemind, Xmind...) vídeo-projectats en directe, tècnica que permet visualitzar amb un cop d'ull totes les idees del grup i passar d'una lògica lineal a una navegació per idees que pot ser adaptada segons el públic (es poden afegir fàcilment noves idees).
- fer fer i valorar la redacció de síntesis de llistes de llistes de correu de discussió / (vegeu l'exemple de Tela Botànica), de vegades els membres de la xarxa discuteixen sobre les llistes i fòrums de temes molt especialitzats. Qui ha iniciat la discussió ha de realitzar la síntesi. Hi ha una classificació de les síntesis de les llistes de correu segons que es tracti d'un simple copiar i enganxar, o d'una redacció més organitzada).
- posar contingut imperfecte, per corregir: impulsats pel seu coratge quan es tracta de defensar la puresa de la Llengua, aquells que el dia abans encara s'acoquinaven amb l'idea de participar en una eina informàtica passen la barrera tècnica i corregeixen les faltes! (aquesta argücia encara és més eficaç quan l'errada afecta el nom d'una persona: a la preocupació per l'ortografia impecable, s'hi afegeix l'estímul de l'ego...)
- fer jocs cooperatius: per exemple el joc del Tao.

Començar presencialment

Quan es diu "xarxa cooperativa" es pensa a una comunitat que no sempre es troba en el mateix espai-temps: hi ha treball a distància, interaccions sincròniques i asincròniques. En canvi són rares les comunitats virtuals que funcionen únicament a distància: els aplecs, les trobades són moments importants en la dinàmica de xarxa.

Quan es crea una xarxa és assenyat aprofitar el temps "presencial" per assajar i experimentar eines i mètodes que puguin funcionar a distància: **posar en marxa presencialment allò que es vol posar en marxa a distància**.

Això permetrà familiaritzar-se, formar-se i assegurar una continuïtat entre presència i distància.

Per exemple, durant una trobada d'una xarxa, un dels membres planteja una pregunta a l'assemblea. Tothom pot proposar una o més respostes escrites en paperets tot indicant les pròpies dades. Les respostes són sintetitzades i visibles per tothom. Més tard la persona que ha fet la pregunta recupera els contactes de les persones que hagin respost i crea una llista de discussió per seguir interactuant a distància.

Per exemple, es poden implementar unes eines per treballar a distància que poden suscitar interrogants sobre les formes de funcionament presencials: com es regulen les intervencions, com es prenen les decisions, ja que sovint aquests elements són implícits. En un grup sovint el redactat de l'acta de la reunió és assumit per una persona. Si s'adopta una eina de coescriptura per prendre apunts, de cop i volta apareixen els interrogants: tothom pot escriure? qui dóna el vist i plau? Queda clar que no és pas l'eina la que planteja problemes, simplement és la que fa que apareguin els interrogants.

Començar per un mateix

La caritat ben concebuda comença per un mateix. o Per canviar el món, cal començar per canviar-se un mateix.

Moltes organitzacions tenen la fita de fer cooperar un grup, una xarxa. Però abans que res, cal començar practicant mètodes i eines cooperatius: es tracta d'aplicar a l'interior allò que es voldria implementar a l'exterior.

Vegeu: l'estratègia ITPTS, "Interaccions Transformació Personal, Transformació Social": no hi ha contradicció entre les voluntats de canviar el món i el treball personal, els dos enfocaments estan relacionats i s'han d'articular

Una constatació: una organització que no coopera interiorment i no utilitza les eines necessàries per fer-ho, ben difícilment aconseguirà que es col·labori amb ella.

Però com fer-ho quan s'està en un context molt rígid, condicionat, difícilment permeable a aquesta mena de pràctiques? Cal partir del punt més petit sobre el qual es té influència per cooperar, alguns col·legues de confiança, un petit grup de treball agosarat... Sempre es troben dues o tres persones disposades a seguir el joc!

Començar senzill

Proposar unes eines que els usuaris puguin dominar fàcilment

Quan aborem la utilització d'eines informàtiques, el primer esglaó és sempre el més important. Si la primera manipulació és simple, els contribuïdors, tranquil·litzats, tindran ganes d'esforçar-s'hi una mica més i acceptaran la necessitat d'una mica de temps de formació o de pràctica.

Fins i tot podem pensar en ocultar algunes funcionalitats en un primer moment i esperar que el grup maduri abans d'afegir gradualment més material. O bé esperar que s'expressi la demanda i implementar el dispositiu tècnic en funció de les propostes del grup.

Ser pragmàtics

Utilitzar unes eines fàcils d'instal·lar i configurar sense competències tècniques

En lloc d'esperar a tenir els mitjans necessaris per crear un dispositiu a mida, més val començar, des que la dinàmica de la xarxa s'anima, a instal·lar algunes eines clau en mà, fàcils d'instal·lar i utilitzar: fer bricolatge acoblant eines de baix cost però que permetin començar a proposar algunes actuacions cooperatives (Google Doc, Netvibes...).

Òbviament no és l'ideal: seria preferible disposar d'un dispositiu propi íntegrament en programari lliure. I n'hi haurà que seran contraris a la utilització de serveis en línia gratuïts que guarden les vostres dades amb el risc que siguin utilitzades amb finalitats comercials. Cert, però el dinamitzador de la xarxa ha de ser pragmàtic. Aquestes eines s'han d'utilitzar amb coneixement i pel que serveixen: uns serveis en línia gratuïts i no unes eines amb les quals es pot esdevenir autònoms; tanmateix, gràcies a la seva facilitat d'ús, poden servir per estimular l'aparició de la dinàmica cooperativa.

Esperarem a que apareguin i s'implementin usos reals abans de passar, si s'escau a desenvolupaments específics.

Guiatge en l'ús

Guiatge amb atenció més que amb intenció:

- gestionar un projecte "amb intenció": el coordinador preveu des del principi els objectius, el desenvolupament del projecte, el calendari, el pressupost... < és la metodologia tradicional de projecte >
- gestionar un projecte "amb atenció": el dinamitzador crea situacions cooperatives (fer que les persones es trobin, fer de manera que es presentin, que puguin interactuar...), i es manté posteriorment alerta i reactiu (proposar materials per tal que allò que hagi sortit de la situació cooperativa pugui desembocar en projectes, accions, treball cooperatiu...) < metodologia de projecte cooperatiu >

El dinamitzador per tant s'ha de limitar a callar, deixar les seves pròpies idees de banda i prioritzar una actitud d'escolta i d'observació.

D'altra banda ha de crear les condicions favorables per fer emergir necessitats col·lectives: per exemple un qüestionari en què els resultats es comparteixen col·lectivament. Google formulari és perfecte per això ja que permet el tractament estadístic de les respostes i l'elaboració de gràfics. Donar a tothom els resultats en temps real fa que el dinamitzador no tingui el monopoli de la visió global: el grup esdevé visible per al grup.

Ben bonic, ben bonic, ben...

Contràriament a allò que es podria pensar, l'aspecte estètic, gràfic, és molt important: té un poder motivador per als membres del grup i valoritza les produccions col·lectives.

Podríem fins i tot utilitzar el Bling-Bling força apreciat per alguns:

- animacions en flash,
- efectes rollover i funcionalitats arrossegat i deixar anar amb tecnologies jquery, o mootools,
- Rolex...

Mirall, bell mirall

Implementar processos perquè el grup es representi col·lectivament

Fer que el grup sigui visible per al grup és una etapa fonamental per endegar la cooperació entre els membres. És el concepte d'holoptisme, descrit per Jean-François Noubel.

Es poden utilitzar diverses tècniques i eines:

- cartografiar els membres: per representar la comunitat donant-li un cos que la faci menys virtual en agafar una dimensió geogràfica.
- fer un inventari de les competències (identificant el punt fort de cadascú i posant-lo de relleu en un mapa heurístic, per exemple), d'allò que estem disposats a compartir (quins són els recursos dels membres del grup que poden compartir amb els altres membres?)
- compartir els problemes i bloquejos d'uns i altres, veure en què els altres poden ajudar-me.

Encoratjar les aportacions

Per iniciar (i també prolongar) una dinàmica cooperativa que es recolza en participacions voluntàries és important valoritzar fins i tot la més petita aportació. Per exemple citant tots els contribuïdors del projecte, fins i tot els que hagin fet aportacions mínimes (apologia del reforçament positiu).

No hi ha cap mal en concedir-nos un plaer!

Per altra banda, per a un dinamitzador de xarxa pot ser molt útil conèixer a fons els possibles contribuïdors per trobar les connexions entre els seus interessos i el projecte.

Aclarir les condicions d'ús

Quan pensem en la creació d'una xarxa cooperativa hem de tenir en compte que molt probablement les interaccions donaran lloc a unes produccions col·lectives comunes.

Per tal d'evitar qualsevol problema o malentès, més val preveure i discutir des del començament mateix de la dinàmica les condicions d'utilització, i els drets que s'apliquen a les produccions comunes:

- qui és propietari del contingut elaborat col·lectivament?
- aquest contingut es podrà vendre?
- podrà ser modificat? ...

Les llicències Creative Commons (contracte flexible de drets d'autor per alliberar les pròpies obres) permetran ajudar a reflexionar sobre el tema i a dotar de marc jurídic la creació de béns comuns.

Envoltar-se de bons "seguidors"

"Se sol dir que la vida d'una comunitat depèn de la qualitat de la dinàmica. Això és parcialment cert. Tanmateix en aquest breu vídeo recreatiu, s'explica amb talent que el lideratge és indispensable per endegar la cosa, però que sense seguidors implicats en l'acció, no arribaríem mai enlloc."

(article tret del blog 362point0.org)

Fer pensar, fer produir, fer cooperar

Produir i fer produir un bé comú

Ara us toca a vosaltres!

Utilització dels qüestionaris Google a la FNAMI LR

Autor de la fitxa : FNAMI LR

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Testimoniatge : La xarxa dels músics que intervenen és animada principalment per un petit grup al voltant de la seva presidenta. Un qüestionari permetria que el conjunt dels membres de la xarxa poguessin opinar sobre les idees d'aquest grup reduït i, eventualment, enriquir-les.

La primera opció (fer un qüestionari en suport paper, enviar-lo, recollir les respostes, introduir-les a l'ordinador, tractar-les i fer-ne una síntesi per retornar-la al grup) es va abandonar de seguida: requeria massa temps i massa mitjans.

Per tal de facilitar la feina, es va implementar un qüestionari Google.

Amb el primer: "L'associació FNAMI-LR existeix des del 2003, respon a les nostres necessitats? Cap a on volem que evolucioni?" es van obtenir gairebé 100 respostes.

Formació per a l'ús dels qüestionaris Google

Vam necessitar una mica més d'una hora per ensenyar a crear un qüestionari a un grup de neòfits. Aquesta formació ha permès al grup apropiar-se totalment d'aquesta eina que hores d'ara utilitza de manera bastant sistemàtica. Cal remarcar que aquests voluntaris associatius també la fan servir en el marc de la seva feina.

Administració del qüestionari

Els qüestionaris creats es van enviar per correu electrònic però també es van penjar al lloc de la FNAMI. Això permetia que els membres de la xarxa responguessin en directe a les preguntes que se'ls feia. Els resultats s'afegien automàticament en una taula de Google Document.

Anàlisi dels resultats

Google Document permet tractar les respostes automàticament en alguns casos (histogrames, mitjanes, formatgets...) gràcies a la funció formulari/mostrar un resum de les respostes. Diverses pàgines de tractament faciliten considerablement el treball d'anàlisi.

Retorn dels resultats

Els resultats van ser retornats en una assemblea general. Van confirmar algunes anàlisis del grup de pilotatge, i de pas van permetre la **demonstració col·lectiva i compartida de les necessitats** però sobretot van mostrar alguns nous punts que el grup considerava prioritaris.

Alguns resultats van ser restituïts automàticament en el lloc gràcies a la possibilitat que ofereix Google de crear uns widgets dels resultats en forma de mapa, en forma de gràfic o en forma de taula...

Aquest procés de retorn immediat i automàtic té moltes virtuts: reforça positivament la participació (allò que dono s'utilitza de seguida i és visible), fomenta la participació (no em veuen, he de respondre), permet fer ostentació i a alguns els agrada :-)

Enllaç d'Internet : <http://fnami-lr.org>

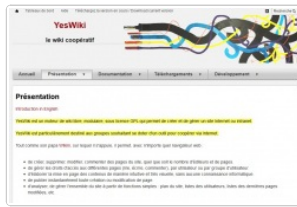
YesWiki

Autor de la fitxa : Outils Réseaux

Llicència de la fitxa : Creative Commons BY-SA

Com a introducció : YesWiki és un motor de wiki lliure, modular, amb llicència GPL que permet crear i gestionar un lloc Internet o intranet.

YesWiki és especialment destinat als grups que desitgin disposar d'una eina per cooperar via Internet.

Lloc oficial : <http://yeswiki.net>

Família d'eines : Viquis

Presentació : Com el seu pare [Wikini](#), en el qual es basa, YesWiki permet, amb qualsevol navegador web:

- crear, suprimir, modificar, comentar pàgines del lloc, sigui quin sigui el nombre d'editors i de pàgines.
- gestionar els drets d'accés a les diverses pàgines (llegir, escriure, comentar), per usuari o per grup d'usuaris.
- elaborar la paginació dels continguts de forma intuïtiva i molt visual, sense cap coneixement informàtic.
- publicar de forma instantània totes les creacions o modificacions de pàgines.
- analitzar, gestionar el conjunt del lloc a partir de funcions simples: mapa del lloc, llistats d'usuaris, llistat de les últimes pàgines modificades, etc.

YesWiki també és:

- una possibilitat de tenir uns models de presentació adaptables a cada lloc.
- la generalització del principi Wiki a la totalitat del lloc: modificació del títol, banner, menús, peus de pàgina, etc. amb un simple doble clic.
- un antispam flexible.
- la possibilitat d'afegir a una pàgina qualsevol fitxer ofimàtic o multimèdia amb mostra o lectura del contingut per imatges, sons, vídeos, mapes mentals.
- un gestor d'extensions que permet afegir noves funcionalitats com ara gestors de bases de dades, paraules clau, microblog, vigilància tecnològica compartida, etc.

YesWiki s'instal·la en un servidor Web que suporta PHP 5 i més i una base de dades MySQL. Un cop instal·lat, el lloc és directament operatiu i tot es gestiona en línia amb qualsevol navegador web.

Requisits previs :

- disposar d'un allotjament Internet PHP / MYSQL

Algunes aplicacions :

- serveix per fer-se preguntes existencials!
- serveix per fer fàcilment una web potencialment col·laborativa
- serveix per dominar la pròpia pàgina
- serveix per qüestionar el tema del poder
- serveix per fer intranets
- serveix per escriure llibres col·lectius
- serveix per muntar projectes col·lectius
- serveix per demostrar que els projectes col·lectius són viables i eficaços
- serveix per desmitificar Internet
- serveix per fer bases de dades millor que amb Google formulari
- serveix per detectar les persones que volen realment cooperar, (les altres diuen que qualsevol pot canviar el seu nom)
- serveix per detectar els informàtics que veuen en la cooperació fallades de seguretat
- serveix per treure la contrasenya per actuar
- serveix per demostrar que un wiki també pot ser bonic
- serveix per enriquir en competències tot l'equip

Per aprofundir-hi : Documentació "per arremangar-se" per instal·lar, configurar...

- [Cours "Installer Wikini"](#) (en francès)
- [Cours "Installer, configurer des extensions à Wikini"](#) (en francès)
- [Cours "Modifier l'habillage d'un Wikini avec les templates"](#) (en francès)
- [Explorez le site officiel](#) pour trouver des informations techniques, des modules complémentaires (en francès)

Avantatges :

- passatge molt fàcil a l'acte d'escriure
- modulable (extensions bases de dades, codis QR, etc..)
- les noves funcionalitats ofertes per les extensions ofereixen múltiples possibilitats cooperatives.
- menús fàcilment editables

Inconvenients :

- cal conèixer una sintaxi wiki específica
- les extensions "tools" també afegeixen complexitat: cal afegir-les només quan el grup està prou madur.
- petita comunitat de desenvolupadors

Llicència : Llicència lliure, Gratuïta

Utilització : Senzill

Instal·lació : Reservat per a Jedis de la informàtica

El que hem après de Coop-Tic

Les formacions híbrides, que combinen els "ensenyaments" presencials i a distància, són eines excel·lents de desenvolupament professional al llarg de tota la vida.

No obstant, cal que es donin certes condicions per tal que aquest tipus de dispositius de formació esdevingui un eco-sistema real d'aprenentatge. L'experiència de Coop-Tic ha reforçat les nostres conviccions pel que fa a algunes condicions d'èxit de la formació en l'era digital.

La formació ja no és una transmissió piramidal dels sabers, on el qui sap transmet la informació a qui aprèn. És una co-construcció dels coneixements a partir de la posada en xarxa de les informacions disponibles, prèviament seleccionades pels formadors, dels coneixements i de les experiències individuals enriquides col·lectivament a través dels intercanvis reflexius. El procés formatiu és explicitat pel formador per tal que la formació permeti aprendre a aprendre.

La persona és al centre de l'aprenentatge. Però aquesta persona està connectada fàcilment amb el món i amb els altres gràcies a les noves tecnologies disponibles. En la formació Coop-Tic i Animacoop, el seu equivalent francès, experimentem amb la construcció de comunitats d'aprenents el funcionament dels quals és proper a les comunitats epistèmiques (com ara supra). Els participants publiquen articles i creen itineraris de formació tot esdevenint progressivament uns "experts-amateurs" actius. Aquest nova qualitat de les persones en formació conjuga autèntiques ambicions intel·lectuals, pedagògiques, o fins i tot democràtiques, i obre àmpliament el camí al plaer d'aprendre.

El treball de formador canvia perquè aquest ha de realitzar diferents funcions en paral·lel:

- formador "expert": és el referent pel que fa als temes tractats, és qui transfereix els coneixements.
- acompanyant; estructura i acompanya la progressió del grup dins un context d'aprenentatge basat en la comunicació i l'intercanvi.
- tutor: estableix un vincle personalitzat amb cada aprenent ajudant-lo a superar l'efecte d'aïllament que la formació a distància pot induir.
- "tècnic": vetlla pel funcionament dels dispositius tècnics.

Aquestes noves "funcions" garantides per un o diversos formadors requereixen canvis profunds:

- re-considerar la "distància" com un espai-temps de possibles interaccions i aprenentatges. Es pot aprendre, crear vincles, treballar conjuntament, produir recursos en múltiples configuracions:
  - a distància asincrònica contribuint segons les pròpies disponibilitats a un espai d'escriptura, compartint uns recursos.. intercanviant per mail o fòrum,
  - a distància sincrònica durant videoconferències, o intercanvis de pràctiques entre els grups,
  - en presència i a distància a la vegada... es poden organitzar cursos en videoconferència amb dos grups en paral·lel des de dos llocs web diferents.
- establir una relació més horitzontal entre els formadors, els participants i els coneixements. El formador, pel que fa al flux de les informacions i dels intercanvis, és un element més entre d'altres.
- adoptar el mètode "surf"¹ ....acceptar les incerteses i gosar experimentar durant el procés. El formador és qui garanteix la metodologia: crea unes condicions d'equilibri tot i que no cal que domini necessàriament la forma dels resultats de la co-producció.

Els elements d'innovació i els seus efectes sobre el dispositiu de formació i l'aprenentatge de la cooperació

Allò en què Coop-Tic innova	Efectes en la formació	Efectes en l'aprenentatge de la cooperació
La tria d'una wiki com a plataforma de formació	Dispositiu tècnic molt fàcil d'utilitzar amb una ergonomia intuïtiva, un grafisme acurat. El formador vetlla per disminuir les possibles limitacions tecnològiques.	Atenua la inhibició en la participació. Tranquil·litza en relació a les eines. Estimula el sentiment de plaer. Incita les publicacions a Internet.
Un espai col·lectiu i espais individuals	La plataforma wiki permet crear espais personals fàcilment vinculables als suports col·lectius.	Pertànyer a un grup d'aprenents és natural (espais comuns). L'aprenentatge personalitzat és possible (espai personal).
Continguts oberts	Els cursos són on line i accessibles a tothom, fins i tot després de la formació.	Possibilitat d'entrar als cursos en qualsevol moment. Més disponibilitat per a les activitats i els intercanvis.
Continguts d'aprenentatge més amplis que els cursos mateixos	La posada en línia dels cursos "allibera" temps per a l'acompanyament en l'adquisició de les competències.	Adquisició dels saber fer: "aprendre a aprendre" i "aprendre a fer amb els altres".
Estructura modular	Els continguts es divideixen en unitats (atomització). L'itinerari global està predefinit, però pot ser modificat durant la formació.	La construcció d'un itinerari més personal és possible.
Enfocament sistèmic	Els continguts són escollits perquè es corresponguin amb el conjunt de l'activitat de la xarxa col·laborativa i amb els diferents nivells (individu, grup, context).	Adquisició de graelles de lectura global. Estudi relativament complet dels processos col·laboratius.
Pluralitat dels itineraris estructurats	Itineraris moduls dels cursos (vida d'una xarxa). Itinerari activitats de grup (comunitat d'aprenents). Itinerari "projecte professional" (context col·laboratiu).	Múltiples ocasions de tractar les qüestions de cooperació i de col·laboració; practicar-les, animar-les. Anàlisi del procés col·laboratiu.
Canvi progressiu de la mida dels grups de treball	Les activitats es programen en base a la lògica de progressió: exercicis individuals, en parelles, en grups de 4-8	Pràctica en comunitats epistèmiques. Exercitació en grups efímers (canvi d'escala).
Posada en xarxa i en comú de les pràctiques	L'activitat està pensada com un integrador de sabers. El formador és el responsable de la metodologia.	Posada en valor de les pròpies experiències com a font de coneixement (practicant reflexiu). Forma particular de professionalització (a partir de les experiències dels altres). Reforçament de l'autoestima.
Coproducció dels continguts	Una plataforma evolutiva: afegir pàgines i temes és possible per a tothom. El formador acompanya el procés i en garanteix la coherència.	Posició activa de cara al saber. Sentiment de crear un "bé comú".
Noció de "presència" a distància	Una articulació curosa dels moments presència-distància. L'esforç d'acompanyament es fa en les interaccions entre els participants. L'acompanyament "a distància" es sistematitza (contactes amb el formador prefixats).	L'efecte distància disminueix, o es transforma. Sorgeixen els mètodes de proximitat de projectes, de cultures.

Per saber-ne més: les comunitats epistèmiques

Les comunitats epistèmiques poden ser definides com un [petit] grup de representants que comparteixen un objectiu cognitiu comú de creació de coneixement i una estructura comuna que els permet una comprensió compartida. És un grup heterogeni. Per tant, una de les primeres tasques dels seus membres consisteix en crear un codebook, una mena de "codi de conducta", que defineix els objectius de la comunitat i els mitjans per assolir-los, així com **les normes de comportaments col·lectius**. Per tant el que caracteritza una comunitat epistèmica és abans que res **l'autoritat de procediment**, que en garanteix el progrés vers l'objectiu fixat tot i deixant als participants una certa autonomia.

La producció del coneixement ve donada a partir de les sinergies de les particularitats individuals. Per això cal que el coneixement que circula dins la comunitat es faci explícit. Aquesta explicitació es realitza a través de la conversió dels coneixements individuals tàctics en coneixements explícits i col·lectius: els membres de la comunitat epistèmica estan units per la responsabilitat de posar en valor un conjunt concret de coneixements. L'objecte de l'avaluació té a veure per tant amb l'aportació individual a l'esforç cap a l'objectiu a assolir, i la validació de l'activitat cognitiva (producció del coneixement) de cada membre es fa per parells segons els criteris fixats per l'autoritat de procediments. El mateix passa amb el reclutament de nous membres en aquest tipus de grups: es fa per parells, segons les normes preestablertes en relació a la capacitat d'un membre per assolir l'objectiu de la comunitat.

Bibliografia

Cohendet, P., Créplet, F. et Dupouët, O., (2003), Innovation organisationnelle, communautés de pratique et communautés épistémiques : le cas de Linux. Revue française de gestion, n° 146, 99-121.

¹ Rosnay, Joël. Surfer la vie : vers la société fluide. Paris : Les liens qui libèrent, 2012

El que hem après de Coop-Tic

Les formacions híbrides, que combinen els "ensenyaments" presencials i a distància, són eines excel·lents de desenvolupament professional al llarg de tota la vida.

No obstant, cal que es donin certes condicions per tal que aquest tipus de dispositius de formació esdevingui un eco-sistema real d'aprenentatge. L'experiència de Coop-Tic ha reforçat les nostres conviccions pel que fa a algunes condicions d'èxit de la formació en l'era digital.

La formació ja no és una transmissió piramidal dels sabers, on el qui sap transmet la informació a qui aprèn. És una co-construcció dels coneixements a partir de la posada en xarxa de les informacions disponibles, prèviament seleccionades pels formadors, dels coneixements i de les experiències individuals enriquides col·lectivament a través dels intercanvis reflexius. El procés formatiu és explicitat pel formador per tal que la formació permeti aprendre a aprendre.

La persona és al centre de l'aprenentatge. Però aquesta persona està connectada fàcilment amb el món i amb els altres gràcies a les noves tecnologies disponibles. En la formació Coop-Tic i Animacoop, el seu equivalent francès, experimentem amb la construcció de comunitats d'aprenents el funcionament dels quals és proper a les comunitats epistèmiques (com ara supra). Els participants publiquen articles i creen itineraris de formació tot esdevenint progressivament uns "experts-amateurs" actius. Aquest nova qualitat de les persones en formació conjuga autèntiques ambicions intel·lectuals, pedagògiques, o fins i tot democràtiques, i obre àmpliament el camí al plaer d'aprendre.

El treball de formador canvia perquè aquest ha de realitzar diferents funcions en paral·lel:

- formador "expert": és el referent pel que fa als temes tractats, és qui transfereix els coneixements.
- acompanyant; estructura i acompanya la progressió del grup dins un context d'aprenentatge basat en la comunicació i l'intercanvi.
- tutor: estableix un vincle personalitzat amb cada aprenent ajudant-lo a superar l'efecte d'aïllament que la formació a distància pot induir.
- "tècnic": vetlla pel funcionament dels dispositius tècnics.

Aquestes noves "funcions" garantides per un o diversos formadors requereixen canvis profunds:

- re-considerar la "distància" com un espai-temps de possibles interaccions i aprenentatges. Es pot aprendre, crear vincles, treballar conjuntament, produir recursos en múltiples configuracions:
  - a distància asincrònica contribuint segons les pròpies disponibilitats a un espai d'escriptura, compartint uns recursos.. intercanviant per mail o fòrum,
  - a distància sincrònica durant videoconferències, o intercanvis de pràctiques entre els grups,
  - en presència i a distància a la vegada... es poden organitzar cursos en videoconferència amb dos grups en paral·lel des de dos llocs web diferents.
- establir una relació més horitzontal entre els formadors, els participants i els coneixements. El formador, pel que fa al flux de les informacions i dels intercanvis, és un element més entre d'altres.
- adoptar el mètode "surf"¹....acceptar les incerteses i gosar experimentar durant el procés. El formador és qui garanteix la metodologia: crea unes condicions d'equilibri tot i que no cal que domini necessàriament la forma dels resultats de la co-producció.

Els elements d'innovació i els seus efectes sobre el dispositiu de formació i l'aprenentatge de la cooperació

Allò en què Coop-Tic innova	Efectes en la formació	Efectes en l'aprenentatge de la cooperació
La tria d'una wiki com a plataforma de formació	Dispositiu tècnic molt fàcil d'utilitzar amb una ergonomia intuïtiva, un grafisme acurat. El formador vetlla per disminuir les possibles limitacions tecnològiques.	Atenua la inhibició en la participació. Tranquil·litza en relació a les eines. Estimula el sentiment de plaer. Incita les publicacions a Internet.

Un espai col·lectiu i espais individuals	La plataforma wiki permet crear espais personals fàcilment vinculables als suports col·lectius.	Pertànyer a un grup d'aprenents és natural (espais comuns). L'aprenentatge personalitzat és possible (espai personal).
Continguts oberts	Els cursos són on line i accessibles a tothom, fins i tot després de la formació.	Possibilitat d'entrar als cursos en qualsevol moment. Més disponibilitat per a les activitats i els intercanvis.
Continguts d'aprenentatge més amplis que els cursos mateixos	La posada en línia dels cursos "allibera" temps per a l'acompanyament en l'adquisició de les competències.	Adquisició dels saber fer: "aprendre a aprendre" i "aprendre a fer amb els altres".
Estructura modular	Els continguts es divideixen en unitats (atomització). L'itinerari global està predefinit, però pot ser modificat durant la formació.	La construcció d'un itinerari més personal és possible.
Enfocament sistèmic	Els continguts són escollits perquè es corresponguin amb el conjunt de l'activitat de la xarxa col·laborativa i amb els diferents nivells (individu, grup, context).	Adquisició de graelles de lectura global. Estudi relativament complet dels processos col·laboratius.
Pluralitat dels itineraris estructurats	Itineraris modulars dels cursos (vida d'una xarxa). Itinerari activitats de grup (comunitat d'aprenents). Itinerari "projecte professional" (context col·laboratiu).	Múltiples ocasions de tractar les qüestions de cooperació i de col·laboració; practicar-les, animar-les. Anàlisi del procés col·laboratiu.
Canvi progressiu de la mida dels grups de treball	Les activitats es programen en base a la lògica de progressió: exercicis individuals, en parelles, en grups de 4-8	Pràctica en comunitats epistèmiques. Exercitació en grups efímers (canvi d'escala).
Posada en xarxa i en comú de les pràctiques	L'activitat està pensada com un integrador de sabers. El formador és el responsable de la metodologia.	Posada en valor de les pròpies experiències com a font de coneixement (practicant reflexiu). Forma particular de professionalització (a partir de les experiències dels altres). Reforçament de l'autoestima.
Coproducció dels continguts	Una plataforma evolutiva: afegir pàgines i temes és possible per a tothom. El formador acompanya el procés i en garanteix la coherència.	Posició activa de cara al saber. Sentiment de crear un "bé comú".
Noció de "presència" a distància	Una articulació curosa dels moments presència-distància. L'esforç d'acompanyament es fa en les interaccions entre els participants. L'acompanyament "a distància" es sistematitza (contactes amb el formador prefixats).	L'efecte distància disminueix, o es transforma. Sorgeixen els mètodes de proximitat de projectes, de cultures.

Per saber-ne més: les comunitats epistèmiques

Les comunitats epistèmiques poden ser definides com un [petit] grup de representants que comparteixen un objectiu cognitiu comú de creació de coneixement i una estructura comuna que els permet una comprensió compartida. És un grup heterogeni. Per tant, una de les primeres tasques dels seus membres consisteix en crear un codebook, una mena de "**codi de conducta**", que defineix els objectius de la comunitat i els mitjans per assolir-los, així com **les normes de comportaments col·lectius**. Per tant el que caracteritza una comunitat epistèmica és abans que res **l'autoritat de procediment**, que en garanteix el progrés vers l'objectiu fixat tot i deixant als participants una certa autonomia.

La producció del coneixement ve donada a partir de les sinèrgies de les particularitats individuals. Per això cal que el coneixement que circula dins la comunitat es faci explícit. Aquesta explicitació es realitza a través de la conversió dels coneixements individuals tàctics en coneixements explícits i col·lectius: els membres de la comunitat epistèmica estan units per la responsabilitat de posar en valor un conjunt concret de coneixements. L'objecte de l'avaluació té a veure per tant amb l'aportació individual a l'esforç cap a l'objectiu a assolir, i la validació de l'activitat cognitiva (producció del coneixement) de cada membre es fa per parells segons els criteris fixats per l'autoritat de procediments. El mateix passa amb el reclutament de nous membres en aquest tipus de grups: es fa per parells, segons les normes preestablertes en relació a la capacitat d'un membre per assolir l'objectiu de la comunitat.

Bibliografia

Cohendet, P., Créplet, F. et Dupouët, O., (2003), *Innovation organisationnelle, communautés de pratique et communautés épistémiques : le cas de Linux*. Revue française de gestion, n° 146, 99-121.